

ЙОАННА ЯГЕЛЛО
Молоко з медом

ЙОАННА ЯГЕЛЛО

ЙОАННА ЯГЕЛЛО

Молоко
з медом

ЙОАННА ЯГЕЛЛО
Молоко з медом

ЙОАННА ЯГЕЛЛО

ЙОАННА ЯГЕЛЛО

Молоко
з медом

Йоанна Ягелло

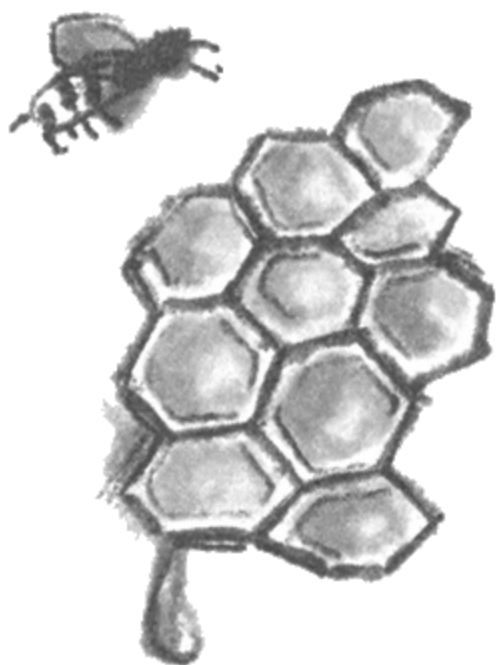
Молоко з медом

Роман

Переклад з польської
Божени Антоняк

Львів
Урбіно
2019

Йоанна Ягелло
Молоко з медом

*Коли Ти щось любиш — відпусти.
Якщо повернеться до Тебе — воно Твоє.
Якщо ні — значить, ніколи Твоїм не було.*

Антуан де Сент-Екзюпері.

*Жодне дерево не виросте до неба, якщо
його корені не сягають пекла.*

К.-Г. Юнг

*Сестра Сара-Джоан: Видно, що ти любиш
Сакраменто.*

Крістін «Lady Bird» Мак-Ферсон: Справді?

*Сестра Сара-Джоан: Ти пишеш про нього
так ніжно, з такою любов'ю.*

*Крістін «Lady Bird» Мак-Ферсон: Я просто
його описувала.*

*Сестра Сара-Джоан: Схоже, що ти його
дуже любиш.*

*Крістін «Lady Bird» Мак-Ферсон: Мабуть,
я просто уважна.*

*Сестра Сара-Джоан: А тобі не здається,
що це одне й те саме? Любов і уважність?*

Діалог з фільму «Lady Bird»

Мій онучці Ружі

Пролог

Усе мало бути не так.

Ця мить. Одна з яйцеклітин дістається яєчника, аби там її запліднив живчик, котрий виграє перегони. Чекає. У той самий момент двісті п'ятдесят мільйонів живчиків (не набагато менше, ніж становить населення Сполучених Штатів) мчать до яйцеклітини зі швидкістю близько вісімнадцятих кілометрів на годину. Біля трьохсот живчиків опиниться поруч, проте лише одному вдасться проникнути досередини. Іноді чиєсь щастя означає поразку інших. Не так усе мало бути, але так сталося.

Мить злиття. Тоді вже все відомо. Якою буде стать, яке волосся, який ніс, які здібності, яка вдача.

Упродовж перших чотирьох тижнів твоя дитина має близько міліметра завдовжки, важить грам, вона ніби макове зерня, а тоді зернятко гірчиці, чіпляється, ділиться на шари, і з кожного шару формуються різні органи. Тоді довжина подвоюється, дитя вже як кісточка яблука. Йому п'ять тижнів, і ти вперше біжиш до туалету, щоб виблювати сніданок, думаєш, що отруїлася. Ти ще не знаєш, що твоя дитина вже має голову, тулуб і хвостик. Не здогадуєшся, що вона вже є. 125 тисяч клітин, тобто удвічі більше, ніж місць на Національному стадіоні. Починають формуватися мозок і серце. Це вже не ніщо. Воно чекає, коли ти довідаєшся. Немає місячних, спершу ти думаєш, що це затримка, купуєш тест на вагітність, хвилюєшся, пісяєш на пластикове віконечко, чекаєш, тупцяючи на місці, переводиш подих, дивишся. Дві блакитні смужки не залишають сумнівів. Загортаєш тест у кілька шарів туалетного паперу, кладеш у пакет із «Сонечка» й запихаєш на самісіньке дно відра зі сміттям. Або ховаєш до шухляди, збережеш його на пам'ять.

Починає битися серце. Твоя дитина щонаочі виростає на третину своєї довжини, ростуть бруньки кінцівок, утворюється пуповина. Тобі болять груди. Дитина завбільшки як ягідка, як пуголовок, із хрящем там, де потім утвориться хребет, з головою більшою за решту тіла, але з руками, які вже можна зігнути в ліктях. Людина. І може, це якраз та

мать, коли тобі хочеться, аби про неї довідалася найважливіша особа.
Батько дитини.

Липень

«Усе мало бути не так», — подумав Адріан. Уже потому, як вона йому сказала. Він ні про що не здогадувався. День був геть звичайний, може, заходний, як на липень, хмарний, тому їм не хотілося ніде йти, воліли пообніматися вдома. Зрештою, обоє так довго на це чекали... Адріан провів два тижні в Лондоні, вона просиділа у Варшаві, їздила до реабілітаційного центру до Наталії — і більше нічого. У серпні вони збиралися на Хель, із наметом. А решту часу провести тут. Їздити на пляж, сидіти біля Вісли, весь час бути вдвох.

— Хочеш кудись піти? У кіно чи ще десь? — спитав він, але вона відмовилася. Зрештою, йому теж нікуди не хотілося.

Хмари клубочилися над містом, віяв холодний вітер, його манили дім і ліжко. Батька, на щастя, не було, тож можна нічого не боятися. Хай живуть медичні конференції! Останнім часом батько виїздив дедалі частіше, ніби навмисне. Знав, що вони зустрічаються, спитав навіпростець, Адріан лише головою кивнув.

— Але ви застерігаєтеся?

— Припини, — відповів він тоді. — Звичайно.

Бо ж вони застерігалися, завжди. Коли Лінка почала приймати ті таблетки, він заспокоївся. Бо завжди боявся, що вона «залетить», боявся того, що це станеться. Тепер можна було не хвилюватися.

Лінка прийшла відразу, щойно Адріан приїхав, навіть речі розпакувати не встиг. Кинулася йому в обійми, у занадто тонкій, як на цю погоду, сукенці, уся тремтіла від вітру й дощу, який невідомо коли встиг початися. Боже, як він за нею сумував! Не міг дочекатися, але принаймні не примушувала його чекати, уже була тут. Його красуня.

— Лисенятко, — муркнув він.

— Лисенятко? — перепитала. — Це щось нове.

І засміялася, він обожнював її сміх.

— Так мені вихопилося, — відказав він. — Але тобі пасує. Особливо до твого рудого волосся.

Бо Лінка пофарбувала свої чудові локони в рудий колір. І тепер виглядала так спокусливо, що він не міг себе стримати.

— Не певна, що я хочу бути лисеням, — почала дражнитися дівчина. — Лисиці — шкідники, вони крадуть курей! Може, краще ти будеш лисом і викрадеш мене?

І тоді хлопець її поцілував, а потім вони пішли до ліжка, точніше, на канапу, навіть не потурбувалися про постіль. Потім він дивився, як вона лежить гола на сірій тканині, її волосся розсипалося довкола голови віялом, і знав, що це мить справжнього щастя, яке неможливо описати. І це було майже нестерпно, така прекрасна, нічим не затьмарена картина. Ще якусь мить. Устав, накинув футболку, а вона сміялася, мовляв, навіщо, але чомусь він не міг цілком розслабитися, це вона була відвертою, усвідомлювала свою тілесність і, хоч запевняла його, що він гарно збудований, що подобається їй, та все-таки Адріан завжди трохи соромився. Пішов на кухню, щось поїсти й відкоркувати вино, щоб відсвяткувати це повернення й зустріч, відчути, що тепер почнуться справжні канікули. Перестати ненадовго думати про майбутнє.

Адріан не знав, як усе буде. Тітка спокушала його навчанням у Лондоні, узагалі він уже вступив, бо вона все залагодила, вдалася до своїх зв'язків. На жаль, у Варшаві його портфолію вдруге не вразило викладачів Академії мистецтв, тож вибір був один. Він гадав, що коли поїде, то сам, бо Лінка спершу має скласти випускні. Думав, що менше, ніж за рік нічого не завадить їй приїхати до нього, бо там вони зможуть облаштуватися краще, ніж у Польщі. Тітка пообіцяла знайти для нього гарну роботу, тоді він міг би прилітати на кожні вихідні, квитки на літак такі дешеві, що й вона могла б прилітати до нього. Бо ж відомо, як воно: у Польщі важко зробити кар'єру, скрізь потрібні знайомства. Міркував лише, коли їй про це сказати — сьогодні чи пізніше, не хотів псувати цей вечір. Але все однаково зіпсувалося. Тобто... Ні, Адріан справді виявився не готовим до чогось такого, важко було сподіватися, що він просто зрадіє й скаже: звичайно, класно! Налив два келихи вина, витягнув горішки, чипси, почувався чудово; ах, мужчина, який після любовощів приносить їжу, майже неандерталець зі здобиччю в зубах.

— Як там Наталія? — поцікавився.

— Ну, слухай... твоє тирамісу — це абсолютна бомба. Тобто... так чи сяк, але Наталія трохи з'їла. Їй уже краще. Я до неї майже щодня їжджу, це недалеко. Зрештою, однаково немає чого робити. А як ти?

— Я? — злякався він. Сказати їй чи ні? — Ну, у Лондоні, сама розумієш, завжди класно... я подумав, може, колись поїдемо разом?

Вона якось спохмурніла. Адріан ковтнув трохи вина. Непогане.

— Спробуй, — сказав він. — Я не знав, чи смакуватиме. Та, здається, співвідношення «ціна — якість»...

— Так... — завагалася вона. — Може, пізніше. А із цим Лондоном... Я мушу тобі дещо сказати.

Він навіть відчув полегкість, бо теж збирався їй щось повідомити.

— Я теж маю тобі щось сказати.

— То кажи, — запропонувала вона.

— Ні, спершу ти, — заперечив. — Зрештою, жінки мають першість.

— Не цього разу, — відповіла вона. Дивно. Вона здавалася якоюсь знервованою, але й збудженою водночас. Якоюсь іншою. — Кажи ти, — повторила дівчина.

— Ну, гаразд, — знизав плечима, але це нічого не полегшувало. Бо... як це зробити? — Знаєш, я й цього разу не вступив.

— Знаю. Але ж у тебе є твоя школа.

— Так, але тітка... Гаразд, скажу, як є. Тітка має зв'язки, її знайомий переглянув моє портфоліо, я можу вчитися в Лондоні.

— А чому не тут? Хіба ця школа погана?

— Ні, але... якщо я справді хочу зробити кар'єру, то потребую чогось кращого, розумієш, Лондон — це Лондон.

— Ти вже все вирішив? — спитала вона так холодно, що він аж злякався.

— Ні, зовсім ні! — вигукнув. Хоча насправді так, вирішив, навіть сказав тітці, бо ж зрозуміло, що це його шанс. — Ну, що ти, я хотів спершу з тобою поговорити.

— Це добре, — відповіла вона. — Бо в мене... плани трохи змінилися.

Про що це вона? Хоче його покинути? Але як це пов'язане з Лондоном?

Вона довго вагалася, тоді з'їла кілька горішків і нарешті видушила:

— Адріане, я вагітна.

Він не знав, із чим це порівняти. Наприклад, із тим, що в усьому будинку згасло світло. Або навпаки: немає струму, і ти сидиш у темряві, і якоїсь миті всі лампи спалахують. Або, коли ти, розігрітий на

сонці, стрибаєш у крижане озеро. Або прокидаєшся з похмілля на бетонній підлозі.

Адріан думав, що зараз умре, задихнеться, з ним станеться інфаркт, інсульт, що він раптом захворіє на всі хвороби світу.

— Що? — спитав. — Але як це сталося?

А тоді відчув, що йому зле, що весь світ кружляє, ніби на каруселі, що він, схоже, от-от збожеволіє. А вона лише дивилася на нього. І більше нічого не говорила.

«Не так усе мало бути, — зітхнула Лінка. — Не так». Вона довго думала, що станеться, коли вона йому скаже. Наразі знала тільки Наталія. І раділа, що стане названою тіткою. Що ж, мабуть, легше радіти, що будеш тіткою, аніж мамою. Чи батьком...

Отож вона боялася, як усе буде, коли вона йому скаже. Але мріяла. Вірила. Сподівалася. Після всього пережитого вдвох. Після того, ким вони стали одне для одного. Лінка вірила, що це для нього буде прекрасна, неповторна мить. Хоч, може, Адріан і не чекав такого, та це буде як утілення найпотаємніших мрій. Бо коли чоловік зустрічається із жінкою... Десять глибоко в душі він має цього прагнути. І коли він розповів їй про цей Лондон, то Лінка навіть усміхнулася під носом, бо що таке Лондон у порівнянні з такою новиною, правда? Адже існують речі важливі й найважливіші. Справи дочасні й містичні, як поєднання двох душ, і злиття живчика та яйцеклітини, і те, що із цього утворюється. І коли він запропонував їй вино, то спершу вона злякалася, але потім усміхнулася, бо знала, що він зараз усе зрозуміє, чому їй не можна вина, зараз вилле це вино й носитиме її на руках, її, матір його дитини!

Навіть думала, чи не купити такі крихітні, мацюпусінькі черевички, бо знала, що так роблять, дівчата писали на форумі, і так йому повідомити, що він буде батьком, але часу забракло, вона так до нього поспішала, і вірила, що це неважливо, що вже сама звістка буде для нього найкращим дарунком. Навіть, якщо вона й жартувала з Наталією, що він її вб'є, коли довідається, бо це ж вона завинила, але ж говорила це жартома. Принаймні так їй здавалося.

Тепер він її навіть не торкався, сидів сам по той край ліжка, затуливши обличчя долонями, наче йому щойно зруйнувався весь світ. Агов, я тут, хотілося їй погукати. Я є, і я тут. Але голос застряг Лінці в

горлі. Усе мало бути не так. І коли він нарешті прибрав руки від обличчя, а виглядав у цю мить, як шахтар після двох нічних змін поспіль, як той, чий світ зруйновано дощенту, як той, хто довідався, що хтось рідний помер (може, так він виглядав, коли померла його мати?), коли нарешті наважився щось сказати, це було геть не те, чого вона сподівалася.

— І що нам із цим робити? — спитав він.

І тоді вона заплакала, хоча зовсім цього не хотіла. І не хотіла, щоб він її втішав. Бо ця омріяна мить умерла, це очікування, напруження, ці мрії, те, на що вона чекала все життя. І коли він спробував її обняти, відсторонилася.

— Тобто як? — наважилася спитати.

— Лінко... ти ж знаєш... це не найкращий час, — сказав він. — Ти ж знаєш, що є різні варіанти... Який це місяць?

Тоді вона мовчки встала й одяглася. І вийшла, тихо зачинивши за собою двері.

Усе мало бути не так. Він зовсім не хотів, щоб вона так це зрозуміла. Пішла, перш ніж він устиг щось зробити, він був просто в шоці, а потім уже стало запізно. Він дзвонив, висилав есемески, але вона вимкнула телефон, а додому до неї він іти боявся, боявся наштотхнутися на її матір. Бо він змайстрував їй дитину, і її мати напевне про це знає. Ба більше, знає, як він відреагував. Показав себе повним ідіотом, хоча зовсім цього не хотів. В есемесках благав її зустрітися, зателефонувати, сподівався, що вона ввімкне телефон і все прочитає, і все знову буде, як раніше. Та чи буде? З дитиною? Він у ролі молодого батька? Важко таке уявити. Зрештою, вони мають обговорити це разом, це їхня спільна дитина, спільна халепа. Ну, певним чином, бо він своєї вини не відчував. Чому вона казала, що приймає таблетки? Брехала? Якби не це, він би сам подумав, як застерегтися, бо він цього ніколи не хотів! Це не його провина! Крім того, його питання дуже доречно. Невже вони справді повинні мати зараз дитину? Адже вистачить знайти гроші, можна позбутися проблеми й подумати про дитину, коли будеш до цього готовим, зовсім не обов'язково тоді, коли в неї попереду випускні, а він починає навчатися в Лондоні! Адже, щоб виховувати дитину, вони мусять мати якесь стабільне життя, роботу й таке інше! Це просто дурість, так із

цим поспішати! Ні, вони напевне дійдуть згоди, нехай-но вона заспокоїться. Не можна ж усе брати так близько до серця. Адже це їхнє майбутнє!

А Лінка? Вбігла додому, жбурнула рюкзак і мокру від дощу куртку в куток, навіть не повісивши її на вішалку.

— Що це з тобою? — спитала мама.

— Нічого, голова мені болить з дороги й узагалі, я піду ляжу, — сказала Лінка, а мама лише кивнула головою, бо чого б вона мала щось підозрювати? Бо — ні — вона нічого не знала.

Лінка зіщулилася в клубок на своєму дівочому ліжку, яке пам'ятало різні її проблеми, але такої, як ця — ні. Ліжко, яке під вагою цієї проблеми почало прогинатися. Заскрипіло дерево, зойкнув матрац, а Лінка заплакала, неначе цієї миті її світ скінчився. Усе мало бути не так.

Лютий 2000

Усе мало бути не так. Єва Барська, Лінчина мама, яку в родині називали Марисею, вийшла з автобуса й зникла в череві Центрального вокзалу. Тут смерділо одночасно сечею й кебабом, і від цього смороду їй зробилося недобре. Зусиллям волі стримала бажання блювати. Під час попередньої вагітності вона не почувалася так погано, як тепер. Мабуть, усе пояснювалося станом психіки. Усіма цими переживаннями. Відкрила пляшку води, зробила великий ковток і швидкими кроками рушила в бік перону. Раптом у мегафоні почувся спершу якийсь писк, а тоді голос, ніби той чувак був геть п'яний: «Потяг до Кракова відправляється із запізненням на годину. Час запізнення може змінюватися». Чорт забирай, ще й це. Що ж, піде випити чаю й усе як слід обміркує. Правду кажучи, вона не квапилася додому. Завернула, пройшла пасажем. Прочитала на дверях, прикрашених не надто апетитними фотографіями відбивної з картоплею й томатного супу, що в барі є також чай і кава, а тоді штовхнула двері. Не мала сили шукати затишнішого кафе. Усередині сидів якийсь похмурий чувак і сьорбав бульйон. Вона замовила чай і сіла якомога далі від нього, у самому кутку. Сльози ринули, коли намагалася ложечкою витиснути лимон. Наче то лимон завинив.

Звісно, це її провина. Вона була такою дурепою! На що тільки розраховувала? Що він скаже, що тепер вони будуть разом, що вдочерить Холіну? Але ж у неї був чоловік, а в нього — дружина. І її чоловік нічого не знав. Його дружина, мабуть, теж ні.

— Зрештою, звідки ти знаєш, що це моя дитина? — спитав Єжи.

Вона знала, звичайно, знала. Бо із чоловіком майже не спала. Лише тоді, коли той наполягав. І він завжди оберігався. Звичайно, колись було геть інакше, тоді, на початку. Але не тепер. Вони дуже віддалилися одне від одного. І Єва знала, що то була не тільки його, Кота, провина.

— Усі так кажуть, що не сплять із чоловіком, — мовив Єжи.

«Як це: усі?» — подумала вона. Які ще всі? До неї були якісь інші?

— Дитина, народжена в шлюбі, автоматично вважається дитиною чоловіка, ти ж знаєш. Але ж ти не хочеш сказати, що ви взагалі... — захвилювався раптом він.

«Раніше його це не цікавило», — подумала гірко. Бо якщо вони взагалі, то нікого не переконаєш...

— Майже ні, — вона проковтнула слину. — І він завжди оберігався.

— Коли останнього разу? — запитав. Який прагматизм! Неймовірно!

— Дай спокій. Адже йдеться про нас. Я тебе кохаю, — відповіла вона й глянула йому просто в очі, точніше, спробувала. Бо він уже відвів погляд і вона втупилася йому у вухо. Дивилася благально на це вухо, так, наче цей пелюсток шкіри, ледь зморщений, порослий волоссям, міг їй щось відповісти. Наприклад, що теж її кохає. Що він може розлучитися, і вона розлучиться, і вони житимуть разом довго й щасливо. Вухо віддалилося.

— Якщо ні, то треба тобі потурбуватися... Ну, розумієш? Який це термін? П'ятий чи шостий тиждень. Або позбудься, або... ну, сама знаєш. Дитина завжди може народитися передчасно.

— Ти радиш мені збрехати?

— Раджу тобі бути розсудливою. Ти ж знала, що я жонатий. Я не можу покинути дружину!

— Чому?

їй захотілося плакати.

— Я дружину не покину бо... маю гідність.

«То навіщо ти взагалі зі мною спав?» — хотілося їй спитати. Гідність! — Єва ледве не висміяла його. Він спокушав її за будь-якої нагоди, постійно розповідав, яка вона розумна, захоплювався її аналітичним розумом, а потім, на конференції в Закопаному, безсоромно її звабив... Вона розповідала йому геть про все, а тепер він став таким холодним, неначе то все сталося в якомусь сні, наче між ними взагалі нічого не було.

Серпень

З мобільного додатка для вагітних:

10-й тиждень вагітності

Волоський горіх, 5 грамів, 3–4 см

Серденько твоєї дитини вже має 4 камери! Мозок розвивається дедалі швидше, дитина має повіки, вуха опиняються на своєму місці. Може, для тебе це дивно, але спершу вони розвивалися на шиї. Твоє дитя вже здатне ковтати навколоплідні води. Невдовзі, коли ти відчуєш його рухи, то зрозумієш, що якісь смаки йому до вподоби більше (переважно солодкі), а деякі — менше (наприклад, гострі).

11-й тиждень вагітності

Слива, 8 грамів, 4–6 см

Упродовж цього тижня спостерігаємо динамічний розвиток голови. Голова — це половина довжини тіла Твоєї дитини!

12-й тиждень вагітності

Лайм, 18 грамів, 6 см

Крихітна істота дедалі більше нагадує дитину, у неї навіть є малесенькі нігтики! Усі органи вже на своєму місці. Імовірно, що Ти почуватимешся відтепер краще!

13-й тиждень вагітності

Персик, 18–20 грамів, 6–8 см

Цього тижня повинні припинитися напади нудоти (хоч і не в кожної жінки), зате з'являються забаганки. Твоя дитина чимраз більше схожа на немовля, хоча її повіки досі зрослі. Ноги й руки починають рухатися, дитина вже може смоктати великого пальця.

14-й тиждень вагітності

Лимон, 25 грамів, 8–9 см

Обличчя Твоєї дитини формується й набуває певних рис, дитя дуже рухливе, але Ти ще цього не відчуваєш. Тіло маляти вкрите волосками, з'являються брови, а дитина вже може мати гикавку.

Лінка думала про те, що Звірик зараз завбільшки як горішок, і водночас уже має сформоване серце. Хіба це можливо, аби щось завбільшки як горішок могло мати серце? Лінка ніколи не була асом у біології. Невже мурашки й комарі теж мають серце? Погуглила.

Мураха має серце в задньому відділі тулуба. Комар теж має серце. Його кровоносна система — це довга трубка, а серце займає 2/3 її довжини. Ба більше, комахи мають прозору кров.

— О Боже, — подумала Лінка, і раптом усе це стало дуже справжнім. — От тільки як сталося, що істота завбільшки як горіх чи слива спричинилася до того, що я не можу влізти в джинси?

Вона виглядала, наче об'їлася. Зрештою, це було правдою, бо останнім часом Лінка їла як шалена, знаючи, що це заради Звірика.

Прокинулася о сьомій. Від думки, що вона страшенно, просто кошмарно голодна. Але не просто голодна. Вона конче мусить з'їсти курку в кисло-солодкому соусі. Уявляла це собі: невеликі шматочки курятини, овочі й запашний соус. Помаранчево-червонястий. Такий продають у китайця в кіоску біля кільця. От тільки звідки взяти це в суботу о сьомій ранку? Відкрила холодильник. Гомогенізований сирок, твердий сир, шинка, помідори, йогурт, помаранчі, молоко. Жахливе, усе жахливе. Їй не хотілося нічого із цих продуктів. Вона просто мусить з'їсти курку в кисло-солодкому соусі! Погуглила китайські забігайлівки неподалік. Усе працювало з десятої ранку. Повернулася до ліжка, відчуваючи, як сльози набігають на очі. Навіть, якби вона могла комусь про це сказати, ніхто б її не зрозумів. Тоді майнула думка, що якби Адріан був іншим, то таку курку привіз би їй навіть з Північного полюса. Але він іншим не буде.

Лінка не сказала мамі, хоча й усвідомлювала, що вже час. Краще, щоб не сталося, що спершу мама помітить її живіт або застане, як донька блює, і про все здогадається. Хоча наразі Лінка рідко блювала.

— Я рідко блюю, — мовила вона вголос, а тоді озирнулася довкола, занепокоєна, чи ніхто, бува, не чув. Але ж вона була сама.

Засміялася. Це прозвучало, як рядок із хіп-хопової пісні. Або як назва музичного гурту. Гурт «Рідко Блюю». Але саме так і було. Її трохи млоїло, кілька разів вона справді поїхала до Риги, але знала, що деякі дівчата бігають обійматися з білим другом без кінця, тож усе було доволі непогано.

З форуму молодих матерів:

Агов, мене турбує, що я мало поправилася. Дівчата, на якому місяці ви не могли влізти у свої речі? Бо я хвилююся, що дитина може розвиватися неправильно. А я вже на шостому тижні й досі влажу в джинси.

Буня

Дівчата, наче й усе гаразд, але весь час здається, що мені не пощастить. Що дитина народиться хворою, і я не дам ради. Або помру під час пологів.

Луїза

Дівчата, я недавно завагітніла, а цього року складаю випускні. Я ходжу до технікуму. Мій хлопець мене покинув, але я хочу мати дитину й закінчити школу. Батькам ще не сказала, а я вже на четвертому місяці. Як гадаєте, у мене вийде?

Лідка

Кожен ранок у Лінки починався від перевірки інформації в додатку для вагітних, а тоді вона переглядала мамські форуми. Була в кількох групах. Наприклад «зимові діти» (бо дитина мала народитися в лютому). Або «молоді матері» (ну, бо взагалі-то вона була дуже молодою). Її підтримувало те, що в стількох дівчат виникали схожі проблеми. Переважно із хлопцями, які від усього відмовлялися, не хотіли брати на себе відповідальності за те, що сталося, і намагалися викрутитися. Лінка не знала, чи їй це втішало, чи навпаки. Ну й життя. Написала до Лідки. Може, зустрінеться з нею, усе-таки добре поговорити про свої проблеми з кимсь, у кого такі самі клопоти. Дівчина була її одноліткою.

Лінка перестала вести блог. Бо ж не могла вона писати про свої переживання, а їй лише цього й хотілося. Зрештою, ніхто ще нічого не знав. Може, вона й повернеться до писання. Колись. Зрештою, тепер у неї не дуже це виходило. Узагалі мало що виходило.

Був серпень, справжнє літо, так, неначе воно пригадало собі, що свою роботу слід виконувати краще. Липень видався холодний і дощовий, а тепер від спеки годі було витримати. Тим більше, що із цим «рідко блюю» усе змінилося. Може, так і було раніше, але тепер Лінка

постійно почувалася недобре. До того ж, доводилося приховувати це від матері. Єдиною розрадою були відвідини в Наталії, лише з нею Лінка могла говорити щиро. Касьці досі не сказала й сама не знала, чому. Наразі вдавала, що чекає на повернення сестри з канікул, та це була звичайна відмовка. Насправді їй чомусь було ніяково. З Адріаном відтоді вона взагалі не розмовляла. Заблокувала його в мобільному. Він якось прийшов, але Лінка не відчинила. Просто не хотіла бачити Адріана. Хоч, може, повинна. Хіба збрехати йому, сказати, що дитини більше немає, нехай собі їде до свого Лондона. Нехай котиться до біса.

Наталія сиділа під липою й полірувала пилочкою нігті. Лінка подумала, що вона виглядає, як людина без жодних проблем. Ех, отак під липою робити манікюр... Може, і собі так? Бодай ненадовго забути про все? Але те, що Наталії покращало, аж ніяк не означало, що вона не помічала проблем подруги.

— Ти погано виглядаєш, — сказала вона, підвівши очі на Лінку.

— Ой, знаєш, попри все, літо — аж ніяк не найкращий час для вагітних жінок, — відбулася жартом Лінка.

— Припини. Що сталося? Я так розумію, що Адріанчик не передумав?

— Ні.

— А я сподівалася... — Наталії перекинувся лак, але вона цього навіть не помітила.

Звісно, Лінка теж сподівалася. Авжеж, вона заблокувала його в телефоні й усе таке, та якби він передумав, то знайшов би спосіб їй про це сказати.

— Ну, але він узагалі до тебе озивався? — поцікавилася Наталія.

— Не знаю. Я ж його заблокувала. Не хочу з ним говорити.

— Припини. Він просто злякався. Але, може, уже порозумнішав?

— Мене це не цікавить.

— Ой, Лінко... Не кажи так. Ти ж не можеш отак сама...

— Я можу все, — відповіла Лінка. — Я впораюся. Дехто не заслужив, щоб зватися батьком.

— Ні, почекай... ви повинні поговорити. Принаймні про фінанси. Крім того, я не вірю, щоб Адріан... Я ж його знаю з дитинства, він завжди був таким порядним... Блін, не вірю. Моя мама постійно

повторювала: «Бери приклад з Адріанчика. Такий вихований хлопчик».

— Він завжди був вихованим. І що з того? Усі вони однакові паскуди, кажу тобі. Знаєш, про скількох таких мужиків я читала на форумах?

— Забагато Інтернету. Дай йому шанс.

— Шанс? На що? Щоб він залишився зі мною через жалощі? Із тим, чого сам не хоче? Він мріє вчитися в Англії, хоче зробити там кар'єру! А дитина зіпсувала йому плани!

— Але це не значить, що він не хоче бути батьком!

— І ти проти мене? Теж уважаєш, що я перебільшую?

— Теж? А хто ще так думає?

Лінка зітхнула.

— Ніхто. Сорі. Про це відомо тільки тобі й Адріанові.

— А мама знає?

— Ще ні.

— Ну, то краще їй скажи. А тепер... якщо хочеш, зроблю тобі манікюр.

— Жартуєш?

— Ні. Тобі це потрібно... Щось для себе, — Наталія тільки тепер помітила, що лак валяється на траві. Підняла пляшечку й відклеїла травинку, яка прилипла до скла.

Адріан натиснув кнопку домофона. Він нарешті наважився. Навіть якщо її мама щось і скаже — нічого не вдієш. Йому просто треба побачитися з Лінкою. Але її мама відчинила двері, мов нічого не трапилося, і сказала, що Лінка поїхала до Наталії й повернеться ввечері. Ще й здивувалася, чому він не подзвонив. Адріан відповів, що в нього проблеми з телефоном. Бо що було казати? Що Лінка заблокувала його, прокляла й не хоче з ним навіть говорити? Мабуть, її мама ні про що не здогадується, про дитину теж. Хіба що... Майнула думка, це була мить, проте досить тривала, аби принести короткочасну надію, що, може, цієї дитини все ж немає, що то була марна тривога? Ох, якби ж то!

Не міг зрозуміти, чому вона так уперто його уникає. Він просто не хотів! Не хотів, аби його життя змінилося так кардинально й так раптово. Не хотів так рано ставати батьком. Адже він щойно обрав свій

шлях. Боже, зроби так, щоб дитини не було! Адже трапляється, що дівчата мають якісь проблеми, що їм тільки здається, наче вони вагітні, Боже, зроби, щоб це був саме такий випадок! Воно їм швидко забудеться, і все стане, як раніше. Він поїде до Лондона, почне вчитися, вона складе випускні й приїде до нього, адже Лінка теж може продовжити там навчання, чом би й ні? Наприклад, займатися фотографією, адже їй це так подобається. Він може спитати в тітки, які навчальні заклади пропонують заняття з фотографії. Вони могли б стати таким чудовим подружжям: він художник, вона фотограф, удвох вони зробили б купу чудових речей, замість того, щоб займатися якимись дітьми, брати на себе обов'язки, залишатися тут, де немає жодного майбутнього! Боже, зроби так, щоб усе це їй тільки здалося!

Сів на лавці під будинком і вирішив почекати на Лінку. Навіть кілька годин. Він сподівався, що та прийде й скаже: привіт, я лише пожартувала, сорі, нехай усе буде, як колись. Та й годі. І він чекав. Ставало дедалі пізніше, але він таки дочекався. Побачив Лінку, як вона йде від автобусної зупинки.

Надворі панувала спека, попри пізній час. Це серпень — найтепліший місяць, а зовсім не липень. Гарячі вечори, хоч літо от-от скінчиться. Лінка йшла неквапом, у вузькій білій сукенці, і враз йому здалося, що, схоже, уже щось помітно. Може, якби хтось її не знав, Лінка ж завжди була такою стрункою, якби хтось її не знав, то й не зауважив би, але він уже добачив ледь помітні обриси під тканиною, і якусь обважнілість, яка теж була їй геть не притаманна. Лінка завжди була швидкою, як пума, як тигриця, а тепер ішла якимось поволі. Так, наче геть нічим не переймалася. І тільки обличчя здавалося сумним.

— Що ти тут робиш? — спитала зненацька, так, ніби не заблокувала його номера й не забанила на фейсбуці. Мовби справді не розуміла, що, може, треба поговорити.

— Чекаю на тебе, — Адріан ковтнув слину. — Ми мусимо поговорити. Ти ж розумієш.

— Будь ласка. Що ти хочеш мені сказати? Бо я збираюся народити цю дитину!

Отже, це не помилка. Цей ледь помітний животик під сукенкою йому не привидівся.

— Лінко... Я ж не хотів...

— Чого не хотів?

Господи, може, вона й рухається повільніше, але вдача залишилася та сама.

— Я ж не казав, що не хочу, я...

— Серйозно? — тепер її голос звучав, наче гілка застрягла між спицями велосипедного колеса. — То що, може, тепер скажеш мені, що хочеш цю дитину? Що разом зі мною виховуватимеш, що радієш, що підеш зі мною купувати дитячі речі, візочок і пелюшки, що залишишся тут, у Польщі, бо станеш батьком, ну ж бо, давай. Бо якось по тобі цього не видно, щиро кажучи. Та й узагалі — я бачила щасливіших людей. Що ти мені впарюєш? Нащо взагалі прийшов?

Адріан мовчав. Не знав, що сказати, вона геть збила його з пантелику, він лише хотів їй усе пояснити, що треба якось із цим змиритися, що він її ніколи не скривдить, що опікуватиметься нею. Але нічого не сказав. Не зміг. Йому здавалося, що Лінка нападає на нього, від самого початку. Що все вийшло з-під контролю, а вона ще й глузує з нього. Мовляв, не доріс хлопчик, не дасть ради. Може, якщо вона так вважає, так і є насправді?

Мовчав. Задовго. Адріан не знав, як учинити, що власне сказати, бо й сам не уявляв, що про все це думати. Дорогою сюди йому здавалося, наче він усе знає, але тепер...

— Знаєш, що? — процідила вона. — Їдь собі до тієї Англії. Я не хочу такого батька для своєї дитини. Я собі дам раду.

— Цікаво, як? — спитав, хоч це явно було не те, що він мав би сказати.

— Ще не знаю.

Це було сказано щиро. Лінка здавалася втомленою.

— Зрештою, — додала вона. — Ти саме такий і є. Адже ти мене навіть не попрохав приїхати до того Лондона.

— Розумієш, тьотя...

— Сротя. Ти такий і є, Адріане. Тільки про себе турбуєшся. Завжди так було.

— А що... Що з нашою поїздкою? Я ж купив намета і...

— Нашою чим? Поїздкою? Знаєш, що? Ти просто жалюгідний. Немає більше нічого нашого, зрозуміло? Подумай, — додала наостанок. — Чи ти взагалі збираєшся в цьому брати участь, якось допомагати... і дай мені знати. Я не хочу бути з тим, хто не любить власної дитини.

І тоді Лінка торкнулася долонею живота, так ніжно, і Адріан усвідомив, що це звичайний доторк, звичайні пестоці, якими вона щодня, мабуть, обдаровує цей живіт. А він не здатен. Йому хотілося вити. Він розумів, що якби зараз, цієї миті щось зробив — усе ще можна було виправити, усе було б добре, але він стояв як укопаний у тротуар, не здатний зробити найменшого руху, спромогтися на який-небудь жест.

І зрозумів, що тепер, нині, усе скінчено, не буде жодного «потім», що їх шляхи розійдуться, що вони розійшлися давно. Хоч і не знав, коли саме.

І ще дві речі зрозумів.

Він не знає, що робити далі. Бо не заробляє жодних грошей, а цю дитину треба якось утримувати, як із цим дати раду?

І усвідомив друге. Що він найгірша людина на світі. І що ніхто й ніщо цього не змінить.

Коли Лінку знову знудило вранці, і знову вдалося приховати це від мами, вона вирішила все-таки їй розповісти. Незабаром. Бо скільки ж іще можна приховувати?

Прокинулася, як часто бувало, з відчуттям, наче в неї похмілля. Шкода тільки, що вона нічого не пила, та відколи завагітніла, її вже нічого не дивувало. Ковзнула до ванної й відкрила кран, вода голосно зашуміла. Усі думатимуть, що вона купається. Добряче поблювала, і їй полегшало, але Лінка розуміла, що невдовзі все вийде на яв. Не можна зберігати таємницю без кінця. Її більше турбувало, що коли вона так блюватиме, то дитина не розвиватиметься правильно. Бо як? Знову зайшла на форум.

Дівчата, я ригаю навіть тоді, коли нічого не їм. Уранці, в обід і ввечері. Як зачую якийсь запах, наприклад, хтось капусту смажить. Або й просто так. Коли щось з'їм, але й натще теж. Мене так нудить уже три місяці, і я дуже хвилююся, що буде з малятком. Лікар сказав, що це нормально. Але це, мабуть, значить, що коли я нічого не можу їсти, а дитинка росте, то вона все бере в мене? Я чула, що під час вагітності в жінок з'являються зморшки й випадають зуби, це правда?

Марта

Лінка насміялася з цього поста, але потім подумала, що це жахливо. Бо що, коли це й справді так? Що дитина живиться за її рахунок? А якщо дитина виросте, а вона помре? Може, якщо сказати мамі, то вона щось їй порадить? Однаково збиралася кілька разів, але так і не наважилася. «Доведеться почекати», — подумала Лінка. Як і з відвідинами лікаря. Треба ж колись до нього піти... Вона повнолітня, може собі просто піти до поліклініки. Але боялася. Із кількох причин. Бо що буде, коли лікар запитає, що про це думають її батьки, і як вона взагалі уявляє собі виховання дитини? Що, коли робитиме якісь прикрі зауваження? Лінка знала, що не стерпить цього, вона й так уже ледве трималася. Одна дівчина написала на форумі, що пішла до лікаря, а там виявилось, що в дитини немає серцебиття, і довелося робити аборт. Звичайно, то були дурні думки, але Лінка усвідомлювала, що в ситуації, коли їй просто немає з ким поділитися й годі сподіватися від когось допомоги, що б не сталося — доведеться все пережити самій. Тож, може, скаже спершу мамі. Але постійно доходила висновку, що досі не готова. Може, нехай мине серпень. «Зрештою, — подумала вона, — це ж останні канікули в житті». Нащо перейматися цими проблемами, якщо можна бодай трохи натішитися канікулами? Щоправда, вона вперше нікуди не поїхала. Збиралася в табір, але відмовилася, щоб залишитися з Адріаном. Хе-хе. «Мої чудові канікули з Адріаном», — подумала Лінка. Вони збиралися на Хель... Ех. Дуля з Хелю, дуля з Адріана, дуля з усього. «Тільки не рюмсай, — суворо наказала собі. — Не можна плакати. Зосередься на тому, як сказати мамі. Їм сказати, забула про вітчима». А якщо її виженуть з дому? Ні, вони не зможуть, заспокоювала себе дівчина, але відчувала дивний страх. Вона й гадки не мала, як її рідні на це відреагують.

Наразі подумала, що спершу напише до тієї дівчини, до Лідії, яка теж була в схожій ситуації, бо хлопець її покинув.

Як твої справи? Як ти? Бо в мене те саме, тобто мій хлопець не хоче дитини й відкараскався від цього. Але я... моя мама досі не знає, і я не уявляю, як їй про це сказати. Я в розпачі, і водночас дуже хочу цю дитину.

Лінка

Я теж хочу цю дитину, хоч і розумію, що це дурне. Усі проти, вся моя родина, і я вже навіть не знаю, що робити.

Справа в грошах, я не заробляю, бо вчуся в технікумі, кидати навчання, мабуть, не має сенсу, сама не знаю.

Лідія

О Боже, подумала Лінка. А що зі школою? Про це вона взагалі не думала. Їй здавалося... що якось вдасться здати випускні, а якщо ні? І як вона вчитиметься? Адже дитинка буде така маленька. Хто їй допоможе?

Ну, нічого, про це вона подумає згодом. А поки що домовилася зустрітися з цією Лідкою, пообіцяла до неї забігти. Класно мати вагітну подружку. «Її знайомим це, мабуть, не загрожує, — гірко подумала Лінка. — Вони або ні з ким не зустрічаються, або краще застерігаються». Та чи шкодувала вона про те, що сталося? Важко сказати. Певне, що трохи так, бо боялася цього всього. Адріан її розчарував, власне вона мала б геть зламатися, впасти в депресію, узагалі накласти на себе руки, та водночас відчувала, що присутність цієї крихітної істоти в животі штовхає її вперед, дає надію. На знала, яку саме, але все-таки. Усередині неї сидів Звірик, і життя зовсім не здавалося безцільним і позбавленим змісту.

Адріан намагався малювати, але нічого йому не виходило. Хоч і знав, що треба. Якщо він збирається комусь довести, що все це має сенс, мусить малювати. Якщо хоче довести, що цей його бунт, бажання продовжувати задумане, його опір тому, що хтось силкується убгати його життя в рамці, має сенс, — доведеться постаратися. Проблема в тому, що нічого йому не виходило. Усе здавалося пласким і безживним. Він без кінця бачив Лінку, коли та приїхала до нього, голу Лінку на канапі, Лінку, яка сказала йому: «Я вагітна», — і його світ зруйновано. Він весь час руйнувався, і на яві, і в снах, які мучили його щоночі, у них він знову й знову повертався до цієї ситуації. Розлючений, замалював усю картину червоною фарбою, а тоді чорною. До дупи все. Якщо вже він погана людина, то так само може бути поганим художником, кого це цікавить? Його точно ні.

Подзвонив до колишнього однокласника, ще з гімназії, хоча ніколи цього не робив, і домовився піти разом з ним на пиво, бо якось вони

перетнулися на вулиці й пообіцяли, що зустрінуться. Він збирався напитися. Досить з нього. Адже так роблять чоловіки, еге ж? Справжні чоловіки напиваються в барі, коли мають якісь проблеми. А він дуже хотів почуватися справжнім чоловіком.

Мацек увійшов до бару, і Адріан насилу його впізнав, бо товариш дуже погладшав і якимось постарів.

— Що в мене? Все класно! — розповідав Мацек. — Працюю в батьковій фірмі, у будівельній, гріх нарікати. Чотири кебові, — сказав тендітній рудоволосій офіціантці, яка своїми рудими косами нагадала Адріанові Лінку й була мов живий докір сумління. — І якісь горішки до пива. Ну, не будемо ж ми без кінця замовляти. То, може, відразу по три, га? Так-от, — продовжував. — Будуємо дім, Кароліна не працює, дитину доглядає.

— Ох, то в тебе дружина й дитина?

— Ну! — гордо підтвердив Мацек. — Кароліну пам'ятаєш? До нашої школи ходила. Чорнявенька така. Зараз фотку покажу.

Витягнув телефона, і за мить Адріан уже роздивлявся фотографію вродливої, стрункої дівчини з немовлям на руках. «Блін, — подумав Адріан. — Може, розказати йому, може, він щось порадить?» Але нічого не сказав, лише цмулив друге пиво. Те, що треба! Адріан почувався, наче спраглий кінь у спеку, який п'є воду з відра.

— Синульку Александром звати. Гарно, правда?

— Гарно. А не шкодуєш... ну, знаєш... Просто... ти так рано завів сім'ю...

— Не жартуй старий, що раніше — то краще, мужчина має виховати сина...

— Посадити будинок і збудувати дерево. Чи щось таке, — пригадав собі Адріан і голосно гикнув. Він не звик до такої кількості алкоголю.

— О, дерев якраз буде море. Ми вже все вирішили. Яблуні будуть, груші, абрикоси посадимо. Свої закрутки робитимемо, а не магазинне купувати. У дядька сади, він нам допоможе!

Мацек замовив ще по два пива.

— А навчання?

— А нащо? Люди після універу не можуть знайти роботу, а в мене є все, чого я хочу. На будинок заробляю, на відпустки заробляю, а Кароліна знову чекає дитину. Ми трьох хочемо, краще чимшвидше,

виховати, а тоді ще для себе пожити. А ти? — спитав нарешті. — Що в тебе чувати?

— Я до Лондона їду, живопис вивчатиму.

— Круто. То ти там улаштуєшся, там перспективи! А ця твоя дівчина, я на фейсі бачив, вона з тобою їде?

— Ні, вона школу закінчує цього року.

— Гарна така! Таке волосся й фігура струнка! Карольця після пологів погладшала, але вже на фітнес ходить. Ну, принаймні є за що захопити. Я тобі скажу чесно, — він раптом посерйознішав. — Для мене родина — це найважливіше. І знаєш, я в неї першим був. Ну. І це важливо, старий.

Адріан замовив ще по пиву.

Потім повертався пішки, не хотілося їхати нічним автобусом. Подумав, що прогулянка піде йому на користь, хотілося все як слід обміркувати, але він боявся, що в автобусі його знудить, бо пива виявилось явно забагато. Добре, що батька вдома не було, бо той би йому влаштував головомию! Боже, як сказати батькові, але ж він мусить, мусить, не можна стільки тримати це в таємниці! Він нікому не звірявся, жодній душі, бо ніколи не вмів бути відвертим. Може, зараз і не треба. Доки батько не повернеться. Доки канікули не скінчаться... Зупинився на мосту біля смітника й виблював, мабуть, усі ті шість пив, які вицмулив за вечір. Забагато. Він же стільки не п'є. І що це йому на думку спало? Щоб забути? Адже це однаково не дозволяло забути навіть на мить. Це лише підсичувало оте почуття в животі, цей страх і переконаність, що він найгірша людина на світі. І що б він тепер не зробив, однаково таким і залишиться. Йому не хотілося брехати: він не хотів дитини, не хотів бути батьком, що із цим тепер робити? Удавати, попри все? Він був не готовим до цього! Ніколи не припускав, що його життя зміниться за одну хвилину, за одну секунду. Може, навіть наносекунду, цю найкоротшу мить, після якої ніщо вже не буде таким, як раніше.

Лінка вийшла на Вольській і ще раз перевірила адресу в месенджері. Спершу їй було ніяково, хоча в житті їй уже траплялося зустрічатися з людьми, яких вона насправді не знала. Але тепер, невідомо чому, вона відчувала якийсь неспокій. Та коли Лідія відчинила двері, Лінці спало на думку порівняння: «Вона на тому

самому шляху, що і я, тільки ще далі». Почула в голові цю фразу, але ще не до кінця знала, що все це могло б значити. Хіба що Лідія мала більший живіт. То й не дивно, якщо вона була вже на п'ятому місяці. Але її непокоїло інше. Це помешкання, занехаяне, жахливе, скрізь валялися якісь коробки, консервні бляшанки, упаковки з-під мороженої піци. Лідія знизала плечима:

— Колись я прибирала, але тепер не маю сили. Ну, розумієш, — усміхнулася вона.

Дівчата привіталися й потиснули одна одній руки, наче були спільницями в якійсь підозрілій справі.

— Ні, ну він від усього відмовився, каже, що це не його, — розповідала вона потім, пускаючи дим у вікно. Лінка не розуміла, як можна курити під час вагітності, але Лідія не вбачала в цьому проблеми. — Мати казиться, вітчим теж, мовляв, як цю дитину виховувати! Блін, я точно шкодую, а ти?

— Я?

— Ну, ти. Як там той твій?

— Ніяк, — стонула плечима Лінка. — Я з ним не розмовляю. Нехай собі їде вчитися до Лондона.

— А ти з ним не можеш поїхати?

— У мене випускні. Крім того, він, здається... Ну, не знаю. Здається, він не хоче ні дитини, ні мене.

— Але бабки платитиме?

— Не знаю, — Лінка похитала головою. Насправді вона не часто думала про гроші. Це здавалося їй чимсь принизливим.

— Нехай платить, як буде в Лондоні, то заробить, га?

— Ну, не знаю, він там учитиметься...

Лідія глянула на неї, мов Лінка була несповна розуму.

— Ну, але в якомусь кафе може підробляти, хіба ні? На дитину.

— Може...

— Той мій то кожній запхне. Вже на трьох дітей аліменти платить, блін, моя четверта. Дулю я побачу, а не бабки.

«Нічого собі, у неї справді капець, — подумала Лінка. У чувака четверо дітей?»

— Ну, але... Чому він тоді не залишився із жодною із цих жінок?

Ні, вона не хотіла здаватися нечемною, просто якимось їй вихопилося це дурне питання. Може, невчасно.

— Блін, а як мені це в біса було знати? — відповіла Лідка. — Якби знала, то не стала б наступною.

— Так, звісно.

Лінка ще раз роззирнулася захарашеним приміщенням і подумала, що хоче звідси піти, хоч і не розуміла, чому. Просто в порівнянні із цим помешканням її власний дім видався безпечною гаванню. З мамою, вітчимою, Каєм. От тільки вона їм ще нічого не сказала. Може, саме тому, що боялася порушити спокій цієї гавані.

І ще одного вона боялася, хоч і не до кінця знала, як це висловити. Йшлося про маму й Каську. Те, що сталося з нею, Лінкою, могло спричинитися, що мама повернеться до минулого. А що, коли вона знову захворіє? Лінка знала, що депресія — це підступна потвора, яка може повернутися в будь-яку хвилину життя. Дівчина багато про це читала, довідавшись, що тоді коїлося з мамою. І було ще щось. Лінка боялася... авжеж. Боялася, що вчинить, як мама. Що просто все завалить, покине дитину, просто зламається, як берізка. І що тоді? Бо дитина не матиме батька. Каська теж не мала батька, який би її захистив. Що, коли вона не дасть ради, а її рідні не захочуть виховувати байстрюка? Невже маля потрапить до дитбудинку? Тоді, може, краще справді... Ні! Вона майже кричала на себе. Навіть не думай про це! Припини! Усе буде добре! Мільйони жінок народжують, і чимало виховують своїх дітей самі та якось дають собі раду! Припини! Ці жахливі думки руйнують тебе, руйнують усе добре, що ти маєш!

Та хіба можна просто позбутися поганих думок, викинути їх з голови? Це не прищ, не хворе горло, ніхто ще не вигадав ліків від цього, тож тривожні думки наростали, їх дедалі більшало.

Майже до середини серпня вони були тільки вдвох: мама й Лінка. Адам із Каєм поїхали до дядька, тобто Адамового брата. Це мали бути їхні «чоловічі канікули». Разом рибалили, плавали в озері, зрештою, погода була казкова. Мама щоранку йшла на роботу, Лінка відсипалася, а потому або не робила нічого особливого, або їздила до Наталії. На щастя, мама ні про що не розпитувала. Про поїздку Лінка пояснила, що Адріан знайшов роботу, і мама лише кивнула головою й не дуже цим перейнялася. Вона не допитувалася, чому Лінка не зустрічається з Адріаном. Зрештою, навіть невідомо, чи вона щось помітила, зазвичай мама поверталася досить пізно. Казала, що тепер, коли Адама і Кая

немає, вона може надолужити свої проекти. Авжеж. Бідолашна мама, усе життя вона працювала, Лінка навіть не знала, чи крім грошей ця робота приносить їй бодай якесь задоволення. Їй здавалося, що ця фірма-монстр висисає з мами всі соки.

До справи Каськи поверталися рідко, точніше — ніколи. Лише три роки тому Лінка довідалася, що має сестру. Що в мами була ще одна дитина, яку та народила, коли Лінчин батько загинув в аварії. І що мама не дала собі ради, тому віддала дитину до сиротинцю, де Каська довго чекала, аби її вдовчили. У дівчинки були проблеми зі здоров'ям, ніхто не хотів узяти кволу, хворобливу дитину. Тепер у Каськи були прийомні батьки, а по ДЦП не залишилося жодних слідів. Мама намагалася її знайти, зрештою так і сталося, випадково, завдяки Лінці, бо виявилось, що дівчата ходили до одного класу...

Лінка тоді небагато про все це думала, але тепер замислювалася дедалі частіше, чому ніхто з рідних мамі тоді не допоміг. Чому краківська бабуся нічого не зробила? Невже вона справді не могла опікуватися малою? Це здавалося дивним, але Лінка боялася запитати. З мамою нелегко говорилося. Наче все й було добре, але Лінка завжди помічала в ній якусь тінь. І боялася, що події минулого, навіть, якщо то все згодом владнається, залишаться з нею назавжди. Може, просто є такі речі, які неможливо собі пробачити.

А поки що дзвоник у двері сповістив про приїзд Кая з Адамом, і те, що вдома знову буде гамірно й весело. Кай улетів до квартири, ніби торпеда, відразу кинувся до Фікуса, а тоді до Лінки так рвучко, що замалим її не перекинув. Звісно, Кай гадки не мав, що тепер на сестру не можна стрибати, битися з нею чи штовхатися. Звідки йому це знати?

— Каю, ти здурів?! — вигукнула вона. Але братик її зовсім не слухав, бо саме втягав досередини дві великі помаранчеві валізи, хизуючись перед сестрою своєю силою.

Її великий брат. Коли він устиг так вирости? Адже зовсім недавно вона водила його до садочка. А він от-от буде в третьому класі. Хоч би все було добре... Нещодавно виявилось, що в Кая дислексія, і треба з ним робити спеціальні вправи. Лінка пообіцяла допомогти, отже, доведеться решту канікул провести, навчаючи брата читати.

Кай страшенно забруднився, але разом із тим здавався щасливим. Ех, якби ж то повернутися в дитинство, коли найважливіше було видурітися, вибігатися, і не доводилося змагатися ані з нелегким

вибором, ані з новинами, що змінювали все життя. Ну, може, не всім так щастить. Лінка подумала про сирійських дітлахів, і їй стало страшенно шкода, що вони не можуть мати такого дитинства, як Кай.

За братом прийшов Адам, який виглядав утомленим з дороги, та воно й не дивно: навантажений автомобіль і дитина, з якою можна було позмагатися, хто швидше читає, але в усьому іншому — аж ніяк.

— На жаль, у нього пронос, — сказав Адам, і всі зрозуміли, що мова йде про Кая, а Лінка навіть інстинктивно сахнулася вбік.

— Уже ні, — заперечив Кай. — Він був, бо дідусь наказував мені їсти старий курячий набір. А я казав, що це гидота.

Лінка вибухнула сміхом.

— Курячий набір? — запитала здивовано мама, намагаючись одночасно витерти хусточкою Каєві носа. Хлопчик виривався, він це ненавидів.

— Ми купили курку на суп, і на упаковці було написано: курячий набір, — пояснив Адам. — Але він зовсім не був старим.

— Мене нудило в машині, бо тато дав мені лише суху булку, і вона стала мені колом у шлунку. А я хотів піти до KFC.

— Я дав йому булку з маслом, бо в нього був пронос, — відповів Адам і зітхнув. — Може, змінимо тему? — додав він. — Бо зараз мене самого... Від таких розмов.

— Температури він не має, — зауважила мама.

— Певне, що ні, а чого б я її мав? — здивувався хлопець і гукнув пса, який підсковзнувся на килимку й розгавкався, аж у вухах лящало.

Що ж, Лінка знала, що хай там як, а нудьгувати їй тепер не доведеться.

Невдовзі виявилось, що їй доведеться не лише забути про святий спокій, а й про можливість усамітнитися, бо Кай цим анітрохи не переймався. Вона саме роздяглася, щоб раніше прийняти душ, бо почувалася страшенно втомленою. Аж раптом Кай ускочив до ванної. Вона спробувала затулитися одягом, але він виявився швидшим.

— Яка ти товста! — сказав брат, а Лінка заціпеніла. Невже це так помітно?

— Я піцу їла, — відповіла вона. — Багато піци.

— Ага, — відказав той і продовжував на неї витріщатися. І лише коли Лінка оговталася, то виштовхала його з ванної. Вона сподівалася, що він ні з ким не поділився своїми спостереженнями. Ретельно

зачинила двері й глянула на себе в дзеркалі. Невже щось уже помітно? Невже це можливо?

Дівчата на форумах говорили, що впродовж перших трьох місяців нічого не видно, але інші стверджували, що це стосується лише пухкеньких, а в худих живіт помітний раніше. А вона ж завжди була худою. Блін! Розлючена Лінка стала під душ, а тоді переодяглася в спортивний костюм. У двері постукали, і вона відчинила.

— У тебе прокладок немає? — прошепотіла мама. — Мої закінчилися.

Лінка відчула, що червоніє. Прокладок? Справді, мабуть, вона їх має, старі й пожмакані. Бо ж сама ними досить давно не користувалася.

— Зараз гляну в кімнаті, — відповіла вона й швидко вийшла з ванної, щоб мама не помітила її зніжковіння. На щастя, та ніколи не була занадто спостережливою. Лінка знайшла кілька прокладок і тицьнула мамі. Вона сподівалася, що вже не здається такою червоною. Від усього цього їй аж недобре зробилося. Лінка сказала Каєві, що їла піцу, але насправді нічого не їла, бо вони з мамою були такі зайняті приготуваннями до приїзду хлопців, що забули про обід. Мама пообіцяла приготувати щось смачненьке на вечерю, питання тільки, чи зможе вона це їсти.

— Я хотіла приготувати в сухарях, щоб було, як у KFC, та якщо в Кая розлад шлунка, то вирішила потушкувати, — сказала мама, поставивши на стіл миску з тушкованим м'ясом. — Тут тільки морква й трішки сметани.

Кай здавався геть розчарованим.

— Мамо! Та немає в мене жодних проблем зі шлунком!

— Якщо завтра будеш здоровий, то я тебе навіть до KFC візьму.

Кай заспокоївся й почав дзьобати моркву.

Невідомо чому, та Лінка відчула, що страва смердить. Нічого не вдієш, таке тепер з нею траплялося, і це геть не залежало від свіжості страви й уміння кухаря. З іншого боку вона знала, що мусить їсти, заради себе й дитини, і приготована мамою їжа точно корисна. Але їй не хотілося цієї позбавленої смаку страви. Вона поклала ложку м'яса із соусом до рота й раптом відчула, що шлунок підкочується їй до горла. Ледве встигла до туалету. Спустила воду, але всі й так почули, як її нудило. Лінка старанно почистила зуби й повернулася до столу.

— Як ти почуваєшся? — стурбовано спитала мама.

— Уже краще. Я... мені недобре. Я нічого не їстиму.

— Бачиш, це таки вірус, — звернулася мати до Адама. — Я ж казала. А в нас є «Стоперан» про всяк випадок?

— Це не вірус! Вона обжерлася піцою! Тому й така товста й тепер ригає, — переконано заявив Кай. — Я теж ригаю, коли об'їмся.

— Каю, припини! — вигукнула мама. — Що це все значить?

Адам утупився в телефон. Він вочевидь уже був ситий родинним життям по зав'язку.

Лінка глибоко зітхнула.

— Це не вірус, — сказала вона. — І я нічим не об'їлася. Я вагітна. У мене буде дитина.

Запала мовчанка. Усі завмерли, заціпеніли, ніби хтось натиснув на кнопку «пауза» в серіалі. Ніхто нічого не сказав. І тільки Кай порушив тишу, репетуючи, що було сили:

— У Лінки буде дитина! У Лінки буде дитина!

— Заткнися! — сказала мама, а Кай, якому вона ніколи так не говорила, відразу розплакався, але верещати справді перестав. Лінка трохи почекала, що вони скажуть, та позаяк ніхто нічого не говорив, устала й пішла до себе. Вона теж мала всього цього по саме нікуди. І хоча й знала, що довго на самоті не побуде, усе ж хотіла бодай якось приготуватися до розмови.

— Як це взагалі сталося? — допитувалася мама.

«Ну й питання», — подумала Лінка.

— Я ж навіть не знала, що...

— Мамо, мені вісімнадцять років, — спокійно відказала Лінка. — Ти ж не думала, що я збираюся податися в черниці?

— Тобі аби жартувати. Якщо ти вже така розумна, то як могла допустити... Ви що, не стереглися?

— Стереглися, — відповіла донька. — Я навіть таблетки приймала.

— Таблетки! Відколи? Хто їх тобі виписав? Чому ти в мене не спитала поради?

— Мамо... — усе це почало її дратувати. Звичайно, вона розуміла, що буде скандал, але все-таки сподівалася, що вони поговорять полюдськи. — Це справді неважливо. Я їх приймала, але щось пішло не так. Ну, гаразд, я винна, заперола все, — Лінка відчула, що зараз

розплачеться. Їй і так було важко, не хотілося вдаватися в жодні подробиці.

— Котрий це взагалі місяць?

— Третій, — зітхнула Лінка.

— А що Адріан? Що ви збираєтеся робити?

І це був момент, якого вона боялася найбільше. Як їй це сказати?

— Ви збираєтеся одружитися?

«Ох, мамо, якби одруження чи неодруження було найбільшою проблемою й питанням, я б до стелі від радощів стрибала», — подумала Лінка. І мовчала, бо що було казати.

— І що із твоїми випускними?

— Ну, побачимо.

— Що значить — побачимо?! — тепер мама вже кричала.

— Як це — що значить «побачимо»? Залежить, чи мені хтось допоможе чи ні.

— Треба негайно поговорити з Адріановим батьком! І з самим Адріаном!

Ой, мамо, щоб тебе це тільки не шокувало!

— Дай мені номер телефону до його батька.

— Не маю я його телефону.

— Ну, гаразд... — мати витягла телефон із кишені. — Адріан мені сам його дасть.

— Уже по десятій, мамо. Крім того... його батько на якійсь конференції.

«Боже, яке щастя, що вже так пізно», — подумала вона.

— Я недобре почуваюся. Хочу спати. Ти можеш піти? — попрохала.

Мама ще позітхала, а потім собі пішла. Авжеж, насправді їм ніколи не вдавалося нормально поговорити.

Лінка втомилася. Почистила зуби, не мала сили помитися. Натягла стару футболку й залізла під ковдру. Загалом вона відчувала полегшу, що все вже позаду, тобто ця розмова. Навіть не помітила, як заснула.

Єва Барська, Лінчина мати, полегші не відчувала. Власне вона не знала, що відчуває. Сіла на дивані й закрила обличчя долонями.

— Я вклав Кая спати, — сказав Адам. — Хочеш... ти хочеш про це поговорити? Може, зробити тобі чаю?

— Ні, дякую, я тут воду маю. Я... мені треба про все це подумати.

— Ну ж бо, вище голову! Це ж не кінець світу. Адріан хороший хлопець, відповідальний, якимось вони все це залагодять. А може, ти засмутилася, бо станеш бабусею? У твоєму віці... — спробував пожартувати він.

— Припини. Просто це... Вона ж іще така юна.

— Ти теж була юна!

— Але ж не настільки, а крім того...

Адам погладив її долоню, але Єва вся заціпеніла.

— Ти теж мала проблеми, до того ж, гірші, — мовив Адам. Бо це була правда. От тільки вони про це майже не розмовляли. Він знав, що минуле стримить у ній, наче скалка, яка так уросла в тіло, що зробилася геть невідчутною, та коли спробувати її витягнути, біль міг бути надто дошкульним, аби його стерпіти.

— Я не хочу про це говорити, пробач, — сказала вона, але затримала його руку. Адже з ним це не мало нічого спільного. Він був найкращим, що трапилося в її житті. Задля нього Єва відмовилася від минулого й колись прийняла рішення не повертатися до того, що сталося. Якийсь час, доки могла. Заради нього жила в брехні, бо занадто боялася, що коли він про все дізнається, то не захоче з нею залишатися. — Я кохаю тебе, Адаме, — додала вона. — Дякую, що ти є.

— Усе гаразд. Я теж тебе кохаю. Сподіваюся, що колись... колись ти зможеш мені відкритися.

Вона кивнула головою. А тоді вдавала, що читає, та думками була в минулому. Довго сиділа в темряві й пригадувала, як чекала на першу дитину. А тоді на другу. Може, вона могла б поставитися до Лінки лагідніше, ніж її мати до неї самої.

Березень 1999

— *Ти маєш їм сказати, зрештою, вони ж твої батьки!* — *Кім душком вихилив рештки пива й зім'яв бляшанку. Від пива ставав страшенно балакучим.* — *Ти на п'ятому місяці, невже, збираєшся їм сказати, коли дитина вже народиться?*

— Можже. Вони на мене образилися, особливо батько. Ти ж знаєш.

— Знаю. Насправді це я міг би образитися, і загалом так і є, але вони твої батьки! Блін, треба поважати батьків! Принаймні матері скажи. Ти ж можеш їй просто подзвонити.

«Можже, він і правий», — подумала тоді. Кім говорив розсудливо. Можже, вона справді повинна поступитися, тим більше, що мати й так... Єва добре знала, як виглядає життя з її батьком.

— Добре, — відповіла вона. — Будь ласка, не пий більше, — попрохала, бо він знову відчинив холодильник.

— Не перебільшуй, — знизав плечима Кім. — Два пива можна випити. Ти ж іще не народжуєш.

Зітхнула. Якось воно все було... не так. Не так, як на початку.

Зі Збишеком, якого друзі називали Котом, вона познайомилася в пункті ксерування. Вона, студентка третього курсу польської філології, саме закінчила копіювати конспекти, він заходив, щоб видрукувати якісь рахунки, бо вдома зламався принтер. І коли Єва вже відійшла від ксерокса із цілим стосом копій, то спіткнулася об килимок біля порога, і всі аркуші впали йому просто під ноги. Збишек негайно кинувся, щоб їх підняти, вона теж, так вони й зіштовхнулися на тому килимку. І це було мов грім з ясного неба. Кім. Вродливий, із каштановим хвилястим волоссям, високий. Він уже закінчив університет, працював програмістом, добре заробляв і мав гарну посаду. Проте водночас залишався таким хлопчакуватим і неймовірно привабливим. Та й вона була дуже вродливою зі своїм темним волоссям до пояса, струнка, мов ланя, з ясними сірими очима й прегарними вустами. Ця зустріч просто не могла бути випадковою! Щоправда, вдачу мали протилежну: він був сміливим, а Єва боязкою, він балакучим, а вона стриманою, Збишек обожнював спорт, адреналін, вечірки, а вона воліла вчитися. Він мріяв про захопливе життя, мандрівки, та водночас і про створення сім'ї, про власний дім, про дерево, яке посадить, точніше, про багато дерев. А вона... вона мріяла про розвиток. І дуже потайки — про те, щоб залишитися в університеті. Написати дисертацію. Їй подобалася наука. Але ж протилежності притягуються, це кожному відомо. Невдовзі Кім і Єва стали нерозлучними. Найчастіше зустрічалися в нього або десь разом ходили, бо він не міг довго всидіти вдома. Вечірки, концерти... У неї вдома були тільки двічі. І краще б цих двох разів не було взагалі.

Той перший раз. Кім просто собі зайшов. Просто так! Але Єва вважала, що час познайомити його з батьками. Вона так боялася! Що скаже батько. Власне вони й не розмовляли взагалі, але батько зненавидів Кота ще навіть нічого про нього не знаючи.

— Викинь собі його з голови, — наказав тоді, а мати лише притакнула, як завжди.

— Чому? — спитала Єва.

Але батько не хотів з нею говорити. Лише рукою махнув. Тоді він уже рідко озивався. Сидів у себе, втупившись у стіну. Або пив. Або спав, затуманений ліками. Навіть на матір рідко кричав і давно не підносив на неї руку. Ніби сили його полишили. Таблетки позбавляли його навіть цього бажання. Єва навіть дужче боялася, коли батько був таким. Наче зомбі або хтось чужий. З тим колишнім вони з матір'ю вміли собі давати раду, навчилися за довгі роки. Треба було йому поступатися, прислухатися, стежити, у якому він настрої, якщо в гарному — то можна було жити. Він навіть був добрим, із почуттям гумору, розвиненою уявою. Іноді. Та коли скаженів, то міг штовхнути матір. Або вдарити її. Наче й нічого особливого, але Єва постійно боялася. На неї він жодного разу не підняв руку. Лише кричав. Єва навіть думала, що, може, якби він і до неї ставився так само... Може, мати з ним би розлучилася. Але вона вважала, що він так настраждався... Якби можна було отримати науковий ступінь з уміння пробачати, вона б точно його мала. От тільки раніше вони звикли до його настроїв, його люті й несподіваних нападів ніжності. А тепер... Тепер це було геть незрозумілим. Він майже нічого не говорив, але це скидалося на життя поруч із тигром, що повсякчас готується до стрибка.

Чому він сказав викинути його з голови? Цього Єва не знала, але їй зробилося прикро. Усе-таки батько. Вона сподівалася, що він, може, зрадіє. Що й вона, як усі люди, має хлопця. Але батько вже зник у своїй кімнаті.

А Єва собі Кота з голови не викинула. Навпаки, думала про нього дедалі частіше. Тим більше, що зажеврїла надія на те, щоб покинути рідний дім. Надія на нормальне життя.

Ну, а той другий раз, коли вони прийшли сказати про весілля, і про те, що Єва Житеме в нього, і коли прийшли разом з мамою Кота, яка задля цього приїхала з-під Варшави — тоді вже була справжня

катастрофа. Жахливий вибух. І через віщо? Чому? «Який він страшний, — подумала тоді Єва. — Він... він як фашист».

— Що ж, це ваше рішення, — мовила мати. Світло лампи відбивалося в скельцях окулярів, як у двох дзеркалах. — Щоб потім не жалкували.

Батько, після того вибуху, уже тільки мовчав. Мовчав, коли віталися, тоді репетував, тоді знову мовчав, а коли вони сказали про весілля — просто вийшов з кімнати.

Кім наче прикипів до крісла, а Єві було соромно, так жахливо соромно.

— Чому ви мене так не любите? — спитав Кім, як завжди відверто. — Бо ваш чоловік... Я розумію. Це нелегко.

— Та ні. Хіба?

Єва нічого не говорила, як завжди. Просто соромилася.

— Може, ви не повинні так поспішати. Шлюб — це серйозна річ.

— Я серйозний, — відказав Кім. — І кохаю Єву.

— Ти вагітна, Марисю? — мати проігнорувала Кота й утупилася поглядом у доньку, пронизуючи наскрізь, наче лазером.

І тоді Єва сказала. Це було геть на неї несхоже.

— Ні, мамо, не вагітна. А якщо ти так ставишся до мого нареченого, то взагалі не приходь на наше весілля! Ані ти, ані батько! Ага, і не кажи мені «Марисю». Мене звать Єва. Ходімо, — і потягнула його за руку. На столі зали. шилося блискуче шлюбне запрошення. Молода пара: вона в серпанку, у гарній білій сукні, він — у темному костюмі, обоє оточені сердечками й квіточками. На запрошенні, а невдовзі й у дійсності.

І що — тепер просто так їй подзвонити? Тоді, відразу після розмови, вона зібрала всю свою мужність, подзвонила й попросила пробачення. І ще раз запросила маму на весілля. Лише її, бо про батька не було й мови. Але мама, зрозуміло, не прийшла. Не допомагала їй вибирати сукню чи букет, не уклала весільного меню. Навіть не обняла. І взагалі не з'явилася, хоч Єва до останнього сподівалася, що та передумає. А весілля... Воно було справді чудовим. От тільки Єві чогось, чи то пак, когось на ньому бракувало. Вони жодного разу не розмовляли після того дзвінка. Ані про її шлюб, ані як їм живеться. І вже точно не про те, що сказав їй батько.

*Подзвонила. Приїхала. Батька, на щастя, не було. І Єва видушила:
— Я вагітна, мамо.*

Усе мало бути не так... Вона сподівалася, що мама все-таки зрадіє. Бо ж вони з Котом були разом, щасливе й любляче подружжя. Сім'я. Дім.

— Ах, яка чудова новина!

Єва не була певна, та їй здавалося, що в матиному голосі вчувалася іронія.

— А твій університет?

— Я довчуся, мамо. Захист у травні. Ще встигну.

— От і чудово.

Вона ще хотіла їй сказати, що збирається залишитися на кафедрі, писати дисертацію, але не наважилася. Боялася, що мати її висміє.

— А майбутній татко радий?

— Так, — відповіла донька.

— Це добре. Ага... і не думай собі, що я доглядатиму твою дитину. Тобі відомо, що я працюю.

Звісно. Вона завжди працювала. Журналістка у великій загальнопольській газеті. Робота завжди стояла на першому місці, навіть тоді, коли Єва була маленькою. Робота й батько. Тільки ці дві речі й були для матері важливими. Ні, вона не сподівалася, що мати доглядатиме її дитину, але... чекала, що та скаже щось ніжне. Будь-що.

Усе мало бути не так. Після цієї розмови Єва повернулася додому дуже пригніченою.

— І як усе було? — спитав Кім.

Єва лише похитала головою.

— *Ти ж знаєш, яка вона. Сам бачив. Батько налаштував її проти тебе, а власної думки в неї немає.*

— *Знаю, — зітхнув він. — Ходи до мене. І не переймайся більше. У нас буде дитина, і це найважливіше. Я збираюся взяти кредит на будинок, знаєш? Дитині потрібен садок, якийсь простір. Звичайно, де-небудь за містом, але щоб було гарне сполучення із Краковом. Що скажеш?*

Єва не знала, що сказати. Трохи цього всього було забагато. Думала про омріяну дисертацію. Але за таких обставин, мабуть, доведеться про це забути...

Наталія переглядала фотографії, які привезла їй Лінка. На них були дівчата з реабілітаційного центру, точніше те, що в них найкрасивіше. В однієї вуста, в іншої руки й навіть вухо. Але не могла на них зосередитися, бо слухала розповідь про родинну драму.

— А ти знаєш, про що вона мене спитала? Знаєш, яким було перше питання?

— Ні, не знаю, — відповіла Наталія, вдивляючись у фотографію із зображенням своїх очей. Гарні очі, з густими віями й чітко окресленими бровами. За легенькою вуалькою.

— Як це взагалі сталося. Розумієш? Як це ВЗАГАЛІ сталося.

— Тобто, вона не знала, що ти з ним спиш?

— Мені здавалося, що це зрозуміло.

— Мабуть, не для матерів, — цього разу Наталія піднесла ближче до світла фото долонь Агнешки, дівчини, котра змагалася з булімією. Червоний лак на чорно-білому фото був темно-сірим, але це добре передавало красу гарних, старанно пофарбованих нігтів.

— Дай спокій! Вона була в шоці. Адже не щодня довідуєшся, що станеш бабусею. Але... Як вона відреагувала на те, що зараз між тобою й Адріаном?

Лінка знизала плечима.

— Ніяк. Я нічого їй не сказала. Ну, якось... вона так мене рознервувала, що не було нагоди. Чесно. Мені хотілося, щоб вона собі пішла.

— Ой, Лінко, ти маєш їй сказати.

— Та знаю. Найбільше боюся, що вона сама йому зателефонує, або його батькові, хоч, на щастя, не має його номера. А знаєш, мені тут добре! — спробувала змінити тему. Роззирнулася навколо.

Перебування на природі, мабуть, добре впливає на всіх, у кого є якісь проблеми, тож і для цих дівчат це важливо. — Тут так гарно, справді.

— Так. Знаєш, мені взагалі не хочеться повертатися додому. Я розумію, що це дивно. Здавалося б, кожен тільки й мріє, щоб опинитися вдома, але це не так. По-перше, нам тут допомагають, щодня якісь заняття, підтримка, у всіх нас схожі проблеми, тож є з ким побалакати. По-друге, ти сама сказала, що тут гарно. Ця тиша й природа справді діють заспокійливо. А по-третє... гм, здається, що мені буде складно повернутися до школи й звичайного життя. Я боюся, що не впораюся, не дам ради.

— Та що ти. Але чому?

— Мені важко в цій школі, там дуже високий рівень, я ж раніше теж не дала собі ради, із цього все й почалося. Так чи сяк, воно мені точно не допомогло. А що, коли все почнеться знову?

— А якщо піти до іншої школи?

— Ще раз?

— А до старої?

— Мабуть, це неможливо.

— Чому?

Наталія зітхнула.

— Не знаю. Але це якось по-дурному.

— А от і ні. Ти багато пропустила, доведеться надолужувати, може, ти трохи знизити планку?

— Може. А що із твоєю школою?

— А що може бути? Я ж іще не народила, а потім побачимо. Чого здійсмати бучу. У мене там усі халявчики, може, і до мене поставляться поблажливо.

— Я б на твоєму місці поговорила з директоркою.

— Наталіє, на все свій час. Я ще навіть у лікаря не була...

— Що?! Як це — не була в лікаря? — Наталія відклала фотографії й підвелася.

Нотації мені читатиме, чи що? — подумала Лінка.

— Ну, не була, — знизала плечима. — Бо я не знаю, що йому сказати.

— А що ти маєш йому сказати, крім того, що ти вагітна, і він повинен тебе оглянути?

— А якщо він запитає, де батько дитини й таке інше?

— То скажеш, що на роботі. А чого це має його цікавити, до біса? Лінко, ти справді повинна піти на огляд.

— Знаю, — зітхнула Лінка. Вона розуміла, що подруга права.

Коли подзвонила її мати, Адріан зрозумів, що таємницю викрито. Що всі вже знають. І тепер це все — лише питання часу. Відклав етюдник. Натхнення однаково не було.

— Доброго дня, Адріане. Здається, ми повинні поговорити.

— Звичайно, — видушив він.

— А поки що, будь ласка, дай мені номер телефону твого тата.

— Тата немає у Варшаві.

— А коли він повернеться?

Не міг же він брехати.

— Сьогодні. Сьогодні повернеться.

— Ага, це добре. Продиктуєш мені номер?

Продиктував. А що було робити? Лінчина мати роз'єдналася. А він сидів у кімнаті, міркуючи, що можна зробити. Утекти? Вистрибнути з балкона? Знову напиться? Що, до біса, можна зробити? Був ранок, батько повертався по обіді. Доти він у безпеці. Вирішив почекати на розвиток подій і не здаватися передчасно. Відклав етюдник і взявся до малювання. Це Адріан любив найбільше. Може, це дозволить йому не думати й перечекати. Не наробити дурниць. Він їх уже однаково забагато накоїв... Подумав, що батько його якимось від цього... порятує. Звільнить. Принаймні скаже, що робити далі. Блін, якщо батько вважатиме, що йому не треба їхати вчитися до Лондона — нічого не вдієш, він погодиться! Навіть, якщо накаже з нею одружитися... Ні, ну це ж дурниці, ми ж не в дев'ятнадцятому столітті живемо, щоб у таких випадках треба було конче женитися.

Коли витягав чисте полотно із шафи, звідти випала картина. Лінчин портрет. Один з перших портретів, який він з неї намалював. Світлокаштанове кучеряве волосся (ще не руде), легенька усмішка, вуста, які він так любив. Навіщо вона це йому зробила? Навіщо зіпсувала їхнє кохання? Адже вони могли бути разом щасливі. А тепер? Навіть розмовляти з ним не хоче. Відразу вирішила, що він... от-от. Найгірша людина на світі. А це ж не його провина! Він теж повинен вирішувати, що буде далі, правда? Чи те, що вона завагітніла, автоматично означає, що він мусить займатися дитиною? А що, якби було навпаки? Якби

лише він хотів дитини? Чи народила б вона лише тому, що він хотів? Певне, що ні. Бо жінки сприймають дітей, як власність, наче це тільки їх стосується. І дуже дивуються, що хлопець від слова «дитина» не підстрибує від радощів! Дуже, дуже дивуються!

Увіпхнув полотно до шафи. Не хотів навіть дивитися. Може, слід його перемалювати. Він не хотів, аби щось нагадувало йому, як могло бути, якби вона не виявилася такою дурною! Такою безнадійною дурепою! Витягнув інше. Заходився малювати, як шалений. «Я ще всім покажу! — думав. — Ще побачите!»

Лінка поверталася від Наталії пізніше, ніж планувала, ще й телефон розрядився на додачу. А залишилася там на довше, бо нарешті разом з дівчатами вибирали фотографії для виставки. Дівчата так ними захоплювалися! Розклали їх на широкому столі, і вже це виглядало, як виставка! Чорно-білі фрагменти облич і тіла. Вуста. Очі. Руки. Ступні. Кісточки рук і ніг. Волосся. Неймовірно. Лінка усвідомлювала, що попри брак досвіду, вона обрала важливу тему й добре впоралася із завданням. Вона не зіпсувала фотографії, найважливіше було повідомити. Вона фотографувала аноректичок і булімічок так, наче то були звичайні дівчата. Бо вони й були звичайними дівчатами, принаймні їй хотілося, щоб глядачі в це повірили.

Тоді хтось приготував холодний чай з малиною, іще хтось салат, і раптом зробилося дуже пізно.

Лінка хвилювалася. Може, тому, що усвідомлювала, що розмову з рідними не закінчено. І що тепер суперечка з мамою, яка сердитиметься через її запізнення, буде ще важчою. «Хоч би все було добре, — подумала із притаманним їй оптимізмом. — Хоч би взагалі ніхто не хотів зі мною розмовляти про цю незаплановану вагітність, яка всім довкола ускладнює життя, про мою недосвідченість, молодість і цілковиту безвідповідальність, та ще про батька дитини, який хоч і відомий, але разом з тим його мовби й немає». Лінка відчула, що дуже втомилася. І добре знає, що продовження розмови мусить бути, але їй так хочеться, щоб це сталося не сьогодні. Від початку вагітності вона боролася із сонливістю, може, це було навіть гірше, ніж напади нудоти, бо вони швидко минали, а от спати хотілося постійно. Лінці здавалося, що вона ходить і позіхає, і що спання зробилося її улюбленим заняттям, хоч вона ніколи не була такою

сплюхою, як, приміром, дехто з її подружок. А тепер? Вона заплющувала очі й мріяла про м'якеньку постіль. Мабуть, якби їй запропонували: піти на вечірку чи лягти спати, вона б обрала останнє (щоправда, на вечірки її останнім часом не запрошували, тож вибирати не доводилося — вона просто собі спала досхочу та й годі).

Обернула ключ у замку й почула чийсь голоси. А тоді ввійшла до кімнати й побачила, що всі сидять біля столу. О ні.

Мама. Адам. Адріанів батько. І сам Адріан.

О Боже. Ні, не сьогодні. Але все вже відбувалося, і немає на те ради.

— Добре, що ти прийшла. Де тебе носило? — запитала мама. — Я тобі дзвонила.

— Сорі. Телефон розрядився. Я була в Наталії, у центрі.

— Ти не повинна так вештатися вечорами. У твоєму стані...

Ні, вона точно цього не витримає довше.

— Припини, мамо, зі мною все гаразд.

Адріан підсунув їй стільця.

— Сідай, — сказав.

Усі здавалися сумними чи приголомшеними. А найдужче — Адріанів батько, який узагалі не проказав жодного слова. Адріан, зрештою, теж. Утупився у свої руки на столі. «Вони сидять, мов на поминках», — майнуло Лінці в голові. Оце так. Звістка, яка для багатьох людей була б радісною, вочевидь може декого прикро вразити. Сіла на стільці й стала чекати на розвиток подій.

— Як ви собі уявляєте виховання дитини? — почувся материн голос. — І, звісно, є фінансові питання. Адже діти не працюють, тож як, власне... — розмова була важливою, але Лінка від утоми почала куняти. Сонливість виявилася сильнішою. Позіхнула. Голоси зливалися в повітрі, лунали хором, якоїсь частини Лінка просто не чула.

— Я вражений, — пролунав голос Адріанового батька. — Про все довідався лише щойно. Ви ж самі розумієте... Я просто шокований. Ми повинні все це обговорити, якось вирішити... Із сином.

А син сидів і мовчав. І цього голосу бракувало.

— Я питала в доньки, чи планують вони побратися. Але вона не відповіла. Ми вважаємо, що не варто поспішати, але найважливіші питання треба вирішити...

— Так, наприклад, де вони житимуть. Вони ще такі юні, але, може, треба... Я сам не знаю, — спохмурнів батько Адріана. — А що ви про це думаете?

«Вони ж не знають, ні про що не здогадуються», — подумала Лінка, і враз уся її втома де й поділася. Про що це вони взагалі? Ну, про що?

Якусь мить вона сиділа, мов закам'яніла, але тоді щось у ній урвалося. А може, щось навпаки виросло. Сон мов рукою зняло. Лінка підвелася й кахикнула.

— Я хочу дещо сказати. Бо бачу, що тут, власне, ніхто не знає, як насправді все виглядає. А виглядає так, — вона вже розійшлася, — що Адріан... — почувши своє ім'я, хлопець здригнувся й підвів на неї погляд. Вона розуміла, що мусить будь-що не розклеїтися, не заплакати. — Що Адріан... не хоче цієї дитини. І сказав мені про це відверто. І про те, що він хоче вчитися в Лондоні, тож, зрозуміло, радше не братиме участі у... гм, вихованні дитини.

Адріан похнюпився.

— А ще скажу, що мені сумно, що я прошу пробачення в мами й Адама... і в Кая... що все так вийшло, але це моя провина, і я спокутуватиму всі наслідки того, що сталося. Розумію, що не можна нікого примусити, аби він любив... — здавалося, що Лінка от-от заплаче, але вона втрималася й переконала себе, що не можна вживати такі емоційні слова, — ... щоб виховував дитину, якщо він до цього не готовий. Можете вирішувати якісь інші... питання. Але не те, що стосується нас.

Вона зухвало глянула на Адріана, але він продовжував сидіти, похнюпившись, тож вона могла дивитися хіба що на його розкуйовджене, як завжди, волосся. Волосся, яке її пальці так любили пестити. Ні, не можна їй розклеюватися. Принаймні вона сказала, що хотіла. І вона не слабка, як він. Не ідіотка. Лінка сіла.

І тоді встав Адріанів батько. Він був таким розлюченим, яким вона не бачила його жодного разу.

— Це правда? — спитав спершу тихо, а тоді закричав на Адріана. — Це правда?! — Прошу мені пробачити, але я мушу поговорити із сином. Ми б могли... могли повернутися до цієї розмови пізніше? Наприклад, завтра?

Мама кивнула головою. Бо кожен розумів, що в такій ситуації немає жодного сенсу продовжувати. Батько із сином вийшли. Адріан жодного разу навіть не глянув на Лінку. Спершу вона думала, що він міг би бодай щось сказати. Наприклад, що це все не так, що насправді він хоче цю дитину, будь-що хоче бути з Лінкою. Але цього не сталося. Він мовчав і таким чином лише підтверджував усе сказане раніше. «Отже, дива не буде, — подумала Лінка. — Нічого не вдієш. Доведеться із цим жити».

Адріан майже вилетів на сходову клітку, так сильно штовхнув його батько. Він і не підозрював, що старий може бути таким агресивним, ніколи його таким не бачив, тож і не очікував.

— Ти, негіднику! — кричав батько. — Що ти наробив! Чорт забирай! — а тоді ввіпхнув його до автомобіля й за всю дорогу не вимовив жодного слова. Аж удома.

— Тобі що, геть розуму забракло? Змайстрував дівчині дитину, а тепер хочеш її покинути?

— Це вона мене вплутала в це все, вона винна! — Адріан не розумів, чому батько не може збагнути, що це не лише його провина. Чому він з ним такий суворий? Невже він його зовсім не любить? Навіть трішечки? — Чому тільки вона може щось вирішувати?

— Що вирішувати? Коли ти пішов з нею до ліжка, то все вирішив, не розумієш, негіднику? Ти прийняв рішення, що рахуватимешся з наслідками!

— Вона сказала, що приймає таблетки, звідки я міг знати... Раніше я застерігався, і нічого не було!

— Ти справді не розумієш. Нічого не розумієш.

— Не розумію, чому я мушу за все відповідати, чому повинен змінювати свої плани, чому заслуговую на покарання, якщо я не завинив?

— Знаєш що? Добре, що твоя мати померла. Якби вона була жива — у неї б розірвалося серце. Вона завжди виховувала тебе порядною людиною, вразливою до проблем інших. Доброю людиною.

— Звичайно! Якщо вона була такою чудовою, тоді чому ти не був з нею щасливим?

— Замовкни! Я не покинув її, не залишив. Я — порядна людина.

— Ну, звісно. А я — найгірша людина, бо кажу, що думаю.

— Ні, бо в тебе немає честі. Ти навіть не знаєш, що це слово значить. Але подумай ще й прийми відповідне рішення. А взагалі... — батько трохи охолонув і нарешті сів. — Ти її кохаєш? Адже ви були такою чудовою парою!

— Раніше кохав, — відповів Адріан. — А тепер... Не знаю.

— Як це — не знаєш?

— Ну, не знаю, — відповів син, а тоді знову затулив обличчя долонями. І так сидів, доки не почув, що батько підводиться й іде до себе.

Лінка відчинила двері. Клямка затинаяся, треба було добряче на неї налягти. Будинок поліклініки вочевидь вимагав ремонту. Фасад облущувався й відлякував латками, де фарба вже відпала, утворюючи неправильної форми плями, наче ознаки якоїсь болячки. Та й усередині було не краще. «Як люди можуть звикнути ходити до лікаря?» — подумала вона. Лінка це ненавиділа. Ще й мама така мовчазна. Могло б здаватися, що Лінка йде до онколога з якоюсь невиліковною пухлиною. Таким був вираз маминого обличчя. Звичайно, довелося начекатися, бо хоч талончик і був на певну годину, та обидві швидко зрозуміли, що перед ними ще купа людей. Нарешті ввійшли до кабінету. Лінка перша, за нею — мама, мов похмура тінь.

— Слухаю вас, — озвався лікар. — Що вас до мене привело?

Він був огрядний, жирний, із землистою шкірою і якимись похнюпленими вусами. Скидався на сома, а вираз обличчя мав такий сумний, неначе хтось щойно впіймав на гачок його найліпшого друга. Лінка перевела подих і вже збиралася заговорити, аж тут озвалася мати.

— Моя донька вагітна.

Лінка відчула, як усередині все закипає. Знову вона лізе не у свої справи. Невже з нею щось не так?

— Мамо, я не глуха й не німа, і не інвалід, я цілком можу сказати сама.

— Пробач, — відповіла мама й глянула на лікаря, неначе шукаючи підтримки, але він звернувся до Лінки.

— Слухаю вас. Що вас до мене привело? — повторив запитання. Попри свою зовнішність мав лагідний голос, заспокійливий, хоч, може, трішки лінивий. Що ж, воно й не дивно. Впродовж години, яку Лінка з

мамою тут просиділи, він прийняв уже шістьох пацієток. Загалом це явна нудьга.

— Я... ну, я — вагітна, — відповіла Лінка, а тоді виклично підняла голову.

— Справді? А ми в цьому впевнені, чи нам тільки так здається?

— Впевнені... Тобто я впевнена. Я тест зробила.

— А-а-а, — зітхнув лікар, мов не довіряючи тестам. — А які аналізи?

— Жодних. Я прийшла вперше.

— Дата останніх місячних? Коли в нас востаннє місячні були?

Лінка всміхнулася. Якби не ця ситуація, вона б, мабуть, вибухнула реготом. «У нас»? То у вас теж?

— 24 травня... але я не впевнена, чи то були місячні. Я почала приймати таблетки, і все було... якось по-іншому.

— По-іншому. Авжеж. Це нормально при застосуванні гормональних контрацептивів. А потім уже таблетки не приймали?

— Приймала. Тому й не розумію...

— Авжеж, — лікар почухав шию. — Якись отруєння, нудота, антибіотики, пронос?

— Ні, але... я неправильно почала їх приймати, бо не з першого дня циклу, а з іншого. А тоді якось забула й прийняла наступного дня.

— Авжеж. Знаєте, — цього разу глянув на Ліичину маму, — навіть, якщо й не забувати, то іноді воно не діє. Я знаю жінок, які завагітніли, незважаючи на гормональні пігулки, хоч це й-рідко трапляється. Але буває. Роздягаємося.

Лінка знову всміхнулася, хоч і почувалася напружено. Роздягаємося? І ви теж? Раптом уявила собі, як лікар знімає халата й залишається в самих трусах. Може, ще й мамі роздягнутися? Вона ковзнула поглядом по матері, яка стояла, стиснувши уста. Що ж, їй вочевидь було не смішно, а вираз обличчя так і промовляв: «Краще заспокойся».

Лікар витиснув гель на ледь опуклий Лінчин живіт і почав водити головкою апарата УЗД. За весь час він не проронив жодного слова, і Лінка занепокоїлася.

— Усе гаразд? — прошепотіла вона.

— Якнайкраще. Живий плід, один, серцева діяльність помітна...

— Це хлопчик чи дівчинка?

— Ще зарано, — усміхнувся лікар. — Може, за місяць довідаємося. А тепер так: розміри плоду вказують на термін тринадцять-чотирнадцять тижнів. Це відповідає названій вами даті. Треба зробити нормальне УЗД, якраз на 14 тижні й робиться, але не на такому апараті. Це важливе обстеження, слід виключити вади, все зміряти, приблизно визначити вік плоду. Треба терміново це зробити...

— Бачиш, я тобі казала! — буркнула мати.

Господи, ну чому вона все псує. Лікар глянув на неї поглядом басета, але панічного настрою явно не поділяв.

— Зараз про все домовимося, — продовжував він. — А тепер послушайте, — і натиснув на якусь кнопку, а Лінка раптом почула звук, наче їхав потяг. Або мчав табун коней.

— Що це? — прошепотіла вона.

— Серцебиття дитини. Чуємо?

— О Боже, — тільки й видушила Лінка. — О Боже.

За мить він вимкнув апарат — і зробилося тихо.

— Ну, що ще? — він знову почухав шию. — Важкого не піднімаємо, не перевтомлюємося, фіранки не вішаємо, багато вітамінів, багато м'яса... Птицю, птиця просто чудова...

Так... Аналіз крові зробимо, на цукор, на це обстеження приходимо натще, вісім годин не їмо, хіба що чайок без цукру можна випити.

І встав, наче показуючи, що візит закінчено, тож і вони підвелися й за хвилину вийшли з кабінету.

— Як ти поводишся? — крикнула мати. — Сорому через тебе наїлася!

— Це я через тебе сорому наїлася! — закричала й собі Лінка.

Вона дуже шкодувала, що на обстеження не пішла сама. Або з Наталією. Записалася на УЗД, а тоді щось вигадала й ушилася. Вона просто мусила побути бодай трохи сама. Сказала, що піде погуляти до Саксонського саду, бо їй хотілося трохи посидіти на сонечку, а матері однаково треба було їхати на роботу. От і добре. Бо мамина присутність Лінку тільки дратувала.

Єва Барська сіла в трамвай, де людей, на щастя, було небагато, бо вже минула одинадцята. О цій порі громадським транспортом користувалися хіба що пенсіонери, студенти й молоді матусі. Вона була дуже схвильована. З одного боку, на Лінку просто сердилася. Після всього, про що вона вчора довідалася... Що ж, можливо,

виховання й догляд дитини ляже на них. Якщо Адріан не братиме в цьому участі... А вона не була впевнена, що їй цього хочеться. Чи їй узагалі хочеться присутності маляти в її житті, чи ні. Єва вже мала досвід і добре знала, якими бувають малі діти. А Халінка... Що ж, вона просто дивиться на все по-дитячому. Донька взагалі не здавалася враженою. Не усвідомлювала, як це змінить її життя. Життя всієї родини.

Звісно, коли вона сама була вагітна Лінкою, то була дуже молодою, але ж мала вже чоловіка. Квартиру. Може, їй бракувало підтримки рідних, але могла обійтися й без неї... А коли народилася Лінка, після тривалих, складних пологів, Єва почувалася задоволеною й щасливою, принаймні певний час. Дитина здавалася здоровою та спокійною, Єва захистила магістерський диплом, усе життя попереду! І амбіції. Щоправда, Кіт, коли вона згадувала про дисертацію, дорікав їй, мовляв, це все її примхи, спершу треба виростити дитину, а тоді знайти роботу, хоч би й у школі, але вона затялася, аби робити щось для себе. Ех, спогади. Без кінця вони повертаються...

Липень-серпень 1999

— Пошукай роботу в школі. Якщо не тепер, то через рік. Подумай, у тебе були б літні канікули, і зимові, багато часу для сім'ї, — сказав Кіт. — Це непогана робота для жінки.

— Але я...

«Хочу продовжувати наукову кар'єру, — доводила вона подумки. — Хочу робити те, що мені подобається. Я не хочу... не хочу працювати в школі».

Але переважно вона нічого не казала. Розуміла, що дитина замала, що нею треба займатися, адже її навіть не було, з ким залишити. І тоді вперше Єві зробилося сумно. Вона раптом відчула себе ув'язненою. Минав липень, серпень, а вона тільки й думала, що нічого хорошого на неї не чекає. Якось на прогулянці зустріла свою наукову керівницю, Капусцінську. Та спершу позахоплювалася дитиною, а тоді сказала, як завжди, без зайвих околясів:

— Ти маєш щось робити, бо помреш від нудьги. Адже можна скласти іспити до аспірантури.

— Я знаю... — відповіла Єва. Бо їй і справді це чудово було відомо. — Але це... складно. А місяця взагалі є?

— У нас поки ні. І набір уже відбувся. Але у Варшаві...

— У Варшаві?

«Маячня, — подумала вона. — У Варшаві. Іще чого!»

— Я знаю одного професора. Печериця зветься. Він займається тим, що й ти. Міг би тобі допомогти. Розумієш, ти могла б консультуватися в нього... може, раз на місяць? Це ж не постійні пари, не треба їздити туди щодня.

— Справді?

— Аспірантура — це переважно власні дослідження, власний список літератури, а керівник лише для того, щоб допомогти. Я дам тобі його номер телефону.

— Але...

— Жодних «але». Подзвонити завжди можна.

Єва подзвонила, хоч довго не могла наважитися. Лише, щоб розпитати. А він уже навіть її прізвище знав, бо Капусцінська йому про неї розповідала.

— Я чув про вас багато хорошого, пані Єво, — мовив він м'яким, оксамитовим голосом. — Здається, у вас видатний аналітичний розум, а нам такі аспіранти потрібні. Ви ж розумієте, що більшість людей іде в літературу... Я не те, щоб проти літератури, але для мене мовознавство означає справжню наукову цінність, розумієте? Особливо когнітивна лінгвістика.

Єва розуміла. Ще й як розуміла. Вона думала так само.

— Але в мене маленька дитина...

— Мені це відомо. Повірте, не лише ви одна вчитиметеся, маючи маленьку дитину. Є Інтернет, іноді доведеться приїхати, то бабуся догляне, або чоловік. Ви ж маєте право займатися чимсь для себе.

— Мабуть, так...

— Подумайте. І пам'ятайте, що для вас наші двері завжди відчинені.

З нею досі ніхто так не розмовляв. Ніколи ніхто так не цінував. Після цієї розмови їй хотілося стрибати від радощів і водночас плакати. Бо хіба вона могла...

— Слухай, Кім, — наважилася вона пізніше. Після любощів. Коли Халінка міцно спала, а Збишек здавався задоволеним і розслабленим. — Мені запропонували... Я могла б писати дисертацію.

Вони не вперше розмовляли про це. І Єва сподівалася, що він, зрештою, погодиться.

— Я розмовляла із професором. Він вважає... каже, що для мене двері відчинені.

— Єво... Але ж ти маєш, що робити.

— Я не маю нічого для себе.

— А дитина?

— Ти не розумієш. Я не можу лише займатися дитиною, бо збожеволію. Мені цього замало. Я могла б їздити до Варшави щонайбільше раз на місяць, аж від жовтня, ну, прошу тебе, скажи «так»! Це ж не так дорого коштує,— а я зможу розвиватися, і якщо захищу дисертацію, то напевне зможу розраховувати на кращу роботу!

— Як це — до Варшави? — він рвучко сів на ліжку й суворо глянув на неї. — Ти що, жартуєш? Якщо вже вчитися, то чому не тут, у Кракові?

— Тут немає місць... І ще тут ніхто не займається тим, що мене справді цікавить. А у Варшаві є такий професор, він спеціаліст із когнітивної семантики. І може мені допомогти.

Кім зітхнув, долив собі вина.

— Ти тільки не подумай, наче я хочу тобі... підрізати крила. Але... хто займатиметься дитиною? Адже я працюю.

Ну, так. Із цим важко було сперечатися. Кім працював, навіть у вихідні часто бував зайнятий, нещодавно його підвищили, і робота займала більшість його часу. Його мати мешкала в Сероцьку. Її мама... Що ж. Вона, щоправда, приїхала, щоб побачити онуку, але на тому все й закінчилося. Вона не злагідніла. Єва усвідомлювала, що матері, мабуть, довелося приховати ці відвідини від чоловіка. Якщо той не сприймав Кота, то не сприйматиме й онуку. Що ж... Зрештою, у ній текла чужа кров. Єві було так прикро. Вона потребувала підтримки, якщо не батькової, то материнської. Адже то була єдина людина, яку вона б могла попрохати попідклубатися про дитину.

— Ми б могли взяти няню...

— Халінка ще така маленька, а ти хочеш узяти чужу людину...

— Але ж тільки раз на місяць...

— Яка няня прийде тобі раз на місяць? Не жартуй.

Єва спохмурніла.

— Зателефоную до матері, — сказала. — Але ти згоден?

— Ну... — Кім почав з нею дратуватися. — За умови, що... йди до мене.

Єва всміхнулася й заходилася розстібати гудзики його сорочки. Тепер їй хотілося співати, не плакати. Ще тільки з матір'ю домовитися.

Єва вийшла із трамвая й рушила в бік високого офісного центру. Треба припинити думати про минуле. Адже в неї все вийшло. Мати приїхала після її дзвінка, щоб усе обговорити. Навіть, здається, зраділа, що донька писатиме дисертацію. Кота не було, тож можна було поговорити спокійно.

— Мамо... чому ти так його не любиш? Ти ж можеш мені сказати.

— Кого не люблю?

— Збишека.

— Я? Твій батько... Зрозумій. Збишек так повівся...

— Мамо! Це батько повівся негарно. Збишекові було прикро.

— Ти ж знаєш, що батько хворий.

— Таце не значить, що він завжди правий. І ти не повинна постійно його захищати.

— Тобі легко говорити. Ти пішла з дому, не мушиш жити з ним під одним дахом!

— Ти теж не мушиш.

— Але ж я його не покину. У такому стані...

Єва зітхнула.

— Батько повинен лікуватися. Як на мене, йому дедалі гіршає.

— Це правда. Але й він... заслуговує на повагу. Після всього, що йому довелося пережити.

Єва знову зітхнула. Іноді вона тільки й могла, що зітхати. Усе життя їй доводилося терпіти батька. Його поганий настрій, тишу, яка панувала в усьому домі, і якої ніхто не смів порушити розмовами

чи музикою, бо батько відразу б розсердився. У нього наче біс уселявся. Напади люті. Мати заглиблювалася в роботу, допізна просиджувала в редакції, а вдома хотіла святого спокою, тому поступалася батькові геть у всьому. Раптом Єва задоволено подумала, що єдине, у чому вона не до кінця поступилася, це контакт із донькою.

— Що ти йому сказала? — спитала в матері.

— Як це — що? Що в мене понаднормова робота. Він ні про що не розпитував. Розумієш, доки він приймає ліки, його ніщо особливо не цікавить. Батько останнім часом теж дуже змінився.

Так, авжеж. Але як можна приховувати, що їдеш зустрітись із власною донькою й доглянути онуку? Для тебе в цьому домі немає місця. Так він сказав. А мати мовчала. І Єві було через це неймовірно прикро. Але тепер вона прагнула тільки одного: писати дисертацію. Це найважливіше. А якщо через це дитина бачитиме свою бабусю, то хіба це погано? Адже для кожного найважливіше — це родина. Корені.

— Ох, доню. Хоч би ти не перевела свого життя.

— Кім — хороша людина. І він мене кохає.

— Можливо, — відповіла мати. — Я теж... Ми із твоїм батьком... Мені теж здавалося, що все буде чудово.

Єва штовхнула двері офісного центру, приклала картку до зчитувача й піднялася ліфтом нагору. Що ж, раніше, колись, вона мріяла не про таке, але вже змирилася. Мабуть, не кожен може жити так, як би йому хотілося. Тепер Лінка напевне це зрозуміє.

Лінка сіла на лавці й підставила обличчя під сонячні промені. Кажуть, що під час вагітності гормони позбавляють жінку здорового глузду. Щось у тому мусить бути, бо вона почувалася мов одурманена. Серцебиття її дитини. Це було справді неймовірно! Невідомо чому, Лінка перестала всім цим перейматися. Пригадала, як учора всі сиділи за столом, мов якісь ворони чи інквізитори. Боже, вона вагітна — і це найбільша на світі проблема? Їй було шкода, що Адріан не радіє разом з нею, але вона через це не перестала радіти сама. І раптом збагнула, що сидить на тій самій лавці чи принаймні недалеко від того місця, де була тоді на фото її мама, з нею на руках і Каською в животі. Про що вона тоді думала? Мабуть, не почувалася щасливою, якщо потім сталося все оте?

Це було те саме фото, з якого все й почалося. Лінка знайшла його в бабусі, у її будинку під Сероцьком. Фотографія була нечіткою, але фотограф її залишив. На знімку була мама з немовлям і великим животом! От тільки вона не мала брата чи сестри! Ну, крім зведеного братика, Кая, але ж він народився значно пізніше. Лінка почала дошукуватися — і відкрила неймовірну родинну таємницю: мама мала ще одну дитину, але не дала собі ради потому, як загинув її чоловік, Лінчин батько. У неї була депресія, довелося лікуватися в психіатричній лікарні. Каська потрапила до дитбудинку. А за кільканадцять років мама Лінки знову пережила нервовий зрив і вирішила розшукати Каську.

Лінка роздумувала, як можна так вчинити — віддати дитину. Як це взагалі можливо? Тепер, після відвідин лікаря, вона думала ще про одне. Чи її мама взагалі любить дітей? Якщо сприймає їх як щось страшне, тоді як сталося, що в неї була вона? Невже мама завжди була такою сумною? А коли народився Кай? На жаль, Лінка погано все пам'ятала. Кай з'явився, коли їй було дев'ять років. Звісно, вона допомагала його доглядати, коли братик був маленьким, але із часу маминої вагітності спогадів у неї залишилося небагато. Напевне, упродовж кількох місяців від неї взагалі все приховували, тож вона довідалася пізно й відразу, що це буде братик... «Гм, а взагалі цікаво, — подумала Лінка, — коли можна довідатися, якої статі малюк?» Певна річ, відразу погуглила. Писали, що із шістнадцятого тижня. Отже, за місяць з невеличким вона зможе дізнатися, хлопчик це чи дівчинка! Оце так!

Кого б вона хотіла? Лінка й гадки не мала. Дівчинка може бути такою, як вона... а може, ні? А вона така сама, як її мама? Не обов'язково. А хлопчик? Чи зможе вона виховати хлопця сама, без чоловічої допомоги? Вона навіть не уявляла, як воно насправді, проте відчувала, що з дівчинкою їй було б легше.

Дві качки пливли на середину озерця. Пара. Звичайно. Навіть качкам це вдається. Цікаво, а качур покидає свою дружину, щойно та знесе яйце? Вона цього не знала, та їй здавалося, що це неможливо. У тварин, здається, усе не так складно. Качки не мають дурних амбіцій і не вимагають від життя забагато, їм досить бути качками. Для них потомство найважливіше. Раптом Лінці стало так сумно. І — хоч щойно зовсім так не думала — розхвилювалася. Що з нею буде?

Невдовзі почнеться навчальний рік, як вона даватиме собі раду? А як фотографуватиме? А що буде з її блогом? Усе це здавалося тепер частиною якогось іншого життя, життя, яке назавжди минуло. Ні, геть ці думки! Витягла телефон і перевірила, що робиться в месенджері й у групах.

Каська написала, що вже повернулася до Варшави й запитувала коли вони зустрінуться?

Наталія написала, запитала, як справи.

А ще написав Оскар. Ой леле, вона так давно його не бачила. Повідомив, що буде у Варшаві. І, може, щось писатиме для «Випускника». І чи не хоче вона до нього приєднатися.

Цікаво, подумала Лінка, як там його мама.

Оскар пакував валізу, а мама готувала канапки в дорогу.

— Чотири вистачить? — спитала.

— Мамо, ну що ти, я щонайбільше дві з'їм, — усміхнувся хлопець. Ох уже ці матері. Їм здається, що коли вони як слід не потурбуються, то діти помруть з голоду.

— Візьми теплий светр, погода зміниться.

— Я вже взяв, — знову всміхнувся син. — Я ж лише на кілька днів їду.

— Ну, хтозна... — таємниче відказала мати.

— Що «хтозна»?

— Нічого... Треба нам поговорити.

І цієї миті хтось подзвонив у двері. Мама відчинила, і досередини ввійшла якась пара. Чоловік і жінка трохи за тридцять.

— Будь ласка, — сказала мама. — Зараз я вас проведу. Садок ви вже бачили? Ось кухня й вітальня, нагорі дві спальні. А тут ще одна кімната.

— Як гарно! — захоплювалася жінка. — Скрізь дерево! І яка чудова кухня!

Що вони тут робили? Оскар гадки не мав. Але їхні слова йому полестили. Звичайно, він любив цей дім, він тут виріс і за останній рік уклав у нього чимало праці.

— Можна, ми піднінемося нагору? — запитала жінка.

— Звичайно.

Коли за ними зачинилися двері, Оскар відразу запитав, у чому справа.

— Я думаю, чи не продати цей будинок. І переїхати до Варшави.

— Ти жартуєш?

— Аж ніяк. Я... добре все обміркувала. Зрештою, уже досить довго я думаю тверезо. Оскаре... ти не можеш тут залишатися. У тебе тут жодних перспектив. Я вважаю, що було б добре, якби ти повернувся до своєї школи, я вже навіть дізнавалася...

— Ти дізнавалася?

— Звичайно. Я знаю, що тобі тут добре, але які тут перспективи? Тобі треба розвиватися, бо інакше нічого не буде. Скажімо, якщо ти цей рік ще проведеш тут, але потім до університету однаково поїдеш до Варшави. А я... Я не хочу залишатися тут сама. Забагато спогадів. Ну, і ще одне.

— Умгу, — Оскар відчував, що от-от розплачеться, хоч і не знав, чому.

— Якби не ти, якби ти тоді не повернувся, то не знаю, що б зі мною сталося. Чесно. Тепер я сильніша, але хочу бути... хочу, бути ближчою до тебе. У Варшаві, бо тобі потрібно до Варшави. Ти... загалом... ти єдина рідна мені людина.

І тоді Оскар розплакався. Може, цього й не було видно, бо він звик тамувати плач, але очі йому пекли й щось так здушило горло, що це, мабуть, таки був плач. «То он, як люди плачуть», — подумав хлопець. Але тоді схаменувся, зрештою, у нього от-от поїзд.

— Але, мамо... а цей дім... тобі його не шкода?

— Знаєш, найгірше, що це смішні гроші. За них у Варшаві хіба що однокімнатну купиш. Але мені здається, що не можна так прив'язуватися до речей. Запам'ятай: прив'язуватися можна тільки до людей.

— За скільки ти його продаєш?

Мати назвала суму, і Оскар подумав, що це так небагато за такий гарний будинок. І що йому справді буде шкода. Блін, от реально шкода. А з іншого боку... мама, звичайно, мала рацію. От тільки — як вона житиме у Варшаві? Вона ніколи не мешкала в місті, завжди любила природу, ліс, прогулянки. А він уже якось звик. Усміхнувся. Загалом так, він теж цього хотів. Хотів, щоб вони переїхали разом, і щоб він зміг чогось досягнути.

— Мамо... але ж не однокімнатну? — запитав. — Може, маленьку, але все-таки двокімнатну?

— Звичайно, — відповіла мати. — Я пожартувала. Може, твій батько позичить, якщо забракне.

Авжеж, бо ж батько мав гроші. Сам мешкав у своїй шикарній квартирі... Без жодних зволікань сплачував великі аліменти. Може, він і справді трохи їм допоможе. Цікаво, чи відомо йому щось про ці плани?

У поїзді Оскар сидів як на голках, міркуючи: розповісти про все батькові чи ні. Йому не хотілося, аби той подумав, наче син благає допомогти. Але так чи сяк — можна спитати, чи батько не позичить йому трохи грошень? Він навіть не уявляв собі, як це зробити, бо давно в нього не був. Потому, як минулого року Оскар повернувся до матері, батько на нього образився. Не міг зрозуміти, чому син покинув хороший ліцей. Навіть сказав, що Оскар зневажає все, що він, батько, може йому дати. А син нічого не зневажав. Просто хвилювався через маму, от і все. І добре знав, що завдяки ньому мама перестала пити, почала ходити на зустрічі «Анонімних Алкоголіків» і взагалі взялася за себе. Усе-таки це було можливо, справді.

— Сину! — батько обняв його, а його супутниця чекала, щоб привітатися.

— Оскарчику! Цьомчик! — і розцілувала його в обидві щоки. Гм, він ніяк не міг до неї звикнути, але вона анітрохи не змінювалася. Йорк, який дзвякотів на нього від порога, теж досі був живий.

— Як справи? — батько уважно глянув на нього.

— Добре. Дайте хоч рюкзак зняти, — пожартував хлопець.

Може, усе склалося як склалося, у батька така дружина, а не інша. Возить песика до спа-салону. Та загалом він скучив за татом.

Потому вони вечеряли, і Оскар не міг вирішити, коли почати цю розмову — відразу чи пізніше, коли вони з батьком залишаться самі. Мабуть, як будуть сам на сам. Маріоля могла почуватися незручно. Бо все-таки то була розмова про матір. Нагода з'явилася навіть швидше, ніж він сподівався, бо Маріоля сказала, що йде на фітнес, і залишила їх удвох.

— Пива хочеш? — спитав батько.

— Чом би й ні, — відповів Оскар. Пиво він любив, але, звісно, коли жив з мамою, то навіть не дивився на алкоголь.

— Твоя мама сказала мені... що хоче продати будинок, — озвався батько, наливаючи пиво до склянки.

— Ага... то ти вже знаєш.

— Знаю. Та мені здається, що це погана ідея.

— Чому, — заперечив Оскар. — Мама хоче... переїхати до Варшави.

— Послухай... сину. Я це все обміркував. Гроші від продажу будуть просто смішними. Чесно, смішними. Вона продасть його за половину заявленої ціни. І що? А це таки будинок... І гарна місцевість... Я цілий день про це думав, усе обраховував.

— Тобі відомо, що мама не п'є?

— Так. І я дуже цьому радий, — відповів батько й зробив ковток зі склянки, а Оскар подумав, що можна пити просто задля задоволення, і що для декого це в якийсь момент закінчується й переростає в проблему. Зробив і собі великий ковток. Для нього це теж було задоволення.

— У мене є гроші, — батько на мить поставив склянку на стіл, немовби ця інформація вимагала, аби її підкреслили відповідним жестом. — Куплю вам квартиру. Невелику, бо дуже багато грошей у мене немає. Запишу на тебе. Житимеш із мамою, а далі... побачимо.

Оскар відчув, що піна стала йому в горлі.

— Як це? Ти купиш мені квартиру?

— Ти ж уже повнолітній. Чом би й ні? Ну, і я не хочу, щоб мама продавала будинок. Може, вона колись вирішить туди повернутися. А якщо ні — завжди можна продати. Я... я вам завинив. А тобі точно.

Оскаркові, незрозуміло чому, зробилося прикро. На мить майнула думка, що батько хоче відкупитися за свою провину.

— Крім того, квартира — це завжди інвестиція. Ти будеш забезпеченим.

— Так, авжеж. Але... ти серйозно?

— Звичайно. Я вже дав оголошення до трьох агентств. Розумію, що ти, може, не віриш, але я дуже радий, що ти будеш у Варшаві. Ти ж мій син. Можеш думати про мене, що завгодно, але не забувай: батько — це батько. І я знаю, що мама дзвонила до твого ліцею. Приємно, що

вона теж вважає, що ти повинен туди повернутися. Скласти випускні, вступити до університету, а які в тебе там перспективи?

— Спасибі, тату, — сказав Оскар і подумав, що зараз знову розплачеться. Бо він і сам про це часто думав, але за рік жодного разу не звернувся із цим до батька. Він знав, що має повернутися, що там, у містечку, нічого не доб'ється. От тільки маму не хотів залишати... А тепер усі його проблеми вирішаться.

— То як, ще по пиву?

— Чому б і ні, тату, — відповів хлопець.

Каська була сердита. Ні, навіть не так! Вона була розлючена, просто жахливо, аж казилася. Слів нема! Тому без кінця дзвонила й дзвонила до Лінки, доки та не взяла трубку. Бо з ким ще поговориш, як не із сестрою?

Домовилися зустрітися в «Бордо». Коли Лінка ввійшла досередини, Каська саме писала есемески. Лінці відразу спало на думку, що сестра виглядає так, наче от-от вибухне.

— От блін горілий, — пробурмотіла вона, але так голосно, що пара, яка сиділа неподалік, негайно озирнулася.

— Касько! — дорікнула Лінка. — Що з тобою? Між іншим, привіт. Що сталося? Що відбувається?

— Зараз скажу. Пиво, — кинула вона офіціантові. — Для тебе теж?

— Мені воду, — швидко відповіла Лінка.

Каська з підозрою глянула на сестру.

— Що це з тобою? Воду?

— Так. Поки що. Пити хочеться, — збрехала Лінка. Вона вирішила, що почекає, доки Каська спочатку розповість, що в неї діється, перш ніж повідомляти про свою неймовірну новину. Адже вони не бачилися весь липень і половину серпня.

— Ну ж бо, розкажуй, — заохотила сестру.

— Та він просто срана паскуда, — Каська вочевидь була розлючена. Лінка ніколи не чула, щоб вона так лаялася. Що сталося? Це через Міхала?

— Ти про Міхала, так?

— Сучий син, паскуда, мудак. Ти знаєш, що він зробив?

— Звідки мені знати?

— Горіха пам'ятаєш?

— Звичайно.

Арек Горіховський якийсь час був їхнім однокласником, а потім перевівся до іншої школи, але Каська товаришувала з ним, вони разом ходили на якісь заняття з образотворчого мистецтва на Охоті.

— І що тобі Горіх зробив?

— Ні, Горіх нічого. Це Міхал. Він вигдав, наче між нами щось було.

— Але ж Горіх гей.

— Так ото ж. Стовідсотковий. Саме тому ми й приятелюємо, вони класні друзі. А Міхал раптом заявляє, що ми переспали й таке інше.

— Він що — здурів?

— Та здурів. Забанив мене на Фейсбуку.

— Почекай, він у мене серед френдів, побачимо, що він там пише. Ні! Мене теж забанив!

— Тебе?

— Ну.

— І що тепер робити?

— А ти з ним говорила? Із чого взагалі все почалося?

Ну, так, коли Каська почала думати, як усе почалося, то не могла нічого збагнути. Поїхала на канікули з батьками, цього разу до Іспанії, на два тижні. А Міхал тим часом поїхав у якийсь табір серфінгу. Саме тоді все й почало псуватися. Спершу Каська думала, що це просто через те, що він сумує. Потім — що заздрить їй через ту Іспанію. Але тепер вона, власне, не знає, чому так усе сталося. Справа в тому, що вона іноді коментувала якісь Горіхові пости, зрештою, вони ж друзі, а Міхал їй через це влаштував істеріку. «Ти за два дні прокоментувала п'ять його постів, а мій — лише один!» — кричав він. Їй не хотілося виправдовуватися, що він у кожному пості ставив схожі фото, тож навіть коментувати не було чого, вона взагалі не знала, що написати. А Горіх пише такі смішні пости, тому хочеться щось додати від себе, ну, але цього вона не могла сказати, тому викрутилася, мовляв, це сталося випадково, і що вона постійно читає й переглядає все, що він постить, зрештою, йому могло здатися, що вона лайкнула всі Горіхові пости. Отака в них вийшла розмова: він торочив своє, а вона — своє.

— Ти повинна з ним зустрітися й поговорити.

— Та я б хотіла. Але він знову кудись поїхав.

Гм, Лінка вважала, що це дуже погано, але не хотіла нічого казати Касьці. Тепер вона взагалі вирішила нічого їй не розповідати. Сестра була настільки зайнята власними проблемами, що невідомо, чи захоче слухати про її. Сказати — скаже, але як буде нагода.

— А ти? Що в тебе?

Може, таки сказати? Але Каська вже взяла телефон, почувся звук повідомлення.

— Чекай, однокласниця пише. Її теж забанив, уявляєш? Лінка раптом відчула страшенну втому. Допила воду.

— Слухай... пробач. Я мушу вже йти, треба з Каєм посидіти. Мама з Адамом ідуть... до супермаркету чи ще кудись.

— А він що, не може сам побути?

— Ні, бо... Йому лише дев'ять років. Ще ні. Але вже скоро зможе залишатися сам, — усміхнулася Лінка.

Що ж, якщо все буде добре, можливо, невдовзі Кай зможе залишатися з її дитиною й доглядати маля. За кілька років. Адже Лінка опікувалася маленьким братиком. Звісно, не сьогодні, нині то була просто відмовка. Лінка не мала сил слухати про сестрині проблеми, власні негаразди вона вважала важливішими. Бо, може, забанити дівчину на Фейсі — це й жахливо. Але викинути зі свого життя дівчину, бо та завагітніла — це ще гірше.

— Можна приїхати до тебе? — написала вона до Наталії. Їй так потрібно з кимсь поговорити і, як виявилось, цим «кимсь» була не Каська.

— Ні, краще не нині... у нас якісь заняття. Може, завтра?

— Окей, — написала Лінка й похнюпилася. Сиділа на лавці, неподалік «Бордо», звідки втекла, вигадавши, що мусить посидіти з Каєм. І куди їй тепер піти? Додому? Ні, на це теж не було сили. Удома сиділа мама з похоронним виразом обличчя, і все здавалося удвічі гіршим. Оскар мав приїхати до Варшави... Лінка завжди була рада його бачити. Та якби він приїхав, бо вже б написав. Куди ж тоді? І раптом, зрозуміла. Вона знає! Знає, куди піти. І аж усміхнулася від цієї думки. Та чи скаже їм? Цього вона не знала, але усвідомлювала, що страшенно за ними скучила.

Забачивши вкритий диким виноградом будинок, Лінка збагнула, що й за ним сумувала. За цим прегарним будинком на Саській Кемпі, з яким пов'язано було стільки спогадів. Пригадала, як прийшла сюди вперше, майже два роки тому, коли пан Дарек найняв її, аби вона розважала своєю присутністю його літнього батька. Як сіла тоді на гойдалці, а пан Антоній злякався, бо думав, що це привид його колишньої коханої. А потім виявилось, що хоч вона й відшукала його кохану, то він однаково обрав Стасю. І вони були щасливими. Лінка сподівалася, що застане їх, як завжди — двох люблячих сивеньких голубів. І не помилилася. Добре, що бодай щось у житті залишається незмінним.

Двері відчинила Стася, яка відразу вигукнула:

— Антонію! У нас гостя!

Старенький тут-таки підійшов і міцно її обняв.

— Халінко! Давно тебе в нас не було! Знову підросла...

— Я більше не расту, — засміялася Лінка.

— І погарнішала. Чудово виглядаєш, правда, Стасенько?

— Правда. Просто квітнеш. Пообідаєш з нами?

Їй здавалося, що вона не голодна, але від такої пропозиції рот миттю наповнився слиною. Обіди і тут справді були неймовірні. Ніхто не зміг би приготувати такий томатний суп чи бульйон, чи відбивні! І Лінка не розчарувалася: на столі з'явилася супниця з томатним супом.

Як їм це вдасться? Адже вони не чекали, що я прийду?

— Ми саме збиралися сідати до столу. Ти якраз вчасно, — мовила пані Стася, відкидаючи срібне пасмо з обличчя. — Ми такі раді, що ти завітала! Канікули закінчилися? Куди ти їздила?

— Ну, взагалі... Далеко не мандрувала. До Наталії навідувалася, до реабілітаційного центру, — пояснила вона. — Це та моя подруга, у якої були проблеми, вона занадто худла...

— Так, так. Але ж ти не худнеш? Тобі це не потрібно, — буркотіла Стася. — Жінка мусить виглядати апетитненькою, правда, Антонію?

— Найщиріша правда, — закивав пан Антоній, накидаючись на відбивну. — Чоловіки, зрештою, теж. Диви-но, яке я відростив черевце! Так мене Стася смачно годує!

— Ну, але ти виглядаєш дуже добре, — продовжувала Стася. А позаяк вона повторила це не вперше, Лінка подумала, що в цьому щось таки є. Хоч це непогано.

— А ти якась кругленька. Не вагітна часом?

Що? Звідки пані Стася знала? Вона ж не могла...

— Вагітна, — тихо відповіла Лінка. — Я... саме прийшла вам сказати.

— Мої вітання, — зраділа Стася. — Коли весілля? Бо ви, здається, ще неодружені? Гадаю, ви нас запросите на цю велику урочистість, га?

Боже, що вона їм скаже? Лінка спробувала щось вигадати, добрати якісь слова, які пояснили б ситуацію, а тим часом колупала виделкою картоплю.

— Дехто каже, що не варто поспішати, але я вважаю, що весілля — це весілля. А твій обранець радий?

Дедалі гірше. І тоді Лінка заплакала, хоча їй зовсім цього не хотілося, тим більше, що вони навіть не доїли друге. Почала ридати так гірко, як не плакала жодного разу від самого початку, навіть тоді, коли Адріан пішов, навіть після розмови з його батьком, ніколи. Плакала, ридала, схлипувала.

А вони сиділи й мовчали.

— Пробачте, — сказала Лінка нарешті. — Справа в тому, що він... він не хоче дитини.

Пані Стася так обурилася, аж підвелася.

— Ах, негідник, покидьок такий! Ти чув, Антосю? Не хоче дитини? Бодай він у пеклі смажився!

— Як у пеклі смажитиметься, то не сплачуватиме аліментів, — розсудливо мовив пан Антоній.

— Антонію! — вигукнула обурена пані Стася. — Про які аліменти ми тут говоримо! Він має опікуватися дівчиною й дитиною, хіба ні? Ти

ж про це таки щось знаєш!

Пан Антоній знав. Він багато років прожив із жінкою, якої не кохав, бо в них була дитина.

Пан Антоній натоптав собі люльку, але тоді передумав і не закурив.

— Не варто... Ще дитині зашкодить. Пізніше закурю, — озвався. — Але... дещо скажу. За моїх часів існувало щось таке як честь. Коли хлопець зустрічався з дівчиною, і мала народитися дитина, то справою честі було оженитися. Не завжди то було кохання. Але честь була. Обов'язок.

Він затягнувся нерозпаленою люлькою.

— Це було зрозуміло, — додав старий. — Ви ті часи зневажаєте, — продовжував він, — мовляв, жінки були нерівні в правах із чоловіками... Але такого, як тепер, не було. Люди, мов якесь перекотиполе. Вітер віє — то вони туди й сюди. А слово «честь» узагалі не існує.

— Але, Антосю, може, хлопець просто злякався.

— Дай Боже, щоб так. Оце жевжики так бояться? Я знаю, бо й мій син такий... Щоб їм ніхто життя не псував, щоб усе було, як вони хочуть, наче те життя якесь вигадане. Не можуть прийняти того, що життя дає...

— Ми погоджувалися з тим, що вони приносить.

— Звичайно, — вигукнув пан Антоній. — Свята правда, Стасенько. Бо ми пережили війну, то брали від життя те, що було, і люди взагалі почувалися щасливими, що живі, а як дитя народилося, то й удвічі щасливіші, навіть коли часи скрутні були.

— Не сумуй, — мовила Стася. — Він повернеться. Подумає й повернеться. Ну, і не забувай, що ти завжди маєш нас. Радо допоможемо, зрештою, ми ж однаково нічого не робимо.

«Так, — подумала Лінка. — Бо вони старенькі й хворі».

— Звісно, ми вже в літах, — проказала пані Стася, наче відгадавши Лінчині думки, — але, як бачиш, іще при силі. Тож якщо потребуватимеш прадідуся й прабабусі...

Від зворушення Лінка знову ледь не розплакалася.

— Дякую, — тільки й мовила вона. — Дуже вам дякую.

Лінка поверталася з вулиці Нобеля і якось несвідомо звернула в бік «Білих мишок». Та й не дивно, адже вона так довго там працювала.

Раптом збагнула, що від червня зовсім не спілкувалася з Рутю. Цікаво, що в неї? Мабуть, уже народила дитину? Її колишня шефиня була вагітна, і в неї теж були проблеми із хлопцем. До Лінки раптом дійшло, що коли вони розмовляли востаннє, і Рута була сумна й сердита, бо її хлопець заявив їй, що дитина — то її забаганка, так-от, ще тоді Лінка подумала, що зовсім не розуміє, як так можна вчинити. А тепер опинилася в такій самій ситуації! Звісно, Рута була старшою, але батька для дитини обрала схожого на себе. Лінка усміхнулася від думки, що вони зараз зможуть про це поговорити. Дівчина знала, що кав'ярня влітку якийсь час мала бути зачинена, бо Рута кудись виїздила, тому й Лінка під час канікул у «Мишках» не працювала, але сподівалася, що шефиня вже повернулася.

На жаль, на дверях «Білих мишок» виднів напис «Зачинено на невизначений термін». Їй стало сумно, бо Лінка інтуїтивно відчувала, що це не віщує нічого доброго. Спробувала зателефонувати до Руди, але телефон німував, тож написала до неї на месенджер. Трохи почекала, спробувала зазирнути досередини, але в приміщенні було темно. Рута не озивалася, і Лінка поїхала додому.

Рута лежала у відділі патології вагітності вже три тижні. Лікарі робили все, аби малюк народився якомога пізніше, бо вже було зрозуміло, що пологи відбудуться передчасно. Дівчина заплющила очі. Живіт болів, та найгіршим виявилось те, що відбувалося на сусідніх ліжках. На одному лежала дівчина, яка ледь не плакала від болю. Перейми тривали вже кільканадцять годин, але занадто слабкі, щоб везти її до родзалу. «Якщо це слабкі, то якими будуть сильні?» — перелякано думала Рута. На двох сусідніх ліжках сиділо двійко дівчат після викиднів. Одна без кінця плакала, а друга втупилася у вікно. Вона сиділа нерухомо годинами й отямлювалася лише тоді, коли приходила медсестра. Друга без кінця говорила, розповідала всім, що це вже третій викидень поспіль, а перше дитя померло, щойно народившись, і взагалі в неї більше немає сили. Рута теж не мала сили це вислуховувати. Вона б уже хотіла народити, хоч і добре розуміла, що кожен тиждень, навіть кожен зайвий день для її дитини на вагу золота. Тобто на вагу життя. Старалася якимось відволікатися від цього, робити будь-що, аби тільки на все це не дивитися й не слухати. На щастя, іноді приходив Вітек. Якби не це, вона б, мабуть, збожеволіла.

Хлопець саме заходив до палати, несучи дві пляшки мінералки і якусь таємничу торбу.

— Привіт, Ру, — сказав він. — Як там Бумчик?

Їхній синок, якого вони наразі називали Бумчиком, бо геть не могли дійти згоди, яке обрати йому ім'я, наче почув татів голос, бо добряче буцнув маму в живіт.

— Добре, дуже добре. Ти знаєш, що він виробляє? — усміхнулася вона. Бо Бумчикові «танці» були єдиною подією, яка тут, у цій похмурій палаті, справляла їй бодай трохи радості. — Хочеш глянути?

Вітек поклав долоню на Рутин живіт і відчув, як усередині щось ворухиться й перекохується, мовби якесь маленьке звірятко силкувалося вирватися із замалої клітки.

— Я приніс тобі воду й ще дещо. Та-дам! — і витягнув коктейль з манго, який Рута обожнювала. Дуже дорогий коктейль.

— Не треба було... — мовила дівчина. — Із грішми сутужно...

— Дай спокій! Досить, що тобі доводиться тут сидіти. Ти заслужила на щось приємне.

«Коли він устиг так змінитися?» — подумала Рута. Адже спершу це був просто жах. Вітек заявив їй, що дитина — це її вигадка, і він не марнуватиме собі життя, бо хоче отримати освіту й узагалі не уявляє собі, як вони житимуть. Рута вже вирішила, що поповнить ряди матерів-одиначок, як раптом сталося диво — і Вітек повернувся й перепросив її. Учився заочно, знайшов роботу, може, не з бозна-якою зарплатнею, але все-таки. І тільки «Білі мишки» залишалися проблемою. Рута не могла керувати кав'ярнею з лікарні. «Мишки» спорожніли. Не тому, що не було кому працювати. Просто забракло керівниці, тож довелося зачинити кав'ярню, бодай ненадовго. Руті був потрібен хтось, кому вона могла довіряти, хто точно б упорався з усім. Того, хто знайде працівників, візьме їх на роботу, заплатить їм, за всім догляне, оновить меню, найме прибиральницю... І таке інше. Якби Вітек спробував... Вони б могли організувати класну родинну фірму... Якби замість тієї його роботи... Але він виявився таким упертим!

— Вітеку, треба щось робити з «Білими мишками».

— Відмовся від них!

— Але як? У мене угода оренди до кінця року, я мушу платити, кав'ярня нічого не заробляє, ти справді не хочеш, не можеш цим зайнятися?

Вітек розвів руками.

— Ти ж сама знаєш, що з мене поганий менеджер. Це ти природжена бізнес-вумен.

— Ага, ну, звісно. Бачиш, яка з мене бізнес-вумен.

— Руто ти ж знаєш, що я розуміюся лише на одному, тільки це я й хочу робити в житті?

Авжеж. Вітек уступив на романську філологію, він цікавився французькою мовою, культурою Франції й мріяв перекладати французьку літературу польською. А працював на якійсь задрипаній інфолінії. Він справді не мав до цього хисту, був геть несхожим на Руту, але ж можна себе примусити?

— Ну, гаразд, — дівчина зітхнула й відчула, як їй знову заболів живіт. — Тоді дай, будь ласка, оголошення.

Дівчина вже усвідомлювала, що матиме проблеми. Бо хоч «Білі мишки» й були гарною кав'ярнею, де подавали смачну каву й чудові тістечка, та доходу приносили небагато. Рута обожнювала цю роботу, і їй не дуже заважало, що після сплати оренди й зарплати їй залишалася половина середньої зарплатні. Вона більшого не потребувала, воліла мати задоволення й здобувати нові вміння. Та було зрозуміло, що жодна людина з вищою освітою, із досвідом, не візьме на себе такої кав'яреньки. Та й оренда була високою. Саська Кемпа — дорогий район, а Рута не хотіла підвищувати цін, боялася, що тоді до них узагалі ніхто не ходитиме. Тож усе було не дуже оптимістично.

Вітек пішов, нині він працював після обіду, а Рута машинально взяла телефон і побачила, що їй написала Лінка, одна з дівчат, котрі в неї працювали. Гм, минулого року вона казала, що звільняється, бо не встигає з навчанням, може, щось змінилося?

— Я у відділенні патології вагітності. Нічого серйозного, але мені треба лежати. Можеш прийти, то побалакаємо.

Лінка ввійшла до вестибюлю й аж здригнулася. Вона ненавиділа лікарні. Від самої думки, що в одній з них народжуватиме, їй ставало недобре. Пригадала, як із хворим Каєм на руках прибігла до приймального покою. Хлопчик мав таку лихоманку, що Лінка боялася, аби малий не помер. Тоді Адріан їй допоміг, так і почалося їхнє знайомство. «Що ж, мабуть, можна спершу бути лицарем на білому

коні, а потім сучим сином», — вирішила Лінка. Рута докладно пояснила, де саме лежить, тож потрапити туди вдалося без проблем.

— Я принесла тобі апельсини, — сказала вона. — Чомусь мені здалося, що їх приносять до лікарні. Може бути?

Рута кивнула головою.

— Звичайно.

— Як ти себе почуваєш?

Рута розповіла їй усе, і про Вітекове повернення. І що дитина має невдовзі народитися, хоч і передчасно, і що це хлопчик, і що імені вони ще не вибрали. А насамкінець розказала про катастрофічну ситуацію, у якій опинилися «Білі мишки».

— От халепа, — спохмурніла Лінка. — Кепсько це все.

— А загалом... ти б не хотіла працювати з вересня?

— Я? — перепитала Лінка.

— Ну, а хто? Ти хіба не про роботу прийшла поговорити?

— Ні... узагалі ні... я не знаю. Я... — Лінка зітхнула. — Не повіриш, але я теж вагітна.

— Не вірю! — вигукнула Рута, і щось їй знову кольнуло в животі.

— От бачиш, я ж казала, що не повіриш.

— Але як це взагалі могло статися?

— Блін, ти говориш, як моя мати, — Лінка заговорила тихіше. Вона раптом усвідомила, що в палаті є й інші жінки. — Сталося-всралось. Я щось наплутала з тими таблетками, то й сталося. Але найгірше те, що Адріан... ну, схоже, що від усього відмовився.

Рута співчутливо глянула на неї. Вона добре розуміла, що та відчуває.

— О Боже... Як же так? Адже ви були., ви ж така чудова пара! Я ж пам'ятаю, як він тобі допомагав у кав'ярні!

— Ага. Були. А тепер він каже, що хоче вчитися в Англії і таке інше. Що це я його вплутала.

— Не переймайся, — відповіла Рута. — Ти ж знаєш, як було зі мною. Він повернеться, точно повернеться. Просто зараз він почувається, як переляканий хлопчисько. От побачиш, повернеться й на руках тебе носитиме.

— Може, і так. Сподіваюся, що він невдовзі зміниться.

— Звичайно, — запевнила її Рута. Бо вона була переконана в цьому. Авжеж, багато хлопців залишають своїх дівчат і не повертаються, але

ж не тоді, коли ті носять під серцем їхніх дітей.

— А що з ім'ям? — раптом зацікавилася Лінка. — Чому ви не можете вибрати?

— Бо Вітек хоче назвати його Казимиром. Казимиром, розумієш? На честь прадідуся. Його на честь прадіда звать Вітольдом, але це не так жахливо, як Казимир.

Лінка зареготала.

— Так отож, усі просто вмирають від сміху, щойно це чують.

— Ні, я сміялася, бо так звать мого брата. Його теж назвали на честь прадідуся, а мене Халіною — на честь прабабусі.

— То ти Халіна?

— Звісно. Лінка. А він — Кай, тобто більшість зве його Каєм. Як героя «Снігової королеви». Загалом непогане ім'я. Краще, ніж Браян.

— Це точно... — замислилася Рута. — Знаєш, мабуть, будь-яке ім'я гарне, коли це хороша людина, правда?

— Звичайно. А ти б як назвала?

— Мені Бруно подобається. Чи Барнаба. Або Самуель. Або Аврелій...

— О ні, — інстинктивно відреагувала Лінка.

— Чом би й ні? Він міг би стати філософом. Я б хотіла якесь оригінальне ім'я. І горде. Бо Казек мені звучить, наче кличуть якогось вуйка на риболовлі.

Лінка замалим не впала з табурета. «Скажу колись Каєві, — подумала. — Вуйко на риболовлі. Нічого собі!»

— Я шукаю когось, хто міг би керувати кав'ярнею, — сказала Рута. — Доки не народжу й не мине трохи часу. Тобто якісь півроку... Бо з малям я точно не дам ради з роботою. Навіть з моїм умінням.

Лінка задумалася, та ніхто не спадав їй на думку.

— Гадки не маю, — чесно сказала вона.

— Я так і думала. Ну, нічого, може, знайду когось за оголошенням. А працювати ти б не хотіла?

— Не знаю, — відповіла Лінка, — не знаю, чи дам раду. Я не дуже добре почуваюся.

— Звичайно. Я розумію.

Бо хіба вона дасть раду вчитися й працювати в кав'ярні, та ще й зараз? Лінка в цьому дуже сумнівалася.

— А аналізи? Обстеження? Ти вже УЗД робила? Котрий, власне, це тиждень?

— Мій мобільний додаток стверджує, що чотирнадцятий. Я записалася на УЗД через... — подумки полічила, — через п'ять днів. О Боже, лише п'ять днів!

— Усе буде добре! — усміхнулася Рута.

Лінка знала одне. Вона не хотіла, аби мати йшла з нею на УЗД. Просто не хотіла. Після того цирку, який вона влаштувала в лікаря, з неї було досить. З іншого боку, самій іти теж не хотілося. Подумала про Каську. Тоді про Наталію. Сестра чи подруга? Каська була зайнята особистими проблемами. А Наталія? З іншого боку, Каська може образитися. Треба їй сказати. «Блін, найважче звіритися тим, кого любиш найбільше», — подумала вона. Чому це так? Подзвонила до Каськи, домовилися піти на морозиво.

— Скільки ти взяла кульок? — недовірливо спитала Каська, коли Лінка сіла біля столика в «Акваріумі» з вафельним ріжком, ущерть заповненим морозивом.

— П'ять, — знизала плечима Лінка.

— Нічого собі. Я дві.

«Бо я їм за двох», — подумала Лінка, але нічого не сказала.

— Мужики всі паскуди, — заявила Каська.

«Ой, ти й не уявляєш, як я з тобою згодна», — подумала Лінка, але промовчала.

— Гей, що з тобою? — Каська, нарешті, помітила, що із сестрою щось не так. — Щось сталося? Бо ти виглядаєш якось... дивно.

— Я вагітна, — видихнула Лінка.

— Що-о-о? Що ти сказала? Ти здуріла? Але як це сталося?

«Ще одна», — подумала Лінка й зітхнула.

— Ні фіга собі, ні, я не можу! — не вгавала Каська. — Ні, ти що, і що ти робитимеш?

— Нічого, — знизала плечима Лінка. — Народжуватиму. Якось воно буде.

— Адріан радий?

Так, авжеж, вона ж нічого не знає. Справді, важко було мовчати про вагітність. Але розповідати про те, що батько дитини її залишив,

покинув, не любить ані дитини, ані її, було набагато важче.

— Що трапалося? — Каська відчула, що торкнулася чогось делікатного.

— Слухай... Адріан не хоче ані дитини, ані мене. От і все.

«Боже, тільки б не розплакатися», — подумала Лінка. Вона не розуміла, чому саме при Касьці не хоче плакати, але просто вирішила триматися. Нарешті опанувала себе й розповіла сестрі все з подробицями.

— Який козел! Хрін моржовий! Кажу тобі, всі вони сучі сини!

— Не знаю, Касько, чи всі. Я взагалі не знаю, що про це думати. Розумієш, ми були разом так довго, і різне траплялося, ти ж знаєш. Але все-таки це було важливо для нас обох.

— Або тобі так здавалося.

— Та ні, адже спочатку це він більше... був більше закоханим.

А й справді. Коли вони познайомилися, то були тільки друзями. Адріан, кузен Наталії, допоміг їй, коли раптово захворів Кай. Потім вона потрапила до того самого ліцею. Коли у відчаї намагалася пояснити, куди зникла її мама, допомагав її шукати. Вони стільки пережили разом. Звичайно, те, що сталося в Лондоні, те, що він зрадив її з якоюсь дівчиною, лягло прикрою тінню на їхні стосунки, але Лінка змогла пробачити.

— Ми були разом три роки... Три роки. Усе моє життя розумієш? — додала. — Я ніколи, чуєш, ніколи навіть не подумала б, що він здатний на щось таке.

І раптом сльози ринули, і Лінка не змогла їх зупинити, а Каська лише обняла сестру, гладила по голові й намагалася заспокоїти, хоча насправді думала, що Лінка має право виплакати. Їй навіть не хотілося розповідати, що Міхгій покинув її, хоч спершу й збиралася. Відчувала, що сестрині проблеми важливіші.

— Підеш зі мною на УЗД? Післязавтра? — схлипнула Лінка. — Я не можу піти з мамою. Вона мене так жахливо дратує. Без кінця бідкається, я вже сита цим по зав'язку.

— Вона просто переживає.

— Я розумію, але чесно, не можу цього витримати. То що? Післязавтра по обіді?

— Блін, не дуже, — відповіла Каська. — Бо я вступаю до мистецької школи, яка готує до вишу. Там багато бажаючих, і я мушу

скласти якийсь вступний іспит. Якраз післязавтра.

Лінка спохмурніла.

— Гарзд. Попрошу Наталію.

— Але якщо я не зможу, то щось придумаю, — раптом додала Каська, немовби трохи ревнувала до Наталії.

— Гарзд, ловлю тебе на слові. То розкажи мені про цю свою школу, змінімо краще тему.

— Здається, там викладачі з Академії мистецтв... І вони дуже крута. От тільки вступити складно. Це найкраща підготовча школа у Варшаві.

— Ти точно вступиш. І робитимеш те, про що завжди мріяла.

— Може, — Каська наче пригасла. — Тримай кулаки. Бо є... є одна проблемка.

— Проблемка? — Лінка пильно глянула на сестру. Бо в Каськи це явно не відсутність таланту.

— Вони... Ну, розумієш, батьки. Вони не хочуть, щоб я туди вступала. Хочуть, аби я пішла на юридичний. Розумієш, я маю стати адвокатом чи суддею...

— Ти? — Лінка відкусила кінчик вафельного ріжка вниз і почала висмоктувати напіврозтане морозиво.

— Та я ж. Загалом, я б могла, хіба ні? Якраз історію й суспільствознавство я знаю добре. От тільки не хочу туди.

— А ти з ними говорила?

— Та не раз. Але між нами мов якась стіна... Я розумію, що вони хочуть для мене якнайкращого, але уявляють собі, що майбутнє треба як слід улаштувати, усе врахувати, розумієш? Що мистецтво — це якісь забаганки. Коли я їм пояснюю, що це моє життя — вони цього не розуміють. Думають, що це хобі. Коли я пояснюю, що мистецтво — це все: дизайн, мода, ілюстрації... — не доганяють. Вони вважають, що я страждаю фігнею. Хобі, розумієш, можна займатися після роботи. А в житті треба робити щось солідне.

— Нічого собі. А ти не можеш якось їм заперечити?

— Як? Це ти б могла. Будь-хто міг, але не я. Адже вони мене взяли з вулиці, я маю бути вдячною й слухняною.

— Ну, але до школи дозволили тобі вступати.

— Ти жартуєш? Ні. Вони про це навіть не знають. Я сама назбирала грошей, бо ще минулого року розуміла, що із цим буде

проблема. Гадаю, я спробую вступити... І коли вступлю, то, може, їх це переконає. Але, звісно, і на юридичний складатиму. Хоч би я не пройшла!

— Касько! — Лінка раптом засміялася. — Ну й комбінатор же ти!

Коли вони попрощалися на перехресті, Лінка думала про те, що їхнє життя стає дедалі складнішим. Стільки важливих рішень за такий короткий час. І, на жаль, про це доводилося говорити відверто: усім їм бракувало підтримки. Будь-чиєї. З мамою про майбутнє вони взагалі не розмовляли. Навіть перед вагітністю. Їм завжди здавалося, що попереду ще море часу! Але насправді... От тільки, чи зможе вона в цій ситуації взагалі вчитися у виші? І чи отримає атестат зрілості?

Вона заходила до кабінету лікаря, тримаючи Наталію за руку. Подруга, на щастя, погодилася з нею піти й навіть зраділа.

— Оце круто! Не можу дочекатися!

Щиро кажучи, Лінка більше боялася, ніж чекала. Вона просто тремтіла від нервів.

— А що, коли щось не так?

— Припини, — перебила її Наталія. — Чого перейматися завчасу? Тобі ж уже одне робили — і все добре.

— Ну, так, але там... там було погано видно. Тільки чула, що серце б'ється. А що, коли чогось немає?

— Це в тебе клепки немає, схоже. Ходімо, — наказала Наталі й потягла Лінку за руку.

У кабінеті їх прийняв темношкірий лікар. Молодий і дуже вродливий. Він говорив польською з кумедним акцентом, зрештою, весь був якийсь кумедний. Лінка подумала, що, мабуть, гінекологів навмисне таких смішних добирають, щоб жінкам було легше розслабитися.

Лягла на кушетці й відкрила живіт, а лікар вичавив трохи гелю й заходився водити по шкірі ручкою ультразвунографічного апарату. Їй зробилося недобре, але Наталія це вчасно помітила, сіла поруч і взяла подругу за руку. Подіяло. Лінка перевела подих і почала слухати, що каже лікар. Спочатку він мовчав, і Лінка занепокоїлася.

— Усе гаразд? — видушила вона.

— Ти-и-ихо, — відповів той, смішно розтягуючи слова. — Не завазя-а-ати, бо ні-і-іцого не сказу й усе-е-е!

Наталія пирхнула сміхом.

— А ви цого сміятися? Ну. Усе є. Х'єбет...

Лінка побачила щось схоже не риб'ячий хребет. Лікар щомиті зупиняв картинку на екрані й робив вимірювання.

— Зівіт... Сейце... Гольова...

А, голова, подумала Лінка.

Клік, клік. На екрані з'являлися хрестики, а тоді лінія тягнулася від одного до іншого. Лінка лежала мов на голках, зате Наталія була захоплена.

— Дивися, бачиш? Ноги! Ступні! Боже!!!

— Ти-и-ихо, — повторив лікар.

Лінка уперше всміхнулася. Ах, ця Наталія!

Лікар вимкнув апарат.

— Усе? — здається, Наталія була ще більше розчарованою, ніж Лінка, яка навпаки раділа, що обстеження вже закінчилося.

— І що? — невпевнено запитала вона.

— Добле. Немає пйицин непокоюватися.

— А статъ?

— А сцо ви хочете?

— Не знаю. Мені однаково.

— Ну, то й однаково. Ніцого не видно. Ніцого-ніцого. Не заходе показати.

Дівчата усміхнулися.

— У вас чудова професія, — сказала раптом Наталія.

— Найбільш чудовіша, — погодився лікар. — Але як усе добре. Бо як недобре... Тлеба ладіти, коли добре.

— Ви давно в Польщі?

— Рік, — відповів лікар.

— Лише рік? І так гарно говорите польською!

— Бо я люблю вцити.

Лікар закінчив стукати по клавіатурі й роздрукував висновок. І фото там теж були!

— Ну! То до побацення! — і усміхнувся до них.

Дівчата сіли в приймальні й заглибилися у вивчення результатів обстеження.

— От бачиш, усе добре! — ледь не співала Наталія. — Класно, правда? Так усе можна роздивитися. Блін, це ж неймовірно, я жодного разу не бачила такого...

— ... кіно, — підхопила Лінка й засміялася. — Бачиш? Маєш квиток у Кінопалац задурно.

— Слухай, але як він польською добре говорить! Усього за рік вивчив! Я англійську вивчаю... не знаю... Десять років? І що? Певне, говорю нею так, як він польською за рік. Щонайкраще!

— Класний лікар, — весело сказала Лінка. — На наступне УЗД теж прийду до нього. Я взагалі більше не боюся.

— Знаєш, — мовила Наталія, — я тепер думаю, тобто завжди так думала, але тепер тим більше... Що медичний — це справді гарна ідея. Це ж так страшенно цікаво!

— Ага... особливо, коли це твоя дитина! — відповіла Лінка, але якось невпевнено. Для неї це був швидше стрес, аніж цікавість. Вона боялася, аби не виявилось, що дитина без ноги чи руки, або голови, або серця чи ще чогось там. Або чогось забагато. Тепер вона полегшено зітхнула, але стрес ще не минув. Бо Лінка не знала навіть того, як дасть раду зі здоровою дитиною. А що було б із хворою? Чи дала б вона раду із хворою дитиною? Мабуть, ні. Адже її мама не дала.

Вересень

З мобільного додатка для вагітних:

15-й тиждень вагітності

Цибулина, 50 грамів, 9-10 см

У Твоєї дитинки продовжується розвиток кінцівок, у тому числі ліктьових суглобів, кістки видовжуються. Крізь тоненьку, прозору шкіру видно, як пульсують вени.

16-й тиждень вагітності

Яблуко, 80 грамів, 10–12 см

У Твоєї дитини починають працювати нирки, які вже виробляють сечу, а печінка виробляє жовч. З'являється більше волосся, яке вже може бути різного кольору. Розвиваються м'язи обличчя, дитинка вже вмє відкривати й закривати рота. Твої груди невдовзі почнуть виробляти молоко.

17-й тиждень вагітності

Картоплина, 100 грамів, 11–13 см

Малюк починає чути звуки, іззовні й усередині Твого тіла: биття Твого серця, шум Твоєї крові та навіть Твої шлункові «революції», а ще музику й Твій голос.

18-й тиждень вагітності

Авокадо, 150 грамів, 12–14 см

Дитина росте дедалі швидше, і невдовзі Ти почувеш її рухи, тим більше, що тепер малюк рухається значно вільніше й спритніше.

Лінка вже призвичаїлася до цієї думки. Що вона стане мамою. Усе в ній якось зміцніло. Час перетворився на очікування.

До кожної крамниці вона заходила, щоб подивитися на дитячі речі. Звісно, нічого не купувала: не лише тому, що не мала грошей, а ще й через те, що не знала статі малята, а одягу унісекс було насправді не так багато. Вона проходила між рядами повзунків, торкалася м'якенького фроте, велюру, бавовни... Малесенькі кумедні штанці й сорочечки були такими чудовими! Досі вона придбала лише дві речі;

білий коцик з мордочкою ведмедика, білий, отже, підхожий для обох статей. І повзунки із жирафою. Сіро-білі. І більше не збиралася! Однаково вже від самого споглядання вбраннячка дівчина іноді почувалася, наче от-от збожеволіє.

З форуму молодих матерів

Дівчата, як гадаєте? Я порохувала, що речей найменшого, тобто 56-го, розміру маю: двадцять шість боді з коротким рукавом, шістнадцять повзунків, чотири ромпери, дванадцять пар колготок, три светрики і, звичайно, купу різної дрібноти. Як думаєте — цього досить?

Олівка

Обережно, люба! Коли я народила першу дитину, то розмір 56 виявився замалим. А навіть, якщо цього не станеться, то я не думаю, щоб кожне із цих боді ти одягла дитині бодай раз, бо малюки дуже швидко ростуть. Зверни увагу на ті, що одягають через голову, це не найкраще рішення, бо щоразу мені здається, що я от-от відірву дитині голову.

Зуля

Дівчата, як думаєте, якщо я зараз виперу всі ці лат ки, то чи не забрудняться вони до народження дитинки? Тримаю їх у зачиненій шухляді. Може, загорнути в якісь мішки? І чи правда, що прасувати треба все, навіть шкарпетки?

Оля

«О Боже, ці дівчата подуріли», — подумала Лінка, читаючи дописи. Двадцять шість боді? Цього точно забагато. А з іншого боку, може, вона теж повинна почати щось робити? Облаштовувати гніздечко.

А найдужче Лінка не могла зрозуміти, що зміни в мозку відбулися так швидко! Адже, коли два місяці тому вона довідалася про вагітність, то була вражена! Ніяк не могла зрозуміти, чому так облажалася із цими таблетками!

Її рідні та знайомі дуже переживали, що Адріан так повівся. Лінчина мама. Адам. Наталія. Звичайно, Лінка це розуміла. Вона не те, щоб узагалі цим не переймалася, але тепер уже могла знайти в собі радість. Думала, що завжди була не така, як усі. Єдине, що її

турбувало, то це школа, чи помітять там щось і взагалі. Загалом, живіт уже трохи помітний, особливо, коли роздягнутися. Та якщо носити просторі речі, то ще ні. Сукевка, довгий светр, ну, хіба що хтось в очах має рентген. Завтра початок навчального року. Лінці було цікаво, чи хтось здогадається. Але не боялася. А от мама цим дуже переймалася. І це була справжня проблема. Лінка не могла стерпіти її погляду. Чому, ну, чому вона так на неї дивилася? Невже вагітність — це найгірше, що стається з людьми? Бо судячи з маминого виразу обличчя, саме так і було.

Якби хтось придивився до Оскара, то нізащо не впізнав би в ньому вайлуватого невисокого хлопця в старомодних окулярах, яким він був два роки тому. Але за канікули він помітно підріс, хоча цього ніхто не сподівався. Окуляри, щоправда, були ті самі, бо Оскар прив'язувався до речей (хоча навіть мама вважала, що він мав би змінити оправу), зате юнак не тільки пострункішав, але й змужнів, волосся відросло, і взагалі він виглядав геть по-іншому. Авжеж, він і сам дивувався, дивлячись у дзеркало. Усе було дуже непогано!

Батько швидко вирішив питання із квартирою. Оскар з мамою теж вибирали в Інтернеті. Але сумнівів не було жодних. Щойно знайшли невелике помешкання (але все-таки двокімнатне!) на Грохові, із чудовим краєвидом на парк і зручним доїздом до центру, то не вагалися жодної хвилини.

— Чудова ціна, — із гордістю розказував батько. Геть так, наче він сам її встановив. Квартира й справді виявилася дешевою й потребувала ремонту, але це якраз було те, із чим Оскар міг чудово впоратися. Крім журналістських здібностей, він мав ще й інші: умів пофарбувати стіни, ідеально рівно викласти кахлі й панелі, підібрати меблі незгірше стиліста з «Elle Decoration». За той рік, доки жив з мамою, він трохи відремонтував будинок, поклав кахляну плитку сусідці, а сусідові пофарбував стіни. Він просто мав талант, що тут скажеш!

— Ну, сину, — мовив задоволено батько. — Якби настала скрута, пам'ятай: цим ти завжди заробиш на життя. У тебе це в крові. Може, тому, що твій прадід...

Так Оскар дізнався, що його прадідусь, який мешкав біля Закопаного, умів чудово будувати й ремонтувати будинки.

— Він умів ставити будинки в закопанському стилі, а саме тоді почалася на них мода, — розповідав батько.

Отакої. Усе-таки гени — це гени.

Оскар учора пофарбував кухню й передпокій. Ночував наразі в батька, мама мала приїхати за кілька днів, коли все буде готове. Як же він радів! І не тільки через це. Хлопець тішився, що побачить свій колишній клас. Звичайно, що тоді йому було нелегко, він так і не потоваришував із багатьма, проте навіть з Азором тоді помирився. А ще радів, що зустрине Лінку. Оскар знав, що та має хлопця й ні на що не сподівався, але не про те йшлося. Просто надіявся, що вони залишаться друзями. І що вони разом зроблять щось класне. Оскар уважав, що Лінка має талант до журналістики, може, їй вступати до універу? Вона б могла робити круті репортажі, авжеж. Уміла писати, переймалася людьми з їхніми проблемами. Сам він уже давно для себе все вирішив. Журналістика — ось, що його цікавить. І він сподівався туди вступити. А нового навчального року хлопець і справді не міг дочекатися. Бо попередній клас... Що ж, він не дуже з ними подружився. Усе-таки відчувалася дистанція. І Оскар не знав, чи це сталося тому, що він рік провчився у Варшаві, чи через те, що ходив до мистецького ліцею, де все-таки учні були інші. А може, просто йшлося про Лінку. Про те, що він сумував за нею. Ех, та нехай собі зустрічається з тим своїм Адріаном. За останній рік він не зустрів жодної дівчини, яка була б хоч трішки її варта. От і все.

— Фікусе! — закричала Лінка на пса. Як завжди! Вона поспішає, а псисько собі з неї знущається. Цього разу застрибнув на щойно попросовану білу блузку й уместився на ній спати.

От чортівня.

— Фікусе! — гримнула вона на собаку, але той і не думав поступатися, довелося зігнати його силоміць. Лінка сподівалася, що пес не встиг пожмакати блузку цілком.

Гірше було зі спідницею, бо виявилось, що Лінка не може в неї влізти. Узагалі. Може, дитина й була завбільшки як цибулинка, але через неї всі її речі стали затісними. Та ще й як!

— Мамо! — гукнула Лінка. — Спідниця на мене не налазить. Мені немає в чому йти. Допоможи!

Мама ввійшла насуплена, та навіть вона усміхнулася, побачивши змагання Лінки із блискавкою.

— Позич мені щось, ти ж товстіша!

— Не така я вже й товста!

— Який у тебе розмір? 40? Щось підійде, ну, будь ласка, прошу тебе!

Мама принесла якусь спідницю, мабуть, вона б підійшла слониці. Лінка надягла її і якось таки застебнула.

— Дивися-но, непогано!

— Еге ж. Треба піти й купити тобі якісь речі.

Лінка зраділа. Це вперше мама сказала їй щось таке. «Треба тобі купити якісь речі». Так, ніби вагітність раптом стала доконаним фактом. Класно!

— Думаєш, видно? — спитала.

— Ні, якщо хтось не знає, то ні. А ти збираєшся їм сказати? — поцікавилася мама.

— Ну, колись та доведеться. Але, може, не сьогодні. Не хочу, щоб вони довідалися так відразу.

— Нічого не видно, — втішила її мама. — На щастя, ти завжди була худюю. Тепер, якщо носитимеш вільне вбрання, то можеш приховувати ще місяців зо два, — глянула на доньку. — Або й довше.

— Але ж не до випускних, — засміялася Лінка.

— Лінка-товстуха, Лінка-товстуха! — скандував Кай, якого неймовірно цікавила сестрина вагітність. Дівчина пояснила йому, що в її животі маленька дитина — і цього було досить. Він не допитувався, що про це думає батько дитини, ані про те, що вони собі уявляють і як збираються жити! Кай просто чудовий! Якби всі це так сприймали — було б прекрасно!

Лінка прямувала Свентокшиською, тоді звернула на Маршалковську й зауважила, що будівництво того, що мало з'явитися замість зруйнованого «Сезаму», трохи просунулося, потому звернула ліворуч. Вона любила ходити до школи пішки, зрештою, доїжджати сюди було безглуздо, пішки найлегше й найприємніше. Лінка таки трохи побоювалася. А що, коли помітять?

Та піднявшись ліфтом нагору й опинившись у натовпі, дівчина усвідомила, що ніхто нічого не помітив. «Так і є, — подумала вона. — Якби знали, то бачили б, а так не побачать нічого. От і добре!»

І раптом здивувалася.

— Оскар?! Що ти тут робиш?

— Та що ж! Ти мене проігнорувала на месенджері, довелося приїхати, щоб побалакати з тобою.

— Я не проігнорувала! Припини! Серйозно, що ти тут робиш?

— Я повернувся. Переїхав з мамою до Варшави.

— Справді? Оце клас!

Вона зраділа, навіть сама не знала, чому, але Оскара їй дуже бракувало. Придивилася до нього уважніше й зізналася сама собі, що хлопець неймовірно змінився. Він більше не був прищавим гладуном, з яким Лінка познайомилася два роки тому. І з яким вони спершу ніяк не знаходили спільної мови, зате потім по-справжньому потоваришували. Оскара годі було впізнати!

— Класно виглядаєш, — зауважила Лінка й зраділа, побачивши, що йому це приємно.

— А що в тебе? — спитав Оскар.

— Усе добре, — відповіла вона. — Навіть дуже добре.

Бо хіба ні? Вона не робитиме із себе жертву, давно це вирішила. Удаватиме, що завжди хотіла дитину, і що це мрія її життя. Зрештою, це було не таким уже й далеким від правди, бо ж Лінка справді раділа, що матиме дитину.

— А ти? Де ти тепер живеш? У батька?

— Ні, що ти. З мамою. Батько купив мені квартиру, — пояснив Оскар. — Уявляєш?

Очі хлопця сяяли, і Лінка раділа його щастю.

— Клас! То ти тепер багатій!

— Ага! Вигідна партія, — пожартував Оскар. — Зараз я там ремонт роблю, стіни фарбую й таке інше. Хочу ще підлогу пошліфувати, поміняти деякі меблі. Тато купив її принагідно, сказав, що може й на ремонт дещо підкинути, тим більше, що я на цьому розуміюся.

— Справді?

— Авжеж, у мене це в генах, від прадідуса.

Раптом Лінка побачила Зузу.

— Гей, Зузо! Як справи?

Вона й не уявляла, що їй буде так приємно! Але це справді так! Побачити через два місяці знайомі обличчя!

Навіть Азор не видавався їй таким гидким. Навіть складно було уявити, що це останній спільний рік, а потім вони всі розійдуться.

Отримали розклад занять, цього року, звісно, усе підлаштовувалося під випускні, багато додаткових уроків, треба зосередитися на найважливішому. А Лінка ж навіть не знала, куди хоче потому вступати. Не була впевнена. Фотографія фотографією, але цього не досить, крім того, вона недавно зрозуміла, що їй подобається робити репортажі. Може, журналістика? От тільки, чи піде вона взагалі до вишу? З немовлям? Мабуть, що ні, не цього року. Зараз важливо скласти іспити.

— Ідеш на каву? — запитав Оскар, коли все закінчилося. Як завжди, перша зустріч із класною керівницею тривала недовго.

— Звичайно! — зраділа Лінка.

Вони сіли в кав'ярні «Грін», Оскар замовив дві кави й заявив, що він пригощає. І купить шматок сирника, бо той був із желе й неймовірно смачними на вигляд екзотичними фруктами. Приємно.

— Ну, розповідай, — мовив він.

— Я? — ці слова її злякали. Лінці не здавалося, що їй є про що розказувати.

— Ну, що тут діялося, доки мене не було. У класі, тобто. Ну, і в тебе що і як.

Лінка не знала, із чого почати.

— Виставку побачиш, невдовзі відкриття. Ми робили такий проект... Тіло. Я... розумієш... У Наталії були проблеми. Анорексія. І я познайомилася з дівчатами з її реабілітаційного центру й сфотографувала їх.

— А вони погодилися?

Мабуть, Оскар думав, що то були фотки їхніх голих, виснажених тіл.

— Це фотографії долонь, вух, очей, частин тіла, які в них такі самі, як у звичайних дівчат.

— Круто, — усміхнувся Оскар. — Класно придумала.

— Ну... І крім того, я трохи працювала в кав'ярні, власне, весь минулий рік, аж до червня. Тепер невідомо, що буде, бо власниця от-от народить дитину й тепер шукає того, хто б керував «Білими мишками». А загалом...

Перевела подих. Ні, не могла вона йому сказати.

— Можна сирника?

— Хоч увесь. Це тобі. Ти завжди була ласункою, еге ж?

— Авжеж, — відповіла Лінка. Зараз вона б могла сказати, що їй треба їсти за двох. І все. — А в тебе? — спитала вона й відкрояла шматочок. Сирник танув у роті.

— Ну, ти знаєш, що мама не п'є.

— Справді? Це просто супер!

— Уже півроку... Ні, більше! Я привів її на зустріч і... вона побачила там людей, схожих на неї, і їй удалося, тож мама вирішила спробувати.

— Клас! — Лінка всміхнулася. Вона справді раділа, бо могла лише уявити, який то був для Оскара тягар.

— Тепер мама шукатиме роботу у Варшаві. І мене це трохи турбує, бо, розумієш... людина з маленького містечка матиме із цим проблеми, особливо у її віці. А мамі добряче за сорок. Та вона сказала, що їй байдуже, навіть, якщо доведеться працювати прибиральницею.

— А ким працювала твоя мама раніше?

— Та по-різному. Колись у неї був продуктовий магазин, тато дав на це гроші, коли батьки ще не розлучилися. Потім вона розкрутилася, займалася організацією бенкетів, свят. Біля нас недалеко є готель, то вона там організувала інтеграційні вечірки, корпоративи й таке інше. А коли почала пити... залишився тільки магазин, але вона вже не могла впоратися, зрештою, найняла когось, і тепер досі працює ця жінка. З того є невеликий дохід, бо приміщення належить нам. Так чи сяк, невідомо, чи знайде мама роботу у Варшаві.

— Тримаю кулаки!

— Я намагався знову писати до місцевої газети, але там змінився керівник, я нікого не знав, і мені не вдалося. Та загалом... Я хочу вступати на журналістику. Зокрема через це ми й повернулися до Варшави.

— Чесно? — Лінка аж підстрибнула. — Здається, я теж. — А тоді посмутнішала. Не могла ж вона йому сказати, що не вступатиме цього року. Зрештою, невдовзі він однаково довідається. Але ще не сьогодні.

— Круто! А взагалі я спробую зачепитися у «Випускнику», запропонувати якийсь текст. Тоді вони взяли, думаю, візьмуть і тепер, якщо напишу щось цікаве. Приєднаєшся?

— Звичайно? — усміхнулася Лінка.

— Гей, залишиш мені бодай... крихти? — Оскар засміявся, бо за сирником і слід загув. Лінка почервоніла.

— Знаєш, якби я могла, то їла б навіть уві сні, — засміялася вона. — Пробач.

Такий відповідний момент. Вона ж могла йому сказати. Але це було так важко.

Допили каву, а тоді розійшлися кожне у свій бік. Оскар думав, що не запитав у Лінки, чи вона досі з Адріаном. Сама вона нічого не сказала, та в цьому якраз і не було чогось дивного. Нащо розповідати однокласникові про свого хлопця? Лінка думала, чи добре зробила, не сказавши про свою вагітність. Може, треба було...

Наталія трохи побоювалася початку навчального року, як і Лінка. Думала про пораду подруги, що краще їй піти до школи не з таким високим рівнем. Навіть батьки сказали, що погодяться з її вибором. Але дівчина все обміркувала. Наталія знала, що вона дуже наполеглива й уміє вчитися, і що її проблемою був не високий рівень школи, а інші речі, які тоді відбувалися в її житті. А якщо вона справді хоче чогось досягнути, то треба докласти максимум зусиль. Наталія відчувала, що в неї вийде. Вона надолужила всі предмети й тепер хвилювалася лише через те, як її сприйматимуть. Чи не почує дурних коментарів і шепотіння по кутках?

Одягла чорні джинси й вишукану білу блузку. Дивно, здається, те саме було на ній рік тому. А тому вона так жахливо схудла. Усе на ній висіло, якби надягла ці джинси, скажімо, у травні, вони б просто з неї впали. Джинси й досі були вільні, але вона таки набрала ваги в центрі. І тепер виглядала майже як до всього цього кошмару. Зараз Наталія хвилювалася хіба що через розтяжки, які з'явилися на животі й стегнах. Дівчина дізналася, що вони виникають при коливаннях ваги, і що шкіру треба мазати спеціальними кремами. Тоді розтяжки бліднішають і стають менш помітними. Що ж, нічого не вдієш.

З-поміж усіх однокласників Наталія під час канікул контактувала хіба що з Ганкою, яка декілька разів перевідала її в центрі. Але й у класі вона товаришувала тільки з нею. От і тепер зраділа, побачивши подругу.

— О, наша принцеса повернулася, яке щастя, — закричала Ганка. — Як добре, що хтось вибив із твоєї голови цю дурню. До іншої

школи вона переведеться! Теж мені! Ти справді змогла б жити без Кнопи?

Наталія всміхнулася й подумала, що без Кнопи точно, а от без Ганки, мабуть, ні.

Каська не дуже переймалася початком навчального року, зате хвилювалася через Міхалові вибрики. Бо Міхал був повним ідіотом, який не розумів, що навіть, коли забанить на фейсі кількох осіб, то все-таки хтось залишиться, а світ дуже тісний. Досить тісний, щоб хтось доповів Касьці про фотку, яку Міхал виставив на фейсі. Вона весь час намагалася довідатися, ким була та дівчина, але цього ніхто не знав, хоча вона й запитала багатьох. Імені Міхал на фото не позначив. От блін! Тобто, коли ти баниш свою дівчину на фейсі, розриваєш стосунки, кажучи, що ревнуєш, бо вона була з геєм, а тоді виставляєш на ФБ фотографію з новою пасією, то ти не ідіот? Не знаю, якщо хочеш від усіх щось приховати, то хіба не краще взагалі не виставляти цього в соцмережах? «Розум ти небуденний, Міхалеку, — подумала Каська із мстивим задоволенням. — П'ятої клепки забракло в будівельному супермаркеті, або ж тобі її продали браковану». Вона була розлючена. Намагалася до нього додзвонитися, бо просто хотіла йому висловити все, що думає, але не додзвонилася, мабуть, він не брав трубку, бо бачив, що то Каська. Написала кілька есемесок, але полегшення їй це не принесло. Як помститися цьому ідіотові?

Каська вийшла зі школи, машинально комусь махнувши на прощання й силкуючись щось вигадати. Але наразі нічого на думку не спадало, тож вона написала до Лінки. Може, сестра порадить, що їй робити.

Адріан, звичайно, не прийшов на початок навчального року. Заняття в студентів починалися в жовтні. Але тепер хлопець ні в чому не був упевнений. Дурня якась! Раніше він так не прагнув учитися в Англії. А тепер відчував, що коли втратить таку можливість, то це була б найгірша річ на світі. Адріан знав, що батько говорив з тіткою, пояснював, яка склалася ситуація й думав, що вони, мабуть, щось вирішать без нього, а він із цим змиритися. Власне, він не знав, що робити. Бо коли дитина народиться, то знадобляться якісь гроші? Як воно взагалі буде? У Лондоні він міг би працювати у вихідні, чи цього

б вистачило? Крім того, він завжди може туди поїхати, а потім передумати, правда? Принаймні провчився б один семестр. Отак він собі сидів і розважав, коли почув, що у двері хтось постукав. Батько.

— Завтра прилітає тітка. Треба буде поговорити серйозно, — зітхнув він. Відчував, що ця ситуація виходить з-під його контролю. Він би просто наказав синові оженитися із цією дівчиною та й годі. А якщо ні, то продовжувати навчання тут, піти працювати, щоб заробити на дитину. Йому здавалося, що без дружини він не може більше виховувати сина. Адже колись Адріан був таким хорошим хлопчиком! Що з ним сталося? «Може, це все вплив цього мистецького середовища?» — знову зітхнув батько, ставлячи воду на чай. Звісно, він би волів, аби син теж став лікарем, але вони із дружиною ніколи не заперечували проти його вибору. Хотіли, аби Адріан робив те, що приносить йому задоволення. А воно ж відомо, як трапляється в цих колах. Для нього все це було якесь таке... бабське. Ці картини, галереї, виставки. Може, краще чоловікові займатися в житті чимсь солідним. І його зовсім не радували відвідини дружининої сестри. Вона завжди вважалася дуже прогресивною. Для неї в житті важили тільки мистецтво й кар'єра, а не сім'я. Але батько розумів, що для Адріана вона була важливою людиною, обоє мали спільні зацікавлення, крім того, тітка могла неабияк йому допомогти. Проте відчував, що добром цей візит не закінчиться, а розмови будуть нелегкими. А може, він сам повинен грюкнути кулаком і просто наказати Адріанові? Але як? Адже син повнолітній. Він не може ставитися до нього як до дитини. Важко це все, а найдужче шкодував, що дружини не було поруч, вона так рано померла. Зараз вона б точно знала, як вирішити цю проблему. Він дуже без неї сумував.

Каська перестала думати про Міхала, бо вперше йшла на заняття, на які записалася, і дуже хвилювалася. Батькам сказала, що вчитиметься в однокласниці. Кася знала, що їм не можна, просто не можна знати, чим вона займається щовівторка по обіді. Дівчина була задоволена, що її прийняли на престижні курси, і вважала, що коли сама за них заплатила, то має право на них ходити, але не хотіла загострювати стосунків. Наступного разу щось вигадас... Щось таке, що може повторюватися. Наприклад, історичний гурток, це їх точно

втішить. Каська не рада була брехати, але цього разу вважала, що краще збрехати, ніж сказати правду. Бо не хотіла нікого образити.

Викладач скидався на Шрека, хіба що не зеленого. Фігура велетенського тюленя, широкий ніс, кумедна усмішка її розкуйовджене волосся над чолом. Він їй відразу сподобався. Кася любила таких диваків. Та коли думала про Міхала й Адріана... Ех, гарні хлопці. Гарні й лихі. Може, якби вона знайшла собі якогось страшка, то він би її не ошукав? Звичайно, цей був застарим, до того ж, мав обручку, золоту й лискучу, неначе вихвалявся нею перед усім світом: бачите, може, я й почвара, зате не без пари.

Вони мали малювати натюрморт. Каська зітхнула, бо не вперше відвідувала заняття із живопису. І завжди все починалося з натюрморту. Звичайно, вона могла намалювати геть усе й добре це знала, тож без проблем відтворила на аркуші фрукти в полумиску й тканину, яка мов стікала обабіч. Викладач підійшов до неї, коли Кася вже закінчувала. Примружився.

— Дуже добре витримані пропорції, але бракує завершення. Дивись, — узяв олівець. — Використовуй різні олівці, не лише НВ. Маєш В? Наприклад, 4В.

— Ні... у мене лише цей.

«Шрек» підійшов до столу й приніс їй кілька олівців.

— Дивись. Цей м'якіший і темніший. Він додасть малюнкові глибини... Ось тут і тут, — вправно показував, як тонувати малюнок, аби він став об'ємним. — Ось тут підітри, додай світла... Це фокус такий, глянь.

Каська захопилася. Вона вже знала, що тут справді чогось навчиться. Може, заняття в Будинку культури теж починалися з натюрмортів, але там за півроку вона навчилася стільки, скільки сьогодні за один урок. Дівчина вдячно усміхнулася Шрекові, але той уже подався до інших учнів.

Після перерви Каська підійшла до нього, щоб розпитати про іспити до Академії мистецтв і портфолію.

— А куди ти хочеш вступати? На графіку чи живопис?

— Я думала про графіку, — відповіла Каська.

Шрек кивнув головою, понишпорив у рожевому сегрегаторі (дивний колір як для чоловіка, але, мабуть, митцям усе можна) і простягнув їй якийсь задрукований аркуш.

— Ось тобі вимоги до портфоліо.

Каська ковзнула поглядом по списку, і тільки й видушила: «Ой, матінко!». Хоча, якби поруч не стояв учитель, реакція була б не такою чемною.

Чотири ескізники формату від А5 до А3, десять малюнків формату максимум А4, десять фотографій, десять малюнків 50х70 або 100х70 (з них 5 — акти або фігури в русі), п'ять живописних робіт...

— Ого! Але це ж просто капець, як багато!

— А навіщо я тут? Ці заняття саме для того і є. Щоб приготувати портфоліо. Устигнеш, упорасешся, сама побачиш! Але зараз мусиш присвятити цьому якнайбільше часу. Спершу ескізники. Купи три різні формати. Побачимо, що вийде найкраще. Ти повинна малювати щодня. Бо саме такі, навіть недбалі, щоденні малюнки найпереконливіше свідчать про мистецьку натуру. Кожне заняття починатиметься в нас із перегляду ескізника. Великі роботи виконуватимемо тут. Я допоможу.

Каська кивнула головою. Адже саме цього вона й хотіла, хіба ні?

— Знаєте, — наважилася вона. — Я... я ще комікси малюю. Хочу підготувати роботу на конкурс. Це має бути пікчер-бук.

— Дуже добре, — відказав Шрек. — До портфоліо цього не додавай, або додай зо два. А в ескізнику можеш дати трохи таких робіт. Та найважливіше ще одне. Коли твоє портфоліо переглядатимуть, то розпитуватимуть тебе про різні речі, твої зацікавлення й таке інше. Тому раджу трохи підучитися. Наприклад, дізнатися більше про пікчер-буки. Вони зараз дуже модні. Бо рівень абітурієнта дуже важливий!

Ага, крім мистецтва треба цікавитися ще чимсь, якщо ти досі цього не робила. Театр, кіно, література... Відразу виростаєш в їхніх очах. Звісно, тебе запитають і про улюблених художників...

— О Боже, — подумала Каська. Схоже, їй таки буде що робити.

Адріан поїхав по тітку до аеропорту. Йому це не дуже всміхалося, бо він знав, що доведеться з нею проговорити всю дорогу. А хлопець гадки не мав, що вона йому скаже, боявся, що буде буча. Бо вона ж намагалася йому допомогти, влаштувати навчання, а він тут таке вичворив. Крім того, тітка була... що там казати, незвичайна. Він її любив і захоплювався, але трохи й побоювався. Тому, побачивши, як відчиняються скляні двері, і в його бік прямує знайома постать з

довгим темним волоссям, аж здригнувся. Тітка була в червоній мереживній сукенці й такого самого кольору шпильках. Не схоже було, наче вона щойно з дороги. Швидше нагадувала когось, хто саме збирається на вечірку. Коли Адріан викотив валізу на вулицю, тітка негайно витягла пачку сигарет і закурила.

— Машина там, — показав Адріан. — Довелося припаркуватися далі, бо тут не можна.

— *Lovely*, — мовила тітка, випускаючи дим. До цього Адріан теж звик. Тітка говорила дивною мовою, такою собі напіванглійською. Або англо-польською. Без кінця докидала якісь фрази мовою Шекспіра. — Жуйку маєш?

Небіж заперечно хитнув головою.

— Твій батько завжди критикував мене через куріння, ти ж знаєш. Доведеться із цим ховатися.

— Ага... — відказав Адріан, і це явно не була блискуча й влучна відповідь.

Тітка згасила сигарету.

— Ходімо, — мовила. — Я страшенно голодна. Не знаєш, твій батько приготував щось на обід?

— Так... я приготував, — відповів Адріан. — Зрештою... у мене ще канікули.

— *Great*. Тоді їдьмо.

І жодного слова ані про нього, ані про його ситуацію.

Адріан сів за кермо й рушив у бік центру.

— Сиділа в літаку біля якогось мужлана, — бідкалася тітка. — Уяви собі, щойно ми злетіли, як він витягнув круті яйця й заходився наминати! Дві години смерділо яйцями, я думала — збожеволію.

— Ой, так, це жахливо.

Адріан усвідомлював, що його красномовність зараз просто нульова. Було парко, немов заносилось на грозу.

— Жахлива погода! — заявила тітка. — Повітря ніби стоїть!

— Так, — відповів небіж.

І жодного слова про щось важливе.

— Зупинися десь, — зажадала раптом тітка.

Господи, Адріан уже злякався. Навіщо зупинятися? Може... може, тітці погано чи що?

Він слухняно зупинився край дороги.

— Слухай мене уважно.

Небіж озирнувся.

— Мені все відомо, твій батько розповів. Я тобі не дозволю змарнувати свій талант. Батько тебе переконуватиме оженитися з дівчиною, *wedding, kids, start a family...* Бла-бла-бла. Я дітей не маю й ніколи про це не шкодувала. Я вільна, розумієш? Вільна. Не всі однакові, *do you understand?* Якщо ти цього не відчуваєш, розумієш, ти мушиш знати, *how do you feel, if you feel like it*, розумієш? Заплатимо дівчині аліменти, матиме на утримання дитини. Або нехай позбудеться. Щоправда, у вашій країні це заборонено, але... якщо захоче, то гроші знайдуться, нащо вам марнувати собі життя?

Адріан почувався якось дивно. Бо, з одного боку, він саме на це й сподівався. Що тітка його захищатиме. От тільки фраза: «Я дітей не маю й ніколи про це не шкодувала». Щось у ньому ворухнулося. Бо він... Бо ця дитина вже існувала, уже жила. Тітка могла собі говорити, що їй заманеться, але він більше ніколи не буде таким вільним, як вона. Хіба що Лінка погодиться...

— А тепер найважливіше. Коли приїдемо, ти мовчатимеш, *do you understand?* Я говоритиму із твоїм батьком. Ти сидітимеш мовчки.

Адріан, подумавши, кивнув головою. Тітка мала рацію. Вона все залагодить. Він не помилився.

— Але ж, Дорото, — намагався щось довести батько. — Це нечесно, це схоже на втечу. Хлопець мусить відповідати за свої вчинки, не можна отак собі покинути вагітну дівчину..

— Ой, ой. Ви тут живете, наче в якійсь глухій провінції. Світ змінюється! За своє треба боротися. Хлопець має шанс, а тут він нічого не доб'ється. Заплатимо їй, дамо досить грошей, щоб не хвилювалася. Ще якусь матеріальну допомогу отримає. А він може провідувати дитину... її та дитину. Якщо в них усе серйозно, то вона може скласти випускні й приїхати до нього до Лондона, з дитиною.

Батько похитав головою.

— Він пошкодує за свій учинок.

Тітка відгорнула пасмо з обличчя. Буйне, темне волосся, здавалося, жило власним життям.

— Помиляєшся. Якщо ти примусиш його залишитися, от тоді він шкодуватиме. *Do you get it?* Ніхто не хоче бути в'язнем свого життя.

Адріан не промовив жодного слова. Не лише тому, що так прохала тітка, а ще й через те, що він зовсім не знав, що сказати. Йому здавалося, що все це відбувається не насправжки, він мовби грав у якомусь фільмі.

— Я хочу з нею поговорити, — звернулася до нього тітка. — Дай мені її номер телефону.

— Вона не відповідає на мої дзвінки, — видувив Адріан.

— На мій відповість. Адже вона не знає мого номера.

Лінка саме вийшла зі школи й неквапом ішла вулицею Фоксаль, намагаючись зосередити думки, аж тут почула телефон. Дивно, номер був незнайомим. Адріанова тітка? Хоче зі мною поговорити? Цікаво, про що...

— Добре, — відповіла вона. — Я? Я на вулиці Фоксаль. Тут є «Green Coffee». Гаразд, я почекаю.

За хвилину вона вже сиділа в кав'ярні й дивилася на годинника. Тітка мала прийти за десять хвилин.

Лінка захоплено глянула на жінку, яка саме ввійшла досередини. Біла обтисла сукенка, шпильки, чудове волосся. Макіяж. І є ж жінки, які вміють про себе подбати, хоча тітка була вже не дуже й молода. Лінка всміхнулася, намагаючись якось наблизитися до неї, та це виявилось нелегко.

— Питимеш щось? — спитала жінка, наче перед Лінкою не стояла кава. Дівчина знала, що одну каву на день може собі дозволити.

— У мене вже є. Дякую.

Тоді жінка озирнулася в пошуках офіціанта.

— Тут самообслуговування, — пояснила Лінка, і тоді тітка махнула рукою.

— *Whatever*, — сказала вона й утупилася поглядом у Лінку.

— Про що ви хотіли зі мною поговорити? — спитала Лінка, силкуючись байдуже усміхатися.

— Послухай. *Carefully*. Ти така молода, нащо тобі дитина? — жінка нахилилася до неї й шепотіла просто у вухо. Лінці здавалося, наче в нього ковзнула змія. — Усе можна залагодити. Я це зроблю, заплачу. Адріан занадто молодий, а ти ще молодша, ти не впорасешся.

Лінка злякалася, що от-от зімліє. Яка ж вона огидна, огидна жінка! Але опанувала себе.

— А тепер ви мене вислухайте. Я... я не віруюча, нічого такого. Я вважаю, що кожен має право вибору. Я вже вибрала. І народжу цю дитину. Щось вам покажу, — наважилася раптом. — Насправді я мала б це показати Адріанові, але такої можливості в мене не було.

Знімок УЗД вона постійно тримала в гаманці. Простягнула Адріановій тітці. Тепер Лінка почувалася впевнено, ніяковість, страх де й поділися.

— Голівка, живіт, ніжки. Це не скупчення клітин, не ектоплазма чи щось таке. Це маленька людина. Я майже на сімнадцятому тижні. Дитина має кільканадцять сантиметрів, — Лінка витягла з рюкзака зошит, полічила клітинки й намалювала істоту з великою головою.

— Ось так вона приблизно виглядає. Я жодного разу не подумала про те, щоб її позбутися. Але ви ж розумієте, що тепер однаково було б запізно? Адже це вже людина.

Адріанова тітка виглядала якось дивно. Від самовпевненості не зосталося й сліду. Вона що, ніколи знімку УЗД не бачила? Схоже було, що вона от-от зімліє або заплаче. Але, як раніше Лінка, жінка опанувала себе.

— Я розумію, — відповіла. — Це твоє рішення. Але тобі відомо, що Адріан не хоче дитини, правда?

— Так, відомо.

— Він ще дітвак. Ти не можеш його примусити. Не можеш примусити марнувати своє життя через дитину.

— Звісно, що не можу, — відповіла Лінка й проковтнула слину, яка видалася їй гіркою, мов полин.

— А я простежу, щоб ти отримувала гроші. Ти маєш на них право.

— Не йдеться про гроші!

— *Don't be silly*. Не будь дурною. Гроші — це важливо. Ти ж не працюєш, не думаю, щоб твої батьки за все платили.

— Може й так. Але це не найважливіше.

— А що найважливіше? — запитала Адріанова тітка.

Лінка хотіла було відповісти, що найважливіше — це кохання. Довіра, підтримка, упевненість, що ця людина просто буде поруч. Але навіщо, навіщо їй це говорити?

— Байдуже, — сказала вона.

— Замолоду, — мовила тітка, немовби читаючи її думки, — я вважала, що найважливіше — це кохання. Але я дуже швидко переконалася, що набагато важливішою є свобода. *If you love somebody, set him free.* Розумієш? Якщо кохаєш когось, дай йому волю.

— Звісно, — відповіла Лінка. — Усе це дуже гарно, але...

Але її це не переконувало. Просто не переконувало. Або може... це геть інше — відпустити когось. І зовсім інше — скористатися цим самому. І геть відмінне — видряпати собі цю волю.

— Мені треба вже йти, — мовила Лінка. — У мене багато... уроків. Ви хотіли ще щось сказати?

Вона більше не мала сили продовжувати цю розмову.

— Ні, — похитала головою жінка. — Але... не оцінюй його надто суворо. Адріан справді ще дитвак. *He's just a kid.* Ти ж знаєш, що хлопці зазвичай менш зрілі, ніж дівчата.

— Авжеж.

— Обговоримо фінансовий бік справи, і я ще до тебе озвуся, — сказала тітка, а тоді швидко підвелася й вийшла, наче самій забракло сил на подальший діалог. Лінка крізь шибку дивилася, як та йде геть.

Дорота Коксфорд вийшла з кав'ярні, точніше, вибігла, неначе її хтось переслідував. Чорт, *no fuck*, ніхто її не попередив, що панночка на четвертому місяці! Вона ж думала, що це лише початок, а тут таке! Адже дівчина народить... через скільки? Через п'ять місяців? Коли Дорота побачила цей знімок, повернулися спогади. Вона не народила дитину. Прийняла інше рішення. Ніколи про це не шкодувала, бо вже тоді знала, що свобода важливіша, ніж кохання. Почуття провини її ніколи не мучило. Вона не підходила для того, щоб виховувати дитину, тим більше, що їй теж довелося б стати самотньою матір'ю. Дорота не хотіла дитини й уважала, що має на це право. Вона й далі так уважала, але емоції її не полишали. Побачила цей знімок, і подумала, що в її дитини не було шансів дорости навіть до кільканадцяти сантиметрів.

«Дурні сантименти, — майнуло в голові. — Звідки раптом виринули ці спогади?» — гримнула вона на себе подумки. У неї було чудове життя, і вона усвідомлювала, що якби тоді народила цю дитину, то все склалося б не так. Вона б не закінчила навчання, не стала відомою художницею, не виїхала б із Польщі. Мабуть, жила б зараз у якій-небудь багатоповерхівці, може, навіть мала б онуків. Дорота

знала, що таке життя, інше життя було б жахливим, але вона часом озивалася в ній. Ота дитина, яка так і не народилася.

«А вона хоче народити, то й добре, нехай народжує. Зрештою, це її вибір», — подумала Дорота. У кожного він свій.

Після розмови з Адріановою тіткою Лінка розхвилювалася. Їй удалося вийти з кав'ярні, якимсь дивом нічого не загубити дорогою й дійти додому. Там вона лягла на ліжко й подумала, що найдужче потребує спокою. Їй багато чого треба було обміркувати. По-перше, що й коли сказати в школі. Одна справа — вчителі й директор, інша — її клас. Адже колись вони мусять довідатися. Вагітність уже доводилося маскувати вільним вбранням, але ж не можна цього робити без кінця. Треба дізнатися, чи зможе вона скласти іспити, чи коли виявиться, що вона чекає дитину, то її виключать зі школи? По-друге, треба пересилит себе й поговорити з мамою і Адамом. Не можна ж вічно ховати голову в пісок. Чи дозволять вони їй тут жити з дитиною? Де? Як усе буде? Та наразі вона була просто виснажена, їй страшенно хотілося спати. Останнім часом Лінка взагалі багато спала, але знала, що під час вагітності це нормально. Закуталася улюбленим бежевим коцом і за мить уже поринула в сон. Розбудив її сигнал есемески в месенджері.

Учора о 22.20 народився Бумчик, тобто Бруно. 2450, 50 см. Здоровий. Вітання! Рута.

Оце так! Лінка розхвилювалася. Отже, у Рути вже все позаду! Вдивлялася у фото крихітного малюка, загорнутого в пелюшки й ковдрочку. Чудовий! Лінка б радо подзвонила до Рути, але якось не годилося.

Рута! Вітаю!!! Як усе було? Бачу, що з іменем тобі вдалося!

Дякую! Це було жахливо, майже 24 години, але все позаду. А коли татко побачив, який це кошмар, то погодився з ім'ям без жодних заперечень.

Яка ж вона, мабуть, горда й щаслива, що дитина вже народилася! Лінка теж не могла дочекатися. Хоча від самої думки про 24-годинні пологи їй ставало зле. Та, зрештою, стільки жінок народжує і якось живе... Лінка всміхнулася. Ця новина її дуже втішила.

Жахлива Адріанова тітка більше не псувала їй настрою. Ех, якось воно буде. Подумає про це завтра. Або принаймні тоді, коли виспиться.

Єва Барська обернула ключа в замку й увійшла до помешкання. Нині Кая зі школи забирав Адам, а тоді віз його на якісь заняття з карате. Яке щастя. Матиме вільний вечір. Удома було тихо, Халінка, мабуть, досі не повернулася. Хоча... у передпокої стояли її кросівки! Єва раптом розхвилювалася й побігла до доньчиної кімнати. Було тихо, надто тихо! Штовхнула двері, та побачивши сплячу Лінку, відразу відчула полегшення. Так, тепер вона за неї боятиметься! Лише цієї миті Єва це усвідомила. Боятиметься, чи не станеться чогось поганого, з нею або з дитиною. Переживатиме, як вона, Лінка, дасть собі раду, чи не зламається...

Хвилюватиметься через її школу. Та найдужче... Єва подумала про пологи, про немовля, яке мало з'явитися на світі, і відчула раптовий страх. А що, коли щось не вийде? Відганяла похмурі думки, але нічого не могла вдіяти, вони однаково її переслідували. Таку вже мала психіку... Ще тоді, коли Лінка була малою, коли Єва помирилася з матір'ю (бодай якось), коли почала працювати над дисертацією — ще тоді вона була цілком нормальною. Тоді ще життя здавалося таким... стерпним.

Листопад 1999

Коли за нею зачинилися двері, Єва полегшено зітхнула. Вона поспішала на потяг до Варшави! Нині вперше мала взяти участь у семінарі для аспірантів. У повітрі відчувалося наближення зими. Повз проїжджав автомобіль, який оббризкав її грязюкою. Напередодні падав перший сніг, та від нього й сліду не залишилося. Тільки ця розквецяна каша... Єва глянула на свої нові чобітки зі світло-коричневої шкіри, які цими вихідними купив їй Кім, аби дружина, як він висловився «мала в чому людям показатися». На щастя, досить було витерти їх хусточкою — і бруд зник. Учора вони ходили по крамницях з донею й це, звісно, закінчилося заспокоюванням дитини й прилюдним годуванням у кав'ярні. Боже, як добре було вийти кудись без малої! Єві так рідко випадала така нагода. Ну, та Халанці виповнилося лише кілька місяців... Однаково, те, що вдалося вирва тися з дому, Єва

вважала успіхом. Кім перестав через це сердитися, бо відколи погодився на її «примху», вона теж стала геть іншою. Сьогодні мала провести цілий день поза домом і повернутися лише пізно ввечері! Справжня подія!

«Ніхто не розповідає нам, коли ми хочемо дітей, — гірко подумала Єва, — що таким чином ми перетворюємося на в'язнів». А що, хіба ні? Навіть тепер, перед самою поїздкою, вона щодня зціджувала молоко й зберігала його в холодильнику. Звичайно, що її мати розцінила це як примху: «Тебе годували із пляшечки — і все було добре», — сказала вона, геть забувши, що то відбувалося колись. Дітей годували сумішшю, не вставали до них, коли ті плакали (щоб не звикали) і навіть у лікарнях підгодовували водою із цукром! Мати розповідала, що дитину, тобто її, Єву, приносили тільки погодувати, до того ж уважала, що так було значно краще! Тепер усе робили по-іншому. Лише грудне молоко, годування кожні дві-три години, недоспані ночі... Коли Єва нареши сіла до потяга, то подумала, що подрімає. Адже вона повинна відпочити, мати ясний розум. Поїзд ще не встиг виїхати зі станції Краків-Центральний, а вона вже спала й прокинулася перед самою Варшавою, злякано подумавши, що в поїзді мала переглянути конспекти.

Вона трохи запізнилася, бо сіла не в той трамвай, а часу було замало, тож коли, долаючи по три сходинки, вибігла на четвертий поверх, розчервонілася й захекалася. Проте (хоч вона про це, звісно, не знала) її вроди це не применшувало.

— Доброго дня, мене звуть Єва Барська... — привіталася вона й хотіла вже тихенько сісти в куточку, та відразу побачила, що це було неможливо, бо група аспірантів була нечисленною, і всі сиділи півколом.

— Сідай, — голосно відповів професор Печериця. Єва уявляла собі його трохи по-іншому. Їй здавалося, що через оксамитовий голос він виявиться високим, міцної будови чоловіком, тоді як він був низьким на зріст. Проте, і в цьому Єва переконалася дуже швидко, професор був наділений неабиякою харизмою.

— Єва Барська, — голосно проказав він. Занадто голосно. Єві захотілося сховатися під столом. — Надзвичайно обдарована студентка. Цікавиться переважно семантикою...

— І прагматикою, — тихо додала Єва.

— Саме так. Сьогодні, Євочко, ми обговорюємо праці Вежбицької. Прочитала?

— Я... У мене не було можливості. У нас... я цього не знайшла в бібліотеці.

Якраз тут Єва збрехала. У бібліотеці вона взагалі не була. Просто не мала часу туди вирватися. Крім того, зрозуміла, що це не обов'язково.

— Не хвилюйся, Євочко, це не обов'язково, хоча й дуже корисно. У вас мусить бути «Мова, культура, пізнання», бо ця книжка неодмінно є в кожному університеті. Сьогодні я дам список літератури, ось він тут у мене, а ви собі зробите копії на перерві. Але про саму Вежбицьку ти чула?

— Так... — відповіла Єва, хоча це теж була неправда. Можже, вона й чула десь це прізвище, але навіть не пригадувала, де саме.

— Анна Вежбицька — полька, але емігрувала із чоловіком до Австралії в сімдесятих. Я з нею познайомився кількіть років тому під час конференції... — розповідав Печери ця. — Жіночці десь... років із шістдесят, та коли я з нею говорив, то це... неймовірна енергія. І жодних маразмів. Під час сніданку в готелі я до неї звернувся, бо хотів познайомитися, а закінчили ми розмову через дві години, обговорюючи мовні універсали... Це видатний науковець'. Вона написала... тисячі сторінок. Створила... А й справді, що створила Вежбицька?

— Природну семантичну метамову, — озвався високий брюнет.

— Добре. Уявіть собі: колись уважали, що найкраще мову описувати якимись абстрактними символами. Ігре ками, іксами, лямбдами та іншими. А вона сказала: ні, мову треба описувати словами тієї мови, якою ми говоримо, але це мають бути дуже прості слова. Такі, які є в кожній мові, і вони в них мають близькі значення. Наприклад, я, ти, один, думати... Знаєте, як працювала Вежбицька? Спершу створила базу таких слів. Це було нелегко, бо мови дуже відрізняються. Тоді брала якесь слово й дивилася, як описати його значення за допомогою таких самих простих слів. А тоді простежувала, чи це слово в інших мовах можна описати за допомогою таких самих понять. Таким чином у неї вимальовувалися відмінності... Ось так можна було описати й слова, притаманні даній мові, але неперекладні...

Єва з насолодою потягнулася. Їй тут подобалося. Дуже. Під час перерви вона взяла всі матеріали, понад двісті сторінок, і побігла до ксерокса. За копії виклала, кругленьку суму, та ладна була заплатити будь-які гроші, тільки щоб опанувати це все. Наука її справді захоплювала.

На другій частині семінару одна з аспіранток представила план своєї дисертації, а всі слухали й обговорювали (хоча Єві досі здавалося, що знає вона замало, щоб брати в цьому участь). Потому Єва залишилася, аби поспілкуватися із професором.

— Пані Єво, я дуже радий, що ви наважилися, — сказав той. — Наразі прошу вас не думати про тему, воно само сформулюється, вам потрібно начитатися... Подумати. Зустрінемося наступного місяця. А в грудні конференція. У Закопаному. І я б хотів, аби ви приїхали...

— Але... У мене маленька дитина.

— Я знаю. Бачу, — він промовисто глянув на її блузку, де з'явилися дві мокрі плями від молока. — Я усвідомлюю, що це може бути нелегко. Але ви послухаєте різних людей, цікаві доповіді, лекції. І тема у вас «викристалізується». А взагалі ви теж повинні написати доповідь.

— Як? — злякалася Єва.

— Так, звичайно. Це обов'язково: раз на рік треба, написати коротку доповідь. Я вам допоможу. Може... Зрештою, перегляньте ці матеріали. І коли чимсь зацікавитесь, то повідомте мені. Із Кракова до Закопаного вам ближче, ніж нам, правда?

— Так.

Та чи погодиться Кім? І мама? «Боже, я в'язень власного життя», — вкотре подумала Єва. Точно не востаннє.

Єва Барська, майже через двадцять років, заглибившись у спогади про власну молодість, почула тихе: «Мамо, мамо, що ти тут робиш?»

— Дивлюся на тебе, — відповіла. — Думаю собі про різні речі.

— Про що? — спитала Лінка.

— Ех, та ні про що. Нічого особливого, — відповіла вона. — А загалом... про дещо. Пригадала собі, як уперше читала праці Вежбицької. Це така мовознавець, професор, неймовірна жінка. Вона вигадала універсальну мову...

Лінка позіхнула.

— Але я бачу, що тобі це нецікаво.

— Ні, мамо, зовсім ні. Просто невідомо, чому я весь час так хочу спати. Здуріти можна.

— Знаю, я теж постійно хотіла спати. Це нормальної Воно минеться... десь посеред вагітності. А потім повернеться.

— Ага. Не дуже надихає.

— Та ні. Але не переймайся, колись минеться зовсім.

— Коли дитина піде в перший клас? — засміялася Лінка.

— Ага. Приблизно, — усміхнулася мама. — А що... що в школі?

— Усе добре. Тобто... Ніхто ще нічого не знає.

— Може, мені краще поговорити з директоркою?

— Може. Підемо разом? Краще після виставки.

— Виставки?

— Так, завтра відкривається наша виставка, я ж тобі казала? Класно, бо пані Юлія організувала справжню галерею. Близько, на вулиці Фоксаль. Наші роботи висітимуть у справжній галереї, уявляєш?

— Я дуже рада.

Вона й справді раділа. Бо знала, що означає робити те, у що вкладаєш душу. Розуміла, що таке пристрасть.

Галерея, у якій організували виставку учнів мистецького ліцею, була невеликою, але настроєвою. Дві зали — і все біле: стіни, підлога, меблі. А на стінах — їхні роботи. Усе помістилося, хоча й ніхто не знав, як це сталося, бо учасники виставки найчастіше представляли цикли, а не окремі фотографії. Лише Оскар здавався сумним, бо не брав у цьому участі. Та попри все, прийшов, ще й з мамою, яка потиснула Лінці руку і якимось так глянула на неї... Лінці здалося, що погляд був занадто довгим. Лінка раділа. Не лише пишалася виставкою, але й просто тішилася, бо на її роботи прийшли подивитися всі рідні. Не тільки мама, Адам, Кай, Наталі й Каська, а навіть пан Антоній з пані Стасею. Лінка мала чим пишатися, а її роботи викликали зацікавлення. І певну... розгубленість.

— Але чому ти казала, що це аноректички? — спитав Адам. — Адже вони нормальні.

— Адаме, не дурій, — вибухнула сміхом її мама. — Вони і є нормальні. Це звичайні дівчата, дай спокій. Про це і йшлося. Вони змагаються із хворобою, але взагалі нормальні. Як і всі інші дівчата.

— Гаразд, здаюся, — відповів Адам. — Я анітрохи не знаюся на мистецтві.

— Вони круті, — оцінила Каська. — Слухай... ти маєш мені допомогти. Знаєш, що для портфолію до Академії я мушу мати ще й фото? А я взагалі не знаю, з якого боку до цього підступитися...

— Звичайно, — відказала горда собою Лінка. — Авжеж. Можеш на мене розраховувати.

Пані Юлія принесла тацю із соком і поставила на білому столику. Поглядом відшукала Лінку.

— Халінко, — попрохала, — допоможи мені принести наступні, добре?

— Вона не може, — серйозно відповів Кай. — Їй не можна нічого носити. Бо вона матиме дитинку.

Запанувала тиша. Лінка подумала, що згорить від сорому, задушить Кая власними руками, вибухне, наче петарда, умре.

— Ох, — сказала пані Юлія. — Щирі вітання.

А тоді просто її обняла.

— Я... — пробурмотіла Лінка. — Мені не можна носити важкого. Але залюбки допоможу.

І пішла за пані Юлією до підсобного приміщення. Там упала на якийсь пуфик і закрила обличчя долонями.

— Ти що? Я справді тебе вітаю! Таке буває... Ти будеш мамою, і це чудово! — схвильовано мовила пані Юлія.

— І як мені тепер вийти? Усі це чули! — знервовано відповіла Лінка.

— Усе нормально. Ти — королева, не забувай. Вагітна жінка — завжди королева. Це матір, богиня родючості, думай, що хочеш. Якщо будеш гордою й пишатимешся собою — ніхто нічого тобі не скаже.

— Але я... я справді хвилююся.

— Це зрозуміло. Усе буде добре. Не ти перша й не ти остання народиш дитину такою юною. Школа тобі допоможе. Не забувай, що школа існує заради вас. Коли тобі народжувати?

— У лютому. Наприкінці лютого.

— Ну... отже, під час канікул або відразу після. Випускні в травні. Даси собі раду. Я тобі допоможу. А тепер — вище голову. Королева родючості, не забудь! Може, підведеш губи, — глянула на дівчину й витягла з торбинки помаду. — От тепер гаразд. Ходімо. Візьми тацю. Може, ти й вагітна, але ж не неповиосправна.

Лінці здавалося, що шлях із напоями від підсобки до зали — справдешня Голгофа. Хресна дорога. Йшла повільно, крок за кроком, не зводячи очей зі склянок на таці. Та коли вже не могла уникнути зустрічних поглядів — підвела голову. І побачила обличчя... може, трохи зніяковілі. Але загалом приязні. Принаймні більшість. Бо дехто, звісно, хихотів і перешіптувався. Обговорювали її.

— Оце лажа, правда? — запитала Наталія. — Вони не знали?

— Ні, — заперечила Лінка. — Усе через Кая.

— Ти могла сказати, щоб я мовчав, — озвався Кай, почувши розмову.

А й справді. Це вона винна, бо могла бодай припустити, що дитина не знатиме, що в таких випадках краще тримати язика на припоні.

— Не переймайся, — кинула Каська. — Узагалі, це добре, що довідалися отак випадково, га? Це тобі дозволить уникнути... ну... офіційного повідомлення.

Лінка глянула на Каську. Авжеж, сестра мала рацію. Вона про це не подумала, а Кася збагнула відразу. Тепер не треба буде нікому говорити, бо всі довідалися одночасно. Та й по всьому. Може, спершу було страшно, але тепер вона справді відчула полегшення. І тоді зустрілася поглядами з Оскаром, і злякалася.

Оскар стояв поруч, почервонілий, наче то йому мало бути соромно, якийсь такий... Підійшов до Лінки.

— Вітаю, — видушив він. — Ти нічого не казала.

— Та ні, — знизала плечима. — Це нелегко.

На щастя, з Оскаром вона завжди могла бути щирою. Ну, майже завжди.

— Я розумію, — відповів хлопець. — Чесно. Але... Можна, я...

Лінка глянула на нього. Про що це він? Хоча, здається, вона знала.

— Можна запитати... Де власне той твій, ну...?

— Адріан? — спокійно запитала Лінка.

— Так.

Лінка знову знизала плечима.

— Мабуть, речі пакує. Він їде до Лондона.

— Але... як це? — Оскар здавався збентеженим.

— Так це. Ми більше не разом.

Оскар виглядав так, наче його вдарив грім. Ніби от-от упаде. Попри все, Лінка всміхнулася.

— Ну, розслабся. Не переймайся так. Він не хотів... Розумієш. Не хотів такого приземного життя. От і... — тепер, попри вдавану веселість, удаване блазнювання, Лінка відчула, що за мить розридається. — Ходи, — потягнула Оскара за руку. — Допоможеш мені... принести сік. Добре?

Він кивнув головою й пішов за дівчиною. А вона сіла на тому самому пуфику, що й чверть години тому, і намагалася опанувати хвилювання.

— Який мудак! — горлав обурений Оскар. — Я просто повірити не можу! Хоча... Мені він ніколи не подобався. Раніше ти теж через нього настраждалася. Хіба ні? Так мені здавалося. Я бачив... Блін, блін, блін! Чувак отримав найкращу дівчину на світі — і щоб утнути таке?!

Лінці зробилося гаряче. Найкращу дівчину на світі? Він так про неї думав? Загалом, приємно...

— Оскаре, та вгамуйся. Я просто залетіла. Не можна людину примушувати... Людям треба давати... волю, — вона й сама не помітила, як заговорила фразами Адріанової тітки.

— Волю! — пирхнув Оскар. — Здається, він переплутав блядство й волю! А ти його не виправдовуй! Я б цього ніколи не зробив!

— Але так буває, — намагалася заспокоїти його Лінка, бо їй здавалося, що із хлопцем станеться якийсь напад. — Адже твій батько теж розлучився з мамою...

— Але не тоді, коли вона була вагітна... Блін! Не з вагітною! Я б тебе так ніколи не покинув! Навіть, якби ти... не знаю... погано до мене ставилась, навіть, якби я тебе не кохав, та будь-що, я б точно так не вчинив. Зрештою... я довго не міг батькові пробачити. От.

Лінка подумала про те, як Оскар повернувся додому, щоб рятувати матір. Що він добра людина. Поклала йому руку на плече.

— Знаю. Ти б точно такого не зробив.

Бо й справді. Колись вона думала, що й Адріан... Пригадала, як було, коли Руту покинув хлопець. Їй здавалося, що Адріан нізащо б такого не зробив. Зрештою, він навіть сам так тоді сказав. Та чи зробив Адріан у житті бодай одну-єдину річ так, як Оскар? Щось для когось, а не для себе? Чому вона була такою впевненою, що він би так не вчинив? Пхе! Яка наївність!

Доки Лінка й Оскар розмовляли в підсобці, більшість присутніх уже встигла забути про сенсаційну новину. Всі оглядали виставку. Вона дійсно справляла неабияке враження. Кожен взявся до теми по-своєму. Наприклад, Зуза вирішила, що фотографуватиме спортсменів. Ходила парком з фотоапаратом і питала бігунів, чи можна їх сфоткати. Більшість, довідавшись, що це для шкільного проекту, погоджувалася. Звісно, чоловіки всі, як один, хотіли похвалитися своєю фігурою. Зуза зробила три міні-серії, намагаючись упіймати їх у русі. Короткий період, широкий об'єктив... Результати були приголомшливі, особливо коли фотографії робили за різної погоди. Найкраще фото Зуза розташувала посередині: то не був незнайомий бігун, а той, хто завдяки цим фотографіям став для неї близькою людиною. Тепер він супроводжував її на виставці. І всі погоджувалися, що той хоча й був помітно старшим за дівчину, зате неймовірно вродливим. Метр дев'яносто суцільних м'язів, кучеряве волосся й засмагле, обвітрене обличчя. Зуза теж почала бігати, хоча спершу їй це не подобалося. Та згодом вона втягнулася, але спочатку бігала сама. Боялася, що коли Даніель побачить, як вона захекується через п'ять хвилин, то не захоче з нею зустрітися. Хоча той дивився на неї так, що відразу ставало зрозуміло: це б йому точно не стало на заваді.

Наталія стояла біля Зузиних фото й пригадувала, як бігала минулого року, щоб схуднути. Тепер вона нічого не робила, навіть звичайної гімнастики. Але фотографії їй подобалися. Вона досі відчувала, як це прекрасно — мати контроль над собою, над своїм тілом. Зітхнула й подумала, що має займатися якимсь спортом. Тоді перейшла до наступних робіт. На цих фото видніли різні люди на пляжі. Їхні тіла... що ж, із тілами бігунів спільного тут було небагато. Цілковита протилежність. Жінки й чоловіки різного віку підставляли під сонце товсті, жирні, ледь обвислі й не надто спокусливі тіла.

Автор фото стояв поруч і спостерігав за реакцією Наталії. Точніше, щиро кажучи, спостерігав за нею самою. Він не знав цієї дівчини, але ще раніше здогадався, що це подруга Лінки, бо дівчата перемовлялися. Незнайомка була неймовірно гарною. Темне волосся, іспанська врода, струнка мов ланя, просто чудова. Азор подумав, що хотів би з нею заговорити. Досі в нього ніколи не виникало проблем, щоб познайомитися з дівчиною. До нього завжди всі липнули, мов мухи до меду. Власне, він міг вибирати. То чому тепер відчував, як червоніє?

Дівчина рушила до наступних фото, а він — за нею, ніби їх єднала невидима нитка. От тільки скоротити цю нитку він чомусь боявся.

Дівчина дивилася на Лінчині роботи. Азор мусив сам собі зізнатися, що вони вийшли дуже вдалимими. Передусім ідея. Фотографувати аноректичок так, мовби вони звичайні, нормальні. Це справді круто. Долоні, вуха, ступні... Очі... Загалом на фото складно було когось упізнати, бо роздивитися вдавалося небагато. Навіть очі сфотографовано наче за якимсь серпанком... Важко сказати, кому вони належать. Азор зітхнув. Треба наважитися, якщо він не хоче втратити шанс здобути щось нове. Він був би йолопом, адже може ніколи більше цю дівчину не зустріти! Підійшов до неї, зібравши всі сили. Блін, ніколи досі так не хвилювався, коли мав просто почати з дівчиною розмову.

— Привіт, — сказав. — Класна ідея, правда?

— Класна, — відповіла та.

— Ти Лінчина подруга?

— Так, — відповіла вона.

Блін, балакучою вона точно не була, щиро кажучи. Але й Азор не спромігся видати нічого розумного.

— Мої фото там поруч, — вказав пальцем на товстунів на пляжі.

— Дуже... кумедні, — відповіла дівчина. — Хоча...

— Що?

— Нічого, — знизала вона плечима. — А вони бодай знали, що ти їх фотографуєш?

— Ні, ти що. Вони б у житті не погодилися, — бовкнув він, і лише тоді прикусив язика.

— А хіба так можна?

— Ну, облич же не видно, — пояснив він. — Глянь, як я старався... Окуляри, газета... Або ззаду... Мабуть, їх не можна впізнати.

— Гадаю, — процідила дівчина, — що ти так старався не тому, щоб їх не можна було впізнати. А щоб вони не знали, що ти їх фотографуєш, хіба ні?

Блін. А вона розумна. «Розкусила мене», — подумав Азор. Але не дав себе збити з пантелику.

— Зрештою, так, як ці... дівчата. Ну, оті аноректички там. Теж не видно, хто це такі. А загалом, хто б міг подумати, правда? Вони такі гарні на тих фотках, а якби побачити їх без одягу, то зімліти можна...

Йому здалося, що він бовкнув щось не те, бо дівчина явно вразилася. Може, про те, що без одягу? Може, він зайшов задалеко?

— Ну, сорі, я мав на увазі... Ну, але ти ж розумієш. Ти точно таких бачила. Вони ж хворі. Виглядають як скелети.

І раптом перед ними наче з-під землі виросла Лінка. Лінка, котра, як виявилось, вагітна. Цікаво, де ж той її Адріан... Гм, виглядало все це дивно, але він не збирався втручатися. Незнайома дівчина легенько її обійняла.

— Тобі вже краще?

— Так. Усе вже позаду.

— Фотки бачила?

— Вони чудові, Лінко.

— Твоє фото якраз посередині.

Азор стояв віддалік, але розчув. І відвернувся, аби та не помітила, що він підслуховував. Серце йому закалатало. Її фото? Посередині? Невже це... Але ж вона не була ніякою аноректичкою! Нормальна дівчина! Азор боявся глянути в її бік, аби краще роздивитися. Пішов до вбиральні, хотів трохи охолонути. Умив обличчя холодною водою. За хвилину вийшов, але ні Лінки, ні тієї дівчини ніде не було. Власне, решта теж збиралася піти. Він ще ненадовго підійшов до Лінчиних фотографій. «Твоє фото якраз посередині», — лунало йому у вухах. Посередині було фото обличчя. Точніше, очей. Закритих якимсь серпанком. Але так, це були її очі. Роззирнувся довкола, чи ніхто не бачить, а тоді швидко зробив фото своїм телефоном. Удома роздивиться краще.

Адріан сам поїхав до аеропорту. Батько був на роботі, а відліт удень, якраз у робочий час. Витягнув з автобуса номер 175 велику валізу, у якій помістилося все його життя... Зрештою, хіба це вперше? Він уже колись їздив так до Лондона, до тітки. Ще в ліцеї. Почав там навчання, але потім померла мама, і він повернувся. До батька, до колишнього життя, до школи. До Лінки. Яку він... Хлопець здригнувся. Так, це було. Пригода із Джил у Лондоні, усе це сталося лише раз, і виявилось йому зовсім непотрібним. А тому він віддалився від Лінки, тоді розповів їй, що сталося. І ця шкільна екскурсія. Аварія, під час якої найдужче постраждав якраз він. Адріан навіть не знав, як усе сталося: раптовий гуркіт, автобус перекинувся, а

він лежав десь на узбіччі, ніби ганчір'яна лялька серед уламків скла. І її обличчя над ним. Сповнені кохання очі й німе прохання, аби він жив, жив і був з нею. Пробачення. Повернення. Вона йому пробачила на власну згубу, бо ж він саме таким і був. Уже тоді, із Джил... М'який, податний, мов пластилін. Віроломний. Він сам не розумів, чому поводитьься так. Може, просто не вмів кохати. Може, це було не те. Після аварії в нього не залишилося жодного шраму. Але, може, Адріан сам став суцільним великим шрамом. Може, його таки щось зламало, навіть, якщо ніхто не знав, коли та як це сталося...

Став у довжелезній черзі на реєстрацію. Нарешті здав багаж і рушив до паспортного контролю. І раптом перед очима зринуло, як він тоді відлітав, два роки тому, і як уже майже був за гейтом, коли побачив Лінку, і вона бігла до нього, і кликала так голосно, що вся черга озирнулася й ледь не почала аплодувати. Вона мала мужність. Мала сили. Це вона вирішила сказати йому першою. Що кохає. А він зміг тільки повторити. Що з ним не так? Озирнувся, неначе сподіваючись, що й цього разу її побачить. Або від страху. А тоді зіщулювся в собі, ніби тіло чітко показувало йому, що він на таке не здатний. І вмить Адріан зрозумів, що він саме зараз марнує свій останній шанс. Що якби він тепер повернувся, подзвонив до неї й сказав: «Привіт, Лінко, це я, той ідіот, який замалим не зробив найбільшу помилку у своєму житті. Який кохає тебе й буде з тобою та нашою дитиною». І тоді вона б йому пробачила. І все можна було виправити. От тільки... Він раптом пригадав собі зневажливий вираз її обличчя. Лінчина матір, яка дивилася на нього, мов на останнього покидька. Уявив собі, як вони разом живуть у нього або в неї, бо як інакше, адже власного житла в них немає. Або десь винаймають однокімнатну квартирку. Він муситиме піти на роботу, щоб на все заробити, а не вчитися. А тоді уявив себе на мосту Мілленіум, як іде, вільний від усього, з течкою для малюнків під пахвою. А тоді знову себе тут, як штовхає дитячий візок. Ні, він цього не хотів. Просто не хотів. Він був надто молодим, і ще до цього не доріс. Хоча й знав, що йому доведеться важко. Що муситиме жити із цим рішенням. Що він завжди буде найгіршою людиною на світі. Що не зробить зараз нічого, бо не хоче. Він не любить збочувати з обраного шляху, заперечувати власні рішення. Тому поклав у контейнер вийняті з рюкзака лептоп і телефон, у другий увіпхнув куртку, а тоді швидко пройшов крізь рамку.

Жовтень

З мобільного додатка для вагітних

19-й тиждень

Помаранча, 200 грамів, 13–15 см

Усі органи Твоєї дитини продовжують рости, тіло вкрите плодовим пушком і білою, липкою речовиною, яка захищає шкіру дитини під час довгої купелі в навколоплідних водах.

20-й тиждень

Гранат, 260 грамів, 14–16 см

Статеві органи дитини вже можуть бути на своєму місці, з'являються зав'язі зубів, більшість матерів може відчувати рухи дитини, а дехто навіть чує, як штовхається маля.

21-й тиждень

Манго, 300 грамів, 18 см

Під шкірою дитини починає формуватися жирова тканина, яка має утримувати тепло дитини й захищати від переохолодження, коли дитя народиться. Мама вже може відчувати, як дитина гикає.

22-й тиждень

Грейпфрут, 350–450 грамів, 19–21 см

Розвиваються відчуття, особливо дотик. Дитина чує Твоє дихання, торкається свого обличчя, ссе великого пальця.

Дописи в групі «Січнево-лютневі діти»

Агов, ви вже думали, у якому пологовому народжувати? Мій чоловік переконує мене, щоб я народила в лікарні Святої Софії, але я не впевнена, може, краще на Мадалінського?

Іга

Гей, ви вже вибрали дитині ім'я? Ми страшенно сперечаємося з моїм партнером. Уявляєте, він хоче назвати хлопчика Кубою, а якщо

буде дівчинка — то Олею. А я б хотіла щось більш оригінальне. Може, підкажете.

Аня

Дівчата, не знаю, що робити. Мій хлопець каже, щоб ми одружилися зараз, щоб дитина була шлюбною, але я не хочу брати шлюб під час вагітності! Я хочу на весіллі танцювати, а зараз на мене жодна весільна сукня не налізе! Я виглядатиму як шафа! І навіть шампанського не можна! З іншого боку, може, він має рацію? Що робити?

Зига

Лінка знову переглядала інтернет-сайти. Заходила на сторінки, де можна було почитати, як розвивається дитина, на форуми молодих матерів. Записалася до кількох груп. До групи «Січнево-лютневі діти». І до «Молодих мамусьок». Проте багато чого їй в цих групах дратувало. Оце безкінечне: мій чоловік, мій партнер, мій хлопець. Весілля, поради, усе, що їх об'єднувало: вибір пологового, вибір імені, вибір візочка, сповивального столика, ліжечка. А вона була сама. Зітхнула й подумала, що добре було б знайти якусь іншу групу. Що їй погано в цій компанії. Ні, траплялося, що в такій групі знаходився хтось самотній, але дуже рідко. Здавалося цілком природним, що всі ці жінки когось мали. Усі, крім неї. І тоді їй сяйнула геніальна ідея. Ну, звичайно! Якщо такої групи немає, то вона її заснує! «Без батька» — подумала. Ні-ні, це страшенний песимізм. «Самотні матері». Теж погано, і взагалі, банально якось... І дуже серйозно. «Solo Mums». Так, це вже краще. Коротко й гарно. Так, саме так називатиметься її група. Лінка вирішила запросити до неї дівчат, про яких знала, що вони самотні. До роботи!

Гей, дівчата, я вирішила створити групу для дівчат, які вагітні чи народили дитину, але не мають партнера. Я б хотіла, щоб ми могли одна одну підтримувати. Якщо знаєте когось, хто опинився в такій ситуації, запрошуйте до групи.

Побачимо, що із цього вийде, подумала вона й усміхнулася до себе.

Каська сиділа біля столу, заваленого аркушами паперу та фломастерами й освітленого хіба що нічником. Було дуже пізно, але в суботу вона могла дозволити собі посидіти до ночі, бо ж у неділю занять немає. На маленьких аркушиках видніли ескізи до комікса, чи то пак, як вона казала, пікчер-бука, які вона саме переносила на брестоль. Старий комікс, який вона малювала в дитбудинку, уже кілька років лежав у шухляді, а коли дівчина довідалася про конкурс, то вирішила його витягнути й перемалювати заново. Колись Кася показувала його Лінці, і сестрі він дуже сподобався, але більше, на жаль, нікому. Якось... Чимало людей у її оточенні взагалі не знали, що Каська була в дитбудинку. А батьки... Тобто названі батьки... Невідомо чому, але їй здавалося, що в них не виходить говорити про її минуле. Комікс вийшов дуже кумедним: раніше це були переважно малюнки й «хмарки», а тепер Каська додала до них віршики, які декламував хор вихованців і хор черниць. Сюжет, звісно, складався з подій зі справжнього життя, але багато чого вона вигадала. У її коміксі сиротинець, як називала дитбудинок Кася, був закладом, яким керували сестри-черниці. Чорний персонаж, сестра Казимира, тепер виступала в щосуботньому караоке черниць із власними творами, які виконувала для вихованців:

*Ніхто їх не візьме, бо вони застарі,
Ніхто їх не захоче, бо вони лихі
Негідники, брехуни, шахраї,
Із ними проблеми самі!*

Інша черниця, добра, намагалася їх виправдовувати: «Але ж діти не можуть бути такими поганими, даймо їм шанс», — переконувала вона. Але сестра Казимира та інші заперечували:

*Стусав кота. І підглядав сестер.
Крав яблука. Обматюкав черницю Анну
На грядку до сусідів той заліз
Напився й обригав цей спільну ванну.
Куриє цигарки. Вкрав батон.
А цей — геть безнадійний.
Не сподівайся, сестро, їх притон
Чекає всіх. Упевнено й незмінно.*

Каська всміхнулася. Може, деякі тексти та ідеї малюнків і були недоладними, але її це розважало. І навіть тепер Каська помічала, що вони їй якимось допомагають. Бо попри все їй доводилося нелегко, і причин було декілька.

Передусім, хоч вона й відчувала вдячність до своїх названих батьків, проте розуміла, що мусить певним чином постійно її демонструвати. Ні, вони ніколи цього від неї не вимагали. Та коли Каська говорила, що в майбутньому хоче стати художницею і малювати, то їхні обличчя ставали такими... Схоже, що ця проблема виникала не лише в неї, у багатьох подружок було так само, та вона відчувала; що в її випадку це означало дещо більше. Тобто те, що вони її взяли, але чогось вимагатимуть натомість. Наприклад, щоб Каська обрала вищ, який, на їхню думку, був престижним. А не якусь химерну Академію мистецтв. Наприклад, щоб не робила жодних дурниць. Каська могла хіба що помріяти про нічні паті чи про пиво над Віслою... Варто було спробувати випити спиртне чи закурити сигарету, батьки здіймали такий галас, мовби вона геть пустилася берега. Страшно подумати, що було б, якби вона залетіла, як Лінка. Мабуть, вони б від неї відмовилися, вигнали з дому, і довелося б іти до якогось центру для матерів-одиначок.

Друга проблема — справжня Касьчина мати, яка водночас була й мамою Лінки. Між ними так і залишилося щось не до кінця висловлене... Потому, як минулого року мати прийшла, заступилася за неї й попрохала названих батьків, аби ті не виїжджали з Варшави, їхні стосунки значно покращилися. Проте й досі, коли вони зустрічалися (наприклад, на фотовиставці учнів Лінчиної школи), то їм не вдавалося нормально поговорити. Може, так завжди й буде.

А от Лінка залишалася для неї дуже важливою... Бо це ж не тільки «півсестра», але й найближча подруга. Інших справжніх подруг Каська власне й не мала. Мабуть, знову вплинуло те, що дівчина зростала в дитбудинку. Була недовірливою, не могла ні з ким поговорити відверто, розповісти про свою історію, по-справжньому із кимсь зблизитися. Про це знали тільки Лінка та ще Міхал, але навіть йому Кася сказала не відразу. Його зрада страшенно її вразила, бо вона втратила не лише хлопця, а й одного з небагатьох, із ким могла бути щирою.

«Просто сучий син», — подумала Каська, і їй захотілося плакати. Але такі круті, як вона, ніколи не плачуть. Такі можуть щонайбільше помститися. Увімкнула комп'ютер. Невелике розслідування не зашкодить.

Оскар не міг усидіти на місці. Весь час думав про Лінку. І про те, що довідався, і про того кретина, з яким вона зустрічалася. Як він міг так учинити! Якби в нього, Оскара, була така дівчина, він би її цінував. Але хлопець уже розумів, що дівчата западають на вродливих ідіотів, які не варті й ламаного гроша. Може, і йому треба розкохатися й зацікавитися якоюсь сіренькою мишкою. В Оскара ніколи не було дівчини. Ніколи. Йому виповнилося вісімнадцять, і він жодного разу навіть не цілувався з дівчиною, що вже там казати про більше... І його це гнітило. Незайманий, блін! Коли він роззирався класом, то не мав найменших сумнівів, що всі вони вже через це пройшли. І тепер, мабуть, глузують з нього. Зрештою, його ніколи не любили. Оскар завжди був осторонь. Вони всі виглядали такими крутими. А він? Сірячок-селючок. Зітхнув і подумав, що треба братися до якихось конкретних справ. По-перше, підучитися, по-друге, написати кілька листів. Зокрема, до редакції «Випускника».

Та спершу пішов і зробив собі бутерброд і чай. Мама у своїй кімнаті дивилася якийсь фільм.

— Агов, мамо, — сказав. — Що дивишся?

— Та нічого. Дурня якась.

Оскар помітив, що очі в неї почервоніли від сліз.

— Що це з тобою? Ти плакала? Що сталося?

— Нічого... чогось розпереживалася.

— Та через що?

— Що не знайду тут жодної роботи... що я вже застара, що ніхто не візьме мене... Ну, нічого, я подумала, що в будь-якому разі зможу прибирати помешкання чи там, не знаю, якусь дитину глядіти. Хоча, якби люди довідалися про моє минуле, то, певне, не довірили б мені жодної дитини...

— Почекай, пошукаємо. Я зараз трохи освоюся, а тоді тобі допоможу...

Він раптом відчув докір сумління. Весь час переймався лише собою, полишив маму, щоб вона сама собі давала раду. Йому здавалося, що вона швидко звикне до Варшави, але ж мама була вже такого віку, коли все це дуже нелегко.

— Розумієш, це жахливо, бути без роботи. Мабуть, одна з найгірших речей які трапляються людині.

— Не думай про це, мамо. Це ненадовго. Ти точно знайдеш щось упродовж місяця. Закладемося? На сотку?

— Звісно, — мама всміхнулася. — Навіть на дві. Матимеш кращу мотивацію, аби виграти.

Оскар подався на кухню, яку власноруч відремонтував, зробив собі чаю, а тоді вирішив принести лептоп сюди. З кухні відкривався чудовий краєвид. Деревя вже встигли позолотитися, почервоніти, згори виглядали просто казковими. Спершу зайшов на Фейсбук, написав, що мама шукає роботу, коротко описав її досвід і попросив поширити. Тоді перейшов на «Gumtree» в пошуках цікавих оголошень.

Лінка подумала, що Рута вже точно вийшла з пологового, і вирішила до неї подзвонити. Не знала, чи годиться, і чи не зарано на відвідини, але, може, бодай по телефону побалакають.

— Привіт, — відповіла Рута. — Слухай, Бумчик абсолютно безпроблемний, а я почуваюся добре. Так що спокійно забігай до нас, якщо маєш час, то й поговоримо, тим більше, що я нині сама й страшенно нудькую.

— Супер, — зраділа Лінка й записала адресу.

У трамваї машинально відкрила Фейсбук і побачила Оскарів пост «Бідолашна його мама», — подумала вона. На виставці ця жінка видалася Лінці дуже милою й справила приємне враження. Не дивно, що їй не вдається знайти роботу у Варшаві. Та хіба тільки їй? Ех, хоч би пощастило...

— Боже, який він малесенький! — ледь не скрикнула Лінка, побачивши Бруно, чи то пак Бумчика, у ліжечку. Хлопчик лежав у кумедному коконі, весь закутаний, а на світ божий визирала тільки смішна блакитна шапочка в горошок. Ніжне, спокійне личко. Малюк спав.

— Він важив лише 2450. Але це дуже непогано, якщо вірити УЗД, то мав бути меншим. Та найважливіше, що малюк здоровий.

Лінка вручила Руті подарунок: крихітні шкарпеточки, які купила в N&M. Дарунок чисто символічний, бо в неї були постійні проблеми із грошима. Звичайно, Адам платив за її навчання, але вона потребувала й на свої витрати, а нічого не заробляла. Ех, життя така дорога штука!

— Які гарненькі! А ти як почувашся? Хочеш чаю чи ще чогось? Треба використовувати час, доки малий спить, бо коли прокинеться, то по-різному буває. А як почну годувати, то це й годину може тривати!

Лінка попрохала чаю, а тоді сіла на краєчку канапи й задивилася на малого. Не могла відвести погляду. То он, як виглядають такі малята. І вона теж матиме таке... Проковтнула слину. Нелегко собі це уявити, а залишилося якихось кілька місяців... Раніше вона постійно думала, як усе буде, як вона дасть собі раду, а тепер до неї дійшло, що може, це найважливіше. Що вона творець такого дива. Нове життя, це ж найпрекрасніше, що може бути!

За хвилину вона вже посьорбувала чай із якимсь екзотичним запахом.

— Папайя і маракуйя, може бути? — запитала Рута. — Щиро кажучи, іншого в мене немає. Забула купити, бо я тепер переважно п'ю чайочки для лактації.

— Лактації? А що це таке?

— Мабуть, ти досі не перечитала купи статей про догляд за дітьми. Лактація, тобто щоб молоко було добре. І багато. Діти люблять, щоб було багато Ну, Бруно точно любить.

Неначе почувши власне ім'я, хлопчик розплющив оченята, роззявив рота й видав пронизливий звук. Як така крихітна дитина, що важить як два пакети цукру, може так голосно кричати? Лінка ніяк не могла цього зрозуміти.

Рута зітхнула, вивільнила груди й негайно приклала до них Бруно. Плач припинився, мов від доторку чарівної палички.

— А що з кав'ярнею? Вдалося когось знайти?

— Ні, — похитала головою Рута. — Не те, щоб ніхто не зголошувався, але... Прийшла одна, каже, що закінчила менеджмент, та коли я почула, які в неї вимоги, то мене аж заціпило. Друга відмовилася. Третя... ет, навіть говорити шкода.

— Якось я не розумію, — замислилася Лінка. — Як це так, що ти не можеш знайти працівника, а стільки людей у пошуках роботи й теж не може її знайти. Наприклад, мама мого однокласника... Вона у Варшаві вже місяць і ніхто їй навіть співбесіди не призначив...

— Ну, якщо це мама однокласника, то, мабуть, через вік, — відповіла Рута. — Наскільки мені відомо, після сорока роботу взагалі важко знайти, а якщо ще й досвіду немає...

— Але в неї, здається, досвід є...

— А чим вона займається? Чи займалася? — поцікавилася Рута.

— Точно не знаю... Здається, у неї був магазин, у готелях працювала, щось таке.

— Гм... — мовила Рута. — Може, вона б погодилася працювати в «Мишках»?

— Ти так думаєш? Ой, як би Оскар зрадів... От тільки...

— Що?

Чи варто Руті казати, що в Оскарівій мамі були проблеми з алкоголем? Ні, вирішила Лінка, не скаже. Бо так можна втратити свій шанс із самого початку.

Рута приклала малого до другої груді, а Лінка допила чай, помила чашку й сказала, що не хоче їм заважати. У неї була купа роботи. До того ж, треба ще налаштуватися на розмову з директоркою.

І оте налаштування якраз і не вдалося. Бо що більше Лінка про це думала, то дужче боялася. І через це вночі її без кінця мучили кошмари. Після кожного жахливого сновидіння вона прокидалася, не могла заснути, та навіть, коли їй це й удавалося, жахіття знову прокрадалися в сни. Уранці вона старанно вибирала одяг, але виявилось, що це без сенсу, бо їй не вдавалося влізти в жодні речі. Навіть у мамину спідницю, яку вона вдягала першого вересня! А мама, замість того, щоб поспівчувати, почала з неї підсміюватися.

— Мені немає в що вдягтися, — похмуро сказала Лінка.

— Одягни те саме, що й учора, — порадила мама.

— Умгу, цікаво, — відказала донька. — Глянь на вулицю.

Учора вона й справді була в легкій сукенці. Відповідній для спекотної погоди, до того ж вона чудово приховувала животик. От лише від учорашньої погоди не було й сліду. Надворі періщив дощ, а вітер шарпав дерева так, що водоспад листя нагадував дивний брунатний сніг.

— Цього року зима буде ранньою, — зауважила мама. — Глянь, скільки листя вже облетіло.

— Клас. Цікаво, що мені вдягнути. Хіба що мішок для сміття, — спробувала пожартувати Лінка, хоч їй було геть не до сміху.

— Чекай-но, — відповіла мама. — Зараз щось знайдемо. У мене є така тепла сукенка, бо брюки, мабуть...

— Мабуть, ні. Хіба що легінси, — подумала Лінка й натягнула легінси. Трохи затісно в талії, точніше там, де вона колись була, але принаймні влізла. До цього вільна футболка. І светрик. Блін, дивно, але їй здавалося, що живіт збільшився впродовж однієї ночі. Тепер він здавався удвічі більшим.

— Мамо... хіба це можливо, щоб живіт виріс за ніч удвічі?

Мама засміялася.

— Тобі більше не треба його приховувати, то він і виріс.

— Як думаєш, можна так іти?

— Можна. Ти дуже гарно виглядаєш. Хоча справді, яюсь... більше помітно. Ну, але це ж нічого поганого. Треба тобі якийсь одяг купити. Підемо після розмови з директоркою.

— У мене ж уроки.

— Відпросити тебе?

Авжеж, хіба можна відмовлятися від такої пропозиції?

Мама жартувала, але перед самою школою замовкла, неначе теж нервувала. Та відразу виявилось, що їхні страхи були марними.

Директорка прийняла їх дуже привітно, розпитувала, коли пологи, навіть поцікавилася, чи вони вже вибрали ім'я, на що ті відповіли, що не знають навіть, хлопчик це чи дівчинка, а тоді сказала:

— Звичайно, ситуація нелегка. Халінці буде важко, та якщо вона матиме підтримку родини, то це не завадить закінчити школу й скласти іспити. Та чи матимеш ти цю підтримку?

— Звичайно, — сказала мама не вагаючись, і Дінці стало яюсь тепло на душі. Так приємно.

— Бо лікарняний вона отримає, коли треба буде, ми усе приймемо. Якщо виникнуть проблеми, то можна перейти на індивідуальне навчання. Колись у нас уже була така ситуація.

— Справді? — вихопилося в Лінки.

— Так, дівчина народила дитину в другому класі ліцею. Батьки їй допомогли, і партнер, тобто батько дитини, теж. Вона вчилася далі, склала випускні... Здається, років п'ять тому це було. Ну, так чи сяк...

«Хоч би вона не спитала про батька дитини», — подумала Лінка. Директорка, здається, це помітила й усе зрозуміла, бо ні про що не розпитувала.

— Передусім треба потурбуватися про випускні. Бо ж слід готуватися. А дитина вимагатиме догляду...

— Ми допоможемо, — сказала мама.

— Вона може звернутися до мене, якби щось не виходило, бо щось же можна виправити, узяти академвідпустку, чи...

— Не треба. Лінка складе випускні. І вступить до вишу.

— От і добре, що ви так кажете, — усміхнулася директорка. — Підтримка їй дуже потрібна. А Халінка здібна, навіть дуже здібна.

— Особливо, коли йдеться про математику, — пожартувала Лінка.

— Авжеж, обов'язковий випускний з математики — це проблема для багатьох. Не треба й вагітною бути, щоб цього боятися, — знову всміхнулася директорка. — Ну, але я вас не затримую. До речі, у нас же можна скласти пробні іспити... Знаєш про це? — звернулася до Лінки. — Спершу в школі...

— Так, — зітхнула Лінка. — Через тиждень математика й польська мова та література, а за два тижні — англійська.

— Ну, а потім загальнопольські. У листопаді. Я б порадила так: поки що вчися якомога більше, доки маєш сили. Побачимо, як підуть пробні. У будь-якому разі можна чимсь допомогти.

— Знаєш, що? — сказала мама, коли вони вийшли зі школи. — Я просто вражена. Директорка неймовірна, уся школа неймовірна. Здається, я себе зараз ущипну, бо, може, це мені сниться. Я впевнена, що за моїх часів... Якби дівчина завагітніла в ліцеї, то дуже сумнівно, що їй би пішли назустріч.

— Це платна школа, мамо, — зауважила Лінка. — Не знаю, чи у звичайній усе пішло б так легко...

— Може, і так. А може, часи таки змінилися. Дай боже! То що? Ходімо, купимо якийсь одяг для твого живота?

— Звичайно. А взагалі... дякую. Дякую, мамо.

— За що?

Лінка відчула, що на очі набігли сльози. Вона знала, за що. За цю впевненість у голосі, коли мама сказала, що її донька матиме підтримку. Що їй допоможуть. Авжеж. Така впевненість у голосі, мабуть, мала б звучати в голосі батька дитини, коли той довідується про новину. Шкода, як шкода, що цього не буде.

— За підтримку, — сказала Лінка. — І взагалі...

— Ну, що ти, доню. Я ж твоя мама. Хіба я можу тебе не підтримувати?

«По-різному буває, мамо», — подумала Лінка, але вирішила не вдаватися в подробиці. Не хотілося сказати, що тоді, з Каською... Що Каська теж була її дитиною. І що через ту історію вона не дуже й сподівалася. Але більше нічого не додала.

Вони пішли до Н&М у спеціальний відділ з одягом для майбутніх матусь. Купили брюки з кумедною кишенею спереду, у якій мав поміщатися живіт. Брюки були завеликі, але мама наполягла, що таким чином на довше вистачить (тим більше, що річ виявилася недешевою). Купили й спеціальні легінси для вагітних. А тоді подалися до дитячого відділу. І там просто зацікавилися від захоплення, розглядаючи крихітні одешинки.

— Яке ж воно зараз усе гарне! — Лінчина мама недовіркою хитала головою. — Раніше ми й не мріяли про такі чудові речі. Коли ти народилася... ну, щось там було, але не стільки й не таке, — узяла до рук повзунки, які годилися хіба для ляльки, і захопилася вигаптуванням на м'якесенькій тканині лисенятком. — Боже, це просто краса! Куплю їх!

— Ну, що ти, мамо, — заперечила Лінка. — Нам забракне грошей, краще якісь уживані речі купити, заспокойся!

— І ще ця ковдрочка, — мама, схоже, була просто засліплена цим розмаїттям дитячих речей. — Чого ти? Це мої подарунки маляті, а не тобі. Купування таких речей — це ж справжня шопінг-терапія.

— Ходімо краще, — Лінка злякалася, щоб мама, бува, не скупила всієї крамниці, але та, здавалося, справді захопилася. Уперше...

уперше їй здалося, що мама радіє.

І тоді... спочатку Лінка думала, що в неї щось зі шлунком, що, може, вона перехвилювалася, бо розмова з директоркою все-таки була випробуванням... Лець відчутний рух, неначе в животі ожив метелик, який щойно вчився літати. Невже це рухи дитини? І раптом Лінка відчула таке блаженство, таке щастя, що все інше просто стало неважливим. Дуже просто.

— Щось трапилося? — запитала мама, забачивши дивний вираз обличчя доньки.

— Не знаю... Але, здається, я щось відчула... Звірик...

— Ох! — тільки й вимовила мама і, якби знайшлося місце, то обидві тут-таки й сіли б, але вони саме стояли на вулиці перед торговим центром. — Ох! Боже! Що ти! А й справді, уже час...

— Не знаю, мамо. Спершу я подумала, що мені просто бурчить у животі... а тоді... наче крильця...

— Метелика, — закінчила мама.

— Звідки ти знаєш?

— Та вже ж, знаю. Я ж теж це пережила. Теж мала такого метелика в животі. Аж тричі. Згодом рухи стануть сильнішими, а тоді маля так буцатиметься, що заснути буде складно!

— Я вже не можу дочекатися, — мовила Лінка, бо це справді було так.

— А взагалі... ти звеш його Звіриком? — пригадала мама.

— Чом би й ні?

— А й справді, — погодилася мама.

Наталія подивилася на підручники й зошити, розкладені на столі, і зітхнула. Була вже 23.30, а перед нею ще купа роботи. Від початку навчального року дівчина вирішила по-справжньому вчитися й дотрималася цієї обіцянки. Та іноді вона просто відчувала втому. Вимоги в школі були дуже високими. Посилене вивчення біології, хімії. Фізика або математика. Базовий та поглиблений рівень.

Наталія довідалася, що базового рівня математики може виявитися замало. Знання в неї були не найкращі. З іншого боку, математику однаково доведеться складати... Але дівчина не уявляла, що може скласти математику поглибленого рівня, або — який жах! — таку саму

фізику. Вона ще розмірковувала над базовим рівнем фізики. Але поки довелося зосередитися на біології та хімії. Це зараз головне. Наталія купила собі план-календар і розписала всі повторення. Бралася до них не раніше восьмої, бо до цього треба було впоратися зі звичайними уроками. Звісно, вона записалася на всі можливі факультативи в школі. Сподівалася, що польську й англійську складе без проблем, без жодних додаткових зусиль, та загалом мусила неабияк викластися. Якщо вона справді хоче чогось досягти... А вона хотіла! Можливо, їй буде важче, ніж іншим, зрештою, половину минулого року вона просто змарнувала. Зараз Наталія вилікувалася, нормально їла, припинила думати про те, худа вона чи товста, її це взагалі не обходило. Тепер дівчину цікавило тільки навчання. Ганка, довідавшись про Наталині плани, тільки й сказала:

— Ну, наскільки я тебе знаю, ти свого доможешся. Маєш сильний характер.

«Сильний характер? — думала потім Наталія. — Ні, мабуть, що ні... Я — і сильний характер? Якби це було справді так, хіба б я докотилася до анорексії? Певне, що ні».

Зазирнула до календаря. Нині ще треба повторити солі з хімії. Вона сподівалася, що до другої години ночі встигне. Наталія погано почувалася, якщо спала менше, ніж п'ять годин.

Лінка теж сиділа над зошитами й підручниками, але нічого в неї не виходило. Наступного тижня буде шкільний пробний іспит. Щоправда, учителі казали, що це просто, аби перевірити власні сили, і учні не отримають поганих оцінок, але все-таки... Лінка просиджувала над тестами з математики, думаючи, що в її мозку немає жодного механізму, який відповідав би за цю ділянку науки. Хотіла навіть попрохати Адама, але потім вирішила не морочити йому голову. Вона й так уже завдала їм проблем. Може, якщо порозв'язувати з тиждень ці тести, то пробний піде не так уже й зле?

Двері до кімнати прочинилися. Мама.

— Ти досі вчишся?

— Так. У мене пробний наступного тижня. Виконую математичні тести. Мамо, як я ненавиджу математику!

Лінчина мама всміхнулася.

— Я теж ненавиджу математику. На щастя, мені не довелося її складати на випускних.

— Як це «не довелося»?

— Бо ні. Вона не була обов'язковою, — вираз маминого обличчя був такий, наче вона виграла в лотерею. Чи принаймні знайшла сотню на вулиці. — Твоя бабуся ще мусила складати матюху, а я вже ні. Та до цього повернулися років через двадцять. Бо, розумієш, виявилось, що люди не вміють виконувати елементарних математичних дій, проценти порахувати й таке інше.

Здавалося, Лінка от-от розплачеться.

— Який жах! Я думала, вона завжди була обов'язковою! Це несправедливо!

— Не переймайся, здається, це дуже легкий іспит.

— Так, і досить мати лише тридцять відсотків правильних відповідей. Як думаєш, я складу?

— Звичайно. Скажу тобі ще одну цікаву річ. Я була слабкою з математики, а потім виявилось, що в мене дуже логічний розум. В універі... коли я писала дисертацію... це все були складні проблеми, суто теоретичні. І я давала з ними раду, ще й дуже добре.

Мама вмовкла, а Лінка згадала, що вона колись їй розповідала. Про те, що хотіла стати науковцем. І що їй не вдалося. Мабуть, це через неї, або через те, що сталося потому. Лінка бачила, що думки мами витають десь дуже далеко.

Грудень 1999

Єва Барська обтрусилася сніг з хутряної шапки й пальта, а тоді сіла в автобус до Закопаного. Усередині була така холоднеча, що вона й не думала розстебнутися, підбадьорюючи себе тим, що, може, водій увімкне опалення, коли автобус рушить. Єва почувалася погано. Тобто була в чудовій фізичній формі. Але не в психічній. Перед самою поїздкою посварилася і з Котом, і з матір'ю. Обоє звинувачували її, що вона замало займається домом. Халінка застудилася, малу лихоманило, і вже кілька днів, як вона страшенно капризувала. Кота цілими днями не було вдома, бо він працював, а Єва намагалася одночасно підготувати доповідь на конференцію й заспокоїти доню, яка безугаву плакала. Через це помешкання скидалося на хлів, бо Єва не

мала сили прибирати. Вона була страшенно виснаженою. Мати з'явилася вранці, кинула свій зневажливий погляд на раковину, повну брудного посуду, сміття, що висипалося з відра, і тазик, повний затхлого прання, а тоді почала на неї кричати.

— Нечувано! Скільки тобі років! Ти поводишся як дитина! Як ти могла до такого допустити!

— Припини, мамо, — Єва ледь не плакала. — Я майже цілу ніч не спала. Халінка дуже капризує, у неї забитий ніс... Довелося весь час її годувати...

— Я тобі казала, щоб ти припинила годувати її груддю! Дитина голодна, от і плаче!

— Вона не голодна, а хвора.

— А ти їдеши і кидаєши недужу дитину!

— Ти ж знаєши, що я мушу їхати!

— Ой, я відразу казав, що ця твоя дисертація — це погана ідея, — буркнув Кім. — Дитина вимагає догляду. Дім занедбаний, їсти немає чого...

Боже, це було так несправедливо! Адже вона віддавала їм майже весь свій час. Коли що й робила, читала, училася, то коштом сну. Це не її провина! «Спробував би він сам отак залишатися з дитиною цілими днями, — подумала вона. — Нехай би спробував!»

Тепер Єва сиділа, втиснувшись в автобусне сидіння й дивлячись на хмарки пари, які вихоплювалися з її вуст. І була просто розлючена! «Оце вже ні, — подумала. — Я теж маю на щось право. На якесь життя! Я вам не задрипана куховарка й прибиральниця». І подумала, що спробує заснути. Якщо, звісно, не заціпеніє тут від холоду. А потім, коли вже приїде до Закопаного, просто добряче розважатиметься. Бо вона не мала такої можливості вже багато місяців.

Усіх поселили в пансіоні, звідки було видно гору Гевонт. Унизу містився просторий конференц-зал. Доповіді почалися по обіді, але вона свою читала аж завтра вранці. Пощастило! Інакше б мати й чоловік наказали їй повертатися відразу після доповіді. А ввечері мала відбутися інтеграційна вечірка. Єва була така щаслива! Їй так усе це подобалося! Кімнату ділила з якоюсь незнайомою дівчиною, але сподівалася, що вони подружаться. Їй так бракувало друзів!

— Я так хвилююся, — говорила тепер ця дівчина, Оля. — Ненавиджу виступати перед публікою.

— Я теж. Але я аж завтра. А ти... У тебе вже все буде позаду.

— Прошу тебе, сядь у першому ряду. І дивися на мене якось... підбадьорливо. Я зможу дивитися на тебе, а не на Печерицю.

— Але ж Печериця не такий суворий.

— Хіба? Мене він чомусь лякає.

Вони ще посміялися, а тоді спустилися вниз. «Печериця її лякає? — подумала Єва. — А я ним захоплююся».

Увечері був фуршет, купа смачних наїдків, а тоді Оля шепнула їй на вухо, що професор запрошує кількох осіб після бенкету до себе, у свій номер, щоб там ще поговорити про важливі справи. Єва почувалася так піднесено. Невже він і її запросив?

Коли дівчата ввійшли до номера Печериці (професор жив в одномісному, який був щонайменше втричі більшим, ніж їхній двомісний, і швидше нагадував апартаменти), на столі красувалася ціла батарея горілок, коньяків і вин...

— Що питимете?

Дівчата попрохали коктейль із горілкою.

— Ваша доповідь про метафори була дуже цікава, — зауважила Єва, бо їй здавалося, що треба щось сказати.

— Справді? — підхотив Печериця й широко всміхнувся. — Когнітивне мовознавство — це моя пристрасть.

— А як усе почалося? — допитувалася Єва.

Професор трохи знітився, мовляв, не варто про нього, але всім було цікаво.

— Почалося, коли я прочитав Лакоффа й Джонсона. Книжку видали у 1980... Але в нас вона була недоступною. Хтось привіз її англійською, коли ще не було польського видання. Моя англійська тоді дуже кульгала, зрештою, це й досі так, але... я сидів зі словником, аби щось зрозуміти. Я був тоді студентом, молодим і дуже активним. Коли усвідомив, наскільки всюдисущими є метафори в нашому житті, і наскільки вони визначають наші поняття про світ, мені раптом здалося, що я збагнув усе...

Пристрасть. У ньому було стільки пристрасті. Єва дивилася на професора й захоплювалася ним дедалі більше. Оля сказала, що

втомилася й піде до номера, але Єва йти не хотіла. Прагнула вислухати все, що міг сказати професор. Хоч би це й тривало цілу ніч. Випила ще один коктейль. А тоді ще. Робилося пізно, люди прощалися і йшли до своїх номерів, а вона шкодувала, що все от-от закінчиться. Нарешті вони залишилися самі, і Єва підхопилася, щоб піти.

— Залишися ще ненадовго, — сказав професор. — Куди поспішати. Допоможеш мені тут прибрати?

Вона допомогла. Разом повикидали порожні пляшки, знайшли ще трохи коньяку, і Печериця налив до склянок їй і собі. Єва дивилася, як за вікном падає сніг, поволі смакувала коньяк і слухала. І не знала, як сталося, що спершу він поклав їй руку на плече, а тоді притиснув її до себе й поцілував. І вже точно не розуміла, як сталося, що вони опинилися в ліжку.

— Обережно, обережно, — прошепотіла Єва, але не була певна, що він почув. А потім, коли обоє лежали поруч, сказав, щоб вона не хвилювалася. Адже вона годує груддю, а він чув, що доки жінка годує, то напевне не завагітніє. Зрештою, Єва була в такому стані, що все їй здавалося байдуже. Вона просто хотіла бути поруч. Поруч з ним. Хотіла його слухати. Кохатися з ним. Він дуже відрізнявся від Кота, з яким усе завжди було однаково. Він був дуже винахідливим. Вони не спали цілу ніч, він цілував усе її тіло, Єва почувалася прекрасною, коханою, вдоволеною. Коли на світанку вислизнула з кімнати, то благала про одне: щоб Оля спала. На щастя, так і було. Принаймні в номері панували темрява й тиша. Єва швидко роздяглася й ковзнула під ковдру, хоча їй було так гаряче, що здавалося, вона могла б спати просто так, не вкриваючись. Або й зовсім не спати. Але все ж заснула. А вранці, попри те, що спала якісь три години, прочитала свою доповідь, жодного разу не затянувшись. Лише іноді ловила на собі його погляд. Очі, які дивилися на неї так, ніби вона була найвродливішою жінкою на світі.

— Мамо! — гукнула Лінка. — З тобою все гаразд?

— Зі мною? Так-так, — мама всміхнулася. — Я просто задумалася. Але тобі... тобі треба лягати спати.

«Які історії приховує мама? — міркувала потому Лінка, не в стані зосередитися над математикою. — Що продовжує викликати в неї такі

емоції? Невже можливо, що в неї такий логічний розум? Якщо й так, то вона, Лінка, напевне цього не успадкувала».

Оскар уранці чекав на Лінку перед школою. Хотів їй подякувати. Мама від завтра мала працювати в кав'ярні. Побачив дівчину здалеку. Лінка йшла неквапом, якась задумана. І така гарна. Тепер, коли він знав, що вона чекає на дитину, то вже бачив животик. І раптом сумно подумав, що йому жаль. Жаль, що то не його дитина. Що йому не шкода було б молодості, узагалі нічого, і що він би від неї не втік. Лінка помітила його й помахала рукою.

— Привіт! Не заходиш? — кивнула головою на двері. — Тікаєш із пробного?

— Іду. На жаль. Але нині польська, мабуть, якось дамо раду. Я чекав на тебе, щоб подякувати.

— Подякувати?

— За маму. І ці «Рибки».

— «Мишки». Усе вийшло?

— Так, мама працює від завтра. Вони все обговорили. Мама дуже рада. А я просто окропом пісяю від щастя.

— Оскаре!

— Ну, що таке? — засміявся хлопець. А тоді обняв Лінку. Від радості. І тільки про одне дівчина не здогадувалася. Що коли він пригорнув її до себе, то на мить забув і про маму, і про «Мишки», і геть про все на світі.

Каська взагалі не думала про школу. Анітрохи. І про малювання не думала, і про комікси. Думала про одне: як розробити план помсти. Ще не знала, у чому це мало б полягати. Наразі довідалася все, що тільки можна, про ту дівчину. Нову Міхалову пасю. Бо хоч він і забанив її на Фейсбуку, у них досі залишалось чимало спільних знайомих, адже всіх забанити він не зміг. Крім того, про Інстаграм зрадник забув. А може, забанити в Інстаграмі нікого не можна? Так чи сяк, там з'явилося кілька фоток, які, щиро кажучи, були дуже промовистими. Разом у парку, на якійсь вечірці... її звали Інга. Інга Новак. Дівчина вчилася в якомусь ліцеї на Гоцлаві. Більше нічого про неї Каська не знала, але щодня переглядала її профіль, який, на щастя, був публічним. Дівчина танцювала в якомусь ансамблі джазового танцю. У профілі було багато

фоток з виступів. І раптом Касьці дещо спало на думку. От тільки задля цього доведеться відкрити на фейсі фальшивий профіль. У неї аж руки засвербіли від нетерплячки. Ну, гаразд... вона зватиметься, скажімо, Бартоломей... ні, не Бартоломей. Може, приміром, Кшиштоф... Так, Кшиштоф, Крістофер. О це ще краще. Крістофер Вайлд. Танцюрист, певна річ. В ансамблі... гм, мабуть, треба назвати якийсь справжній, бо ще погуглить... Або краще не подавати докладно. Просто танцюрист. Знайшла в неті кілька фоток чоловіків, які танцюють, поставила аватарку й обкладинку. Так, але ж треба додати якихось френдів, бо виглядатиме підозріло... Блін, усе це не має сенсу. Ще раз зайшла на профіль Інги й раптом побачила, що там є її мейл! Ура! Не заводитиме вона профіль, просто напише листа. Із пропозицією співпраці! Спершу відкрила собі нову електронну скриньку, а тоді замислилася.

«Доброго дня! — почала Каська. — Я бачив Ваш виступ у Будинку Культури „Гоцлав“ і вважаю, що Ви дуже талановита. Пишу до Вас із пропозицією співпраці. Ми створюємо невеликий танцювальний колектив... У планах — виступати (звичайно, платно) на різноманітних корпоративах. Чи цікавить Вас така пропозиція? З повагою, Кшиштоф Дикий». Ні, немає сенсу прикидатися Крістофером Вайлдом. Ще допетрає, що в неї заслабка англійська. А може, вона сама не знає англійської.

Дописала й пішла на кухню випити води. Тоді натиснула «Надіслати». Побачимо. Може, рибка клює на гачок.

Замість готуватися до наступного пробного іспиту, тобто неавтономної математики, Лінка сиділа на фейсбуку. Вона раділа, бо її група «Solo Mums» налічувала вже вісім осіб. Інші учасниці теж когось запрошували. Лінка попрохала, щоб кожна дівчина коротко описала свою історію, і тепер читала їх по черзі й не могла надивуватися. «Господи, мужики й справді ідіоти! — думала вона. — Це вже точно!»

Ми з моїм хлопцем були разом три роки. Він із самого початку говорив, що дім і родина для нього найважливіші. Ще до того, як я завагітніла, повіз мене до Парижа й освідчився на Ейфелевій вежі. Подарував гарненького перстеника із крихітним діамантом. Я сказала «так». Потім ми про шлюб не говорили. Він запевняв, що коли знайде

кращу роботу, коли заробимо грошей... Але присягався, що коли я завагітнію, то ми це діло прискоримо. Я думала, чи це справді гарна ідея, адже я ще студентка, але він переконував, що це не проблема, бо його мама на пенсії й радо бавитиме дитину. А тоді виявилось, що я вагітна. Моя мама хвилювалася, що ми неодружені, але ми вирішили побратися, коли дитина народиться. От тільки він познайомився з іншою, коли я була на п'ятому місяці. З дому він пішов, а мені довелося повернутися до батьків, бо в мене не було грошей, щоб винаймати квартиру. Яка ганьба! Певна річ, він щось там наплів своїм батькам, і вони взагалі зі мною не спілкуються. Так я залишилася сама, а дитина народиться вже за місяць.

Лаура

А в мене просто класичний «заліт». Чувак був жонатий. Відразу сказав, що дружину не покине. Спершу просив мене позбутися дитини, бабки давав, а тоді — щоб нікому не казала, не подавала до суду, тоді він платитиме. Щомісяця пересилає мені тисячу. Нашому синочкові вже три місяці, а він досі його не бачив і, мабуть, не побачить.

Що ж... Гроші — це не все, але добре, що бодай так. Мені залишилася квартира від бабусі, у якої я жила, коли приїхала вчитися до Варшави, але не маю жодної підтримки, бо мої батьки далеко. Раду собі якось даю, але мені дуже нелегко.

Марися

Мені лише сімнадцять років, а донечці Юлії вісім місяців. Мій хлопець п'є й приймає наркотики. Батько з нього ніякий. Це я винна, бо зустрічалася з ним, хоча всі мене й застерігали. Батьки мене ненавидять, але маю дах над головою та їжу. Не ходжу до школи, бо немає як. Постійно сподіваюся, що познайомлюся з кимсь, хто забере мене з дитиною. Але хіба так буває?

Люцина

Господи, ну й історії. Усі різні, хоча насправді однакові. Лінка задумалася над тим, що написала Люцина. Чи можливо, щоб вона з кимсь познайомилася. Хто захоче взяти її з дитиною? Їй здавалося, що таке буває рідко. Бо де знайти хлопця, який одружився б із дівчиною з байстрам? Виховувати чужу дитину, хоча можна мати власну? Отже,

вона назавжди залишиться сама? І раптом Лінці стало якось так важко й страшно... Подумала, чи не організувати зустріч цієї групи. Більшість дівчат мешкала у Варшаві. Лінка відразу написала, що класно було б зустрітися. Домовилися через два тижні у «Ведмедіку», бо там добре ставилися до матерів з малечею.

Крім Лаури, Марисі й Люцини була ще Домініка (21 рік, залетіла, другий курс навчання й п'ятий місяць вагітності), її однокурсниця Вероніка, яка саме завагітніла, Оля (самотня мама шестирічного хлопчика, трохи старша за них, вона єдина мешкала не у Варшаві, а в Лодзі) і Лідія, яку Лінка запросила, хоч трохи й вагалася.

Наступного ранку Лінка йшла до школи геть невиспана. Якось поганенько почувалася, трохи піднуджувало. Наче вже й не повинно нудити, але часом це траплялося, особливо, коли вона перевтомлювалася. Та нічого, якось витримає, хоч писати пробний іспит з математики це їй точно не допоможе. Так і сталося. Невже хтось казав, що це легкий іспит? Були питання, про які Лінка точно могла сказати, що вони ще цього не вивчали. Здала тест, відчуваючи, що геть засипалася. Але й однокласники не здавалися задоволеними. Хіба що Азор виглядав, ніби всі розуми поїв.

— Ну, що? — спитав Лінку. — Як пішло?

«Неймовірно. Азор цікавиться, як мені пішов тест!» — майнуло їй у голову. Мабуть, сталося якесь диво. Або кінець світу.

— Слабенько, — відповіла вона.

— Та ну... — спробував усміхнутися він. — Може, усе не так погано. Це було неважко.

«Неважко? — здивувалася Лінка. — Справді?»

— Слухай, — Азор тупцяв на місці. — Ця дівчина... Що була з тобою на виставці... Така брюнетка. Це твоя подруга?

Наталія. Азор питається про Наталію?

— Так, а що?

— Бо... — раптом почервонів хлопець. — Можеш дати мені номер її телефону?

Лінка не вірила власним вухам. Азорові сподобалася Наталія! Нічого собі! Оце вже ні! Тільки цього бракувало. Наталія, якій щойно вдалося сяк-так повернути психічну рівновагу! А тепер він почне їй голову морочити. Нема дурних!

Лінка роззирнулася, чи ніхто не прислухається до їхньої розмови.

— Пробач, Азоре. Але ні. Я не дам тобі її телефону. У Наталії... були проблеми. І їй надмірна увага й галас не потрібні.

— Який галас? — глянув на неї широко розплющеними очима Азор, і Лінка раптом наважилася.

— Бо всі знають, який ти. Я знаю. Забув? Забув, що ти понаписував у моєму блозі? І Зуза знає.

— Авжеж, твоя подруженька Зуза наговорила тобі про мене різної гидоти!

— А що їй було говорити? Вона правду розповіла, хіба ні?

— Не знаю, але ж... Ну, гаразд. Може, я й не завжди був... поведився як слід. Але... то було давно!

— Не так уже й давно. Краще тримайся від Наталії подалі.

Азор знизав плечима. Він добре знав, що немає сенсу продовжувати цю розмову.

Біг сходами, розлючений. Невже він справді такий покидьок, що не може навіть подзвонити до дівчини, яка йому подобається? Здається, вона сама має вирішити, хоче з ним зустрітися чи ні. Вона що, якась недієздатна? То й що, як вона мала анорексію? Зрештою, по ній нічого не видно, тож це, мабуть, несерйозно все. А навіть, якщо й були якісь проблеми, то що з того? Ну, окей, із Зузою він справді трохи занадто... Але все просто так вийшло! Зрештою, їм разом не було якось особливо добре, от він з нею й розстався... Тисячі людей розстаються. А із цим блоггом? Ну, добре, то була помста. За те, що Лінка його вела, що зафекала їхню газету, вічно вона гнула кирпичу й прагнула бути кращою за інших. Боже, він просто пожартував. Щоб її трохи подратувати. Щоб вона собі не думала, що завжди буде, як по маслу. Хіба пожартувати не можна? Невже всі мають сприймати життя так серйозно?

За хвилину вже звернув на Новий Світ і невдовзі був удома, хоча анітрохи не поспішав. Він не любив повертатися додому, хоч купа людей могла йому позаздрити. У них була простора квартира на Новому Світі. Азор мав гарну, велику кімнату з балконом. Йому взагалі нічого не бракувало.

— Привіт, мамо! — гукнув.

— Привіт, — почувлося у відповідь, але мама, звісно, не вийшла, щоб з ним привітатися. Бо була зайнята Анею. Уже три роки була

зайнята Анею. Удень і вночі. Його сестра народилася з муковісцидозом. Генетичною хворобою. Виявилося, що його батьки були носіями ушкодженого гену, ніхто про це не знав. Ніхто в родині не хворів... Йому, Азорові, пощастило. Він здоровий. Але теж носій. Якщо колись захоче мати родину, йому доведеться перевірити, чи його дівчина теж не є носієм. Бо тоді дитина може народитися хворою. Блін, він уже й сам не знав, добре це чи погано. Аня розвивалася нормально. От тільки ці постійні бронхіти, інгаляції, антибіотики... Батьки боялися віддати її до садочка. Мама покинула роботу. Батько через це працював удвічі більше, його майже ніколи не було вдома. Мати займалася Анею. А він, Азор, був полишений сам на себе. Ні, він не скаржився. Нехай би спробував! Колись він щось таке сказав... Мовляв, що відчуває, ніби його взагалі нема. Але тоді ніхто цих слів не зрозумів. Його назвали егоїстом! Він має радіти, що це сталося не з ним. Він і радів, але почувався, мов на безлюдному острові. Яке щастя, що він уже дорослий. Невдовзі закінчить школу. Піде звідси. Азор не хотів тут жити. Однаково він нікому не потрібен. На хвилинку зазирнув до вітальні. Мама з Анею малювали.

— Привіт, Аню, — сказав хлопець.

— Пливів, Антосю, — дівчинка усміхнулася. — Помалюєс?

— Ні, не можу. Багато уроків, — відповів він, а мама глянула на нього так, ніби він зробив щось погане. Завжди було так. Вона дорікала йому, що він не хоче гратися з Анею. А він просто... Ні, ну невже він мусить малювати з нею звіряток? Справді, коли дівчинка мала народитися, він навіть радів, що в нього буде сестричка, але ж не знав, що все так скінчиться. Він раптом опинився зовсім сам. Усі займалися тільки Анею. А якщо в неї були всі, то навіщо їй ще й він? Зрештою, Азор волів до неї не прив'язуватися. Читав, що хворі діти можуть будь-коли померти. Пішов до своєї кімнати й увімкнув комп'ютер. Наталія. Треба її пошукати; Це неважко. Адже Лінка була серед його друзів на Фейсбуку, а серед її — точно має бути Наталія.

Математик увійшов до класу — і враз запанувала тиша. Усі знали, що він приніс результати пробного випускного, зрештою, учитель тримав цілу купу тестів.

— Добридень, — привітався він. — Ви вже знаєте, що я перевірів ваші тести. Як я раніше й казав, тест — це діагностичний інструмент. І

використовується для того, щоб ви дізналися про стан ваших знань, скільки зусиль треба докласти, щоб скласти випускний на омріяному рівні...

«Омріяному! — подумала Лінка. — Авжеж». Її омріяний рівень становив 30 відсотків. Ну, може, 35, задля безпеки.

— Деяких тем ми ще не вивчали. Якщо в когось вийшло сімдесят відсотків чи більше — це дуже добре. Є кілька таких робіт... Антоній. Оскар... — він на мить зупинився. — Вітаю, тим більше, що ти рік ходив до іншої школи, а такі речі не впливають гарно на навчання. Мошка, — учитель почав роздавати роботи. Лінка проковтнула слину, бо збагнула, що вони розкладені від найкращих до найгірших. Що більше людей отримували тест, тим страшніше їй ставало.

— Кільком з вас доведеться попрацювати, — і вручив Лінці її роботу.

Дванадцять відсотків! Блі-і-і-ін! Ганьба! Дванадцять! Що вона скаже вдома?

— До пробних загальнопольських залишився місяць. Пропоную взятися до роботи серйозно. Це можливо. Я вестиму додаткові заняття щоп'ятниці після останнього уроку.

Лінка виходила зі школи прибіта. Щоправда, польська мова й література пішли добре (вісімдесят відсотків), а англійська дуже добре (дев'яносто), але матюха не спонукала до оптимізму. Що робити? Як усе це вивчити?

Вона йшла похнюпившись і думаючи, що на неї таки забагато звалилося: і ця вагітність, і життя коту під хвіст, ще й випускні точно не складе. Дванадцять відсотків! Це навіть не половина з обов'язкових тридцяти!

І тоді її наздогнав Оскар.

— Гей! Ти чого така?

— А якою мені бути? Дванадцять відсотків! Дванадцять!

— Та не переймайся. Наступні точно підуть краще, а до випускних ще купа часу!

— Легко тобі казати! Зрештою, виявилось, що ти математичний геній! І...

Лінка не хотіла казати йому, що він же не вагітний. Що вона, навіть, якщо все піде добре під час пологів, однаково на якийсь час випаде із процесу, а тоді, з дитиною, їй доведеться дуже сутужно.

— Я тобі можу допомогти, — запропонував Оскар.

Лінка зупинилася мов укопана. Вона думала попрохати Адама, але щоб Оскар... Утім, чом би й ні? Вона із вдячністю прийме будь-яку допомогу. Хоч би ця допомога щось дала!

— То як, у вихідні? Можеш приїхати до мене, побачиш, де я живу, а мама, мабуть, буде на роботі. У «Мишках-рибках» працюють щодня, — усміхнувся хлопець.

Лінка прийшла додому вже в кращому настрої. Наразі була сама, тому подумала, що піде до себе й трохи повчиться, щоб у вихідні не виглядати перед Оскаром цілковитою ідіоткою. Вона збиралася прилягти на якусь хвилинку, лише щоб перепочити, але, звісно, відразу заснула. Розбудила її мама через дві години.

— Усе гаразд? Тобі недобре?

— Ні, я спала. Усе нормально.

Лінка вирішила поки що не розповідати мамі про результати пробного іспиту. Хіба що та сама запитає. Тим більше, що тепер не доведеться прохати в Адама допомоги.

Каська йшла на зустріч із тією дівчиною й досі не знала, що їй власне робити. Написала від імені буцімто Кшиштофа Дикого, домовилась перетнутися з нею в кав'ярні. Думки виникали різні: наприклад, вкинути їй щось до напою. Приміром, проносне. Або покласти кнопку на стілець, нехай сяде. Жуйку, аби приклеїлася їй до брюк. Адже вона вкрала в неї хлопця, просто з-під носа. Звичайно, Каська закамуфлювалася. Гладенько зачесала волосся, з такою зачіскою її ніхто не бачив. Убралася дуже вишукано: позичила в мамі сукенку, жакет і туфлі на підборах. Імідж доповнили великі темні окуляри. Червона помада. Кася побачила себе в шибці вітрини — і спершу не на жарт злякалася. Вона справді була не схожа на себе! Подумала, що сяде за столика в кутку, замовить якийсь напій і спочатку роздивиться ту дівчину. Від таблетки проносного Каська відмовилася ще раніше, бо це було якось ну дуже по-дитячому. Кнопку й жуйку мала, про всяк випадок, та що ближче підходила до кав'ярні, то жалюгіднішим їй це здавалося. Може, краще влаштувати їй скандал? Кася гадки не мала, що робити. Та знала одне: вона хоче її побачити. Хоче побачити суперницю. Ту, кого Міхал уважав кращою за неї.

Увійшла досередини, відразу замовила велике лате й чекала. Дівчина мала прийти хвилин за двадцять, якщо вона пунктуальна.

Азор знайшов Наталю на Фейсбуці й надіслав запит на дружбу. Може, вона не дуже доскіпуватиметься, хто він такий, і просто його зафрендить? Без кінця перевіряв, чи вона це вже зробила, але наразі нічого не відбувалося. Що ж, доведеться набратися терплячості. Почекати кілька днів. Якщо нічого не вийде, може, до неї написати? Буцім у якійсь справі. Почав думати, що б таке вигадати, і раптом йому спало на думку, що він міг би опублікувати дописа про виставку в шкільній газеті. Ба більше, Азор мусить це зробити!

А на публікацію її фотографії мусить отримати згоду. Так, це класна ідея! Але варто бодай день почекати. Тоді це буде більше схоже на правду.

Подався на кухню зробити собі канапку. З вітальні долинали звуки мультика. Аня обожнювала передивлятися без кінця одне й те саме. Про Кротика. Ну, це ще можна стерпіти. Чеське звірятко справді було дуже милим. Мама на мить підвела на нього погляд.

— Привіт, — сказав він.

— Що в школі? Усе гаразд?

— Так. Були результати пробних іспитів, на рівні школи. У мене вісімдесят відсотків з математики, дев'яносто з польської, а з англійської...

— А ти знаєш, що Аня сьогодні вивчила п'ять нових літер?

Ну, звісно. Весь час одне й те саме. Він не встиг сказати, що склав англійську на сто відсотків. Це тут вочевидь нікого не цікавило.

— Супер, — роблено усміхнувся Азор. — Я піду до себе.

— Може, пограєшся трошки із сестрою? — зауважила мама, як завжди докірливо. Адже він усе постійно робив не так.

— Не можу. У мене багато уроків, — збрехав хлопець. — Може, пізніше.

Лінка дуже хвилювалася, бо йшла на УЗД. Зараз саме була середина вагітності. Цього разу вирішила піти сама. Після останнього обстеження, яке засвідчило, що з дитиною все гаразд, вона більше нічого не боялася. Лінка не хотіла, щоб мама відпрошувалася з роботи. Не хотіла морочити голову Касьці чи Наталії. Вона була схвильована, бо все вказувало на те, що сьогодні можна довідатися про стать маляти. Жодних передчуттів Лінка не мала. «Буде те, що має бути, — подумала вона. — Бо ж не можна хотіти більше дівчинку. Це погано впливає на дитину». Цього разу потрапила до якоїсь бабелі, сварливої й суворої, яка весь час підганяла Лінку, коли та роздягалася. У сто разів краще було б знову побачити дядька Сома або того кумедного лікаря, що обстежував її нещодавно.

— Крім вас ще багато пацієнтів, — тільки й сказала бабела. — Будь ласка, швиденько.

«Що тут у них — конвеєр? — подумала Лінка. — Може, краще взагалі роздягатися ще в коридорі й заходити голяка до кабінету?»

Живіт, гель, головка апарату УЗД. Знову. Скільки ще разів доведеться це робити?

— Усе добре, — сказала нарешті Сварлива. — Хочете знати стать дитини?

— Так, — відповіла Лінка й завмерла в очікуванні.

— Хлопчик. Звичайно, стовідсоткової певності на цьому етапі бути не може. Трапляються помилки, але на мою думку...

«Отже, хлопчик, — подумала Лінка. — Машинки, дитяча залізниця, динозаври, водяні пістолети...» Вона розумілася на цьому, адже в неї був Кай. Загалом знала, чого потребують такі хлопці.

— Дякую, — відповіла Лінка, одяглася й вийшла, прихопивши результати УЗД й кілька фото, на яких малюк, її синочок, виглядав, немов прибулець з іншої планети.

— Лінко, маєш пару хвилин? — репетувала Каська в слухавку.

— Що сталося?

— Дуже тебе прошу, я мушу тобі про все розповісти, вийдеш із собакою?

— Окей.

— Тоді за десять хвилин біля твого будинку, добре?

— Гарзд.

Щоправда, Лінка була така сонна. Останнє, про що вона мріяла — це прогулянка із псом, але сестра явно нервувала.

Цікаво, що сталося. Пристебнула Фікусові поводок, і пес зрадів, як і кожен собака, який тішиться прогулянкою. Спустилася вниз. Каська вже чекала, тупцяючи на місці. Убрана була химерно, у якісь допотопні лахи. Виглядала, ніби поверталася з репетиції Фредрової «Помсти» чи ще чогось схожого. Лінка й не підозрювала, що майже вгадала.

— Що з тобою? У чому це ти?

— Почекай... Так-от... я хотіла їй помститися, розумієш, цій Інзі.

— Якій ще Інзі? — позіхнула Лінка, а Каська продовжувала.

— Новій Міхаловій дівчині.

— Серйозно?

— Що серйозно? Ну певне, що серйозно, я хотіла щось зробити. Не могла ж я просто отак дозволити, щоб мене... викинули, мов якесь сміття. Я написала їй мейла, у неї на фейсі був, що я... танцюрист і шукаю дівчат для гурту.

— Що?! — Лінка нічого не втямила, та, схоже, розповідь обіцяла бути довгою, тож дівчина потягла Каську на лавку, а пса спустила з поводка, нехай собі погасає. — Ти що, намагалася переодягнутися танцюристом? Здається, у тебе не вийшло, — критично глянула на сестру Лінка.

— Та ні... Я домовилася зустрітися в кав'ярні й хотіла там бути інкогніто, щоб вона мене не впізнала. Сиджу собі, п'ю каву, а тут вона

заходить. Гарна дівчина, висока струнка блондинка, і я тільки на неї глянула, як мене аж чорти вхопили...

— Фікусе! — гримнула Лінка, побачивши, що пес качається в чомусь підозрілому.

— Ти мене слухаєш чи ні?

— Певне, що слухаю. І що далі?

— У мене була наготові кнопка, щоб їй підкласти, жуйка й таке інше... Тільки проносних таблеток я не прихопила.

— Чого? Ти що, здуріла?

— Може, і здуріла. Але я сиджу й дивлюся, а вона роззирається, бо чекає на того Кшиштофа Дикого.

— Кого?

— Ну, танцюриста, якого я вдавала. А він не приходить. Витягає телефон, щось пише, нарешті виходить до тубзика, і я беру й кладу їй ту кнопку на стілець. Щоб вона сіла, як повернеться. Теж ніби дорогою до туалету. І тоді вона звід-ти виходить, ми ледь не зіштовхуємося, і я не витримую. І кажу їй, що... ну, щось там їй кажу.

— Що саме ти їй сказала? — поцікавилася Лінка.

— Що вона в мене хлопця вкрала. Що вона... Ні, я тобі не можу цього сказати. Я була трохи сердита. Точніше, люта як сто чортів. Але я на неї верещу й раптом розумію, що вона взагалі не розуміє, про що це я. І намагається мене заспокоїти, каже, щоб ми сіли й поговорили спокійно. І тоді я — та-дам — сідаю на ту кнопку!

— Ні, ти що!

— І репетую ще голосніше, бо ця кнопка встромилася мені в дулу!

— О ні! — Лінка ледь не зареготала.

— Ну, то я їй все кажу, як є, показую кнопку, а в неї очі, як два блюдця. І раптом вона мені каже, що він їй це все інакше представив. А тепер тримайся! Так-от, він їй сказав, що це я його зрадила перша, а тоді покинула, уявляєш? Що я його використала, погано до нього ставилася й узагалі.

— Ну, а що він їй мав сказати?

— Як це що? Правду

— Знаєш, із власного досвіду пригадую, що хлопці рідко кажуть правду. І вже точно воліють брехати, щоб захистити свою цінну дупу.

— Але це ще не все.

— Не все?

— Та ні. Бо коли ми там сиділи, я з болючою дупою, вона в цілковитому ступорі, то хто заходить до кав'ярні? Міхал і заходить! А вона здивована, бо його не запрошувала, а він мимрить, що прийшов тільки переконатися, чи все гаразд, тобто типу охороняє її. І уяви, він мене спершу взагалі не впізнав, але я зняла окуляри й раптом... ну, розумієш: повний капець. — «А ти що тут робиш?» — питає він, а я кажу... кажу, що він хрін собачий. Брехун і всяке таке. Що я ненавиджу його за те, що він про мене понавигадував. А вона сидить, дивиться на нього й тільки без кінця повторює: «Невже це правда? Невже це правда?» І знаєш, що він тоді зробив? Просто змився. Як пес, підібгавши хвоста.

— Оце так, ну й історія!

— І зрештою виявилось, що найгівняніша помста на світі таки мені вдалася, розумієш? Я, Каська Печериця, це зробила! Розумієш? Або він її тепер покине к бісу, або, навіть якщо вони й не розійдуться, то вже їм так добре не буде, хе-хе!

— Ага... супер, — відказала Лінка.

— А чого ти так... Ти не вважаєш, що ми маємо метатися? Не дозволяти, щоб до нас ставилися, як до гівна. До речі, твій пес знову в чомусь там викачується.

Але Лінка не переймалася псом. Вона міркувала над Касьчиними словами. Помститися? Чому вона навіть не відчувала злості?

— Не знаю, — обережно відповіла Лінка. — Яюсь... не знаю.

— Ти теж повинна яюсь помститися своєму Адріанові!

— Дай спокій. Не можна нікого примусити, щоб тебе любили.

— Та загалом ні. Але вони просто вважають, що мають таке право! Мають право витворяти все, що їм заманеться! Коли перестаєш чувакові подобатися чи він запав на якусь іншу, то просто починає ставитися до тебе, як до старої знайомої, немовби між вами нічого й не було! І якщо нічого не робити, то виходить, що ти просто йому це дозволяєш!

— Але що саме я мала зробити? Дай спокій. Ти ж знаєш, що Адріан поїхав!

— Завжди можна щось придумати. Наприклад, написати щось неприємне. Якщо ти не хочеш, я можу сама це зробити.

— Припини! Тобі не можна!

— Звісно, що можна. Ти моя сестра! Міхал — це Міхал, пішов він на три букви, зрештою, дитини він мені не змайстрував, нехай котиться до біса, як не він — то знайдеться інший! Але ти не уявляєш, яка я була люта! І ще й досі страх, яка сердита! Ми були разом понад три роки, будували плани, як житимемо разом і взагалі, і я завжди була поруч, добра й вірна Кася. Аж тут він собі знайшов кращу. Що ж, Кася із сиротинцю, нема їй чого нарікати! Має знати своє місце!

— Касько! Це ж не має жодного значення!

— А звідки мені знати? Може, має? Може, це вплив його батьків? Вони ніколи мене не любили, я для них завжди була поганою.

— Не вірю!

— Чесно! Я тобі навіть не розповідала, бо нащо ятрити... ну, знаєш, старі рани. Але саме так усе й було. Ніби сю-сю-сю, така порядна сім'я. Інтелігентна. Ніби. Але не настільки, аби зрозуміти, що я відчуваю їхню зневагу.

— Ну, не знаю... Може, він просто розкохався?

— Може. Але це неважливо. За своє треба боротися. Якби ти зростала в такому середовищі, як я, то знала б, що це необхідно. Боротися зубами й пазурами.

— Мені треба все це обміркувати.

— Обміркуй, ага. І принаймні напиши йому. Пожальйся, поясни, що він тобі заподіяв. Нехай прочитає, нехай бодай на хвилину відчує на власній шкурі, як воно тобі...

— А ти знаєш, що це хлопчик? — запитала Лінка.

— Серйозно?

— Так. Я нині на УЗД була.

— Як назвеш?

— Гадки не маю, — відповіла Лінка. Бо справді не мала. Доведеться подумати.

Лінка повернулася додому й довго міркувала над Касьчиними словами. Сама вона жодної хвилини не збиралася щось робити. Бо навіщо? Адже Адріанового кохання їй це не поверне. Тоді нащо? «Аби він знав, як я почуваюся», — відповіла сама собі. Щоб бодай на мить узагалі щось відчув. І, нарешті, щоб вона сама могла вилити на папір свої емоції. Може, це й непогана ідея. Адже можна просто написати, а тоді вирішити: надсилати цього листа чи ні.

«Дорогий Адріане», — почала Лінка. Ні, безнадійно. Але вигадувати щось не хотілося, бо це звучить дуже роблено. «Привіт, Адріане». Так буде найкраще.

Привіт, Адріане,

Раніше я навіть не думала, щоб тобі писати, бо, справді, навіщо? Я не впевнена, що ти заслуговуєш на такого листа. Та, може, ти все-таки не знаєш, що я відчуваю. Я б хотіла, аби ти це прочитав. Ти був моїм першим і єдиним хлопцем. Коли ми почали зустрічатися, то спершу вважала тебе лише другом. Ти багато мені допомагав, я завжди могла на тебе розраховувати. Невдовзі переконалася, що саме ти і є тією єдиною людиною, якій я довіряю. Ми почали зустрічатися. І тоді ти підвів мене вперше. Поїхав до Лондона й зрадив мене, а тоді покинув. Коли ти повернувся до Польщі, я гадала, що ми більше ніколи не будемо разом. Ні ти цього не хотів, ані я. Але потім, під час аварії, ми зрозуміли, що не можемо жити одне без одного. Деякі мої подрузи вважали, що я пробачила занадто легко, та я вважала, що кожен заслуговує на другий шанс. Що ти зробив дурну помилку, бо почувався самотнім і не давав собі ради в тій Англії. Мені здавалося, що коли любов карає, а не пробачає, то це не має нічого спільного зі справжніми почуттями. Тоді ми знову були разом, і я гадала, що це найважливіше. Мені здавалося, що це й для тебе важливо. Я ніколи не припускала, що ти й удруге завдаси мені болю. Бо це теж зрада! Я знаю, що те, що я завагітніла — моя провина, бо я неправильно приймала таблетки, щось переплутала, та коли з кимсь зустрічаєшся, таке завжди може статися. Невже якби ти мав дружину, і вона, скажімо, потрапила під машину, бо загаялася на переході, ти б її не доглядав і покинув, бо це її помилка? Ти був моїм першим хлопцем і першим мужчиною. Я тобі вірила. Думала, що ми завжди будемо разом, і навіть не припускала, що ти покинеш мене в такій ситуації. Мені дуже самотньо й погано, а коли дивлюся на свій живіт, який щодня збільшується, і думаю про те, що дитина не матиме батька — то стає дуже гірко на душі. Що я скажу йому чи їй? Що батько не хоче його знати? Тепер я шкодую, що тоді тобі пробачила. Насправді, коли хтось зрадить один раз, то йому більше ніколи не можна довіряти, а я тобі довірилася. Ти собі сидиш у Лондоні, маєш свій омріяний виш і волю, а я сиджу сама з великим

животом, і добре, якщо взагалі закінчу ліцей. Хтось сказав: «Якщо кохаєш когось — відпусти». Легко казати... І я не знаю, чи справді ще тебе кохаю.

Бувай!

Лінка

Написавши останні слова, Лінка вже ридма ридала. Плакала так, що всю блузку змочила слізьми. Вона сподівалася, що ніхто сюди зараз не прийде. Їй треба було побути на самоті... Відчула сильні рухи дитини. Невже малюк щось розуміє? Справді? Їй було так сумно, що навіть ці стусанці її анітрохи не втішили. Бо все це треба пережити із кимсь. Тим, кого кохаєш. Або кохала.

Листопад

З мобільного додатка для вагітних:

23-й тиждень

Баклажан, 500 грамів, 29 см

Якби дитя народилося тепер, то мало б шанс вижити (25–35 %). На 26 тижні ці шанси зростуть до 90 %. У дитинки розвинені вже всі органи, малюк має доволі чіткий розпорядок дня. Ти можеш спостерігати, коли маля більш, а коли менш активне: найвірогідніше, воно матиме ті самі вподобання й тоді, коли вже народиться!

24-й тиждень

Кокос, 550 грамів, 31 см

Розвиваються легені, малюк виглядає як мініатюра самого себе після народження. У нього є вії, нігтики, може рости волосся. А в тебе починають боліти суглоби й спина.

25-й тиждень

Папайя, 700 грамів, 34 см

Дитина рухається дедалі швидше, а ти можеш почати облаштовувати кімнату й купувати дитячі речі. Відбувається динамічний розвиток легень, та якби дитя народилося тепер, дихальній системі знадобилася б підтримка.

26-й тиждень

Ананас, 800 грамів, 35 см

Деякі малюки цього тижня вперше розплющують очі, хоча переважно оченята залишаються заплющеними аж до появи на світ. Легені та мозок продовжують розвиватися.

Лінка відмовилася їхати на кладовище 1 листопада, покаржилася, що не дуже добре себе почуває. То була така собі напівправда: загалом від самого початку вагітності не було жодного дня, коли б вона почувалася якось дуже добре. Її млоїло або вранці, або коли забувала щось з'їсти, або й геть без причини. Трішечки. Вона постійно

втомлювалася й хотіла спати. Можна було сказати, що останнім часом їй трохи полегшало. Та про це нікому знати не обов'язково. Якщо завдяки вагітності можна уникнути поїздки в переповненому автобусі до місця, сповненого скелетів — тим краще. «Бр-р-р, для дитини така поїздка — точно нічого хорошого», — подумала. Вона домовилася зустрітися на вихідних з Оскаром, було б добре не виглядати цілковитою дурепою на загальнопольському іспиті.

Але, мабуть, щоб трішки побайдикувати, Лінка зайшла на форум для мамусьок. І вже геть випадково натрапила на тему, яку хтось назвав «Наші трагедії».

Дівчата, я почуваюся жахливо: одне з моїх близнят померло. Я читала про такі випадки в Інтернеті, і там пишуть, що на цьому тижні вагітності, який у мене зараз, друга мертва дитинка народиться як мумія. Така всохла й пласка. Їх називають паперовими дітьми. Я цього не переживу.

Бланка

«Господи, — подумала Лінка. — Не хочу я такого читати». Але продовжувала.

А ви чули, що одна дівчина народила дитину без рук та ніг і, хоча й була сім разів на УЗД, жоден лікар не зауважив ніяких проблем? Боже!

Я теж про таке чула. Кажуть, що пуповина якось перерізає дитині руки й ноги!

Лінка вимкнула інтернет, подумавши, що коли не припинить це читати, то станеться справді щось лихе. І взялася до математики. Дуже серйозно.

Минуло кілька днів, наближалися вихідні, а вона раділа, що зустрінеться з Оскаром. І не лише тому, що це покращить її жахливі математичні знання. Лінка тішилася, що зустрінеться із другом. Вона знала, що Оскар на її боці. Звичайно, були Каська й Наталія, але Оскар — це інша справа. По-перше, він її однокласник, а вони ні. А в школі було якось так... незвично. Наче й ніхто з неї не сміявся, але всі

вигришалися. Обмовляли її, про це вона добре знала. І що більше ріс живіт, тим дошкульніше. А Оскар точно не говорив нічого позаочі.

По-друге, він не зобов'язаний щось для неї робити. Каська й Наталія були з нею завжди, важко повірити, щоб тепер вони її відщуралися, перестали розмовляти чи покинули в біді. А Оскар нічого не мусив. І все-таки, відколи довідався, то часто питав її, як вона себе почуває, поступався місцем, був привітним. І Лінці це подобалося. Бо це все-таки хлопець. Навіть, якщо й не її. Дивина: потому, як Адріан таке їй устругнув, вона б мала зненавидіти чоловіків. Так, як Каська. Але Лінка помітила, що їй якось бракує чоловічого товариства. І ця зустріч точно піде їй на користь.

Мама від самого ранку ходила якась напружена, сама на себе не схожа. А все ж було так добре... Відколи обидві пішли поговорити з директоркою, Лінці здавалося, що вона якось змирилася з тим, що сталося й навіть цьому раділа. Купила їй одяг та речі для дитини, і взагалі... Але останні кілька днів щось було не так. Схоже, що в мами з'явилися якісь проблеми. Лінка могла лише сподіватися, що мама не захворіє знову. Усе могло трапитися. Нині, у суботу, мама складала речі в шафі. Нічого не поміщалося, як завжди. Раптом цілий стос білизни впав на підлогу. І тоді мама почала кричати:

— Як мені все це остогидло! Що ти собі думаєш? Ти збираєшся жити тут з дитиною? А де? Подивися, що в цьому домі діється! Тут немає й клаптика вільного місця! Де ти житимеш з немовлям? У своїй кімнаті?

Лінка стояла мов укопана й мовчала.

— Чому, ну, чому моє життя мусить бути таким нестерпним? Чому, варто мені щось запланувати — усе руйнується, як картковий будиночок?

На щастя, Адама вдома не було. Кая теж. Вони ще годину тому пішли по крамницях. Добре, що не бачили маму... такою. Крім того, навіть, якби вони й були тут, ніхто б її не захистив. Ну, хіба, може, Кай. Загалом... що ж. Така розмова не стала для Лінки несподіванкою. Можна було цього очікувати. Тепер чи в четвер: Бо й справді, вони жодного разу не порушили тему, де розмістити цю дитину, коли вже в них і так тісно. Це Лінка собі вирішила, що залишиться тут, бо це її рідний дім і її тут люблять. Мабуть, не всі припущення вірні.

— Ну, що? Чого витріщилася? — репетувала мати. — Я тебе питаю, де ти житимеш із дитиною? У своїй кімнаті?

Лінка ковтнула слину. Відчула, що от-от розплачеться, але продовжувала стояти нерухомо, мовби сподіваючись перечекати бурю.

Раптом почула, що двері до квартири відчиняються. До Адама і Кая ще долетіло останнє речення:

— Ти думаєш, що для Адама це буде так легко? Ти все наше життя знищила й ні в кого не питала дозволу!

— Припини кричати, — озвався Адам, раптово опинившись поруч із мамою. — Що з тобою діється? Що сталося? Припини на неї кричати! І не говори від мого імені. Не забувай: нічого не говори від мого імені!

— Я тільки питаю, де вона житиме з дитиною! Що в цьому дивного? — мама раптом вирішила перетворити свій крик на звичайну розмову.

— Це ми повинні щось придумати, — відповів Адам. — Це лише дитина. Заспокойся, Єво, не влаштовуй істерик. Може, тобі треба піти до лікаря?

— Не збираюся я приймати жодних ліків. Від них я тупішаю. А без ліків принаймні бачу світ таким, яким він є. Знімаю рожеві окуляри... — мама раптом захихотіла, і Лінці зробилося страшно. Мама справді поводитися дивно.

— Щось придумаємо, — повторив Адам. — Не переймайся, Халінко. Мамі, здається, не дуже добре. Вона точно не хотіла на тебе накричати.

Лінка зціпила губи й кивнула головою.

— Дякую, — сказала вона. — Я... мені вже треба йти. Поговорить собі... самі.

Попри те, що Адам був на її боці, Лінка не могла й на хвилину довше залишатися вдома. Швиденько вкинула до торби зошити й підручники, а тоді вибігла із квартири. Що ж, до зустрічі з Оскаром було понад півтори години. Перевірила адресу, набрала «Як доїхати?». Це кілька зупинок після Рондо Вашингтона. Вирішила там вийти й прогулятися пішки. Бо, здається, негарно приходити зарано?

Вийшла на Рондо й подалася підземним переходом. Макарони, кебаб, фалафель... Вона знову зголодніла. «Вгамуйся!» — майже крикнула сама на себе Лінка. Хіба можна стільки їсти? Що станеться,

як вона погладшає й більше ніколи не буде стрункою? Лінка вже поснідала, причому двічі, втоптала купу всього, а на додачу ще й здобну булочку. Ні, цього точно задосить.

Помітила поруч якийсь парк і вирішила пройтися, тим більше, що їй справді треба заспокоїтися. Може, погода й не була дуже гарною, але й дощ не падав. Щойно ступивши на паркову доріжку, Лінка зрозуміла, що то була слушна думка. Може, вона трохи залегко вбралася й трішки замерзла, та зате від швидкої ходи розум почав поступово прояснюватися. Принаймні вдавалося ставити собі відповідні питання. По-перше, чи можуть її вигнати з дому? Якщо вона доросла, то, мабуть, що так? І де вона тоді подінеться? По-друге, якщо й ні, то, справді, куди поставити дитяче ліжечко й де розмістити речі? Бо її кімната скидалася на крихітну нірку. Можна помінятися з Каєм, його кімната більша. Але це нечесно... Лінка цього не уявляла. І, звісно, вона розуміла, що маля може стати для всіх проблемою. Хто доглядатиме дитину, коли вона, Лінка, буде в школі? Найняти няню? Але в них і так обмаль грошей. Тоді, у директорки, мама сказала, що вони її підтримуватимуть. Що з нею сталося? Вона перестала приймати ліки? Тоді... невже це значить — і тут Лінка похолола — невже це значить, що лише завдяки лікам мама була нормальною людиною? Може, насправді вона така, якою Лінка її нині побачила? І зовсім її не любить? Лінка відчула, як по щоках спливають дві теплі сльозини. Боже, ні, не треба знову рюмсати. Бо ще й Оскар побачить, а вона точно не хотіла, аби він знав, що вона плакала.

Вітер шарпав голі гілки дерев, і раптом Лінка усвідомила, що не дуже орієнтується, де опинилася. Небо потемніло, почався дощ. Блін, отак замислившись, вона пішла невідомо куди, і тепер стояла посеред парку, біля якогось містка й ставочка... *In the middle of nowhere*. І жодної душі навколо. Нікогісінького, щоб запитати про дорогу. Що робити? Спершу Лінка подумала, що йтиме в певному напрямку, і тоді точно кудись дістанеться, та невдовзі з'ясувалося, що не так усе просто. Доріжки були звивисті, бігли в різні боки, і раптом Лінка відчула, що страшенно змучилася.

Може, подзвонити Оскарові? І що вона йому скаже? Що загубилася? Але ж він її не знайде, бо й сам щойно сюди переїхав... Лінка вся змокла й змерзла, парасольку забула вдома. Стискала в

долоні телефон, щоб таки подзвонити й попрохати допомоги, але раптом пригадала, що має в мобільнику GPS. Може, принаймні довідається, куди їй іти? На екрані з'явився маршрут. Лінка йшла, наче керуючись компасом, не зважаючи, що йде не стежкою, а продирається крізь кущі. Дісталася якоїсь річки й звернула праворуч. Дощ уперішив дужче. Нарешті попереду замаячили якісь багатоповерхівки. Може, це там? Якби не живіт, Лінка б побігла, але тепер якимось побоювалася. Не знала, чи не зашкодить це дитині. Збочила трохи з дороги, бо хотіла обійти якусь жінку з палицями для скандинавської ходьби. Жінка йшла принаймні вдвічі швидше за неї. Вітер дедалі сильніше шарпав дерева при дорозі. І раптом щось сталося. Лінка почула гуркіт, а тоді перелякано побачила, як дерево падає на стежку. Почула чийсь стогін. І враз усвідомила, що жінка з палицями зникла. Ні!

Лінка підбігла до дерева. З-під гілля чулися зойки.

— Господи! З вами все гаразд?

— Здається, так... Але рука болить... і нога... — жінка застогнала. — Витягніть телефон з моєї торбинки й подзвоніть моєму чоловікові. Знайдіть у контактах Марека.

Лінка квапливо виконала прохання, хоч живіт трохи й заважав їй згинатися.

— Але не лякай його.

— Доброго дня. Пане... я в парку, тут з вашою дружиною стався невеличкий нещасний випадок...

— Дай мені телефон, — зажадала та, а тоді жваво продовжила: — Ні. Зі мною все добре. Щось із ногою. Ага. Прийди швидше. Побачимо, у разі чого поїдемо до лікарні. Я тут, біля містка. Так, біля дитсадочка.

— Зараз він прийде. Дякую.

— Може... Я допоможу. Будь ласка, дайте руку.

На щастя, дерево впало не на жінку, а поруч, лише шмагонувши її гілкою.

— Я підсковзнула й упала, — пояснювала вона своєму чоловікові, який прибіг уже за хвилину, блідий і задиханий. — Добре, що мені ця дівчина допомогла. Не можу ворухнути рукою. Я б і зателефонувати не здолала.

— Не було б щастя, то нещастя допомгло.

Лінка кивнула головою. Чоловік узяв дружину під руку, і обоє рушили в бік багатоповерхівок. Жінка, мабуть, тільки підвернула ногу, бо хоч і повільно, але могла все-таки йти. Лінка подалася за ними.

— Я шукаю ось цей будинок, — показала чоловікові нашвидку записану адресу Оскара.

— Ондечки він. Ми теж там живемо!

Хух. Принаймні вона дісталася місця. Ще й вчасно. От тільки чому їй так страшенно холодно? Зимно, мокро, огидно. Лінка вся тремтіла. Не знала сама — від холоду чи від емоцій. Проте їй було ніяково залишати подружжя, хоча вона могла йти швидше, щоб принаймні зігрітися. Ну, але нічого, до будинків залишалось недалеко.

Оскар від самого ранку мав якийсь дивний настрій. Відчував піднесення. Щоправда, намагався переконати себе, що не слід поводитися як останній дурень. То й що, коли Лінка прийде до нього вчити математику? Він же не думав... Вони завжди були хіба що друзями, навіть, якщо йому й хотілося більшого. Але тепер, коли вона чекала дитину... дитину від цього свого безнадійного хлопця... то він, мабуть, таки програв? Саме це собі й повторював без кінця, та попри все радів, що Лінка прийде, до того ж, із кількох причин. По-перше, він загалом ні з ким у Варшаві не дружив, і йому кортіло побалакати. По-друге, радів, що зможе їй допомогти. Схоже, що в неї справді проблеми з математикою. А по-третє, хотів показати їй квартиру, якою пишався. Справді пишався. Бо йому вдалося облаштувати її так, як хотілося.

Мама сказала, що це його квартира, тож він усе вирішує сам. Попрохала лише, щоб меблі в її кімнаті були світлими.

Весь ранок він прибирав, пилососив, мив посуд. Хотів похвалитися. І справді мав чим! Квартира була невеликою, дві кімнатки, зате доволі простора кухня з вікном і величенький передпокій. Мамину кімнату облаштував на її смак. Білі меблі, просте ліжко, тумбочка, яку сам теж пофарбував у білий колір, куплена на OLX шафа з новими гарними ручками. Шпалери з ніжним візерунком у троянди. Такі самі шпалери в передпокої, де Оскар обладнав чимало полиць і стелажів для книжок, черевиків та різних дрібничок. Білосиня кухня. Він сам клав кахлі на стінах і плитку на підлозі. Зрештою, майже все зробив сам, у нього був лише один помічник, та невдовзі

виявилось, що той воліє затягатися черговою сигаретою чи попивати пивко на балконі, а не працювати, тож через кілька днів Оскар його звільнив. Зрештою, він і не дивувався помічникові: балкон був великий і звідти відкривався чудовий краєвид на парк. Наступного року вони з мамою поставлять там ящики для квітів, зараз уже запізно. Зате йому вдалося повісити ліхтарики для свічок. Щоправда, нині погода була такою, що годі й думати про свічки... але він уявляв, як приємно тут сидіти літніми теплими вечорами. А вже найбільшу гордість відчував за власну кімнату. Йому завжди хотілося мати зелені стіни. Звичайно, не кольору лайма чи весняної трави — таких кольорів він не любив. Принаймні не на стінах. То мав бути колір, що нагадував пастельний горошок. І світлі соснові меблі. Фотографії в рамках. Звісно, його власні. Великий письмовий стіл. Сірий пухнастий килим і покривало на ліжку схожого кольору. Усе або дешеве, або вживане. Батько дав йому гроші на ремонт, і Оскар цілком уклався в цю суму, ще й трохи залишилося. Може, якщо він не вступить на журналістику, то варто стати дизайнером інтер'єрів? Він знав, що має до цього хист. Не міг дочекатися, коли прийде Лінка. Уявляв, як запрошує її і все показує, та коли відчинив двері, побачив, що дівчина стоїть змокла, змерзла й перелякана.

— Боже мій... Привіт... Що трапилось? Господи!

Але вона нічого не відповіла, лише розплакалася.

Лінка не знала, чому заплакала тієї хвилини. Їй здавалося, що сльози прорвали якусь невидиму греблю... Вона бачила, що Оскар розхвилювався.

— Ти геть змокла! Тобі треба перевдягнутися!

Дав їй якісь свої речі, а тоді майже заштовхав до ванної. За кілька хвилин Лінка вийшла в завеликій сорочці й спортивних штанях, і Оскар засміявся.

— У тебе крутий вигляд! Ти мусиш завжди так одягатися! Що сталося? Невже там така злива?

— Зараз тобі все розкажу.

— Сядь, — сказав Оскар. А тоді, побачивши, як дівчина тремтить, приніс їй свого светра. — Ну, розповідай.

І Лінка розповіла. Як заблукала, про дощ, про GPS. І про дерево.

— Знаєш, якби я йшла швидше чи бігла, то воно впало б на мене. Могло вбити, або я втратила б дитину... Боже! Я щойно це зрозуміла. Цю жінку... Ну, їй теж пощастило. Зрештою, це твоя сусідка, вони живуть на другому поверсі.

— О, може, завдяки тобі я познайомлюся з якимись сусідами? Бо поки знаю лише одну злостиву баберу із квартири напроти. Коли я робив ремонт, вона приклеїла мені до дверей записку: «Не галасуйте так!»

Лінка розсміялася. Напруження нарешті минуло, і вона почувалася вже значно краще.

— Треба було її попередити, що в тебе ремонт.

— Я й хотів, стукав у двері, але вона жодного разу не відчинила.

— Певне, боїться маньяків!

— Ти що, їй років із шістдесят!

— Знаєш, — Лінка раптом споважніла. — Це вона мене врятувала.

Дитина.

— Ну... — Оскар не знав, що сказати. — Мабуть, що так. Або ти її врятувала. Бо не йшла занадто швидко. А взагалі, чому ти мені не подзвонила? Не сказала, що не можеш знайти?

— Я... хотіла прогулятися. Щоб зосередитися. Посварилася з мамою. Перед самим виходом. Точніше, мені довелося вийти раніше, бо я вже не могла цього витримати.

— Співчуваю, — відповів Оскар. — Мабуть, твоїй мамі теж... нелегко. У цій ситуації.

Запала незручна мовчанка.

— Мама... ти ж знаєш. Вона страждала від депресії. Приймала ліки. І все було добре. Але, мабуть, перестала їх приймати. А я... загалом вона кричала на мене, мовляв, куди ми приткнемо цю дитину... що я їм зіпсувала все життя й таке інше...

Хвилювання повернулося, і Лінка знову затремтіла.

— Заспокойся. Ти аж дрижиш. Адже всьому можна якось зарадити. Тобі відомо, у яких помешканнях живуть люди в Токію? Це наче в шафі. Мабуть, ліжечко десь можна поставити, хіба ні?

— Та от не знаю.

— Почекай... А може, ти щось з'їси?

— Ні, я не голодна. Але мені холодно.

— Я тобі щось приготую. Зажди.

Лінка щільніше загорнулася в коц, і коли Оскар зник на кухні, цікаво роззиралася його кімнатою. Тут було дуже гарно. Їй і самій хотілося б так жити. Цей ніжний салативий колір стін просто неймовірний! Авжеж, здається, в Оскара заможний тато, мабуть, проект зробив якийсь крутий дизайнер. У прочинених дверях виднів коридор. Лінка прийшла сюди така знервована, що лише тепер помітила, як тут затишно. Пощастило хлопцеві! Раптом повернувся Оскар із чашкою, над якою здіймалася пара.

— Дякую. Я саме подумала, що добре було б випити гарячого чаю.

— Це не чай, — загадковим тоном відповів хлопець. — Спробуй.

— Що це? Молоко? — Лінка справді не хотіла здаватися нечемною, але Оскар уловив у її голосі якусь зневагу.

— Знаєш, у дитинстві я часто хворів. І тоді мама... вона ще не пила й була дуже турботливою... вона приносила мені молоко з медом. І додавала дрібку кориці.

Лінка спробувала, бо не хотіла, аби Оскарові було прикро. Молоко? Вона не дуже любила молоко, а вже гаряче й поготів. Та несподівано смак їй навіть сподобався. Медова нота відчувалася дуже сильно.

— Падевий мед. Мій улюблений. Я його їм просто так, без нічого. І без молока. Я не пив молока з медом принаймні кілька років. Але тобі це допоможе. Не можу ж я тобі запропонувати бузинової наливки. Чи коньяку. Ну, через твій стан. Крім того, ти ж розумієш, що ми не тримаємо алкоголю вдома.

Лінка усміхнулася.

— Звичайно. Зрештою, я однаково не п'ю. Тобто... не те, щоб ніколи не куштувала алкоголю, але якось... не дуже я часто бувала на вечірках...

— Шкодуєш?

Запала мовчанка. Лінка не знала, що відповісти. Але вирішила бути з Оскаром щирою.

— Окей... я не шкодую, що матиму дитину. Не шкодую, що не ходитиму на різні збіговиська й паті, бо я ніколи за цим не гинула. Мені більше до вподоби інші речі. Але...

Вона не знала, як це сказати.

— Але що? — підхопив Оскар і сів ближче.

Атмосфера зробилася якоюсь такою... інтимною. Може, тому, що через дощ і вітер на вулиці майже стемніло, і Оскар увімкнув маленьку

лампу біля ліжка. І це молоко з медом. Воно раптом перестало їй смакувати. Кава з кардамоном, молоко з медом. Теплі напої не гарантують щастя, а ця повторюваність її якось непокоїла. Хоча... це, мабуть, лише її проблема. Звідки бідолашному Оскарові знати, що Адріан пригощав її кавою з кардамоном? Адже то була одна з їхніх милих таємниць, про які ніхто, крім них, не знав. Лінка проковтнула слину. А тоді відсморбнула ще трохи напою, солодкого, мов патока. Солодкого, мов брехня. Солодкого, як чоловіки, які зваблюють і спокушають, готують невідомо що, якісь вечері, якусь каву, якесь молоко з медом, а тоді кидають тебе, мов якусь зайву, непотрібну вже річ. Оскар стурбовано дивився на неї. Він же не підозрював, про що вона думає. Лінка спробувала зробити ще ковток, але хлопець, мабуть, збагнув, що вона робить це через силу.

— Послухай, якщо тобі не смакує, то не пий, я зроблю тобі чаю.

— Так, мабуть, краще чаю. Без цукру. Це занадто солодке.

— Окей, — погодився Оскар, хоча йому, мабуть, стало прикро.

Він підвівся, зник на кухні, а тоді приніс чай.

— Тобто ти кажеш, що не шкодуєш? — повернувся він до розмови.

— Знаєш, коли ти був малим, то пив молоко з медом, а я... я бавилася ляльками. І в мене була лялька-пупс. Як справжнє немовля. Маленькі повзуночки, соски. Ця лялька навіть пісяла в памперс. І я завжди знала, що хотітиму дитину. Щоправда, мені б і на думку не спало, що я матиму цю дитину сама... я уявляла, що все буде нормально, розумієш? Що в мене буде хлопець, чоловік, що ми разом турбуватимемося про цю дитину. Розумієш? Я прагнула цього все своє життя.

Лінка потупилася й замовкла, але за мить глянула на Оскара. А той дивився їй просто в очі. Він справді усе розумів.

— Я чекала цього все життя, — повторила Лінка, раптом збагнувши, що цим і пояснюється її смуток. Що він викликаний не тим, що трапилося, а тим, чого не сталося. І, може, вона завжди найдужче тужитиме саме за цим.

— Знаєш, що? — озвався Оскар. — Може, узагалі вся справа в тому, що більшість речей у житті складається не зовсім так, як ми б того хотіли. Я теж... колись дуже нарікав на долю. Розумієш, у Польщі загалом багато п'ють, але переважно це проблема чоловіків, правда? Там, у моєму селі, купа дітей має батька-алкоголіка. І це вважається

чимсь звичайним. Ну, певним чином. Але мама? Мені було дуже нелегко. Я сердився, що вона така, що батько пішов, довго не міг йому пробачити. Мене дратувало, що я мушу жити із цим усім. То й що з того? Невже хтось обіцяв нам, що ми завжди матимемо все? Що мусимо бути цілковито щасливими?

Лінка похитала головою.

— Ну, але кожному б хотілося...

— Та звичайно. Кожному хочеться бути заможним, а не бідувати. Не знати війни й жити в мирі. Мати обох батьків. Гарну роботу. І бути щасливим у коханні, — усміхнувся він. — Але ж ми ніколи не матимемо всього. Зате завжди матимемо щось.

— І краще бачити склянку наполовину повного, — закінчила Лінка.

— Або просто те, що маєш. Ти вже зігрілася?

— Так, уже все добре.

— Ну, тоді... беремося до роботи, — сказав Оскар і витягнув із шухляди якісь нотатки. — Виконуватимемо різні тести. Завдання за завданням. Я тобі обіцяю, що коли ти розв'яжеш таких задач... ну, із тисячу, то неодмінно складеш.

— Тисячу? — нажахано перепитала Лінка.

— Хіба це щось неймовірне? — усміхнувся Оскар. — Для тебе?

Лінка просиділа в Оскара майже цілий день. На щастя, його мама мала повернутися лише пізно ввечері. Бо Лінка не хотіла, щоб та побачила її в Оскарових штанях і сорочці. Лінка з Оскаром разом приготували макарони із соусом песто. Дівчина захоплювалася помешканням, а коли довідалася, що він сам усе зробив — неймовірно здивувалася.

— А ця твоя кімнатка? Вона справді така крихітна? — спитав Оскар, коли вони вже обоє мали досить математики.

— Так. Власне, це переоблаштована кухня. Така собі нірка. Лише кілька метрів квадратних.

— Намалюй, — попросив хлопець.

— Я?

— Ну, а хто? Я ж не знаю, яка в тебе кімната.

Лінка взяла аркуш паперу й спробувала намалювати свою кімнату, але все це нагадувало якусь химерну кубістичну мазанину. Оскар засміявся.

— Чекай-но. Де вікно?

— Ось тут.

— А ліжко?

Лінка вказала на місце попід стіною.

Домалювали шафу, письмовий стіл і стілець. Оце й усе, бо нічого іншого в ній не вмістилося б.

— Гм... авжеж. А яка висота?

— Звідки мені знати? — обурилася Лінка. Хіба це важливо, коли відразу видно, що вони з дитиною там не помістяться. — Хоча почекай. Мабуть, що стіни високі. Хтось колись сказав мені таке.

Це Адріан їй сказав, але Оскарові про те знати не конче. «Гарна в тебе квартира. Маленька, зате стеля висока». Саме так.

— Якби твоє ліжко облаштувати на антресолях, ну, це так наче на другому поверсі, а внизу залишається вільне місце, тоді там можна поставити дитяче ліжечко. Може, ще й місце для комодика буде, щоб одяг малого складати. Чи малої. А це хлопчик чи дівчинка?

— Здається, хлопчик. Але це ще не напевне.

— Класно, — усміхнувся Оскар, а Лінка подумала, що, мабуть, кожен мужчина волів би сина, а не доньку. От тільки батько дитини не надто цим переймався. Може, Оскар і радів би, якби це була його дитина.

— Я можу тобі допомогти, — запропонував Оскар. — Я справді на цьому розуміюся.

Та Лінці здавалося, що це погана ідея. Це Адріан мав би бути з нею й давати такі поради. Якось це не годиться...

— Ні, — відповіла вона. — Адже...

Йому досить було глянути на неї, щоб усе зрозуміти без слів.

— Дай спокій. Припини. Хто тобі допоможе, якщо не я? Крім того, мені подобається таке робити. Чесно...

— Ну, спершу побачимо, чи мене взагалі не виженуть з дому.

— Не виженуть. Твоя мама просто переживає, це в неї минеться.

— Можливо. Я вже збиратимусь, — Лінка глянула на годинника. Невідь-коли зробилося так пізно...

Щиро кажучи, вона непокоїлася, що ніхто з дому їй так і не подзвонив. Що ж, мабуть, не дуже за неї хвилюються. Витягла телефон, щоб глянути, чи ніхто не намагався їй дзвонити. На жаль, мобілка розрядилася. Може, хтось таки телефонував. Але заряджати

часу вже не було. Лінка раптом відчула, що страшенно втомилася й хоче спати.

— Дякую тобі, — сказала вона. — За математику. І... передай мамі вітання. Сподіваюся, там усе буде добре, тобто в «Мишках».

— Я проведу тебе на зупинку. Уже зовсім пізно, не варто ходити самій поночі.

«Такий турботливий, — подумала Лінка. — Але ж Адріан теж був таким. Що в ньому раптом зіпсувалось? Невже це можливо, щоб найближча людина раптом зробилася тобі зовсім чужою?» Цього вона ніяк не могла збагнути.

Сіла на трамвай і за півгодини відчинила двері квартири. Адам бавився з Каєм. Точніше, вони грали в якусь гру. «Кай непомітно виріс із дитячих забав», — із сумом подумала Лінка.

— Чому ти не береш трубку? — Адам здавався сердитим. — Я дзвонив тобі разів сто! Ти зникла на цілий день!

— Я ж казала, що йду вчитися до однокласника, — зітхнула Лінка. — Вибач, телефон розрядився. Я так захопилася математикою, що взагалі забула про існування чогось такого, як телефон. А де мама?

— Вийшла кудись, — знизав плечима Адам. — Прогулятися.

— Прогулятися? — злякалася Лінка. — Як це? Коли?

Вона раптом згадала, як кілька років тому її мама зникла. Коли виявилось, що її депресія повернулася. Якщо зараз вона перестала приймати ліки...

— Не хвилюйся. Вона вийшла недавно. І пса взяла. Мама теж переживала, що ти не береш трубку.

— А-а-а, тоді гаразд.

«Якщо вона вийшла із собакою, — подумала Лінка, — то, мабуть, не зникне?»

Єва Барська була розлючена. Вона йшла та плакала, хоч, мабуть, ніхто цього не помічав, бо дощ продовжував падати. Листопад. Найкращий місяць для смутку. Єва йшла й думала про своє зруйноване життя. Раптом вона відчула, що не впорається, не дасть із цим ради. Її доля вже визначена заздалегідь. Нічого доброго на неї більше не чекає. Лінка не брала трубку. Мабуть, вимкнула телефон, не хотіла з нею балакати. Що ж, воно й не дивно. Єва думала про те, що тоді, на конференції в Закопаному, вона, мабуть, востаннє в житті була

щасливою. Усе її життя потому було якимсь несправжнім, ніби позиченим. Усі ці брехні, таємниці, вдавання, наче нічого не сталося. Час цього не стер — навпаки! Усе воно нагадувало сверблячі укуси комах, дошкуляло дедалі більше й усе, крім цього, ставало неважливим. І постійні думки й спогади. Усе це минуле... Воно муляло їй, мов погано спакований рюкзак.

СІЧЕНЬ 2000

Єва закохалася! У набагато старшого за неї чоловіка, професора, який, до того ж, виявився одруженим! Після конференції вона ходила, мов отруєна. Сумління її мучило, але не тільки це. Вона сумувала. За ним, його голосом і тілом, за його розумом, за відчуттям власної привабливості, розуму й винятковості. І за свободою. Довелося якось пережити святвечір, Новий рік із чоловіком, усе це родинне життя, яке її так гнітило. Вона не знала, як жити далі... Єдине, на що чекала — це наступний семінар для аспірантів, на який збиралася поїхати. Єдине, про що мріяла, це знову його побачити. Від цієї туги й докорів сумління їй постійно робилося недобре.

Поїхала на семінар, а потому чекала на особисту розмову із професором. Сиділа мов на голках. Хотіла... сподівалася, що для нього це не лише якась забавка. Вони трохи поговорили про її роботу, а тоді професор погладив її волосся.

— Залишся, Євуню... О котрій у тебе поїзд?

Останній був о 21-ій. Та чи могла вона залишитися так довго? Це означатиме, що матері доведеться в них заночувати. Хіба що Кім, повернувшись, займеться малою...

— О восьмій... чи дев'ятій вечора. А пізніше вже немає, — прошепотіла вона.

— Добре... — він трохи подумав, а тоді записав їй на аркушику адресу. — Приїдь сюди о шістнадцятій. Тільки...

— Що?

— Нічого. Просто... треба докладніше обговорити твою роботу. Найкраще це зробити в мене вдома. За чаєм, еге ж? Та краще... нікому не розповідай. Дехто може тобі позаздрити. Ти ж знаєш, які бувають люди.

Вона добре розуміла, навіщо йде туди. Але наївно думала, що, може, ота його дружина — то вигадки? Якщо він запрошує її додому. Може, ніякої дружини все-таки немає? І обручки він не носить. Виходячи з кабінету, Єва нашттовхнулася на Олю.

— Ходімо щось з'їмо? — запропонувала та. — О котрій у тебе потяг?

— Ще не знаю, — почервоніла Єва. — Але, мабуть, невдовзі, тож я не встигаю.

— Шкода, — відповіла Оля. — Я зараз звільнюся. А ти чого якось дивно виглядаєш?

— Ні, нічого, усе гаразд.

— Слухай... Я скоро буду в Кракові. Можна в тебе переночувати?

— Жодних проблем, — усміхнулася Єва.

Вони з Олею не були подругами, але то була єдина її товаришка. Звісно, що Єва їй не звірялася. Аж ніяк. Ніхто не міг про це дізнатися.

Коли Єва подзвонила біля воріт чудової вілли, оточеної засніженим живоплотом, а тоді ввійшла досередини, то подумала, що вона справжня дурапа. Скрізь у домі було повно фотографій. Його дружини з дітьми. У передпокої стояли маленькі чобітки.

— Дружина поїхала з дітьми до матері. Канікули начебто від завтра, але вони поїхали ще вчора.

І тоді Єва наважилася.

— Чому ви... чому ти її зраджуєш?

— А ти? Чому ти зраджуєш чоловіка? — спитав він замість відповіді.

Це питання її вразило. Вона ніколи так не думала. Не думала, що зраджує. Їй здавалося, що вона шукає когось, хто думає так само, як вона, що в шлюбі...

— Здається, я почуваюся самотньою, — відповіла вона. — Ви... ти думаєш так само, як я. У нас багато спільного. І Кім, тобто мій чоловік...

— Ну, от. І в мене те саме. Я кохаю дружину, ми разом уже багато років. Та іноді мені самотньо. Хоча я й оточений людьми, рідними, та почуваюся, ніби на безлюдному острові.

Єва ковтнула слину.

Вона не була впевнена, що їй варто сюди приходити. Матері збрехала, що в них лекція якогось професора з Німеччини, і вона мусить залишитися. Кім погодився побути з Халінкою. Але тепер, коли Єва побачила цей дім, усі ці фото, їй зробилося недобре.

— Про що ви... про що ти хотів поговорити?

— Не жартуй, — відказав він і всміхнувся, і Єва зізналася собі, що ця усмішка їй геть обеззброювала. — Ходи сюди, — і обняв її. І решта стала раптом неважливою.

Вона вже тоді була, вагітна, але ще про це не здогадувалася. Погане самопочуття виправдовувала нервовою напругою. Нудоту вірусною інфекцією. Сонливість похмурою зимою. А згодом, коли сказала йому... А чого вона власне сподівалася? Ну, чого? Він переконав її не говорити чоловікові. Не підозрюючи про зраду, він вирішить, що то його дитина, і всіх буде врятовано. Саме так і висловився. Буде врятовано. Єва не мала виходу. Маленька Халінка, ні в чому не винний чоловік. Що було робити? Зруйнувати їм життя? Ні, цього вона зробити не могла. Кім був не в захваті від другої вагітності, але змирився. Так вони й жили. Просто. Кім ще й зрадив, коли Єва повідомила, що в цій ситуації відмовляється від дисертації. Не могла ж вона туди їздити. Навіть дивитися на професора не хотілося. Найбільше здивувалася Оля. Приїхала тоді до них, вони разом провели вихідні. Єва почувалася ніяково. Олю сприймала як подругу, бо інших не було, то чого б вона мала бути нещирою? Кім десь поїхав, вони пили вино, і Єва їй про все розповіла.

— О Боже, — вражено видушила Оля. — Боже, але ж у тебе такий класний чоловік, то навіщо ти взагалі...?

— Не знаю, — відповіла Єва. — Мабуть, я сп'яніла. І взагалі була дурна, просто дурепа, — і раптом попрохала її дуже серйозно. — Благаю, нікому не розповідай. Прошу тебе...

А тоді подумала, що не слід було їй цього казати. Це було дуже необережно.

Та час минав, і вона майже повірила, що все буде добре. Що вони — така собі звичайна родина з однією дитиною, а друга невдовзі народиться. Так собі думала й тоді, в Саксонському саду, з Халінкою на руках і крихітною істотою в животі, так собі думала, мружачи очі від весняного сонця. Так собі думала. Аж доки...

Єва погукала пса, який повернувся досить охоче, бо вже змок як хлющ, і повільно рушила додому. Парк раптом здався їй похмурим, як усе її життя. Вона розуміла, що доведеться попросити пробачення в доньки. Вона вчинила з Халінкою просто жахливо! А сама ж обіцяла собі, що не поводитиметься, як її власна мати! Блін, і чому в неї так нічого не виходить? Вона вже стільки в житті накоїла, стільки завдала страждань іншим, і тепер могла б їм це якось... винагородити. Чому вона так розлютилася? Це виявилось сильнішим за неї, вона раптом відчула, що задихається, що за мить збожеволіє. Міцніше затиснула поводок у руці.

— Привіт, — сказала, щойно ввійшовши, але ніхто не відповів. «Мабуть, образилися на мене, — подумала Єва. — Боже, що я наробила...» Зняла мокрі й брудні черевики, пальто, і подумала, куди б це втекти. Та коли ввійшла до кімнати, побачила, що всі дивляться якесь родинне кіно. Адам, Кай і Халінка. Усі сиділи рядком на канапі, Лінка притулилася до Кая з одного боку, Адам — з іншого. Єві аж зайшлося серце. Ось, у чому її життя. Якби тільки не повертатися до минулого, а радіти тому, що маєш... Ні, вона точно не може це зруйнувати.

— Привіт, — повторила вона. — Я... пробачте мені. Я не хотіла.

Адам зупинив фільм і обернувся до неї, дивлячись очікувально.

— Пробачте. Я... Мені не дуже добре. Я не хотіла кричати на тебе.

— Умгу, — відказала Лінка, хоч їй і досі було прикро.

Адам кивнув на Кая.

— Може, пізніше поговоримо?

Єва кивнула головою.

Поговорили, причому про різне. Коли Кай пішов спати, сіли із чашками гарячого чаю й домовилися, що треба підготуватися до народження дитини. Лінка наполягала, що цілком досить її маленької затишненької кімнатки. Принаймні поки що. Сказала, що однокласник допоможе їй облаштуватися й сподівалася, що Оскар справді це зробить. Наразі невідомо було, хто власне займатиметься дитиною. Адам працював від ранку до 17-ї, мама теж. Бабуся...

— А бабуся? — запитала Лінка.

Мама зітхнула.

— Сама не знаю. Адже їй довелося б сюди переїхати...

— Допомога потрібна на три місяці. До іспитів.

Вираз маминого обличчя не віщував нічого хорошого. «Але ж бабуся вже на пенсії, — подумала Лінка. — Чому мама переконана, що вона не захоче допомогти?»

— А ясла? — запитав Адам.

— Ти що! — пирхнула Лінчина мама. — Ти ж не віддаси маленької дитини до ясел! Зрештою, зараз беруть з кількох місяців... І взагалі це погана думка. Це розсадник хвороб!

А Лінка подумала, що світ улаштований якимось неправильно. Щойно народжується нова маленька людинка, як відразу перетворюється на проблему.

— Скільки коштуватиме няня? — розсудливо поцікавилася мама.

— Не знаю, — зітхнув Адам. — Тисячу? Півтори?

— Таких грошей у нас немає.

— Еге ж...

Лінка почувалася дедалі гірше, та, на щастя, Адам урятував ситуацію.

— Гаразд, щось придумаємо. Не переймайся, Халінко.

А коли вони залишилися самі, звернувся до дружини:

— Я думаю, що ти повинна знову почати приймати ліки. Ти не в найкращому стані.

— Але я не хочу їх весь час приймати! Вони мені діють на мозок!

Адам похитав головою.

— Я тебе розумію. І зовсім не дивуюся. Але ти сама бачиш, що зараз не найкращий час, щоб перестати їх приймати. Ти живеш у постійному стресі! Це безглуздо! Лінка потребує твоєї підтримки. Не забувай, що саме їй зараз найважче. Усе її життя пішло шкереберть.

— Добре, — повільно відповіла Єва. — Мабуть, ти правий.

Лінка наперед раділа зустрічі з дівчатами «Solo Mums». Вони переносили її кілька разів, зрештою, виявилось, що всі можуть приїхати. Коли Лінка прийшла до «Ведмедика», дівчата вже зібралися: Лаура з величезним животом, Домініка із трішки меншим, схожим на її, Лінчин, бо вони обидві мали народжувати в лютому. Марися з маленьким синочком, Люцина із дещо старшою донею, Мажена з немовлям у елінгу, Оля із шестирічним хлопчиком. І Лідія, яка

виглядала так, наче от-от мала народити, хоча насправді це мало статися в грудні.

— Я так боюся, — зізналася Лаура. — Це вже за тиждень.

— Сама народжуватимеш?

— Ні. Із подругою. На щастя. Мені б не хотілося залишитися самій.

— А я, мабуть, таки буду сама, — озвалася Домініка. — Бо нікого не маю. Мої батьки... Справжній розпач. Вони мене взагалі не підтримують. Соромляться.

— Я була сама. Не найкращий вихід, але раду дала, — сказала Марися.

— А я... я познайомилася із деким, — мовила Лідія. Вона виглядала геть інакше, ніж того разу, коли Лінка бачила її востаннє. — Точніше, не познайомилася. Я знала його раніше, коли він був у мене закоханий. Він набагато старший. Сказав мені, що дитина йому не заважає. Уявляєте? Хоче, щоб я до нього переїхала.

— Класно! — вигукнули всі. — А він порядна людина?

— Так... здається, що так. Працює й... узагалі.

— А мені от цікаво: хіба так буває? Щоб чувак прийняв чужу дитину?

— Ну, якщо кохає дівчину, то, мабуть, що так.

— Зв'язок з дитиною — це не лише генетика, — сказала Оля. — Це дещо більше. Якби це було не так, то ніхто б не всиновлював дітей.

— А й справді...

— Зате часто буває, що такий мужик відразу захоче нову дитину. Власну. Зі мною так було. Коли Войтусеві було два рочки, я познайомилася з одним чоловіком. Він переїхав до мене, вони з Войтеком дуже здружилися, — дівчина стишила голос, але, на щастя, її синок захопився розмальовкою, принесеною кимсь із «Solo Mums». — І дуже швидко почав мене переконувати народити другу дитину. А я не хотіла.

— Чому?

— Розумієте... Я пережила травму. Післяпологову. Потрапила до жахливої лікарні. Замалим не втратила дитину. Пологи тривали двадцять сім годин, я благала, щоб мені зробили кесарів розтин, і коли його нарешті зробили, то малий був весь синій. І більше не хотіла такого переживати. А він наполягав. І ми розійшлися.

— Я теж познайомилася з одним чоловіком, — розповідала Людина. — То був хлопець із зовсім іншого середовища. Він... закохався в мене, а може, мені так лише здавалося. Я почала з ним зустрічатися, але спочатку взагалі йому не казала, що в мене є дитина.

— Чому?

— Не знаю. Бо я почувала себе молодою, такою, як раніше. Мені здавалося, що все ще попереду. Та коли він дізнався, що я маю дитину, то страшенно розлютився, — дівчина відгорнула пасмо волосся з обличчя.

— Мабуть, подумав, що ти його ошукала.

— Він так і казав. Але, розумієш, якби він по-справжньому хотів...

— Авжеж. Нелегко це, правда? Перекакали ми собі життя.

— Та є трохи.

Отак вони сиділи зі своєю кавою, соками й тістечками і, здається, кожній на мить зробилося якось сумно.

— Слухайте, дівчата, — озвалася Лінка. — Знаєте, що? Мій знайомий каже, що ніхто не гарантує нам, що в нашому житті все складеться гладко. Що навіть, коли ми не можемо отримати всього, то принаймні маємо або матимемо дітей. А є жінки, які хочуть дітей, але не здатні народити. І це теж лажа, бо вони можуть щонайбільше всиновити малюка, а це не те саме.

— Твоя правда. Немає чого сумувати.

— Ну, і не впадати у відчай.

— Так отож.

— Звісно, — сказала Оля. — Ви що, дівчата. Я б Войтека за жодні скарби світу не віддала. Може, у мене й немає мужика, зате є неймовірна дитина. Загалом я навіть не певна, чи хочу якогось чоловіка. З Олафом ми жили рік, а коли він пішов... Мені було прикро, та з іншого боку, чоловіки висмоктують з нас море енергії...

— Енергії?

— Ну, певне ж. Ми весь час стараємося їх задовольнити. Розумієте, от у вас є дитина, яку треба одягнути, нагодувати, подбати, щоб вона все мала. І лише це займає купу часу й відбирає енергію. А тут приходять мужик, який нарікає, що скрізь розкидані дитячі іграшки, що помешкання не виглядає, як у каталозі інтер'єрів, ходить собі куди й коли йому заманеться, а щойно ти хочеш вийти, то він із цього влаштовує цілий цирк. Якщо ти працюєш — то окей, бо приносиш

гроші, та коли хочеш розвивати свої зацікавлення — він вважає, що це твої забаганки.

— Ну, але допомагає?

— Та наче. Часом так, часом ні. Не конче. Я собі знайшла няню, яка приходиться двічі на тиждень увечері, у ній я принаймні впевнена. І це мій вільний час. Раз на тиждень ходжу займатися фламенко, а раз можу піти по крамницях або зустрічаюся з подругами. Працюю, малий ходить до садочка. Не так усе погано, чесно!

«Нам усім цього бракувало, — подумала Лінка. — Це справді підтримує на силах. Як добре, що ми вигадали отак зустрітися. Класно було погомоніти».

Азор не міг відірвати погляду від фотографії Наталії. Дівчина не зафрендилася його, і він трохи побоювався, що Лінка наговорила їй про нього, чого не слід. Вирішив їй написати. Наважився.

«Привіт, Наталіє, — почав Азор. — Я хотів написати про виставку, власне, я вже це зробив, але маю проблему з фотографіями. Можна опублікувати твоє фото з виставки? — він на мить зупинився. — Я вважаю, що воно найкраще з-поміж усіх». Відіслав листа й відчув, як серце йому калатає, наче він пробіг кілька кілометрів.

І вона відповіла!

«Гаразд».

«А маєш це фото гарної роздільної здатності? Я пробував подзвонити до Лінки, але вона не бере трубку».

Фото було.

Тоді Азор пішов ва-банк.

«Я б хотів поставити тобі кілька запитань. Для статті. Можемо зустрітися?»

«Без проблем. Можеш зайти до мене, я вдома».

До неї. Зайти. Боже.

Записав адресу. Руки тремтіли. Вирішив прийняти душ, бо так спітнів від хвилювання, що напевне смердів. Переодягнувся. У найкращу сорочку й джинси. Узняв блокнот, диктофон, бо ж хотів виглядати як професіонал. А тоді вибіг з дому. Він дуже сподівався, що Наталія не передумає.

Вона відчинила йому двері, наче нічого не трапилося, а йому аж в очах потемніло. На ній була проста сіра сукенка, але така коротка, що він міг бачити її божественні ноги. І босі ступні з пофарбованими червоним лаком нігтями. І раптом уявив собі, як цілує їй пальці на ногах.

— А, це ти, — озвалася Наталія. — Я тебе бачила на виставці.

— Тобі не сподобалися мої фотографії.

— Можливо, — дівчина знизала плечима, і її груди гойднулися. — Сідай. Будь як удома. Мама повернеться пізно, тож трохи часу маємо. Хочеш кави?

Він кивнув головою й не зводив з неї погляду, доки та ставила окріп, витягала із шафки чашки. Кожен її рух... Боже... Кожен її рух міг бути кадром із щонайкращого фільму. Наче ілюстрація до якоїсь енциклопедії краси. Наталія взяла тацю й поставила її на низькому столику біля дивана, тоді згорнулася, мов змійка, і запитала:

— То про що ми збиралися говорити?

— Розкажи мені, як з'явилися ці фотографії.

— Ти ж знаєш Лінку, правда? У неї завжди класні ідеї.

— Так... вона дуже здібна...

Йому не хотілося говорити про Лінку. Лише про неї. Або взагалі не говорити.

Знову цей жест. Знизання плечима, груди піднялися й опустилися, бретелька сукенки трішки зсунулася.

— Вона сфотографувала мене й інших дівчат із центру. Ми лікувалися від анорексії. Мені, на щастя, вдалося.

Азор кивнув головою й увімкнув диктофон. Йому стало здорового глузду зрозуміти, що із цієї розмови він нічого не запам'ятає.

— Ти не виглядаєш, як...

— Я знаю. Зі мною вже все гаразд. Зрештою, багато хто не схожий на хворого. Зовнішність буває оманливою, — усміхнулася Наталія.

— А тепер? — спитав він.

— Тепер усе добре. Але...

— Але що?

— Нічого, — вона теж вдивлялася в нього. Щось у цій розмові змінилося, і він геть не помітив, коли.

У нього були різні дівчата. Точніше, він зустрічався з різними. От тільки... Ніколи не відчував такого жадання. Спробував сісти якось

інакше, почувався жахливо незручно. Відсorbнув кави, але це не допомогло. І тоді наважився підсунутися ближче. Начебто випадково торкнутися її плеча, а що вона не відсторонилася, і він помітив у її очах заохочення, то зважився її поцілувати.

Скільки можна цілуватися? Хвилину. Три. П'ять. Але щоб дві години? Бо саме стільки вони цілувалися. Ніколи досі він не відчував такого. Вони цілувалися, мов зголоднілі мандрівці, які спрагло накидаються на їжу. Наче той, хто зазнав багатолітньої розлуки з коханою, і ось тепер повернувся до неї. Наче крім них двох нікого й нічого не існувало. Неначе їхні вуста були водночас стартом і фінішем, вершиною гори й оазою, початком і кінцем усього суцього.

— Мої губи... вони аж саднять, — мовила вона й відірвалася від нього, і він відчув раптову втрату. Вирву. Невигойну рану. — Здається, мама от-от повернеться, — зауважила вона. Рана зробилася глибшою, болючою, аж пульсувала.

Кивнув головою.

— Коли ми побачимося? — прошепотів. — Прошу тебе... здається, я не зможу жити без тебе.

— Тобі досить матеріалу для статті?

— Так... Ні... Не знаю. Наталіє, ти ж добре знаєш, що не про статтю йдеться.

— Біжи вже. Я тобі напишу, — прошепотіла вона.

І він пішов. Ніби в лихоманці, розпашілий, сповнений хвилювання. Вибіг на вулицю, яка видалася йому якось іншою. Неначе хтось раптом усе пофарбував у різні кольори. Довкола повітря пахло нею, хоча в листопаді повітря не пахне нічим. І все-таки він відчував ледь помітну ноту дивних східних парфумів. Усе зробилося якимсь виразним. І тільки міський галас десь зник. Він чув лише її голос і шепіт.

Перед пробними іспитами Лінка часто бувала в Оскара. Вони справді розв'язали разом чи не тисячу завдань! Учора дівчина складала пробний з польської мови та літератури, і була навіть задоволена. Писала базовий і поглиблений рівень. Сьогодні матьоха. Доведеться напружитися й показати, на що вона здатна. Принаймні, щоб не розчарувати Оскара. Аби він відчув, що його допомога виявилася потрібного.

Ці пробні іспити, мабуть, через те, що були загальнопольськими, а не лише шкільними, примушували ставитися до них серйозно. Тому тепер, коли Лінка схилилася над аркушем із завданнями, їй раптом зробилося страшно. Боже... а що, коли вона не складе?

«У класі хлопців учетверо більше, ніж дівчат. Скільки відсотків усіх учнів класу складають дівчата?»

Хвилинку... Припустімо, що дівчат може бути десять. Тоді хлопців сорок. Нічого собі клас, аж п'ятдесят осіб! Мабуть, так не буває. Але дівчат двадцять відсотків. Була така відповідь, і Лінка її зазначила.

У коробочці, в якій лежить шість білих кульок і невідома кількість чорних... Вибираємо... Вірогідність. Лінка любила завдання на вірогідність.

Гм, а яка вірогідність, що вона взагалі складе цей іспит? Або що її життя зміниться на краще? Хтось мав би складати такі завдання!

«У Лінчиному житті невірогідне стало вірогідним, бо хоч вона й приймала таблетки, і навіть якщо й помилилася, то попри низьку вірогідність помилки, усе-таки завагітніла. Її хлопець начхав на неї і поїхав геть. Яка вірогідність, що він повернеться? А яка вірогідність того, що коли він і повернеться, вона ще цього хотітиме? А якщо ні, то наскільки вірогідно, що вона зможе когось зустріти, маючи дитину?»

«Мабуть, це якась від'ємна величина, — подумала Лінка. — Єдине, що може бути вірогідним, це те, що коли я зараз зосереджуся, то якимось розв'язу ці завдання». І вона зосередилася. І обирала відповіді дедалі впевненіше. Ну й нехай, може, вона й зіпсувала собі життя, але зараз зробить усе, щоб не завалити пробного іспиту з матьохи. Оце вже точно!

— Ну, і як? — поцікавився Оскар, коли вони вийшли.

— Господи, я почуваюся так, наче мене перекрутили через м'ясорубку.

— Ти все зробила?

— Знаєш, що? Я не певна, чи все зробила добре, але принаймні цього разу мені здається, що я бодай щось тямлю. Бо попереднього разу видавалося, що я таких завдань у житті не бачила!

— От і добре, — усміхнувся хлопець. — Маєш пройти. Пішли на пиво? Для тебе, звісно, безалкогольне.

— Звичайно, — вдячно погодилася Лінка. І вони пішли цілою компанією. Схоже, що попри всі їхні суперечки, випускний іспит їх якось згуртував.

Лінка отримала кілька листів від дівчат із «Solo Minns». Про те, що класно було б зробити Лаурі сюрприз, бо та от-от народить. Є така традиція для майбутніх матусь, «Baby Shower». Тобто мамська вечірка. Кожна з них щось купить, і Лаурі буде приємно.

Але вона не має ні про що здогадатися! Приходимо до «Ведмедика», ніби на звичайну зустріч. Зробимо «торт із памперсів» і таке інше. Лінка зраділа. Це вже наступної суботи!

— Мамо, — попрохала вона. — Можеш мені дати якісь гроші. Ми влаштуємо таку вечірку... Для Лаури. «Baby Shower».

— А хто це Лаура?

І тоді Лінка їй про все розповіла. Про самотніх матусь. І мама сказала, що це суперкрута ідея.

— Боже, за моїх часів таке навіть уявити було важко... Розумієш, підтримка — це дуже важливо. Може, якби в мене були хороші подруги чи принаймні подружки... А я залишилася сама-самісінька.

— Чому? Хіба ти не мала подруг серед однокурсниць?

— Ні... Тобто, була одна, але вона... Не хочу про це говорити. Було та й загуло. А ти це гарно придумала!

І дала їй п'ятдесят злотих. На якісь пелюшки чи одешинку.

Кожна з дівчат купила пачку памперсів і ще якісь дрібнички. Лінка — чудові повзунки з котиками. Лаура чекала на донечку, тож повзунки вибрала рожеві. Дівчата прийшли заздалегідь і все приготували. Лаура так зворушилася!

— Дівчата, це так важливо для мене! Боже, стільки подарунків! Але не тільки в цьому справа, я відчуваю вашу підтримку. Нелегко залишитися з усім цим самій... — і в очах Лаури заблищали сльози.

— Не треба плакати, оце вже ні! — обійняла її Лінка. — Усе буде добре! А як ти, Лідіє?

— Норм, — відповіла та. — Живу в Сташека. Усе погане залишилося в минулому. Я більше не курю, прикинь? Ми разом чекаємо народження дитини. Я справді щаслива.

Оце так! Коли Лінка приходила до Лідії, до її занедбаного помешкання, де було аж сизо від тютюнового диму, то навіть не думала, що все складеться так добре. І все-таки...

— А ти? — поцікавилася Лідія. — Як той твій?

— Ніяк, — Лінка знизала плечима. — Мабуть, нічого із цього не вийде. Ага, а взагалі в мене буде хлопчик. Уже відомо. Але ще не напевне...

— І як ти його назвеш?

— Гадки не маю, — чесно відповіла Лінка.

— Найпопулярніші імена для хлопчиків... — читала Люцина, яка вже знайшла інформацію в Гуглі, — ...Антек, Якуб, Ян, Шимон, Францішек... Антеків аж... Ого! Майже десять тисяч Антеків упродовж року.

— О ні. Ні, не хочу, щоб він мав таке поширене ім'я.

— Тут пишуть і про імена з так званої «золотої середини». Тобто їх не більше, ніж 1100. Себастьян, Кристіян, Олаф...

— Ні-ні, жодне з них. Справді не уявляю.

— А Кшись? — запитала Домініка. — Гарне ім'я!

— Цікаве. Поширене, але не настільки.

— А може, на честь дідуса чи прадідуса?

— Мого тата звали Збишек. Але мені не подобається.

— А ви чули, що зараз дітям часто дають імена, які мають назви меблів з «Ікеї»?

— Ти що? Тобто, як це?

— Наприклад, Мальм. Як комод.

— Ні-і-і-і!

— Я трохи цікавилася. І вирішила, що назву синочка чи доню, бо я досі не знаю, хто буде, якимсь давньопольським ім'ям. Як-от Богуслав. Або Богуся. Таке ім'я найближче до Бога.

— Ти дуже релігійна?

— Сама не знаю, мені просто подобається. І не соромно буде.

— Найбільший сором, це оті псевдо-англійські. Брайян чи Джесіка. Або Анджеліка.

— А я б хотіла назвати Анджелою, — озвалася Лідія. — Для мене це просто «янгол».

— Ну, загалом так. Але трохи по-сільському.

— Дівчата, припиніть! Блін! Ми носимо дитину дев'ять місяців! Ригаємо, нам так важко, ще й пологи попереду. То, мабуть, можемо назвати дитину так, як нам до вподоби? Якщо хтось хоче Брайяна, то нехай собі називає!

— Звичайно! Не хвилюйся так, бо ще тут і народиш! — сказала Марися, глянувши на Лауру.

— То й нехай! У мене термін через три дні!

— Хтось буде з тобою?

— Ні. Виявилось, що ні, — і вона замовкла.

— Я можу, якщо ти не проти, — запропонувала Домініка. — Мені до пологів ще далеко. Тож...

Усі замовкли, усвідомивши, що це таки... словом, що це і є справжня підтримка.

Лінка написала до Наталії, хотіла з нею побалакати, але та не брала слухавку. Впродовж кількох годин. Де вона власне поділася? Лінка раптом захвилювалася. Вони вже давно не спілкувалися. Що ж, нічого не вдієш.

А Наталія тим часом прогулювалася. Не сама, з Азором. Власне, це дуже умовно можна було назвати прогулянкою. Після тих поцілунків вона собі місця не знаходила. Їй хотілося більшого. Він постійно до неї писав. Мов зачіпав. Як справи? Коли знову побачимося? На жаль, були вихідні, а у вихідні її мама сиділа вдома. Азор теж Наталію не запрошував до себе. Щось там казав, що в нього є молодша сестра, і що вона хворіє. Ну, так, застуджена дитина вдома... це точно не сприяє романтичним побаченням. Наталія відповіла, що радо пішла б на прогулянку, а тепер трохи жалкувала, бо погода виявилася не надто. Зрештою, а чого сподіватися наприкінці листопада? Було не дуже холодно, але мокро й похмуро. На щастя, дівчина тепло вдяглася. Кілька светрів, колготки під джинси, груба куртка, парасолька. Можна й погуляти, жодних проблем. От тільки це ніяк не можна було назвати

прогулянкою, бо обоє сіли на першій-ліпшій лавці й почали цілуватися. Без жодного перепочинку, без кінця, без найменшого бажання йти кудись далі...

— Наталіє, — промовив він. — Боже мій, ходімо кудись, чому нам немає куди піти?

— Перестань. Куди нам іти?

— Послухай, не думай про мене погано. Я знаю, що Лінка точно тобі наговорила...

— Може й так. То тепер ти розкажи.

— Окей, я не завжди поводився порядно. Вона мене страшенно дістала. Розумієш, Лінка не хотіла зі мною співпрацювати, відразу планувала все своє... Але я не поганий...

Наталія закрила йому вуста поцілунком.

— Не думай, — щось його мов штовхало, примушувало говорити, не припиняти цієї розмови, щоб пояснити їй. — Що я тільки... що мені йдеться лише про... я... здається... закохався в тебе.

Запала тиша. Він чекав, що Наталія щось скаже, але дівчина мовчала.

То вона... вона його не любить? Це тільки його почуття? Лише його?

— Ходімо вже, — тільки й мовила Наталія. — Я змерзла.

І вони пішли. Азор — додому. А Наталія — до Лінки.

— Слухай, — видихнула вона просто з порога. — Я цілувалася з Азором.

— Ти що! Ні, не вірю, — відповіла Лінка. — Господи, дай спокій, він жахлива людина!

— Ну, не знаю. Схоже, він у мене закохався. І мені теж здається... Ну, розумієш, він хороший...

— Хороший? Гівнюк, а не хороший. Він прикидався іншою людиною, писав мені на блозі огидні пости, весь час заздрило, розумієш, він завжди хоче бути першим. Зузу мало не до божевілля довів...

— Та я розумію. Але це сильніше за мене. Знаєш, із Марціном у мене ніколи не було так.

— Як?

— Ну, так. Слухай, кожна клітина мого тіла каже, що це саме він...

— Ну, то переспи з ним і забудь, до біса!

— Ти ж знаєш, що я ніколи ні з ким не була. І це вперше відчуваю щось таке!

Лінка зітхнула. Вона б воліла, аби це був хтось інший. Не Азор, хай йому чорт! Але що тут удієш? Будь-які посади будуть марними, і вона це добре знала. Лінка не збиралася переконувати подругу. Можна хіба сподіватися, що в неї це минеться. Азор залишиться таким, як і був, він точно не зміниться. А Наталія... Вона ж сильна. Мабуть, зможе розчавити його як комара. Якби ж то! Ось, як би мало бути! Він має в неї закохатися, а вона його покине! Прожене, як собаку!

Цікаво, що до Азора Лінка відчувала таку ненависть. Набагато сильнішу, ніж до будь-кого іншого. Навіть до Адріана. А це ж його вона б мала ненавидіти.

— Ти маєш записатися до школи для вагітних, — сказала їй увечері мама.

— До школи для вагітних? А це точно обов'язково?

— Тобі це знадобиться. Ось, я переписала для тебе номери телефонів.

— Мамо... Нам і так бракує грошей. А тут ще й ця школа для вагітних?

— Це відшкодовує Національний фонд охорони здоров'я. Тобто платити не потрібно.

Лінка зателефонувала за кількома номерами, нехай уже. Але в школах або не було місць, або заняття відбувалися в незручний час. Зрештою вона знайшла школу на вулиці Мадалінського, на Мокотові. Не дуже далеко, можна доїхати трамваєм. Лінка записалася. Нехай! А тоді зайшла в групу. Лаура народила! Їй таки зробили кесарів розтин. Хух, пощастило, у неї вже все позаду!

Грудень

З мобільного додатка для вагітних

27-й тиждень вагітності

Помело, 900 грамів, 36 см

Дитина має брови й вії, відростає волосся. Мозок розвивається, формуються звивини. Більшість часу малюк спить (близько 15 годин на добу).

28-й тиждень вагітності

Кабачок, 950 грамів, 37 см

Легені дитини починають виробляти спеціальну речовину, сурфактант, необхідний для процесу дихання. У животі робиться дедалі тісніше, міміка маляти стає чимраз виразнішою, з'являється активна фаза сну.

29-й тиждень вагітності

Пекінська капуста, 1,05 кг, 38 см

Малюк уже бачить сні й відчуває біль. Дитина активно накопичує жирову тканину. Ти можеш відчувати, як дитина активно штовхається. На цьому етапі швидко росте голова й збільшується мозок.

30-й тиждень вагітності

Салат «айсберг», 1,25 кг, 40 см

Мозок переймає функцію регулювання температури тіла, кістковий мозок починає виробляти еритроцити, дитина швидко набирає вагу, навіть до 200 грамів на тиждень.

31-й тиждень вагітності

Диня-канталупа, 1,5 кг, 41 см

Дитина змінює положення із сідничного на головне. Вага зростає, шкіра починає напінатися. Приготуй речі, які візьмеш із собою до пологового будинку.

Коли Лінка ввійшла до школи для вагітних у лікарні на Мадалінського, їй відразу зробилося ніяково. У залі вже було шість пар: жінки на великих термінах вагітності та їхні чоловіки чи партнери. І тільки вона була сама. Блін. Про це вона й не подумала. Лінка не переймалася цим занадто, та коли почалися парні вправи — ледь не розплакалася. «У першому періоді пологів масажуємо дружині спину... Рахуємо перейми. Будь ласка, одна особа із секундоміром, це чоловік, а дружина дихає... так, це перейми. Коли вони минають, треба розслабитися. Займіться дружиною».

Блі-і-ін. З неї досить. Немає в неї жодного чоловіка, який би нею зайнявся. Вправи з Лінкою виконувала акушерка, але це було не одне й те саме. Лінка відчувала приниження.

— І як усе було? — запиталася мама, коли Лінка повернулася.

— Жахливо, — лише тут Лінка дозволила собі розплакатися. — Усі дівчата із чоловіками. Тільки я сама.

— Я піду з тобою наступного разу, гаразд? — сказала мама. — Зрештою... мабуть, я буду з тобою під час пологів, хіба ні?

— Мабуть, що так? — відповіла Лінка. — Хто ж іще?

Ні, вона нізащо не хотіла бути самою.

Наталія не знаходила собі місця. Так страшенно за ним сумувала. Того разу вони з Азором розсталися в парку, він без кінця до неї писав, а вона знала, чого прагне. От тільки як усе це влаштувати? А може...

«Може, прогуляємо школу? — написала вона йому. — І завітаєш до мене на каву, та?»

«Завтра?»

«Так, — відповіла Наталія. — Завтра».

Зрештою, мама йшла на роботу. Хата була вільна. А вона хотіла... Зрозуміло, чого саме. І відчувала, що це добре. Що це нарешті має статися. Пішла до «Россманна» й купила презервативи, бо ніколи не знаєш... Вона не збиралася опинитися в Лінчиній ситуації. Оце вже ні, вона подбає, щоб усе було безпечно.

Уранці встала, ніби до школи, помила голову, поголила ноги й бікіні. Надягла коротку сукенку. Чекала.

Коли він прийшов, вони якусь хвилину дивилися одне на одного. Тоді Наталія ретельно зачинила двері. Почали цілуватися. О третій приготували якісь макарони, а тоді вона виштовхала його, мама могла повернутися раніше, таке вже траплялося. Наталія сиділа на ліжку й усміхалася. То от, на що це схоже. На електричний розряд. На торт із безе. На прохолодну купіль у спеку. На підкорення вершини. На втому й перепочинок, втамування спраги й новий екстаз. Тіло поруч із тілом. Тепер вона вже розуміла, що таке кохання. Розсміялася. Раніше, з Марціном... Тоді їй здавалося, що вона закохалася, а вона ж нічогосінько не тямил! Анічого! Те, що вона щойно пережила, ні з чим не можна було порівняти. Саме про це йшлося в коханні. Про це мовилося у фільмах, які Наталія дивилася, у книжках, які читала. Справжня пристрасть. Найкраще, що може бути в житті. За це вона ладна була віддати все, геть усе, що мала.

Лінка написала, що хоче зустрітися. Сказати їй чи ні? Може, не варто? Мабуть, краще не казати.

— У вас вже були пробні іспити? — спитала Лінка від порога. — І як ти написала?

— Не знаю, — відповіла Наталія. — Здається, непогано, але не завжди вдавалося зосередитися.

І це була правда. Вона дійсно не могла зосередитися, бо думала про Азора. Наталія принесла кавник і налила напій у філіжанки, та коли додала молока, то побачила, що воно перетворилося на якісь дивні клапти.

— Блін, молоко зіслося. Піду приготую іншу каву. А ти? Як твої пробні?

— Оскар мені дуже допоміг з математикою. Сподіваюся, що я здам.

— Класний хлопець цей Оскар, правда?

— Ага. Добре, що він є. А ти... ти й досі думаєш про Азора? Тільки не кажи мені, що так. Чорт, ти взагалі якась... неприємна! — сказала Лінка, помітивши, як подруга бере кавник і, замість того, щоб піти на кухню, ставить його на кришку ноутбука.

Ні, брехати Наталія не вміла. Це було зрозуміло.

— Дай собі спокій, благаю, — попрохала Лінка. — Він... Блін, ти ж мала посилено вчитися, хіба ні?

— Лінко, пам'ятаєш, як Адріан тебе зрадив у Лондоні? Знаєш, як мені тоді кортіло тобі сказати, щоб ти собі дала з ним спокій? Але ж я цього не зробила. Він тобі підклав свиню, а ти змогла йому пробачити. Закладуся, що якби він і зараз прибіг, підібгавши хвоста, ти б йому знову пробачила.

— Не знаю...

— Певне, що так! А що Азор тобі такого заподіяв? Глузував на твоєму блозі?

— Він покинув Зузу!

— І що ще? Це таке свинство, що ти його ненавидиш так сильно? Як на мене, то ні. Зрештою, побачимо. Я не ставлюся до нього упереджено. Поки що нам добре разом, — вона потягнулася, і Лінка зацікавлено глянула на подругу.

— Хочеш сказати, що...

— Так. Ну, куртка на ваті, не можу ж я закінчити ліцей цнотливицею! Це просто ганьба! Крім того, він мені подобається. До Марціна я ніколи такого не відчувала.

— От побачиш, це все погано скінчиться, — пророкувала Лінка.

— Усе погано скінчиться. Подивися на нас. Невже чиїсь стосунки добре закінчилися? Твої, мої, Касьчині? Аж ніяк. І що, не шукати нічого іншого через це? Аж ніяк! Треба шукати! Зрештою, усе життя погано закінчується, хіба ні?

Вона стояла, випрямившись мов струна, неначе виголошувала програму якоїсь партії. Лінка вибухнула сміхом.

— Гаразд, переконала. Але прошу тебе, не дозволяй морочити собі голову. Не дай йому командувати собою.

— Ой, це ще невідомо, хто ким командує, — таємниче усміхнулася Наталія.

Каська так захопилася малюванням, що й не помітила, як хтось увійшов до кімнати. Мати. Названа мама. Кася навчилася казати їй «мамо», але це давалося нелегко. Просто дівчина знала, що тій це приємно. А вона ж мусила докладати купу зусиль, щоб справити їм якомога більше приємності. Віддячити.

— Що ти робиш?

— Нічого особливого... — спочатку Каська силкувалася заховати малюнки під іншими паперами й удати, що вчить історію, але марно,

малюнків була ціла купа. Ескізи фігур для занять з рисунку. І комікс, і пікчербук, який вона хотіла надіслати на конкурс.

— Що це?

— Та нічого, така собі... дурня, — відповіла Кася. — Я трохи відволіклася від навчання.

— Комікси?

— Так... такі, жартівливі.

Вона думала, що може, мама захоче переглянути, але ні. У цьому домі ніколи не цінували мистецтво.

— Я розумію, — сказала мати, — що ти не можеш без кінця вчитися. Справді розумію. Але ти ж знаєш, що твоє майбутнє залежить від того...

— Як я складу випускні, — закінчила Каська, а мати глянула на неї непривітно.

— Що, гадаєш, я тобі моралі читаю? Без кінця торочу одне й те саме? Я просто знаю, наскільки це важливо. Юриспруденція — це відповідний для тебе фах. Шляхетний. Престижна робота, гарна професія. Надійна.

Каська лише покивала головою, хоч ледве втрималася, щоб не розплакатися.

— Як ти склала пробні?

— Добре, досить добре.

— От і чудово. Вечеря за годину, — сказала мати й вийшла з кімнати.

Боже... Каська закрила обличчя руками. Вона й не підозрювала, що це буде так складно. Зітхнула, відклала малюнки й заходилася повторювати Середньовіччя.

Наступного разу до школи вагітних з Лінкою пішла мама. Щоправда, це не те, що чоловік чи хлопець, але краще, ніж опинитися зовсім самій.

— Непогано виглядає ця лікарня, — зауважила мама. — Мов якась приватна клініка.

— Вона після ремонту.

— Господи, бачила б ти, які колись були умови... — сказала мама, пильно роздивляючись стіни й буфет, де за склом стояли десерти з тапіокою, йогуртом і фруктами.

— Але ж Кай народився зовсім недавно?

— Та воно так, але... Хай там як, а тут просто круто. Може, тут і народжуватимеш?

— Тут?

— А чому б і ні? Пологовий можна самій обирати. І він не мусить бути близько від місця проживання. А якщо ти ходиш сюди до школи для вагітних, то принаймні трохи знаєш лікарню.

Сьогодні Лінка почувалася втомленою й сонною. Їй зовсім не хотілося виконувати вправи, але почувалася ніяково перед мамою, тож слухняно вигиналася на м'ячі. Потому акушерка розповіла про перший період пологів.

— Не забудьте взяти до родзалу якісь перекуси для породіллі, певна річ, воду, але може бути сік, кокосова вода, якийсь кисіль, фруктовий мус, батончики з мюслі...

— Що? — здивувалася Лінчина мама. — Не вірю. То тепер можна їсти й пити? Коли я народжувала тебе, мені нічого не дозволяли. Навіть води не давали. Із Каєм можна вже бути випити трохи води. Кілька ложок. Але щоб батончик?

— Правила змінюються, — відповіла акушерка, почувши мамині коментарі. — Колись уважали, що це небезпечно і може викликати ускладнення пологів, але тепер усе змінилося. Знеболення теж інше. Пологи — це виснажлива праця, яка може тривати навіть добу. Спробуйте не їсти й не пити цілу добу, і при цьому бігти... Це приблизно те саме. Подбайте про музику, — продовжувала акушерка. — Найкраще, аби це була класична музика, але не тільки. Можна й хеві-метал, якщо мама слухала його перед пологами і їй це допомагає, — усміхнулася жінка. — Приготуйте собі плеєр, колоночки... І аромат... не дуже сильний, але краплинка лавандової олійки в аромалампі...

Здавалося, що Лінчина мама от-от знепритомніє.

— Слухай, я відчуваюся так, наче ми... ну, не знаю, у приватній клініці, де народжують зірки екрану? Перекуси, музика, аромалампа? Мабуть, це мені сниться, — засміялася Єва.

Після цих вправ усі перейшли до зали, де майбутні мами повинні навчитися прикладати малятко до грудей. Лінка отримала ляльку в кумедних гірчичних повзунках.

— Що можна їсти, коли ми годуємо немовля?

Лінчина мама автоматично підняла руку.

— Варену курятину, рис, картопельку, овочевий суп...

— Ну, так... — повагавшись відповіла акушерка. — А чого не можна?

— Смаженого, капусти, шоколаду, полуниць, власне, більшості продуктів, бо вони можуть викликати алергію в дитини.

— Так уважали колись, — сказала акушерка. — Тепер дозволено їсти все. І тільки алкоголю не можна, це, на жаль, не змінилося.

— Як це — все? — Лінчина мама знову подумала, що це їй сниться. — А чого ж я стільки страждала і їла саму варену курку? Фе!

Усі засміялися.

— Сучасні дослідження свідчать, що те, що ми їмо, не змінює складу молока. Якщо з'їсти голяшку — смалець не потече, — пожартувала акушерка.

— Знаєш, що? — сказала потім Лінці її мама. — Мені здається, що я раптом прокинулася в якійсь іншій реальності. Коли все це відбулося? Упродовж кількох років? Цікаво, які ще несподіванки на нас чекають?

Адріан складав речі. Вони з батьком домовилися, що свята хлопець проведе в Польщі, хоча він радо залишився б тут. Йому не хотілося їхати до Варшави. По-перше, батько на нього образився, вони майже не розмовляли. По-друге, там він міг когось зустріти, хто не схвалив би його поведінку. По-третє, і це головне, — у Варшаві була Лінка. Невже йому доведеться її провідати, щоб вона не вважала його бидлом? Коли він був у Лондоні, усе здавалося набагато простішим. Адріан займався собою й навчанням, яке йому подобалося. Здавалося, що Польща — це якась інша планета, яку він покинув на космічному кораблі, щоб ніколи більше туди не повернутися. А тепер доведеться з усім цим позмагатися.

— Усе-таки ти мусиш підтримувати з нею якісь контакти, — порадила тітка, впихаючи йому до валізи пакунок, загорнений у папір з ялинками й сніжинками. — Я купила кілька дрібничок для дитини. Було б добре, якби ти її відвідав.

Адріан відчув, як у горлі йому росте куля. Від страху. Найкраще б він її взагалі не бачив. Але тітка мала рацію. Так годилося.

Лінка вийшла купити подарунки, хоча й не мала на те сили. Живіт робився дедалі більшим. Ніби лише сьомий місяць, та коли дівчина побачила своє відображення у вітрині, то подумала, що виглядає так, наче от-от народить. Зате вона вже вибрала ім'я. Пригадалося, як колись, на якогось Андрія, вони ворожили з дівчатами, і вона витягла аркушика з іменем Антоній. І те, скільки тепла й підтримки подарував їй пан Антоній. Що ж, нехай дівчата кажуть, що воно надто поширене. Може, краще вже таке, ніж якесь химерне. Антек — це звучить навіть гарно. Принаймні хлопчик не соромитиметься свого ймення, як ото вона. Мама й Адам теж уважали, що це чудова ідея.

Її аж пересмикнуло від думки, що доведеться йти до «Золотих Терас», там явно був натовп. Тож Лінка обрала універмаг «Центрум» і «Фоксаль». Зайде до кількох крамниць, усе купить. Гру для Кая, книжку Адамові, щось для мами... Для Наталії... Для Каськи... Зітхнула. Чому купувати подарунки так важко? Адже нам так хочеться обдаровувати близьких усім найкращим. Та коли треба вибрати якусь одну річ, а грошей бракує... Крім того, у цій шаленій передсвятковій гонитві, яка зачіпала всіх і кожного, без огляду на вік і статус, це ставало просто жахливим. Раптом вона збагнула, що вперше не доведеться вирішувати, що подарувати Адріанові. Уперше за скільки років? За три? І ось цього року вона йому нічого не купить. То й краще, однією проблемою менше, подумала Лінка. Дурні, дурні, дурні свята! Великдень точно кращий. Так, Великдень просто супер. Можна малювати писанки, прикрашати великодні пироги-мазурки, ніхто не переймається жодними подарунками. І якщо вже купувати ще щось — це буде якась дрібничка для пана Антонія та Стасі. «Скажу їм, як назву дитину. Забіжу перед святами, — вирішила Лінка. — Їм напевне буде приємно».

На щастя, скоро зимові канікули. Лінка усміхнулася. Здається, аж десять вільних днів! Вона трохи перепочине, збереться на силах. На неї чекав нелегкий січень, купа контрольних і заліків. І про фотографії треба подумати. Минулого року це виявилось простіше, бо пропонували конкретну тему, а цьогоріч її треба обрати самому. І принести фотографії до кінця березня, щоб не займатися ними перед самими випускними. Наразі Лінка не мала жодних ідей, тим більше, що її розум немов трохи заіржавів. Цей стан навіть мав якусь назву, але вона, звісно, забула, яку саме. Вагітна жінка стає осовілою, наче трохи

недорозвиненою. Часто виникають проблеми з пам'яттю та логічним мисленням. Так, усе це вона помічала в себе! Добре, що випускні вже після пологів, бо Лінка побоювалася, що в такому стані вона точно може все завалити. От і тепер упродовж двох годин їй удалося купити лише один подарунок, до того ж, тому, що Кай, який більше не вірив у святого Миколая, добре знав, чого хоче. Лінка була втомленою й жодних ідей у неї не виникало. Найохочіше вона б довірила комусь вибір дарунків, а сама прилягла із книжкою. Так, здається, у третьому триместрі вагітності вона знову не має сил, так само, як у першому.

Азор останнім часом ходив ніби п'яний. Навіть мама, яка взагалі не звертала на нього уваги, запитала, чого це він без кінця всміхається. Та воно й не дивно. Він належав до тих, хто зазвичай виглядає похмурим і замисленим. І йому підходив такий імідж. Але тепер він не міг утриматися. Не лише без кінця шкірився як дурний до сиру, але й не помічав інших людей. От і тепер замалим не зіштовхнувся у дверях школи з Лінкою. Господи, ще мить — і він би збив її з ніг. Йому зробилося соромно. А що, якби він її якось... пошкодив, чи що? Господи, та й здоровенний же в неї живіт. Останні кілька місяців минули — він і не зглянувся, і тепер Лінка виглядала... що ж, ніде правди діти, вона виглядала як слониха.

— Пробач, — промовив Азор. — Я ненавмисне. З тобою все гаразд?

— А ти чого це такий турботливий раптом? — підозріливо зиркнула на нього Лінка.

Атож, нічого не змінилося. Вона й досі вороже до нього ставиться.

— Та відчепися, — інстинктивно почав захищатися він. — І чого ти вічно нападаєшся?

— Мабуть, тому, що мушу. Слухай... — вона раптом загородила йому шлях. Що ж, це виявилось неважко з її фігурою, яка зараз нагадувала невелику вантажівку. — Залиш Наталію в спокої.

— Чого тобі треба?

— Нічого мені не треба. Я бачу, як Наталія змінилася. Вона більше не має для мене часу. Її ніколи не застанеш удома. А коли ми й зустрічаємося, то вона витає десь думками...

— І що? Ти ревнуєш?

— Ні, просто хвилююся. Тобі відомо, що вона хоче вступити до медичного? Розумієш, що це її найбільша мрія? А ти її тільки баламутиш! Вона мусить учитися! У неї амбіції...

— У мене теж амбіції. Дай нам спокій! Я ж її не гвалтую, чорт забирай! Вона сама хоче зі мною зустрічатися!

— Але для тебе це забаганка, а для неї...

— А ти звідки знаєш? Звідки знаєш, що забаганка? Ти мої думки читаєш чи що? Думаєш, що можеш верзти казна-що, бо тепер тобі взагалі можна все? Що ти взагалі про це знаєш? Може, тобі варто краще зайнятися власним життям, бо схоже, що в тебе це не найкраще виходить!

Азор розлютився. Він спітнів і весь побуряковів, стусонув стіну так сильно, що аж нога заболіла, а тоді швидко побіг нагору, навіть не озираючись на Лінку.

Лінка вийшла з автобуса № 111 і рушила засніженою Саською Кемпою до будинку пана Антонія та Стасі. Щойно минула четверта година, а надворі вже споночіло. Дівчина здригнулася. Зима настала несподівано. Раніше часто дощило, та попри калюжі й паскудну погоду було досить тепло, а тепер мороз усе скував. Лінка почувалася, мов у морозильнику. Мінус десять! Найгіршим було те, що єдина куртка, яку вона ще могла натягнути на себе, виявилася осінньою. Щоправда, під неї вона надягла аж два светри, але... Згодилося б щось тепле, але чи варто купувати? Однаково довелося випрохати в мами черевики: її чобітки виявилися такими ковзкими, що Лінка якимось навіть упала на льоду. На щастя, і з нею, і з дитиною все було гаразд, але мама розсердилася й відразу пішла й купила їй гірськолижні черевики з масивними підошвами. Що ж, Лінка й за те була вдячна.

Вона весь час думала про сварку з Азором. І про Наталію. Лінка справді боялася за неї. Занадто добре вона її знала, і вже не раз переконувалася, що Наталія нагадувала тишу перед грозою. Якщо вже на щось зважувалася, то це було, ніби їзда без гальм. Тоді будь-що переставало рахуватися. Вона мусить з нею поговорити. Просто мусить.

Дівчина штовхнула хвіртку біля будинку на вулиці Нобеля. Як вона любила цей дім! Може, її життя було б іншим, якби Лінка зростала в

такому домі, а не в багатоповерхівці? На Саській Кемпі час наче зупинявся. Відчувалося, що тутешні мешканці шанують традиційні цінності. Що люди не живуть, як усі тепер, оточені культом вічної молодості й одноразових речей.

Старенькі відчинили їй, як завжди раді, що вона прийшла, хоч Лінка й не попередила їх про відвідини. Сюди можна було просто завітати, як-от зараз. Проте Лінка перепитала, чи вона не заважатиме:

— Пробачте... Я не планувала заздалегідь. Подумала, що просто знайду. Могла, звичайно, подзвонити...

— Ти ж знаєш, що наш дім завжди для тебе відкритий, — покартавив її пан Антоній.

— Ходи, розігрію тобі обід, — сказала пані Стася. — Ти точно не їла сьогодні нічого путнього.

— Та їла щось там.

— Щось там! Щось там! — пирхнула пані Стася. — Ти повинна гарно харчуватися!

А коли Лінка зняла із себе всі светри, то старенька не могла нахвалитися, як та гарно виглядає.

— Дивися, як вона розквітла! Антосю, подивися на неї! Який гарний животик! Як ти почувашся? З малятком усе гаразд?

— Так.

— Це хлопчик чи дівчинка?

— Здається, хлопчик. Хоча не на сто відсотків.

— Хлопчик! — аж заплескала пані Стася. — Як ти його назвеш?

— Та от власне... я прийшла сказати, що назву його Антосем. Як вас, — глянула вона на пана Антонія.

— Прекрасно! Але це таке допотопне ймення! — здивувався пан Антоній.

— А от і ні! Зараз такі імена популярні. Антось, Стась, Ясь, Зося...

— Так, так... повертаємося до минулого. Але добре, що це не дівчинка. Бо якби ти вирішила назвати її Стасею... — пожартувала пані Стася.

— Якщо чесно — не знаю, — щиро відповіла Лінка. — Ой, ви тільки не ображайтеся, — зрозуміла, що бовкнула дурницю. — На щастя, це не дівчинка, — вона вирішила перетворити все на жарт. — Якби в мене була дівчинка, я б назвала її Юлькою. Або Майєю. Яюсь так.

— Я не ображаюся, — відказала пані Стася. — Я за своїм ім'ям теж не надто гину. Ну, але яке мені дали — таке й носити треба.

— Подуріли з тими іменами, — буркотів пан Антоній. — Треба шанувати ім'я, що його батьки дали.

— Добре, добре, вам легше, бо у вас ім'я гарне. Якби вас назвали Клеофасом... чи Жирафом...

— Жирафом?

— Ага. Виявляється, у Польщі є хлопець, якого так назвали. Або Малъм. Як шведський комод. А знаєте такий анекдот...

— Який?

— Приходить індіанець до вождя й каже: «Вождю, мені не подобається традиція індіанських імен». — «А чому це тобі не до вподоби? — відказує вождь. — Адже в нас такі чудові імена: Полохлива Ланя, Відважний Тигр...» — «Та воно так», — зітхнув індіанець. — «Ну, то що тобі не так, Собача Мордо?»

Усі засміялися. Лінка побоювалася, що стареньких таке може обурити. Однаково довелося змінити ім'я на більш нейтральне, ніж було насправді.

З будинку на Нобеля Лінка поверталася зміцніла — і фізично (бо суп пані Стасі був просто незрівнянним), і психологічно. Подумати лишень, коли вона прийшла сюди працювати, пан Антоній був зневіреним стареньким, здавалося, що він більше не сподівається на щось хороше в житті. А кохання було так близько... Разом, удвох, вони були просто неймовірні. Справді, лише вигляд цієї пари надихав і підбадьорював Лінку!

А насамкінець, коли пані Стася побачила її осінню курточку, то аж руками сплеснула.

— На мене більше нічого не налазить, — пояснила Лінка. — Не купувати ж щось інше задля двох останніх місяців.

— Що ти таке кажеш, ти ж не можеш вийти в цьому на мороз! Я позичу тобі свою шубу.

— Шубу? Як це шубу? — перелякалася Лінка. Здається, то була не найкраща ідея!

— А так. У мене їх дві. Я тобі дам каракулеву, чорну. Вона широка, бо я худенькою ніколи не була. Примірай.

І витягла шубу із шафи.

Лінка надягла. Почувалася вона якось незвично. Зараз, коли всі переймалися екологією, здається, не дуже годилося носити шубу. Але пані Стася зраділа.

— Ти чудово виглядаєш! А знаєш, що ця шуба врятувала мені життя?

— Урятувала життя?

— Так! — відповіла старенька. — Я народилася в тридцять дев'ятому. Якраз, коли почалася війна. У листопаді. Батьки мусили тікати. І мама загорнула мене в шубу, щоб я не замерзла. І я вижила! Потім мама носила її багато років, а коли вона померла, шуба дісталася мені.

— Оце так! — тільки й промовила Лінка. — Дякую вам. Вона справді тепла...

— Навіть дуже!

— По телевізору казали, що ввечері буде чи не мінус двадцять, — озвався пан Антоній. — Тож вона тобі точно знадобиться.

Щоправда, дивлячись на своє відображення в дзеркалі, Лінка подумала, що в шубі вона виглядає страшенно товстою, як така собі бочечка на ніжках, але старенькі мали рацію. Було дуже холодно. І зачинивши хвіртку садка на Нобеля й відчувши, як у носі замерзають шмарклі, Лінка подумала, що коли такі морози протримаються ще трохи, шуба, схоже, врятує і її, як колись урятувала пані Стасю.

Зробилося тихо й темно. Доки Лінка гостювала в стареньких, сніг, хоч і тонким шаром, але встиг укрити вулиці Саської Кемпи. Пора була не пізня, лише дев'ята вечора, та здавалося, що надворі глупа ніч. Безлюдно, поодинокі перехожі квапливо пробігали до теплих домівок. А вона йшла у двох светрах, осінній куртці та шубі пані Стасі й усміхалася до себе. «Схоже, що я в цій шубі завтра викличу справжню сенсацію, — подумала Лінка. — То й добре. Екологія екологією, але невідомо, що більш екологічне: шуба, яку носять майже вісімдесят років, чи все це одноразове ганчір'я з мережевих крамниць?»

Наталія відчувала, що це справжня залежність. Як раніше вона залежала від того, щоб не їсти, так тепер стала залежною від Азора. Власне, вона зовсім перестала вчитися. Найважливіше було, чи вони зустрінуться й де. Житлові умови їм обом не сприяли. У нього завжди

був хтось удома через хвору сестру. Наталії він пояснив, що в малої якась генетична недуга. Тому мама не працює, а весь час займається Анею. А в неї... Що ж, мама працювала, але якраз під час уроків. А вони ж не могли без кінця прогулювати! Хоча... Прогулів однаково накопичилося багатенько. Наталія сама собі писала пояснювальні записки, бо мама давно дозволила їй заходити в «Лібрус», електронний щоденник. Тож Наталія цим користувалася, звільняючи себе від уроків на цілі дні. Азор опинився в гіршій ситуації. Не міг же він удавати, наче застудився, бо мама постійно була вдома із сестрою. Він навіть зламав сторінку на «Лібрусі» й теж щось там собі понаписував. Але ж так не могло тривати вічно. Зрештою, шило вилізе з мішка. Наталія ніколи так не почувалася. Вона зовсім заплуталася. Але не могла на те нічого порадити. Все інше просто не існувало. Тільки він.

А найгірше, що Наталія з мамою збиралися поїхати на лижі, якраз на свята. Проте вона не хотіла бути ці десять днів без нього. Усі свята й Новий рік! Від самої думки про це їй робилося недобре. Як вона витримає? Азор ніде не їхав. І це було ще гірше.

Мама, дві її подруги. І Наталія на додачу. Господи, і навіщо їй узагалі туди пхатися? Не краще їм побути без неї, у своїй компанії? Наталія довго думала й розробила план дій. Вона колись читала, що сира картопля викликає лихоманку. І з'їла кілька картоплин. Гидота, справжня гидота! На жаль, жодної гарячки це не викликало.

— Ти збираєшся? — запитала мама. — Потяг о сьомій. Не знаєш, де отой мій класний кондиціонер для волосся? — мама тримала косметичку.

— Щось я погано почувуюся, — поскаржилася Наталія. — Мене нудить.

— Ой, — засмутилася мама й відразу заходилася витягати якісь шлункові краплі й ліки. А Наталія пішла до ванної й зробила те, що вміла найкраще. Запхнула два пальці до горлянки. Та вона не передбачила одного. Того, що мама не на жарт злякається, бо подумає, що її хвороба повернулася.

— Знову блюєш? — накинулася вона на доньку. — І їсти перестала?

— Ні, мамо, — Наталія не втрималася й вибухнула сміхом.

— І що це тебе так розсмішило? Не розумію! Це ж серйозні речі!

— Мамо, я здорова, присягаюся. Тобою, татом і взагалі!

— Ну, тоді що це з тобою?

Наталія продовжувала реготати.

— Блін, а я ж колись так гарно вміла брехати, — сказала вона.

— А ти брешеш?

— Ага. Я прикидалася. Зі мною все гаразд, — пояснила вона, засмутившись, що її план зійшов нанівець. — Я просто... не хочу ніде їхати.

— Але чому? — запитала мама, досі тримаючи в руках косметичку, мовби не знала, що з нею робити. Схоже, що їй було дуже прикро.

«Бо я мушу вчитися, бо треба підготувати важливу презентацію, бо не люблю гори, бо мені ноги болять і я не можу їздити на лижах, бо в школі наказали прийти між Різдом та Новим роком, щоб приготувати декорації...» Усе це вона могла б сказати. Якби вміла брехати, але вона, схоже, розучилася.

— Бо я закохалася, — відповіла Наталія. — І не витримаю без нього... так довго.

— Ти здуріла? Не хочеш їхати, бо закохалася?

«Я так і знала, що мама нічого не зрозуміє, — майнула Наталії думка. — Не зрозуміє, бо давно такого не відчувала».

— Якщо ти сподіваєшся, що я залишу тебе тут саму... Крім того, ми ж мали їхати разом!

— Та ні, мамо, я знаю. Гаразд. Мені справді треба зібратися.

Вона весь час хихотіла. Попри те, що план не вдався, її все чомусь смішило. Нічого не вдієш. Доведеться влаштувати вимушену перерву. Наталія подзвонила до Азора, звістка про її від'їзд його приголомшила, але вони втішали одне одного, що це лише десять днів. Після Нового року Наталія повернеться.

Лінка готувалася до святвечора. Позаяк останнім часом її дуже цікавила їжа й постійно хотілося скуштувати чогось новенького чи просто щось пожувати, ці приготування видавалися їй дуже важливими. Спробувала оселедця з цибулею. Ммм... смакота. Найдужче кортіло поласувати сирником, який вона сама спекла, але його ще не різали, до того ж, він був прикрашений поливою й рожевими цукровими намистинками. Тут і шматочка не відкраєш, бо відразу помітять. А що, коли... Лінка обережно вийняла сирник із форми, ніби вдаючи, що хоче покласти його на таріль. А тоді взяла

широкого ножа й відбатувала денце пирога. На жаль, усе це помітив Кай, який саме прийшов на кухню.

— Що робиш? — поцікавився братик.

— Вирівнюю сирник, — пояснила Лінка. — Денце було... кривувате. Довелося відрізати. Хочеш шматочок?

І за мить обоє ласували денцем.

Кай витріщався на сестрин живіт.

— Слухай, а воно там живе?

— Звісно, що живе. Знаєш, як буцається? Це хлопчик, хлопці завжди так страшенно хвицяють ногами. Хочеш торкнутися?

Кай кивнув головою.

— Ой, я чую! Чую! — вигукнув малий.

— Тихо, бо ще злякаєш, — попередила сестра.

— А як він звідти вилізе? — поцікавився Кай. — Крізь пупок? І звідки він там узявся?

Ні, до цього Лінка виявилася неготовою. Здається, хлопцеві ще ніхто нічого не розповідав. Не зарано? Лінка б радо покликкала на допомогу когось із дорослих, але вдома вони були самі. Решта пішли купувати капусту й гриби.

— Розумієш... дитинка з'являється від кохання, — пояснила вона. І від власних слів їй стало дуже сумно. — Якщо мама й тато дитинки кохають одне одного, вони обіймаються, і робиться дитинка. І вилазить вона не через пупок, а...

О ні, це вже виявилось складніше.

— А крізь дірочку, якою пісяють. Вона розширюється, як... магичні двері, розумієш?

— Так. Даси ще пирога?

Х-х-ху-у-у, Лінка полегшено зітхнула. Мала надію, що не бовкнула чогось зайвого.

— А оселедчика хочеш? — запитала вона.

— Ага, — зрадів малий. Кай, звісно, вагітним не був, але попоїсти теж дуже любляв.

І тоді задзеленчав телефон. Лінка підняла слухавку машинально, думала, що це мама, яка хоче перепитати, скільки вдома залишилося масла, борошна та інших запасів, і чи не треба чогось докупити. Але то виявився Адріанів батько. Бо його ж вона не заблокувала. Він іноді

дзвонив до неї, розпитував, як вона почувається. Загалом був непоганим, принаймні цікавився нею й дитиною, на противагу своєму синові.

— Адріан хоче з тобою поговорити, — без зайвих реверансів сказав той. — Він приїхав.

— Добре, — промимрила Лінка крізь стиснене горло.

— Привіт, — сказав Адріан.

— Привіт, — відповіла вона.

— Я у Варшаві. Приїхав на свята.

— Ага.

Мовчанка.

— Як ти себе почуваєш? Я б хотів... можна до тебе зайти?

«Зайти? Але навіщо? — подумала Лінка. — Ти вже ввійшов у моє життя, а тоді вийшов, вимівся, аж закуріло, покинув мене, як такий собі непотріб».

— Добре, — мовила вона. — Може, завтра вранці?

Назавтра був святвечір. Гаразд. Лінка не знала, нащо Адріан хоче прийти, але раптом їй спало на думку, що, може, він передумав? Усе обміркував? Якщо так, то вона з ним зустрінеться. А що буде далі... навіть не уявляла.

Уранці Лінка причепурилася. Вбрала свої «вагітні» джинси й квітчасту блузку. Підфарбувалася, вдягла сережки й перстеники. Напарфумилася. Їй не хотілося, аби Адріан подумав, що вона занехаяла себе, що стала непривабливою через вагітність. Оце вже ні. Розповіла мамі й Адамові про несподівані відвідини, а вони сказали, що найкраще, коли їх тут не буде. Обоє теж сподівалися, що із цієї розмови, можливо, щось вийде.

Адріан несміливо постукав і ввійшов. Ніби такий, як завжди. У пуховику, із розкуйовдженим волоссям. Проте, хоч упродовж трьох років він був для неї найближчою людиною, Лінка нічого не відчула. Тобто вона досі вважала, що Адріан уродливий, просто класний хлопець, але... Щось мовби згасло. Глянула на нього й подумала, що коли почуття й минуло, то все-таки може відродитися? Хоч би й задля дитини.

Адріан простягнув їй пакунок у кольоровому папері.

— Це... подарунок. Для дитини.

Лінка розгорнула.

Рушничок, якісь сорочечки, ковдрочка, усе бежевого кольору, ковдрочка з лисенятами.

— Дуже милі, — сказала Лінка. — Звідки ти знав, що мені подобаються такі речі?

— Це тітонька... — почав було Адріан, але замовк.

«То он воно як, — подумала Лінка. — Це тітка купила. Звісно. Добре, що принаймні не збрехав, наче дві години витратив, вибираючи подарунки для маляти!» І ще одне її вразило. У пакунку не було нічого для неї.

Запала мовчанка.

— Вип'єш чогось? — спитала Лінка.

— Ні, дякую. Я так... ненадовго... — він роззирався її помешканням, ніби ніколи тут не був. А насправді старанно ховав очі, щоб тільки не зустрітися з її поглядом.

— Як тобі подобається в Лондоні? — ввічливо поцікавилася Лінка. Вона завжди була ввічливою, принаймні в деяких ситуаціях. І тоді він немов прокинувся.

— Там дивовижно! Усі кажуть, що я талановитий, знаєш? Хочуть, щоб мої роботи опинилися на такій колективній виставці... Один критик ними зацікавився. Хочеш глянути?

Він витягнув мобілку й показував картину за картиною.

Лінка дивилася на його спину, плечі, і думала, що то був хлопець, який їй так подобався, з яким вона була настільки близькою, що ближче годі уявити. Той, кому вона прагнула подарувати весь світ.

— Гарні, — тільки й сказала.

— Дякую, — він аж розчервонівся від задоволення.

Тепер Лінка чекала. На якесь питання, якусь обітницю. Але не дочекалася.

— Ну, то не пропадай. Сама розумієш... — сказав він, і вона вже збагнула, що Адріан збирається піти, що насправді його тут мов і не було взагалі.

Про що йому йшлося? Щоб вона повідомила, коли народиться дитина? «Сама розумієш...» Господи, який же він кретин.

— Я вже мушу йти, — пояснив він. — Святвечір...

— Звичайно.

І пішов, а Лінка подумала, що це найкраще з усього, що він зробив упродовж цих відвідин. Нарешті собі пішов.

— Ну, і що? — мама з Адамом повернулися відразу, щойно Адріан попрощався.

— Нічого. Привіз якісь подарунки. Тітка купила. І сказав, щоб я не пропадала й повідомила, цитую: «Ну, сама розумієш...»

Мама зітхнула.

— Може, він ще передумає, — сказав Адам. — Хлопці часто бувають незрілими, він просто ще замолодий...

— Не треба мене втішати. Передумає або й ні. Я на це не маю жодного впливу.

— Єдине, на що ти маєш вплив, то це перейматися цим чи ні, — розсудливо зауважила мама. — То краще не переймайся.

Лінці здавалося, що вона не переймається. Справді. Адже минуло стільки часу! Чому ж тепер вона відчувала такий смуток? Такий жаль до себе самої? Адже вона вже давно змирилася з тим, що між ними все скінчено. Та передусім... чому була з ним такою гречною? «Вип'єш чогось?» «Як тобі подобається Лондон?» Замість приємної бесіди вона б мала дати йому ляпаса. Принаймні це. Каська на її місці... Та вже ж, вона знала, що б зробила Каська.

Упіймала поглядом свою фігуру в дзеркалі на дверцятах шафи й подумала, що він її спотворив. Спотворив і покинув. Саму, вагітну, без допомоги, без підтримки. Це не був страшний сон, якесь видіння, сумніви, щось, чого ми часом боїмося, але що ніколи в житті не стається. Це було насправді.

Раптом Лінка зрозуміла, що десь углибині душі, аж дотепер, вона весь час сподівалася, що він до неї повернеться. Що вона лише так казала, наче змирилася. А насправді... Узяла до рук маленьку дерев'яну фігурку, колись ним подаровану. Три мудрі мавпочки. Нащо я їх досі тримаю? І раптом відчула ненависть до мавпочок. Дурні почвари! Одна не бачить, друга не чує, третя нічого не каже! Так, як і вона! Не бачить, що це справді кінець! Не чує дурості власних думок, які нашіптують їй, що, може, колись усе зміниться! А передусім нічого не каже. Блін, вона йому навіть сцени не влаштувала! Лінка раптом відчула, що мусить знищити мавпочок. Просто мусить. Ударила

фігуркою по столу, але, звісно, від стільниці відпорснула фарба, а фігурка залишилася неушкодженою. Лінка голосно вилаялася. На щастя, удома нікого не було, мама щойно подалася до крамниці. «Треба їх спалити, — подумала Лінка. — Причому негайно!» Вийшла на балкон і спробувала підпалити фігурку сірниками, але було вітряно й холодно. Ех, марна справа! І раптом сяйнула думка. Сміттєпровід! Так, ось, де ваше місце! Вийшла із квартири й роззирнулася, на щастя, жодної цікавської сусідки поблизу не було. Газети. Газети й сірники! Лінка відкрила сміттєпровід, вкинула кілька газет, вогонь шугонув догори, ніби тільки й чекав, щоб пожерти дурні фігурки! Укинула мавпочок до вогню й постояла, доки ті згоріли. Дерево швидко спалахнуло. Коли від мавпочок залишилися обгорілі кукси, Лінка все, разом із попелом, скинула вниз.

— Ідїть під три чорти, бісові мавпи! — голосно проказала Лінка й знічено повернулася додому, бо в будинку засмерділо смаленим, і вона злякалася, щоб хтось із сусідів, бува, не зателефонував пожежникам.

Їй трохи полегшало, але не надто. Не настільки, щоб вона заспокоїлася. Цього було замало. Треба знищити щось іще. Усе знищити. Усе, що їх колись єднало. Лінка почала роззиратися довкола кімнатою й викидати із шухляд усе, пов'язане з Адріаном. Чому вона додумалася до цього лише тепер?

Його клятї мейли з Лондона.

Подерла на клапті й викинула до смітниці.

Фотографії. Усі їхні спільні фотки.

Ще дрібніші клаптики.

Перстеник, якого вона колись злякалася, чи не на заручини він часом, але виявилось, що то лише так собі, щоб просто носити.

Мало не жбурнула його у вікно.

А потім подумала, що це погано. Що хтось знайде й надягне і, може, матиме погану карму? Авжеж, краще спустити його в унітаз.

Паскудний кардамон до кави.

О, це якраз можна й у вікно викинути. За мить кардамоновий туман уже розвіявся за вікном, мов прах покійника.

Дерев'яний лебідь з моря?

Лінка завагалася. Ні, лебідь ні. Це вона його знайшла. Йому він ніколи не подобався.

Залишилася тільки одна річ. Лінка видерлася на ліжку й зняла зі стіни картину. Свій портрет. Чудовий портрет.

Рука затремтіла.

Вона так довго думала, що це найцінніше, що в неї є.

Свідчення його кохання.

Пригадала, як розгортала цей дарунок у свій день народження. Яка вона була щаслива. Скільки емоцій, скільки почуттів крилося в цьому портреті. Як вона ним дорожила. Але тепер розуміла, що мусить його знищити. Бо інакше весь час житиме марними надіями. Весь час віритиме в це кохання, яке було й минуло, як літо. Як ті кілька липнів, серпнів, що їх вони провели разом, сподіваючись, що так буде завжди.

Узяла зі столу ножиці й устромила просто у своє око на портреті. Ні. Навіщо себе ранили? Адже це її обличчя.

Проте таке, яким він його бачив. Лінка не хотіла, щоб існувало обличчя, бачене його очима. Його почуттями, яких більше немає.

Розвернула портрет і заходила методично різати, через середину, і збоку, а тоді наступила ногами на раму й поламала її на кілька шматків. Усе зібрала й викинула в сміттєпровід. На щастя, сморід горілого став уже менш відчутним.

Повернулася додому, зачинилася у своїй кімнаті й гірко розридалася. Плакала так невтішно, що невдовзі весь светр був мокрим. Але плач припинився так само несподівано, як і почався. І тоді Лінка відчула себе вільною.

— Не знаєш, що так смердить у коридорі? Обід комусь згорів чи що? — запитала мама, яка невдовзі повернулася із крамниці.

— Гадки не маю, — збрехала Лінка. — Мабуть, що так.

«Усі щасливі родини схожі одна на одну, кожна нещасна родина нещаслива по-своєму». Так писав Толстой в «Анні Карениній». Але, мабуть, міг би написати, що всі щасливі святвечори теж схожі. А кожен невдалий — невдалий по-своєму.

Лінка зустрічала святвечір як завжди: з мамою, Адамом і Каєм. Цього року приїхала ще й краківська бабуся. Мабуть, якби не вона, то святвечір виявився б цілком вдалим. А так... Проблеми почалися, щойно бабуся з'явилася.

— Ну, і що ти тепер робитимеш? — глянула вона на онуку з-за своїх незмінних окулярів. Бабуся носила їх завжди і, хоч іноді міняла

скельця, та все ж зберігала вірність одній-єдиній моделі оправи із грубої чорної пластмаси, яка надавала їй обличчю виразу похмурої сови.

— Перевела собі життя, — невгавала вона. — Дитина — це відповідальність, а ти ще сама дитина.

— Облиш її, мамо, — мовила Єва Барська. — Ми впораємося.

— Упораєтеся, упораєтеся. Ти сама собі насилу раду даєш, а ще матимеш проблеми...

— Мама мені допоможе, — заявила Лінка.

— Авжеж. Допоможе.

І зітхнула, мовби тримала на своїх плечах весь світ, а тоді заходилася методично краяти цибулю.

— Принаймні приготую вам їсти. Поріж цього оселедця.

— Але я вже приготувала оселедця, — зауважила Лінка.

— Приготувала. Приготувала. Хіба ти щось умієш?

І тоді Лінка не витримала. Поклала цибулину на столі, щосили стримуючись, щоб не жбурнути нею в бабусю. І просто собі пішла геть. Згодом, уже з кімнати, чула, як мама прохала бабусю, щоб та залишила її в спокої.

— Звичайно. Найкраще, якби я взагалі зникла, — образилася бабуся.

«О, — подумала Лінка, — це справді було б найкраще».

До святвечірнього столу вона сіла похмура, і не допомогло, що саме її оселедця Адам хвалив найдужче, ані те, що під ялинку вона отримала дуже цікавий набір, «Довідник випускника» з математики й три пачки памперсів «Newborn». Настрій був зіпсований. Лінка досі переживала зустріч із Адріаном і цю химерну розмову, яку обоє провадили. Знищивши подаровані ним речі, вона хіба що ненадовго відчула полегшення. Але смуток залишився.

За солодким бабуся знову продовжила свою тираду, придивляючись до Лінчиного живота:

— Отак воно зараз буває. Дітлахи бавляться в сім'ю. В Англії відсоток неповнолітніх матерів просто вражає...

— Ніяка я не неповнолітня. Я доросла, — буркнула Лінка.

— Яка там доросла. Доки на себе не заробляєш — ти не можеш уважатися дорослою! Ну, і скажи мені, чому татусь дитини нею не цікавиться? Принаймні платить гроші?

— Бабусю!

— І що хорошого ти зробила? Уся родина через тебе опинилася в скрутній ситуації!

І тоді Лінка справді не витримала. Вона хотіла вийти, утекти, емоції в ній аж вирували. Підхопилася, мов солдат, і звернулася до бабусі. І навіть забула, що Кай усе чує, а при ньому краще стриматися.

— Блін горілий! Ти від мене відмахаєшся чи ні? Стільки в тебе цікавих питань! То і я тебе про дещо запитаю, Та? Чому ти тоді не допомогла моїй мамі? Чому покинула її саму? Чому дозволила...

— Замовкни! — гримнула бабуся.

— Ні, я не мовчатиму. Мама не бажає про це говорити, то, може, ти розповіси, га?

— Халінко, не треба, — попрохала мама. — Не ятри старих ран...

— Що ж, певне, я мушу бути тією, хто ятрить. Бо мені здається, що все це досі не загоїлося, оті всі рани!

— Це... це нічого.

— Нічого? Нічого? А для мене це найнезрозуміліша річ на світі! Якщо це таке «нічого», то чому ти мені не розповіси? Звідки мені знати, що ти мене так не покинеш, якщо це «нічого»?

І раптом бабуся пополотніла й сповзла на підлогу.

Це було схоже на театральну виставу. Мов не відбувалося насправді. Спершу Лінка дивилася на бабусю, сподіваючись, що та от-от устане й скаже: «Бачиш, до чого ти мене довела? Ти і твої розпитування?»

Але цього не сталося. І мама підбігла до бабусі, Адам викликав швидку допомогу.

— Пробач, мамо, — зі сльозами на очах попрохала Лінка. — Я ненавмисне, я справді цього не сподівалася, хотіла лише довідатися...

— Не хвилюйся. Вона дихає. Мабуть, знепритомніла.

— О Господи, — зітхнула Лінка.

Адам уже відчинив двері санітарам, які забрали бабусю до лікарні. На щастя, вона лише зімліла, бо швидко отямилася, коли її забирали. Але більше не здавалася такою суворою, як завжди. Навіть попри окуляри.

Солодкого вже нікому не хотілося. Лінка зникла у своїй кімнаті, щоб виплакати й дочекатися маму з лікарні.

Зате в Адріана сварки вдалося уникнути. Причому найпростішим чином. Від його приїзду він з татом майже не розмовляв. Зараз вони сиділи один навпроти одного, обабіч столу, кожен утупившись у свою тарілку. Але то не була мовчанка, яка виникає між двома людьми, що добре розуміють одне одного й тому не мусять розмовляти. Бо їм добре й у тиші. Ця мовчанка аж кипіла від емоцій. Причому з обох боків. Емоції були, мов підземна річка, якої не видно, але вона пливе й вирує. І нищить. Оселедець застрягав у горлі, пиріг смакував, як канцелярський клей, а в тиші здавалося, що чути, як миготять лампочки гірлянди на ялинці, чия пульсація то прискорювалася, то вповільнювалася. Нарешті Адріан не витримав.

— Навіщо ти мене запросив, тату? Що, не хотів сам сидіти у святвечір? Бо мені здається, що самому тобі було б краще!

— Не знаю, навіщо, — спокійно відповів батько. — Точніше, знаю. Я думав, що ти підеш до неї, поговорите, і до тебе повернеться розум. Але з того, що я бачу, так не сталося.

— Чому ти зі мною не розмовляєш? Хочеш покарати, так?

— Ні, — заперечив батько. — Просто мені немає про що з тобою говорити. Прикро, але я б хотів, щоб ти поїхав якомога швидше. Найкраще тобі перебронювати рейс. Зрештою, ти можеш і залишитися. Я завтра вранці поїду. Ключі залиш у сусідки із сьомої квартири.

— Ти їдеш? Куди? Мабуть, до своєї коханки, так?

— А чому тебе це має цікавити?

— Атож, ти на мене заповзявся, але ти й сам не кращий! Ти зраджував матір!

— Я не покинув твою матір.

— Теж мені геройський учинок! Ти із жалості, так?

— Це не твоя справа. Я не покинув її в потребі. І ніколи б не покинув. Коли ми вирішуємо бути з кимсь, то стаємо відповідальними за нього. Навіть, якщо кохання згасає, чорт забирай! Бо іноді воно згасає, іноді ми закохуємося в когось іншого чи хочемо від життя чогось іншого, так уже влаштований світ!

— Бла-бла-бла. Мама через тебе померла, бо ти її зраджував!

— Ні. Але ти цього однаково не зрозумієш. Тепер я піду до себе. Ти можеш довечеряти. Ага... Іще одне мушу тобі сказати, хоч і знаю, що тобі це буде боляче.

— Слухаю, — зухвало промовив Адріан.

— Якщо зі мною щось станеться, я хочу, щоб ця квартира дісталася моєму онукові. Це хлопчик. Ти знав?

Адріан замовк і відчув, що от-от розплачеться. Отже, батько позбавив його спадщини. Здається, так це називається?

— Тобі вона не знадобиться, ти влаштуєшся й там, тітка допоможе. Дібралися ж ви... Обоє рябоє, — голос батька звучав сумно. — Ну, на добраніч, — закінчив він розмову.

Такого Адріан не сподівався. Оце вже ні. Але потім подумав, що, може, це й добре. Якщо всі вважають, що він лихий, то нарешті можна ним бути. Можеш бути покидьком і найгіршою на світі людиною без жодних там гальм. Схоже, що так і справді можна жити!

Адріанів батько, уже у своїй кімнаті, обхопив сивувату голову долонями й заплакав. Рішення про квартиру він прийняв учора. Як і те, що відтепер частіше дзвонитиме до Халіни. Адріан зробив те, що зробив. Але чому він не мав би бути дідусем? Може, це його єдина в житті нагода? Він не сподівався, що син квапитиметься з одруженням. Його затягне Лондон, весь цей мистецький світ... Батько не розумів сина, у них не було нічого спільного. Але з'явиться цей маленький хлопчик. Може, йому не заборонять його бачити? Тим більше, що і Ягода раділа. Раніше він ніколи цього не робив, та раптом вирішив піти на різдвяну службу. Він не був релігійною людиною, але сподівався, що атмосфера костьола й оточення всіх людей, що туди прийдуть, дозволять йому помолитися. А він таки мав за що молитися. По-перше, щоб онук народився здоровим. Щоб Халінка пережила це якомога легше. А по-друге... Була Ягода. Після смерті дружини минули майже два роки. І він уважав, що настав час прохати її вийти за нього заміж. Вона вже досить начекалася. Люди таке завжди сприймають якось однобоко. Але вони з Ягодою покохали одне одного, і не було на те ради. Таке почуття рідко трапляється. От і з ним сталося вперше. Дружина ні про що не знала. Може, здогадувалася, а може, і ні. Він завжди ставився до неї з ніжністю й турботою. Коли та втратила роботу, він жодного разу не натякнув, що в цьому була якась її провина. А вона однаково почувалася винною, попри всі його зусилля. І відсторонилася від нього. Уже згодом довідався, що вона хапалася за будь-яку роботу, навіть за нічну... Друкарні, флаєри, прибирання. Навіщо вона це робила? Адже грошей було досить для всіх. Вона ж не мусила нікому нічого доводити. І все-таки вважала, що мусить. Чоловік зітхнув. Саме так він і сказав синові: він ніколи б її не покинув. Адріанова мати була занадто вразливою, мала делікатну психіку, а коли втратила роботу, з нею справді почалося відбуватися щось погане. Він намагався втішати її, бути ніжним... Та вона відкидала його зусилля. І тоді з'явилася Ягода. Як сонячний промінець. І почуття, яке вибухнуло з такою силою, якої він ніколи

досі не зазнав. Тепер йому більше не доводилося вибирати. Нарешті він міг бути щасливим. От тільки... Чи зможе, якщо його син...

Дійшов до костьола й за мить уже з усіма разом співав колядку. «Народився Бог предвічний...»

Перевів подих. Буде те, що має бути. Він намагався, Господь свідок. Але Адріан вільна людина. Він його син, та не його клон і не його продовження. Адріан вільний обирати. Нехай робить, як уважає за потрібне. А він постарается бути порядним і чесним. І любити це дитя за них обох.

Наталія й Азор загалом уважали святвечір вдалим. Щоправда, проводили вони його не разом, але це не заважало їм годинами балакати телефоном. Мама Наталії не дуже звертала на це увагу, бо весь час базікала зі своїми подружками і, попри всі свої запевняння, аж ніяк не потребувала доньки для повного щастя. Те саме стосувалося й Азора: усі займалися його сестрою, а він міг робити, що йому заманеться. Хлопець був задоволений, бо, як і щороку, отримав купу грошей від родичів. Треба подумати, на що їх призначити. От тільки він так страшенно сумував. Усе-таки розмови телефоном та есемески — це замало. Він сумував за її доторком, запахом її волосся, її лукавою усмішкою, коли вона без жодного слова присувалася до нього, а він обіймав її так міцно, що здавалося, наче їхні серця зливаються й б'ються в єдиному ритмі. Азор рахував дні, бо рахувати було що! Наталія поїхала лише позавчора, і він відчував, що просто не витримає цієї розлуки. Бо як? Аж до Нового року? Це жахливо, це нестерпно.

Каська не була ні в кого закохана, і зізнавалася собі, що їй це навіть підходило. Вона вже встигла розкохатися, Міхал залишився в минулому, а нікого іншого в неї не було. Тож у зв'язку з цілковитою відсутністю родинних і любовних непорозумінь Каська провела святвечір спокійно, об'їдаючись і дивлячись серіали. Вона не думала про навчання, виші й малювання. Просто відпочивала. Лише наступного дня свят узялася за щось серйозно, але головню тому, що батьки поїхали до тітки, удома нікого не було й не доводилося критися перед матір'ю зі своїми малюнками.

Спокійно було й в Оскара. Батька він уже відвідав раніше, і тепер сидів з мамою за столом. Вони розмовляли, але мама поводитися якось

дивно, а вираз її обличчя був загадковим. Проте це не віщувало нічого поганого. Зрештою, таємниця таки з'ясувалася.

— Я із деким познайомилася. І хотіла тобі сказати, — мама поклатала оселедця собі, а тоді синові. І він навіть не заперечував, мовляв, давно не дитина й може сам собі взяти.

— Ти?

— А чому би й ні? Ти вважаєш, що я занадто стара?

— Та ні, але... — Оскар геть знітився. — Як ти з ним познайомилася? Де? Хто він?

— Ой, годі тобі! Щоб так стару матір допитувати, — засміялася вона. — Просто... я принесла йому каву. Так і почалося. Він приходив до «Мишок».

— І довго це триває? — Оскар проковтнув слину.

— Досить довго, щоб я могла тобі сказати.

— Я радий за тебе, — сказав хлопець. Але звучало це якось непереконливо.

— Не схоже, що ти справді радий. Та не хвилюйся. Кожен має право закохатися.

— І ти в нього закохана? — якби Оскар їв тепер, приміром, рибу по-грецькому, він би точно подавився кісткою.

— Мабуть, що так... Він музикант.

— Музикант?

— Так. Грає в блюзовому гурті. Гітара, ударні, акордеон. Загалом він на всьому вміє грати.

— Нічого собі...

Його мати й музикант? Щиро кажучи, він запитував себе: що із цього вийде? Хоч і бажав матері лише добра.

— Я б хотіла, щоб ти з ним познайомився. Вони матимуть концерт після свят. Підемо?

— Звичайно, — відповів син.

— От і добре. Ага, і ще одне. Мені запропонували поїздку. На Новий рік, — повідомила мама.

— Це він запропонував?

— Так. Єремій запросив мене в гори. Можеш поїхати з нами.

Оскар замалим не розреготався.

— Авжеж! Ви тільки про це й мріяли, правда?

— Єремій сказав, що це гарна ідея...

— А що ж він іще міг сказати, мамо? Їдьте собі спокійно. Я із задоволенням залишуся вдома. Чесно. Мені теж іноді треба побути самому. Ну, і в будь-якому випадку тато ж тут.

— Справді?

— Так, — запевнив він. І побачив, як мамине обличчя проясніло. Але цього разу Оскар промовчав.

Проте найщасливішою у святвечір була Лідія. Вона й не сподівалася такого розвитку подій! Саме краяла оселедця, коли відчула щось дивне. Вона мовби впісялася. От блін! Сташек був на роботі, але вона негайно йому зателефонувала, за годину вже опинилася в пологовому, і от минуло кілька годин — і Лідія тримала на руках диво. Маленького хлопчика. Щоправда, виглядав він так, наче пройшов крізь важкі випробування: весь червоний, спухлий, очі — як в інопланетянина. Але все-таки, це було найпрекрасніша подія в її житті.

Для пана Антонія й пані Стасі перший день Різдва був цьогоріч особливим. Обоє не лише вважали Різдвяні свята найкращими днями року. Вони відзначали першу річницю весілля. Тому нині не запрошували нікого. Не сьогодні. Вирішили провести цей день лише вдвох. Пані Стася, звичайно, чудово приготувалася до свят, удома було море смачнющих страв, але пан Антоній виявився неблаганним: запросив дружину до вишуканого ресторану, купив квіти. Пані Стася сердилася, мовляв, це так дорого, та чоловік лише усміхався.

— Я хотів зробити тобі приємність. Щоб ти почувалася королевою.

І вона справді саме так себе й почувала. Подружжя сиділо по-святковому вбране, на столі блимали свічки, обоє думали про життя, яке може геть змінитися, якщо дати йому таку можливість. Попри їхній вік, їм здавалося, що попереду в них багато щасливих років. І їм не потрібно було про це говорити: чоловік та дружина розуміли одне одного без слів.

Джаз-клуб виявився якоюсь дірою. Будинок, схоже, жодного разу не ремонтували, крізь старі нещільні вікна нещадно віяло холодом, а обдерті, укріті графіті стіни просто відлякували.

— Куди це ти мене привела? — пожартував Оскар, та насправді почувався він ніяково. Ну й місце вони собі знайшли!

— Вони грають у різних приміщеннях. Куди запросять. Робота така. От побачиш, тобі сподобається, — і вже махнула комусь рукою. На сцені сиділо трійко музикантів, які настроювали інструменти. Усі бородаті. Оскар збагнув, що той Єремій — мабуть, бородань, що сидів посередині, отой з найдовшою сивою бородою. Здалеку він скидався на святого Миколая. «Замість грати в гурті, чувак міг би стати кіноактором», — подумки усміхнувся Оскар. Бородань підвівся й підійшов до них. Спершу обняв матір і поцілував її в щоку, тоді простягнув руку хлопцеві.

— Єремій, — мовив він. — Радий познайомитися. Мама багато про тебе розповідала.

— Оскар, — відповів той, простягаючи руку у відповідь. Здається, долоня трохи спітніла. Хлопець сподівався, що бородань цього не помітить.

— Мушу йти, — чоловік кивнув на сцену. — Ми починаємо.

Звичайно, тут усі пили, і Оскар відразу розхвилювався, що для мами погано буде бачити всі ці кухлі з пивом. Але мама замовила колу.

— А ти? — спитала в сина. — Хочеш пива?

— Ні, — заперечив той. — Досить і кока-коли.

І тоді залунали перші звуки блюзу. Чувак співав щось про Алабаму. Отой її Єремій. І Оскар зізнався собі, що голос в нього був класний. Глибокий, низький, оксамитовий. І соло теж звучало непогано. Він навіть трохи заслухався. Та позирнувши на маму, побачивши її закоханий погляд, трохи злякався. А що, коли все піде не так... і цей чувак її покине. Мама знову може почати пити від туги. Або, якщо не покине, але мама перебуватиме в оточенні всіх цих музик — і знову почне пити, бо в цьому середовищі всі бухають. Він цього не сприймав. Але, звичайно, не міг ніяк виказати свого незадоволення. Тому, коли мама спитала, чи йому сподобалося, Оскар відповів:

— Супер, мамо, вони круті.

І мама аж зашарілася від гордоців.

Наталія спускалася на лижах з вершини Носаля. Нарешті наважилася! Вона завжди боялася цієї гори, але подумала, що досить з неї безкінечних вправлянь на тренувальному майданчику. Раніше вона вже спускалася із Шимошкової, і все нормально. А тут був вибір: або дуже легкий спуск, або цей. Люди казали, що нагорі зовсім не

страшно. Мама та її подруги спускалися з Носаля без проблем. Наталія навіть не підозрювала, що її мама так гарно їздить на лижах, тож почувалася трохи ніяково. Тим більше вона мусить наважитися! Уже нагорі, куди дісталася підйомником, надіслала Азорові есемеску:

Увага! Увага! Тремтіть, люди, я спускаюся з Носаля!

У відповідь прийшов емотикон — усміхнена мордочка. Наталія підбадьорилася. Та коли побачила, що частина спуску вкрита кригою, хоч здалеку цього не було видно — похолола від страху. Спробувала трохи спуститися — і за мить уже простяглася на снігу. На щастя, з нею все було гаразд. Що ж, якщо це знадобиться — вона спуститься з гори рачки.

Або з лижами під пахвою. Не можна здаватися! У цьому й полягає життя. Раптом до неї під'їхав якийсь хлопець і, побачивши, як у неї нічого не виходить, дав кілька порад:

— Тут не можна їздити так м'яко, ти маєш різкіше звертати.

— Різкіше? — Наталія не була певна, чи зможе.

— Дивись, — показав він їй.

Дівчина спробувала, але знову впала. Засміялася.

— Дивися, треба переносити вагу тіла на лівий або на правий бік. Різко відштовхуєшся лижею, отак, добре. Бачиш?

Господи, вона аж зіпріла вся. На щастя, найважче було на вершині, де спуск виявився найкрутішим. Далі пішло легше, і Наталія вже панувала над лижами.

— Дякую! — вона на мить зупинилася й гукнула хлопцеві, який устиг спуститися нижче, і той пригальмував, чекаючи на неї.

— Томек, — простягнув руку в рукавиці, та, мабуть, йому зробилося ніяково, і він спробував її стягнути, а тоді підхопити палицю, яка впала в сніг. А тоді він і сам гепнувся! Цього разу Наталія простягнула йому руку, сміючись.

— Ну, це мене дуже підбадьорило, — сказала вона.

— Не варто сміятися із чужої невдачі, — усміхнувся хлопець. — Томек, — удруге простягнув руку, цього разу без рукавиці.

— Я знаю, — захихотіла Наталія. — Ти вже казав, — зауважила вона й собі спробувала стягнути рукавицю, але теж гепнулася на сніг. Вона майже плакала від сміху. — Наталія. Ти класно катаєшся. І з палицями?

— Раніше всі їздили з палицями. І я так навчився, як був малим. А без палиць мені якось незручно, особливо на поворотах. Мабуть, я традиціоналіст. Поїхали? — спитав він.

Наталія кивнула головою.

— Так. Моя мама може хвилюватися. Ще подумає, що зі мною щось трапилося, ведмідь зжер чи що.

Та коли вони спустилися вниз, весь час сміючись і жартуючи, мами з подружками там не виявилось. «Мабуть, подалися випити глінтвейну й анітрохи мною не переймаються», — подумала Наталія. А тоді їй спало на думку, що й вона б радо випила глінтвейну. Проте щойно збиралася запропонувати це новому знайомому, як серце її шалено закалатало. У її бік наближалася постать у такій знайомій куртці! Темні брови, хода тигра, шапка гірничного кольору. «Азор, — прошепотіла Наталія. — Азор!» Вона хотіла побігти йому назустріч, але ж на ногах були лижі, тож дівчина знову гепнулася на сніг. Відстебнула лижі й у незручних, важких черевиках помчала до нього. За мить уже була в його обіймах.

— Що ти тут робиш? Боже, яка ж я рада!

Але він нічого не відповів, натомість негайно поцілував. Для цього Азорові довелося звестися навшпиньки, бо в черевиках Наталія була вища за нього.

— Ти приїхав! Приїхав! Звідки ти знав, де мене шукати?

— Ти ж написала, що спускатимешся з Носаля!

— Ходи, треба забрати лижі.

Томек стояв біля її лиж, де вона його й залишила, а Азор відразу непривітно глипнув на нього.

— Томек, — простягнув руку хлопець, але Азор не простягнув правиці у відповідь.

— А це ще хто такий? — звернувся він до Наталії. Азор відчував, як у ньому закипає злість. Уже знайшла собі когось!

— Знайомий. Допоміг мені спуститися з гори. Якби не він, то я взагалі не знаю...

— Сорі, старий. Чесно, ми оце щойно познайомилися, — пояснював Томек, збагнувши, що ще мить — і Азор кинеться його бити. — Я вже йду. Точніше, їду, — він усміхнувся, помахав їм і поїхав геть.

Азор був розлючений.

— Певна річ, сама ти залишатися не можеш! Відразу треба когось шукати!

— Азоре! Припини! Я піднялася на саму вершину й не могла дати ради. Там усе скрижаніло.

— Авжеж. Це ти так думаєш!

— Ти що, ревнуєш? — запитала дівчина. — До знайомого, який допоміг з'їхати з гори? Здається, ти з мене смієшся.

— Ага, знайомий. Я бачив, як він на тебе витріщався!

— То й що?

— Якби я не приїхав, ви б уже точно собі десь пішли.

«А й справді», — подумала Наталія. Мабуть, що пішли б випити глінтвейну. Та й годі.

— А коли й так, то що?

— Як це — що?

— Ну, що? Мені не можна з кимсь кудись піти?

«Стережися, він уважає дівчат своєю власністю», — зринули в пам'яті Лінчині слова.

— Я не твоя власність. І можу зустрічатися, з ким хочу, — сказала вона. — І якщо ти мені не віриш, то продовжувати немає сенсу.

— Як це — немає сенсу? Я через пів-Польщі до тебе їхав...

— І все псуєш. Раджу замислитися, Азоре. Я не зустрічатимуся з тим, хто мені не довіряє. Я не перевіряю, з ким ти зустрічаєшся й навіщо...

— Але я ні з ким не зустрічаюся!

— Байдуже.

— Я тебе кохаю, — сказав він раптом. Уперше. — Мені досить тебе.

«Кохаю», — відлунювало їй у голові. Вона теж його кохала, але тепер...

— Ти не можеш ставитися до мене, як до власності. Для мене найважливіше — це свобода.

— Ти з ним спала?

— Звичайно. Там, на вершині Носаля ми швиденько трахнулися. У куцах, — відповіла вона. — Отих, скрижанілих. Знаєш, що? Я поїду, віддам лижі. А ти замислись, що кажеш. А коли вже все гаразд обміркуєш, то подзвони. Раджу подумати, що ти взагалі мелеш.

Азор крутнувся й прикусив губу. А тоді просто пішов собі, щосили намагаючись не розплакатися. Потинявся Закопаним і подався до себе. Він зупинився біля вокзалу, устиг залишити на квартирі рюкзак. А мало бути так гарно... Чому все раптом зіпсувалося?

Він ураз побачив, наче в сповільненій зйомці, як Наталія, його прекрасна, струнка Наталія у червоному комбінезоні біжить до нього в лижних черевиках. Як вони цілуються. Яка вона здивована й радісна. Як горнеться до нього. То це він завинив? Пригадав, як колись сказала йому Зуза: «Я з тобою почуваюся, наче у в'язниці». Бо він справді влаштував їй сцени, варто їй було зустрітися з подругою, а не з ним. Коли вона не знаходила для нього часу. Але йому здавалося, що коли ти з кимсь зустрічаєшся, то цього має бути досить.

Він був розгніваний. Простягся на ліжку, навіть речей не хотілося розпаковувати. То що, повертатися додому? Тепер, коли Наталія тут? Його прекрасна Наталія. Авжеж, вона миттю собі когось знайде. Або не когось, а отого, що стояв біля її ліж і чекав на неї. Звідки йому знати, як це могло закінчитися? Адже бачив, як той на неї дивився. Вона подобалася цьому типові, нічого дивного. Така дівчина всім подобалася. І могла зустрічатися будь із ким.

Задзеленчав телефон, і Азора мов приском обсипало. Може, це вона, Наталія. Але ні, то була мама.

— Ну, як там? Ти доїхав?

— Так, — відповів син.

— А чого в тебе голос такий?

Неймовірно, мама помітила, що в нього сумний голос?

— Ти вже бачився зі своєю дівчиною? — запитала вона.

— Ще ні, — збрехав Азор. — Поїзд запізнився, я щойно поселився.

А що там у вас?

— Усе добре. Складаємо з Анею пазли.

— Ну, то... розважайтеся. Я трохи перепочину. Ця поїздка мене геть виснажила.

І справді, щойно мама попрощалася, Азор поклав телефон на тумбочку й заснув.

Снилася йому Наталія й той хлопець, як вони удвох спускаються схилом, сміючись. Прокинувся весь спітнілий. Годинник показував п'яту вечора. Треба щось робити, щось вирішувати. Але що? Може, їм треба поговорити? Може, вона таки права? Перечитав усі

повідомлення від Наталії, усі есемески. Вона ж писала, що сумує. Що не може дочекатися, коли вони нарешті будуть разом. Азор без кінця переглядав фотографії, які Наталія йому надсилала, а тоді наважився.

— Привіт, — сказав він. — Пробач мені.

Тиша.

— Наталіє... я не хочу нічого псувати. Я... це правда, усе що я сказав. Я тебе кохаю. Не розумію, що зі мною відбувається. Я... я не здатен нічого із цим вдіяти. Ми можемо поговорити?

Наталія назвала адресу пансіону, де вони з мамою зупинилися.

— Унизу є кав'ярня.

— Я прийду за півгодини, — пообіцяв хлопець.

Заслав ліжку, а досі нерозпакований рюкзак залишив під стіною. Йому шкода було часу на щось інше. Летів до неї, мов на крилах чи дельтапланом... Убіг до кав'ярні, а вона сиділа там, така вродлива... Уже не в червоному комбінезоні, а в довгому білому светрі, який контрастував з її чудовим темним волоссям. Азор стояв, захеканий, і милувався нею.

— Боже мій, пробач, — проказав він. — Не знаю, що це зі мною. Ти мені така потрібна. Я збожеволію, якщо ти мене покинеш. Навіть думати не хочу...

— То, може, не думай забагато, — порадила Наталія. — Чимало лихих речей береться якраз із такого думання. І це лихе в тобі, а не в мені. Розумієш?

— Ну... мабуть, так.

— Як сталося, що ти приїхав? — змінила вона тему.

— Мені подарували купу грошей на свята. У нас завжди так буває. Дарують бабки. Минулого року я купив собі класний об'єктив. А цього року, коли мене спитали, що я собі куплю, ну, тобто яку мрію реалізую, я подумав, що в мене одна-єдина мрія. Бути з тобою. Мама поставилася підозріливо, але ж я дорослий. Ми ж дорослі, правда? І я купив квиток на ранковий поїзд. І ось я тут.

— Я дуже рада, — сказала Наталія. — Де ти зупинився?

— А, це таке дешеве помешкання. Там не так гарно, як тут. У старої горянки, — усміхнувся Азор. — Та найважливіше, що там широке ліжко...

— Азоре! — дорікнула дівчина.

— А що таке? Усі люблять гарно виспатися! — захищався він. — То що? Йдемо гуляти? Чи ти відразу хочеш побачити мою кімнату?

— Прогулянка, глінтвейн, а потому відвідини пансіону в горянки.

— Не певен, люба, чи це місце можна назвати пансіоном... Але ходімо.

Оскар залишився сам, і йому це навіть подобалося. Та після двох днів, проведених у самотності, він раптом запрагнув із кимсь зустрітися. Але з ким? Усвідомив, зрештою, не вперше, що у Варшаві він ні з ким не потоваришував. Крім Лінки. Подзвонив до неї.

— Прийдеш на матюху? — запропонував.

— На матюху? — здивувалася дівчина, ніби вони досі не вчилися разом цілими годинами.

— А що? Думаєш, що вже всі розуми поїла, і більше нічого тобі не треба?

— Та ні... Просто якимось мені не хочеться.

— Ти що! Не вірю, — дражнився Оскар. — А чого ж тобі хочеться?

— Ну, не знаю. У кіно, наприклад, хочеться.

— Ну, то ходімо.

— Та ну, не знаю. А ти не соромитимешся?

— А чого б я мав соромитися?

Про що це вона?

— Розумієш, я виглядаю, як бегемотиха. І єдине, що на мене ще налазить — це шуба пані Стасі!

— Знаю, — засміявся він. — Я вже бачив. Нормально. Можемо ввечері піти. Як стемніє...

— Оскар!

— Що? Це ж твоя була ідея, щоб я соромився.

Вони пішли на якусь комедію, і це виявилось дуже приємно. Лінка подумала, що добре почувається поруч із ним. І це просто щастя, що Оскар у Варшаві. Наталія поїхала з міста, Каська теж. Лінка страшенно нудьгувала.

— А що ти робиш на Новий рік? — запитала вона, поглинаючи останній шматок піци (бо після кіно вони пішли до піцерії) з пармською шинкою та руколою. Лінка б радо ум'яла ще одну таку.

— Нічого, — відповів Оскар. — Мене ніхто не запросив.

— І мене.

— А твої подруги?

— Обидві поїхали з Варшави. А решта... я зараз така незручна. Не п'ю алкоголю, із цим животом узагалі не дуже приваблива. Знаєш, я просто ходяча ілюстрація з підручника сімейного життя. Така собі пересторога перед незахищеним сексом. Нікому таке не подобається.

— Припини. Як на мене, ти із цим животиком дуже кумедна.

— Ну, знаєш!

— А що? Ти схожа на живого Мумі-троля.

— Дякую!

— Ну й апетит у тебе!

Її піца давно зникла, і Лінка, подумавши, замовила ще сирник із морозивом. Друга піца — це вже занадто, а бажання поласувати солоденьким кожному зрозуміле.

— На жаль. Боюся, що малюк вимагає жертви. Невдовзі я перетворюся на справжню шафу. Точніше, уже перетворилася.

— Це лише живіт. Усе потім зникне, — утішив її Оскар.

— А як там романтична поїдка твоєї мами? Вона тобі дзвонила?

— Так, один раз. Здається, у неї все дуже непогано.

— Ну, дивися, як класно. Впродовж кількох місяців вона знайшла роботу і любов.

— Ага. Я й не сподівався.

— Ну ж бо, а чого так невесело? Ти з ним узагалі знайомий?

— Авжеж. Та ні, схоже, що він непоганий. Але я боюся. Розумієш, це таке середовище. Усі музиканти п'ють.

— Якби твоїй мамі заманулося випити, вона б це зробила незалежно від середовища.

— Та воно так. Просто, коли щось близько, то це спокушає. А крім того... Якимось це незвично. Ну, тобто, що мама з іншим чоловіком.

— А чому?

— Не знаю. Може, просто всього виявилось забагато. Забагато й зашвидко. Іноді мені здається, що я не встигаю за власним життям.

— Ну, мені ти цього можеш не казати, — засміялася Лінка. — Іноді життя змінюється так несподівано, правда? Можна взагалі не сподіватися змін, а вони просто настають — і все.

— Загалом я люблю зміни, — замислено відповів Оскар. — Уяви: через рік ми всі будемо вчитися в різних вишах, кожен піде своїм шляхом...

— Ну, мій шлях давно відомий, — сумно відказала Лінка. — З візочком. Доріжкою в парку...

— А навчання? — запитав Оскар.

— Не знаю. Мама наче й казала, що вони мені допоможуть, але як? Я оце щойно замалим бабусю не прикінчила, тож бабуся відпадає. Зрештою, я ніколи не сподівалася, що вона допоможе...

— Як це: замалим не прикінчила бабусю?

І Лінка розповіла йому все.

— Ти в неї була?

— Ні, мені соромно. Я їй стільки наговорила, що в неї мало інфаркт не стався.

— Ти повинна до неї піти!

— Я подумаю.

— Піди, вона зрадіє. А якщо й ні, то ти принаймні знатимеш, що зробила все можливе.

— Мабуть, ти правий, — зітхнула Лінка й посмутнішала. Якось вона геть пригасла, проте відчувала, що Оскар правий. Треба перевідати бабусю; Нині вже запізно. Піде завтра вранці.

— А на Новий рік... може, до мене завітаєш?

— Не знаю, чи не залишуся з Каєм, — відповіла вона. — Але ти можеш прийти! Влаштуємо собі дитячу вечірку. З дитиною та ще й другою в животі.

Оскар усміхнувся.

Краще вже дитяча вечірка, ніж нидіти самому вдома.

Лінка постукала до палати номер п'ять, де лежала бабуся і, не почувши відповіді, увійшла. У руках тримала торбинку з мінералкою, мандаринками й шоколадом. Усе купила мама, яку Лінчина ідея дуже втішила.

— Тільки більше її не серди, — попередила вона.

— Та вже ж! — відповіла донька. — Я мовчатиму як риба, обіцяю!

Старенька лежала під крапельницею. Окуляри зняла з носа й виглядала геть беззахисною. Але не спала. Підвела очі на онуку.

— Доброго дня, — заговорила дівчина. А потім подумала, що це якось занадто сухо. От тільки вона геть не знала, із чого почати.

— Доброго дня.

— Я прийшла... попросити пробачення. Бабусю, я завжди кажу зайве. Я не хотіла так тебе розхвилювати. Розумію, що втручаюся не у свої справи, та я просто хотіла зрозуміти. Але більше не буду. Мабуть, ти мала на те причини... Ти тут сама лежиш? — роззирнулася палатою.

— Наразі так. Сусідку відпустили додому. Завтра вона повернеться.

— Як ти себе відчуваєш?

— Зі мною все добре. Не розумію, навіщо вони мене тут тримають. Зробили аналізи, кажуть, що все гаразд. Але зараз свята, тож виникли якісь проблеми з випискою.

— Зіпсувала я тобі Різдво, — мовила Лінка. — Пробач мені. Якби я знала...

— Атож, усі вважають мене монстром. А в мене теж є почуття. І я теж... не хочу повертатися до минулого.

— То не повертаймося.

— Але не думай про мене так. Що я лиха. Скажу тобі одне: якби я могла, то напевне допомогла б твоїй мамі. Тоді ситуація склалася так, що це було неможливо. І годі про це. Ніколи більше мене не розпитуй, добре?

— Добре, — кивнула головою Лінка. — А тепер... може, тобі чогось треба?

— Знаєш, що? Я б чаю випила. Там, у коридорі, є чайник, а ось тобі чашка. У лікарні найбільше хочеться гарячого чаю.

Старенька пила гарячий чай і думала про своє життя. Про те, що люди повсякчас роблять якийсь вибір, і не завжди правильний. Та гірше, коли нічого не роблять, хоч мали б. Сама вона вважала, що немає сенсу повертатися до минулого. Що було — те було. Щось вона зробила, чогось ні — нічого не вдієш. Вона собі вибрала чоловіка. Слухняність і обов'язок. Ось, як вона це розуміла. І знала, що це був найгірший вибір у світі. Але не можна його зрікатися. Людина сама перетворюється на той вибір і мусить із цим жити, цього не зміниш, як не можна змінити кольору очей чи форми носа. Решта... перепросини, самобичування — це лише втеча. А взагалі... Взагалі вона просто жила...

— Ну, як там бабуся? — запитала мама.

— Добре. Її мали б виписати але лікаря немає чи що. Схоже, що з нею все гаразд. Мамо... І ти мене теж пробач. Я завжди бовкну щось зайве. Просто я не витримала, бо вона чіплялася...

— Ти ж знаєш, яка бабуся. Але й у неї було нелегке життя.

— Чому?

Єва зітхнула. Вона не знала, що можна розповісти доньці, а що ні.

— Ти дідуся пам'ятаєш?.

— Ну, не знаю... не дуже, — відповіла Лінка.

— Може, воно й краще. Він був... він важка людина. Бабусі з ним жилося нелегко. Мабуть, тому вона така, яка є.

— А що з ним було не так? — допитувалася Лінка.

— Ет, не варто про це.

— Неправда, мамо. Це ти така, яка є. Мені здається, що не можна постійно всього приховувати. Я хочу знати. Зрештою, це мої гени, хіба ні?

— Що ж, сподіваюся, що ти не надто багато від нього успадкувала... Усе через війну. Він був малим хлопчиком, коли втратив усе. А коли виріс, спогади повернулися. Почалися різні нав'язливі ідеї... А з рідними... він був просто дуже суворим.

— Суворим? Тобто?

— Ну, як би тобі пояснити... завжди все мало бути так, як він хоче.

— А чому ж він тоді поїхав звідси?

— Ну... просто поїхав. Не розпитуй. Я втомилася.

Лінка кивнула головою. Звісно. Більше вона точно не дізнається. Це й так диво, що бодай про щось довідалася. Хоч якісь крихти родинної історії.

Каська повернулася до Варшави на Новий рік, і саме вчасно. Бо мусила дещо зробити, дуже важливе. Термін подачі робіт на конкурс минав 31 грудня. Треба було їх запакувати й надіслати, але так, щоб батьки не довідалися. Тому Каська завела будильник на п'яту ранку, тихесенько встала, підправила ще кілька малюнків, а тоді помчала на Головну пошту. Відіслала посилку, посиділа трішки в теплі, розмірковуючи, що з того всього вийде. «Навіть, якщо мене не приймуть, я принаймні намагалася», — подумала вона. А тоді повернулася додому й тихенько ковзнула до квартири. Вона знала, що батьки сплять міцно. Ет, навіть, якби прокинулися, вона б щось вигадала. Принаймні посилка вже була в дорозі. Каська не могла

ризикувати й висилати малюнки пізніше, невідомо, які в них плани на сьогодні. А вона ж мусила погоджуватися з усім, що пропонували батьки. Її бунт був удаваним. Якщо це взагалі можна назвати бунтом.

— Куди ви, власне, збираєтесь? — позіхнула Лінка. Щиро кажучи, їй хотілося спати. Невідомо, чи вона взагалі дочекається півночі. Хоча мав прийти Оскар. Що ж, негоже спати, коли чекаєш на гостя. Ба більше, Кай уже не перший рік прохав її дозволити подивитися на фесрверки опівночі, і взагалі хотів дочекатися Нового року, і завжди залишався розчарованим, бо засинав раніше. Так, вона мусить триматися!

— До знайомих, — і собі позіхнула мама.

— Що, теж позіхаєш? — засміялася Лінка. — Ну, гаразд, зі мною все зрозуміло, але ти?

— Знаєш, що? Я б радо залишилася вдома. Але Адам хоче йти. Не можу ж я його розчарувати.

Лінка пішла на кухню. Вирішила приготувати собі каву й подивитися, чи все в них є. Бо якщо треба щось докупити, вона мала останню нагоду: крамниця зачинялася за півгодини. Адам однією рукою насипав каву до чашки, у другій тримав булку із сиром та шинкою й пожадливо їв. Побачивши Лінку, він заховав булку за спиною.

— А ти чого? — засміялася Лінка. — Ховаєшся з бутербродом?

— Я думав, що це мама. Вона мене ласє, що я погладшав, а я їй кажу, що це кувада.

— Що? Ковадло?

— Ага, ковадло, — захихотів він. — Кувада. Це таке явище, яке полягає в тому, що чоловік вагітної поводить ся так само, як вона. І навіть відчуває біль під час переймів. Узагалі уподібнюється...

— Але ж ти не мій чоловік.

— Я виконую обов'язки, — Адам гордовито випнув груди. — Знаєш, у багатьох суспільствах заведено так, що коли чоловік загинув на війні чи помер, то його обов'язки переймає хтось із родичів. Бо жінка не може жити сама...

— Адаме, будь ласка, — засміялася Лінка. — Зроби й мені кави, пліз. Але не розчинної, вона отруйна.

— Отруйна? — занепокоївся Адам.

— Ага. Суцільна хімоза. Запар мені меленої в горнятку.

— І бутербродик?

Лінка ствердно кивнула. Від їжі вона не відмовлялася, оце вже ні.

Лінка готувалася до Нового року. У крамниці, звичайно, кортіло купити чипси й колу. Але ж ні, їй не можна такого! Тому на тарілках лежали маленькі бутербродики, виноград і салат із тунцем. Усе смачне й корисне. Кай аж підстрибував від радощів.

— Можна, я надмухаю кульки? Ну, будь ласка, можна?

— Дмухай собі, — погодилася Лінка. Вона справді втомилася. Почувалася обважнілою, мов слониха й лінивою, як лінивець. Її виснажило готування всіх цих частунків, хоч їх і було небагато. Уночі вона часто прокидалася, її будили судоми, а живіт нині якось особливо заважав. Кай надмухав кульки й поприклеював скотчем по всій кімнаті. Може, це було не надто вправно зроблено, зате атмосфера стала справді святковою.

— Пограємо в щось? — запитав братик.

— Коли Оскар прийде, добре? Я втомилася.

— А коли він прийде? Ну, коли?

— О дев'ятій, — позіхнула Лінка. — Слухай... — спало їй на думку. — Ти ж мій найлюбіший на світі братик? Правда?

— Ага.

— Тоді дай мені подрімати півгодинки, добре? Бо... — і тут вона вдалася до аргументу, який мав прозвучати досить серйозно. — Бо малятко каже, що йому треба перепочити.

Кай повагом кивнув головою.

Лінка замружила очі. Відбувалося щось дивне. Щойно було темно, а тепер світло сліпило очі. Що таке? Що сталося? Глянула на мобільник. Восьма? Стоп, Оскар мав прийти о дев'ятій... Але ж о восьмій темно. Щось не так із телефоном, — вирішила вона. Щось тут... І знову лягла. Ні, щось узагалі не так. Абсолютно. Вона попленталася на кухню, щоб попити води, і здивовано побачила, що на дивані лежить Оскар. І спить. «Отже, я проспала Новий рік, — збагнула вона. — Ні, не вірю, це неможливо!» І вона голосно засміялася. Оскар розплющив очі. А Лінка помітила, що поруч, на

тому самому дивані, спав Кай, який щойно теж прокинувся й почав вимахувати руками, наче вітряк.

— Що за фігня? — спитала вона. — Чому ви мене не розбудили?

— Ми намагалися, — відповів Оскар. — Але ти сказала, щоб ми відвалили.

— Не могла я так сказати! — обурилася Лінка.

— Могла! Ти взагалі сказала купу бридких слів, а я це все зняв на телефон, — похвалився Кай. — Хочеш подивитися?

— Звичайно, але дай мені одну хвилинку, — усміхнулася Лінка й сягнула по останнього бутерброда, залишеного на тарілці.

— Ти спала, але було дуже класно, — розповідав Кай. — Ми грали в різні ігри, а Оскар улаштував феєрверк, ми підпалили його на тротуарі, і він вибухнув.

— Господи, — видушила Лінка. Їй відразу почала ввижатися петарда, яка вибухає просто Каєві в обличчя. Але ні, Кай здався неушкодженим. Дівчина позіхнула. Вона була напівпритомна. Треба терміново випити кави, тоді розум точно проясніє.

— Нарешті я дочекався Нового року! Усе небо було кольоровим, аж вуха довелося закрити, коли вибухали петарди! — радів Кай. — Пограємо? — він з надією глянув на Оскара.

— Старий, щойно розвиднюється, бачиш? Пограємо, коли ще поспиш... годинки зо дві. Причому в себе, добре?

— Добре, — погодився Кай і, не огинаючись, пішов до своєї кімнати, сподіваючись, що за дві години на нього чекатиме заслужена нагорода.

— Щасливого Нового року, — сказав Оскар. — У нас ще є пляшка шампанського.

Швидко відкрив дитяче шампанське й налив їй до келиха.

— Щасливого Нового року, — усміхнулася Лінка, хоч досі почувалася трішки ображеною. Ну як, як вони могли її не розбудити?

Відео в мобільному почасти все пояснило. Лінці аж сльози виступили на очах, коли вона побачила себе: розкуйовджена й абсолютно непритомна, вона вергала громи проклять на Богу духа винних Оскара й Кая.

— Атож, такого Нового року в мене ще не було, — усміхнувся Оскар.

Січень

З мобільного додатка для вагітних

32-й тиждень вагітності

Дитина 1,8 кг, 42 см

Твоє маля виглядає як новонароджена дитина. Личко стає більш округлим, шкіра м'яка й ніжна. Малюк спить, смокче пальця, чеberяє ніжками, робить гримаси.

33-й тиждень вагітності

Капустина, 2 кг, 43 см

З'являється рефлекс звуження й розширення зіниць, формується імунна система. Максимальний рівень навколоплідних вод — до двох літрів.

34-й тиждень вагітності

Цвітна капуста, 2,3 кг, 45 см

Якщо цього не сталося раніше, малюк уже має зайняти головне передлежання. Якби твоє маля народилося зараз, найвірогідніше, воно було б цілком здорове й нормально розвивалося. Травна система готова приймати материнське молоко.

35-36-й тиждень вагітності

Кавунчик, 2,5 кг, 46 см

Дитина додає у вазі по 250 г на тиждень, дедалі більше пісяє, а у випадку багатоплідної вагітності ти найпевніше вже народила. На тридцять шостому тижні вагітності дитина повністю готова з'явитися на світ.

37-38-й тиждень вагітності

Гарбузик, 2,9 кг, 48 см

Дуже скоро ти зустрінешся зі своїм малюком

«Дуже скоро ти зустрінешся зі своїм гарбузиком», — усміхнулася Лінка, хоч їй було геть не до жартів. До школи йшла неохоче, бо нині

вони мали вчитися танцювати полонез. А вона почувалася не надто комфортно, таким собі слоном на манежі. Велика й товста. Тюлень. Кит. Лінка злякано дивилася на власне тіло. Мало того, що вона неймовірно погладшала, то ще й на животі утворилися страшенні розтяжки, хоч вона й мастилася спеціальним кремом. Це виглядало огидно. Червоні «павучки» капілярів, тріщини на шкірі. Ніби усередині була не дитина, а якийсь вогонь, лава, що от-от вибухне. Те саме вона помітила й на грудях, хоча ті збільшилися не так страшенно. В Інтернеті Лінка читала, що це зблідне, але не зникне назавжди. Розтяжки залишаться, ніби шрами після дитини. Мало того, що вона опинилася із цим сама, то ще й така спотворена. Огидна. Затаврована. Зіпсута. Це було так несправедливо. Він там, у Лондоні, ходив собі вулицями, мов нічого не сталося, їздив на метро. У нього не було нудоти, величезного живота, розтяжок. Йому не хотілося спати майже весь час. Він міг їсти й пити, що забажає. Йому не треба було берегтися. А що потім? Він скаже: «Так, це моя дитина»? Даватиме гроші або й ні, не займатиметься малям жодної хвилини, а тоді скаже: «Авжеж, це мій синок, правда ж, такий схожий на татка»? Це було дуже несправедливо. Лінка подумала, що воліла б бути мужиком. І загалом рада, що народить хлопчика, бо переважно чоловікам у всьому легше.

«Хочеш забути про одну проблему — подумай про іншу», — зітхнула Лінка й почала міркувати про «стоднівку».

Вона ніколи не належала до тих, хто без кінця бігає по вечірках, але завжди — тобто раніше — думала, що «стоднівка» — це загалом класна штука. Трохи нагадувало англійський «prom». Щоправда, у Польщі мало хто їздив на «стоднівку» лімузином, але це все ж була неабияка подія. Сто днів до випускних іспитів. У них цього року наприкінці січня. От і чудово, але їй було так сумно. По-перше, вона не мала чого вдягти, і це найбільша проблема. Чорна мамина сукня, така вільна, начебто ще налазила, але Лінка виглядала в ній як тьотя-бегемотя. Просто незграбно. Вона скидалася на катафалк якогось володаря темряви. Ні, у цьому вона піти не могла. Їй здавалося, що може, краще виглядатиме в брюках для вагітних, наприклад, чорних і блискучих. І вільній світлій блузці. Вона бачила такі речі, але грошей на них не було. Якщо вже сукенка, то якась світла. Точно не чорна.

Чорне ніби й мало робити її стрункішою, але це був явно не той випадок.

Друга проблема, звісно, така, що немає з ким піти. Може, це й не дуже страшно, та раніше, коли вона ще була з Адріаном, то уявляла собі, що танцюватиме полонез із ним. А в її класі будуть не лише мішані пари, а ще й дівчачі, бо дівчата переважали. От тільки — котра з них танцюватиме із гладухою? Зуза? Ні, у Зузи був хлопець. Новий. І вона танцюватиме з ним. Інес? Здається, те саме. Лінка зітхнула. Вона не наважувалася нікого прохати. Доведеться сподіватися, що якимось усе владнається. Та чого там, на крайняк залишиться без пари й замикатиме полонез. Ото вже всі животи надірвуть зі сміху!

Третя проблема — це її клас. Спочатку, коли вони щойно довідалися, усе наче й було гаразд. Тепер, коли живіт зробився велетенським, Лінці дедалі частіше здавалося, що вона їм заважає. Не підходить. Зайва. Вона огидна із цією вагітністю. Не така, як треба. Зовні то були дрібниці: усі йшли на морозиво, а її не покликали. Розмови вщухали, коли Лінка виходила в коридор. Звичайно, не всі поводитися так. Зуза й Інес намагалися її захищати, але навіть разом вони не могли зробити так, щоб Лінка почувалася добре в компанії. Оскар завжди стояв за нею, але й це марно, бо його ніколи нікуди не запрошували. Іноді Лінку захищав Азор. Вона знала, що він робить це через Наталію. Це здавалося трохи штучним, проте Лінка була йому вдячною (попри те, що не терпіла його й боялася, що він ошукає Наталію). Його якраз у класі слухалися.

От і зараз, коли вони репетирували у фізкультурному залі, Лінка чула хихотіння, бачила усмішечки. Розуміла, що це через те, що вона така гладка. Фізкультурниця дивилася на неї якимось дивно.

— Халінко, — звернулася вона. — Якщо ти хочеш, то можеш не танцювати полонез. Ти ж не зобов'язана.

— Але я хочу танцювати, — заперечила Лінка. — Я добре почувуюся. І не розумію, чому я маю...

— Ой, знаєш, це псує загальне враження, — відповіла фізкультурниця.

«Що вона сказала?» — подумала Лінка й аж завмерла.

«Це псує загальне враження?»

— То мені не танцювати полонез, бо моя вагітність псує вашу хореографію?

— Я не сказала, що ти не повинна танцювати. Лише, щоб ти все обміркувала. Тобі може зробитися недобре...

— Я почуваюся чудово. І знаю всі фігури танцю, — раптом їй дещо спало на думку. — А що, коли б я була такою товстою без вагітності? Ви б теж тоді сказали, щоб я не танцювала? Хіба це не була б дискримінація?

Вона озирнулася довкола. Невже, сто чортів, ніхто її не підтримає.

— Це і є дискримінація, — спокійно озвався Оскар. — Кожен має право танцювати полонез на «стоднівці». Товсті й худі, гарні й потворні. Вагітні й ні. Без руки чи без ноги...

— Але це надмірні зусилля, — захищалася фізкультурниця. — А на останньому місяці...

— Я впораюся, — сказала Лінка.

— Ну, але ми хочемо, щоб наш полонез був гарний, — заявила Маня. Лінка її завжди недолюблювала.

— А й справді, — підхопила наступна. — Батьки зніматимуть усе на відео. І як вона із цим животом виглядатиме на відео?

Лінка розлютилася. Але більше нічого не могла зробити чи сказати. Вона просто чекала, що буде далі. Зате Оскар мало не задушив дівчат.

— Можна, я процитую ваші слова в газеті? Це викличе сенсацію, а мені саме замовили статтю для «Випускника». Якраз про «стоднівки».

Дівчата зареготали йому просто в обличчя.

— Не маєш права! А зрештою, пиши собі, що хочеш. Цю макулатуру однаково ніхто не читає.

— Припиніть, — озвався раптом Азор. — Годі. Ви огидні. Це нетерпимість. Це просто расизм якийсь. Я вважаю, що Лінка повинна танцювати, як і всі.

Що ж, Оскар міг собі говорити різні речі, та насправді саме Азор урятував ситуацію.

— Дякую тобі, — сказала вона йому після уроку.

— Немає за що, — хлопець знизав плечима. — Я вчинив так, як уважав за потрібне.

Лінка знала, що це не зовсім так. Адже раніше він теж неї сміявся.

— Якраз до такого я ставлюся досить чуйно, — додав він.

— Чому?

Він похитав головою.

— Байдуже.

І побіг переодягатися, а Лінка залишилася з новою загадкою. Чому Азор такий? Невже взагалі можливо, щоб людина змінилася? Тепер до неї йшов Оскар.

— Дякую тобі, — мовила Лінка.

— Ти ж розумієш, що це не я тебе захистив, а він.

— То й що? А ця стаття — то правда?

— Ні. Але можу написати. Слухай... Я вважаю, що цього не можна так залишати. Не можна, розумієш? Ця бабера просто страшна. Як вона взагалі може працювати в школі? Я збираюся піти із цим до директорки й про все їй розповісти.

— Тоді їй капець.

— То й добре! Як можна сказати комусь, що через свій вигляд він псує їй хореографію? Кошмар.

— Вона просто сказала правду, — засміялася Лінка.

— Гівно вона сказала, а не правду, і вона, по-перше, не мала права, а по-друге, це брехня. Мені не заважає, що ти така трохи... пампушка. Ти виглядаєш чудово. А взагалі цей танець для нас, і це нам має бути добре. А не ми для танцю, правда?

— Правда, — відповіла вона. — Але це лише нам так здається.

— А взагалі... Ти... ти йдеш із кимсь на «стоднівку»? Тобто...

— Ти що, знущаєшся? — Лінка розсердилася. Дурне питання, адже Оскар знає, що вона залишилася сама. Навіщо він її дразнить?

— А ти б не хотіла... тобто... я б хотів танцювати з тобою. Полонез.

— Ти здурів? Хочеш стати посміховиськом для всієї школи?

— Хоча б заради принципу...

— А я не хочу, щоб ти це робив через принципи.

Оскар зніяковів. Не знав, що сказати, аби вона зрозуміла, що це зовсім не задля принципу. Принаймні не зовсім через це. Та водночас боявся здатися нав'язливим.

— Та ні... Лінко. Ти ж моя подруга. Єдина людина в цілому класі, з ким я можу бути відвертим. А що, може, мені з Азором танцювати? — засміявся він.

— Що ж, боюся, Азор уже зайнятий.

— Ну, тоді... з Міхалеком?

Лінка вибухнула сміхом.

— Ти моя остання надія.

— Неправда. Міг би запросити якусь нормальну дівчину.

— Звісно. Бо ти ненормальна. Яку? Мені ніхто так не до вподоби, як ти.

Лінці зробилося тепло на душі. Так приємно. На якусь мить вона просто відчула себе звичайною дівчиною. Мовби й справді просто готувалася до «стоднівки». Неначе перед нею весь світ. І немає цього величезного живота з дитиною, яка гикає й хвицяє ногами всередині. Кавун, гарбуз, диня, велетень. Це було так приємно. Крім того, Оскар так на неї дивився... Якось трохи не так, як дивляться на дівчину в її ситуації.

— Класно, — тільки й сказала вона. — Я з радістю танцюватиму з тобою полонез. Навіть у першій парі, якщо це знадобиться, — і Лінка засміялася.

— Хтозна!

Оскар не розповів Лінці про свої плани, зате пішов до директорки. Поговорити про фізкультурницю.

— Учителька сказала, що Лінка... що коли вона танцюватиме, то хореографія виглядатиме погано. Можливо, я не мав би скаржитися чи ще щось таке, та мені здається, що це було... — він підшукував відповідне слово, — неправильно.

— Добре, що ти захищаєш Халінку, — мовила директорка. — Вона цього дуже потребує. Ми начебто й живемо в такому сучасному світі, проте надто юна вагітна дівчина досі викликає якісь нездорові емоції. А як у класі на це реагують?

— Та... Начебто нормально. Але вони теж трохи від Лінки відсторонилися. Так мені здається. Проте без ворожості. Просто... Розумієте, Лінка зараз мало підходяща для тусівок.

— Так... Добре, що ти на її боці. Друзі в житті найважливіші. Знаєш, можна втратити хлопця чи дівчину, та коли маєш вірних друзів, то якось можна із цим жити. Мені це добре знайоме. Дякую, що ти мені розповів про цю ситуацію на фізкультурі. Я поговорю з пані Суско. Можливо, вона не усвідомлювала, що робить... — директорка зітхнула. — Хоча як педагог, мала б.

Оскар сидів за комп'ютером. Як це зробити? Не може ж він описати те, що сталося в школі, особливо тепер, коли він розповів про

все директорці. Не може нарікати на школу, у якій учиться. Є ж певні межі. А шкода. А може, не називаючи школи, написати в загальному? Ні, теж ні. Це не журналістика. Блін. Витягнув телефон.

— Привіт, — сказав. — Я думав, щоб це описати, ну, розумієш, усю цю ситуацію, ну, бо воно аж саме проситься... Може, у «Випускнику» це б когось зацікавило.

— Це можна навіть надіслати до «Виборчої», але ми цього не робитимемо.

— Та ото ж. А чому ні?

— Бо не можна рубати гілку, на якій сидиш, — пояснила Лінка. — Бо в школі працюють чудові люди, а так ми всім лише нашкодимо. Ні, ти що, мови не може бути.

— Я розумію. Але мені аж руки сверблять...

— Руки сверблять? Схоже, тобі до лікаря, — пожартувала Лінка. — Ми можемо написати про щось інше. Або ти можеш. Ти ж казав, що пишеш про «стоднівки»...

— Та ні. Але ти права. Так не можна.

— Хіба що здійметься справжня буча.

— Нехай краще цього не станеться.

Оскар потому сидів і думав, що обраний ним фах, те, чим йому хотілося б згодом займатися, не завжди такий легкий, і зовсім не тому, що треба писати про геть незнайомі речі, а навпаки: іноді не можна писати про те, що тобі найближче, що викликає найбільше емоцій. Не можна нікого кривдити й треба бути дуже обережним. Дуже.

Дивно, але Адріан боявся цієї професорки найдужче з усіх. Навіть Джонса не боявся, хоча від нього всі тікали, мов наполохані світлом таргани, бо той був суворим, репетував на них і занадто жваво жестикулював. А от Адріана це не вражало. Але ця Целія, чи то пак Сілія... У неї були проникливі сині очі. Щоразу йому здавалося, наче вона пронизує його ними, мов двома синіми мечами. Усе, що Сілія казала, було щирою правдою. А він саме цього й боявся. Правди.

— *You're not open*, — сказала вона цього разу. — Ти не відкриваєшся, зачиняєшся у в'язниці власного розуму. Усе, що ти робиш — облуда, бо в тобі є щось значно глибше, щось набагато правдивіше. І ти це приховуєш. Маскуєш. *You're wearing a mask*. Усі ми носимо якісь маски, але ти... Так, наче ти носиш маску на масці,

розумієш? Ти можеш малювати всі ці речі, але це неправда, неправда. *It's false. False, false, false.* Брехня. — Слово скидалося на тихе сичання змії. Зрадника.

Адріан був змією, та про це знав лише він. Тут він не мав знайомих. Можна все почати спочатку. І тільки вона щось підозрювала, ніби мала рентген у тих своїх очах-мечях. Здригнувся, відповів щось і підійшов до полотна. Сподівався, що ця відьма собі нарешті піде.

Він надягає маску. Справді. А що йому робити? Невже він мав би розповісти всім, що в Польщі покинув вагітну дівчину? Йому ще дах не поїхав. Адже саме тому люди виїздять, саме через таке люди змінюють місце проживання, оточення, щоб утекти, почати життя спочатку. Бо це завжди можна зробити, завжди можна почати життя наново. Хіба ні?

Єва Барська подумала, що знову настав Новий рік. Що роки минають дедалі швидше, неначе мають десь якийсь турбодвигун. Що раніше рік тягнувся, ніби жуйка. Навіть тоді, коли вона була вагітна Лінкою, потім Каською, ой леле, це тривало цілу вічність. А тепер Лінка от-от народить. Як це минуло так швидко? Єва зітхнула. Знову починається все спочатку. Новонароджений, немовля, капризна дворічна дитина... Садочок. Школа. Лінка, Каська, Кай... І тепер ця дитина. І тільки Каська... Лише її вона так мало знала. Ех, якби не та аварія, усе було б інакше. Якби не її вчинок. Якби не Оля... Якби...

Тоді, коли Єва відмовилася від дисертації, коли чекала на дитину, на другу дитину, вона, може, не почувалася найщасливішою, зате принаймні її світ видавався упорядкованим. Вона була задоволеною. Ні, не щасливою. Але принаймні спокійною.

Травень 2000

Оля приїздила до них дедалі частіше, хоча з Варшави їй було далеченько. Вони справді подружилися, принаймні Єва тоді так думала. О, якою ж вона була сліпою! Не минало місяця, щоб Оля не приїздила на якісь вихідні, вони теж гостювали в неї у Легіонові. Влаштували гриль, довгі посиденьки. Особливо Оля полюбляла засиджуватися вечорами, Єва не надто, бо під час другої вагітності почувалася навіть гірше, ніж першого разу. Тож Оля зазвичай

залишалася тільки з Котом. Невже їй навіть не майнуло в голові, що це небезпечно? Ні, ніколи. Вона була втомлена. Халінку доводилося довго присипляти ввечері, часто Єва й собі засинала поруч із малою, а тоді почувалася ніяково, що залишила подругу із чоловіком. Але ж їхні стосунки були такими приятними. Усі стали, як велика родина, хіба ні?

Єва зітхнула, подумавши, що в житті так легко все зіпсувати. Дуже легко. А потім, коли нам здається, наче щось зіпсувалося, найвірогідніше, що все це сипалося вже раніше. Що цей процес починається тоді, коли все ще видається гарним і добрим. А насправді вже відгонить гнилим. І тільки ми ще цього не помічаємо.

Лінка йшла до школи, ніби на страту. Нині мали оголосити результати пробних випускних. Боже, вона сподівалася, що склала, і їй не буде соромно.

— Привіт, Зузка, — помахала рукою однокласниці. — Як справи?

— Бувало й краще. Диви-но, з'явилася інфа в інтернеті, — Зуза почала читати вголос. — Цього року... узяла участь 161 тисяча учнів... Господи, оце стільки випускників? Кошмар. Навіщо нас стільки? Це що, перед війною якоюсь, що нас так багато?

— Читай, Зузо!

— Та що читати? Думаєш, тут твої результати будуть? Гаразд... Аж сорок п'ять відсотків учнів не склали одного іспиту...

— Це про мене, — сказала Лінка.

— А от мене це не стосується. Бо я точно не склала двох або трьох.

— Припини!

— Найскладнішою для учнів виявилася математика. Аж шістдесят чотири відсотки нескладених іспитів стосувалися цього предмета...

— Тобто понад шістдесят чотири відсотки не склало матюху? — здивувалася Лінка.

— Ні, ти що. Щойно було, що сорок п'ять.

— Нічого не тямлю. Не можна писати по-людськи?

— Середній по країні результат з математики становить двадцять шість відсотків.

— Слабо! Але мене це якраз тішить, бо не тільки я відчуваюся дебілкою.

— А середній...

— Ні. Годі. З мене досить, я більше не витримаю. Зузо, читай собі тихенько, окей? Мені аж голова розболілася.

Вони вже були в школі, уже бігли до класу, уже мали за мить дізнатися свої результати.

Лінка не вірила власним очам. Тридцять один відсоток з математики. Гаразд, може, це й на межі, але удвічі більше, ніж попереднього разу! Вона усміхнулася Оскарові, який, звичайно, лідирував і з усього отримав найвищий бал. Але вона йому не заздрила. Нехай радіє! У неї теж були класні результати з польської мови й літератури, непогані з англійської, але математика тішила її найдужче.

— Це завдяки тобі, — сказала вона.

— Ну, це ще не добре, але буде краще, — пообіцяв Оскар. — Нам треба частіше зустрічатися.

— Як це: «не добре»? — образилася Лінка.

— Ну, бо ти маєш написати так, щоб було п'ятдесят чи й шістдесят відсотків, ти на це здатна, чесно. А не тридцять, мов якийсь недоумок!

Лінці зробилося прикро. То він її вважає недоумкуватою? Дурепою? А вона так раділа! Ідіотка.

Лінка нічого не сказала, затамувала сльози й вийшла.

Класно, нічого не скажеш. Вона дурепа, а крім того... невдовзі «стоднівка», а в неї немає чого надягти.

У припливі розпачу Лінка поїхала на вулицю Нобеля. Вона знала, що пані Стася вміє шити. Сподівалася дорогою зазирнути до найближчого секонд-хенду. Може, там знайдуться якісь вечірні сукні. І пані Стася могла б таку сукню перешити, щоб та краще лежала. На жаль, хоч вона й пішла не до одного секонду, а до двох, Лінка не знайшла там нічогосінько, у що могла б влізти. Розчаруванню не було меж. Але до стареньких вирішила все-таки завітати. Після всіх цих пошуків вона страшенно зголодніла, а в них завжди було що попоїсти.

Розповіла пані Стасі про свої проблеми із платтям, і та негайно заходилася витягати із шафи відрізи тканин.

— Нічого ти, дитино, не купиш, бо все лежатиме зле. Тут потрібен особливий крій. Ось, із цього пошиємо, — мовила пані Стася,

витаючи рожево-золоту тканину. — Ти виглядатимеш, як принцеса. Має бути так... під грудьми резинка, а далі вкладається складками. М'які складки, і багато. Сукня не може бути штивною. Так, ця тканина підійде, вона спадає, як і треба. Почекай, я зніму мірку. Коли цей ваш бал?

— За два тижні.

— То треба буде трішки додати. Бо живіт виросте. Слухай, зробити так, аби не було помітно, що ти при надії, не вийде, але виглядатимеш чудово. Побачиш! Ти дуже гарна. А вагітність лише додає тобі вроди. Ти просто квітнеш!

— Я товста, — мало не плачучи відповіла Лінка. — Усі з мене сміються. А Оскар каже, що я дурепа, бо склала пробний з математики на тридцять відсотків.

— То ти, мабуть, не склала? — поцікавився пан Антоній. — Лише тридцять відсотків?!

— Тепер цього досить, щоб скласти.

Пан Антоній похитав головою.

— Які дивні настали часи, — мовив він. — Коли я вчився, то на трійку треба було розв'язати принаймні половину завдань. А ти точно здатна на більше.

— З мене кепкують, бо я товста й дурна, — продовжувала Лінка жалібним тоном.

— То перестануть, коли прийдеш у пошитій мною сукні, — втішила її пані Стася. — Ага, і шиємо до землі, бо взуття має бути без підборів, пласке, зручне. На шпильках не підеш!

— Та вже ж, що ні, — Лінка уявила собі, як вона похитується зі своїм животом на високих підборах. Картина й справді була прекумедна. Мабуть, вона відразу б гепнулася. — У мене є балетки. Золоті. Якраз підійдуть.

У рожево-золотистій сукні, золотих балетках і каракулевій шубі пані Стасі Лінка нагадувала героїню довоєнного фільму й десь так само почувалася. Навіть мама засміялася й сказала, що вона немовби зійшла зі сторінок романів Гелени Мнішек. Хоч Лінка гадки не мала, хто це. Адам замовив «Убер», щоб їй не довелося в такому вбранні доїжджати автобусом.

Оскар пообіцяв, що чекатиме на неї біля «Атлантика», аби вони йшли разом. Мовляв, так їй буде веселіше. Побачивши Лінку, він широко розплющив очі.

— Оце так, — тільки й видушив. — Ти схожа на принцесу...

— Мабуть, швидше Мумі-маму, переодягнену принцесою, — пожартувала Лінка.

— Неправда. Яка чудова сукня.

— Пані Стася мені її пошила. Як добра фея. Бракує хіба що гарбуза, який перетвориться на карету...

— І щурів, що стануть вродливими лакеями...

— Хіба то не були мишки?

— Можуть бути навіть морські свинки. Але нині з тобою буду лише я... І не приховуватиму: я почувуюся дуже піднесено. Не щодня є можливість побачення із принцесою...

— Навіть, якщо ця принцеса дурепа?.

— Що?

— Як це що? Ти мені сказав, що я дурепа, бо склала математику на тридцять відсотків.

Вона знову пригадала його слова, і їй стало прикро.

— Лінко, ну чого ти. Я пожартував. Мені йшлося про те, що ти здатна на більше. Тридцять відсотків — це для тебе ніщо. Я не хочу, щоб ти на цьому заспокоїлася. І зроблю все, щоб тебе мотивувати. А тепер ходімо, моя ти принцесо.

Лінка засміялася. І відчула себе щасливою. Знову.

Бо, мабуть, найкраще в житті — це те, що навіть невезіння, якась лажа, розчарування чи зрада не може примусити нас почуватися нещасними. Завжди будуть хвилини, коли раптом весь світ променіє. І не лише тому, що, як зараз, падає сніг, укриваючи все, що було лихого, легенькою білою габою забуття.

Та здивувався не лише Оскар! Геть усі, забачивши Лінку, аж очі витріщили від подиву.

— Ну, ти взагалі виглядаєш, мов до вінця йдеш, — зауважила Зуза. — Як гарно!

І відразу почався полонез. І те, що здавалося Лінці жартом, раптом виявилось реальністю, бо дівчина танцювала в першій парі. Пані Суско, явно після розмови з директоркою, сказала, що вони чудові: високі й такі елегантні. Бо й Оскар виглядав гарно, костюм йому дуже

личив. Стрункий, мужній, де й подівся товстунчик, яким він був колись. Справжній мужчина. Залунала музика — і горда Лінка в парі з не менш гордим Оскаром вела за собою майбутніх випускників. За ними — Азор з Наталією, вродливою, як завжди, далі Зуза зі своїм новим хлопцем. Пані Юлія дивилася на них, на цей клас, зі сльозами на очах, хоч їй нелегко було зворушити. Її вихованці от-от підуть у світ. Вони завжди так швидко йдуть, так несподівано. Можна собі впродовж трьох років думати, що когось із них ти любиш, когось не дуже, що не завжди було легко... А потім так хочеться, щоб вони залишилися. Може, ще хтось і забіжить на початку навчального року, похвалиться, що вже студент. Ото й тільки, їхні дороги розходяться, — і немає на те ради. Пані Юлія раділа, що Лінка так причепурилася і що їй стало мужності танцювати в першій парі. Це добре і для неї, і для школи. Для всіх, кому заважала її вагітність, бо й такі знайдуться. Ті, хто цінує лише все звичне, а якщо хтось збочує із задалегідь визначеного шляху, то, на їхню думку, має взагалі зійти з дистанції.

Лютий

З мобільного додатка для вагітних

38-40-й тиждень вагітності

Гарбуз, 3,2 кг, 50 см

Зберігай спокій. Це останні тижні, а може, навіть останні години вагітності. У кишківнику маляти з'являється меконій. Перевір, чи всі речі до пологового готові. І думай про хороше: невдовзі твоє дитя народиться на світ!

На всіх форумах Лінка читала, що треба зберігати спокій, та це виявилось нелегко. Бо як? Адже часу мало, залишився місяць! Їй було важко, вона почувалася незграбною. Не могла спати. Живіт справді був величезний. Вагітність. Те, що важить. Вагітна жінка, жінка, що носить вагу. Додаткові п'ятнадцять кілограмів, без жодного перепочинку, ніби гігантський рюкзак спереду. Вага, обважніння. Кара божа. Якщо чесно — це не найкраща вигадка. От, приміром, коти. Коли кішка вагітна, звісно, вона має живіт, але їй це не заважає швидко бігати чи стрибати на паркан. Бо вони це роблять, маючи чотири лапи. А Лінка виглядала дуже химерно. Вона й зараз була худенькою, от тільки спереду цей здоровенний животище. То й не дивно, що його так називають. Тягар, вага. «Ну, ще кажуть „при надії“, — пригадала Лінка. Але якій надії? Усе це невдовзі скінчиться й залишалося сподіватися, що пологи пройдуть добре. Бо надія на дитину... ну, вона ж сидить у животі й ніде не дінеться!

На щастя, саме почалися зимові канікули, і Лінка могла просто відпочивати. Що буде потім — вона не знала. Ходити, як звичайно, до школи? А що, коли пологи почнуться просто на уроці? Це була б справжня трагедія. Та іноді Лінка спокійно відпочивала на канапі, велика, мов кит. І думала, що буде те, що має бути. Спакована торба лежала в кутку кімнати, усе готове, а їй залишалося тільки чекати.

Найгірше, що мама страшенно нервувала! Щоправда, вони давно вирішили, що мама перебуватиме з нею під час пологів, але Лінка не дуже собі це уявляла. А що, коли та просто знепритомніє?

Наталія була розлючена. Вона знову посварилася з Азором. Цього разу він їй заявив, що дівчина „вивішує надто відверті фото на Фейсбуку“. Дослівно. Саме так і сказав. Йшлося про те, що в Наталії був великий викот. Як висловився Азор „усі цицьки видко“.

— Не свисти, — відповіла Наталія. — Чого ти власне, причепився?

— Чого, чого? Ти вже, мабуть, на сайті знайомств зареєструвалася?

— Ні.

— Ага. Я так і повірив. Зареєструвалася. Шукаєш там... покидьків різних.

— Кого?

— Ну, таких... Щоб з ними...

Що з ним сталося? Йому просто дах їхав, справді. Усе могло бути добре впродовж кількох тижнів, а тоді він раптом починав себе накручувати.

— Немає мене там, — спокійно відповіла Наталія.

— Доведи!

Дівчина простягнула мобільний.

— Подивися. У мене немає цього додатка.

— А твоя стара мобілка? Де вона?

Це було нестерпно. Звичайно, вона знову сказала йому, щоб він забирався геть, але потім їй робилося сумно й прикро, і коли він дзвонив, щоб попросити пробачення — Наталія не могла його прогнати. Хоча їй уже набридли ці коливання настрою, усі ці його підозри... Це вже було занадто.

Лінка вирішила канікули присвятити переважно навчанню. Оскар умовляв її написати якийсь текст для „Випускника“ чи повернутися до блогу, але вона розуміла, що доведеться зосередитися на найважливішому. Оскар навіть трохи образився, бо думав, що вони робитимуть щось разом, та Лінка не погодилася й училася мов шалена. Хіба він сам не казав їй, що вона мусить докласти зусиль?

— Звичайно. Я так і казав, але ти трохи передала куті меду! Знаєш, як ти поводишся? — сказав він. — Наче ти довідалася, що хвора на невиліковну недугу, і тобі залишилося жити щонайбільше два тижні.

— Якщо чесно, то я саме так і почуваюся. Крім того, я ж можу й померти під час пологів.

— Ну, але тоді ти точно не складатимеш випускних?

— Я тебе приб'ю, — пригрозила Лінка. — Ти мене взагалі не втішаєш, анітрішечки.

Певна річ, що то була неправда. Оскар весь час її втішав, і вони обоє про це знали. Проте Лінка однаково показала йому язика. Усе довкола стає кращим, коли не треба постійно бути серйозним.

Може, їй і шкода було часу на якісь там статті, але годинку для того, щоб зустрітися з Мамусечками, Лінка завжди могла знайти.

Дівчата, треба нам зустрітися, ми так давно не бачилися. То що, знов у „Ведмедику“, чи деінде? Може, у суботу? Я зможу приїхати.

Оля

Гарна думка. Мені точно потрібна підтримка, бо вже ноги тремтять від страху. Крім того, із цим житищем я невдовзі ніде навіть не вийду.

Домініка

Не кажіть мені нічого про живіт! Кай з мене сміється, бо животяка виглядає, як столик! Недавно братик поставив на ньому склянку із соком! Рідні зі мною фоткаються. Уся сімейка розважається! Субота норм.

Лінка

Лінка на зустріч мамусечок ішла, чи, точніше, котилася, але таки усміхалася. Вона досі дякувала сама собі за цю ідею. Звичайно, можна мати подруг, у неї були Наталія й Каська. Але то дещо інше. Мамусечки опинилися в схожій ситуації, і завдяки цьому Лінка відчувала, що вона не єдина дурепа на світі. Що загалом на світі море дівчат, у яких життя теж склалося далеко не ідеально.

Попри те, що вони вже влаштували несподіванку Лаурі, а тоді й Лідці, Лінка не чекала на сюрприз. Вона геть забула. Справді, „вагітний“ мозок давався взнаки! Цього разу забава чекала на неї й Домініку, бо обидві мали народжувати в лютому. „Ведмедик“ був прикрашений кульками, звісно, посередині пишався „торт“ із памперсів. І всі ці подарунки! Одежинки, додаткові пачки памперсів, лактаційні прокладки, чайочки, термометри, брязкальця!

— Боже, дівчата, я така зворушена, — сказала Лінка. — Але ж ви страшенно витратилися, це ж...

— Тим більше, що нас двоє, — додала Домініка.

— Ви що, така забава буває раз у житті. Ну, хіба що з'являться наступні діти!

— Умгу. Точно не дуже скоро, — відповіла Лінка.

— А може, узагалі однієї дитини досить? — озвалася Домініка. — Бо ця вагітність — це якийсь кошмар. Спершу ригачка, потім уже ніби добре, якийсь місяць, а тоді починається? То не можеш спати, бо незручно, то не можеш учитися, бо мозок страйкує, не можна далеко ходити, бо втомлюєшся...

— Я вже мовчу, що навіть пива не вип'єш, — засміялася Мажена.

— І сирів із пліснявою не можна!

— І непросмажених стейків. Щоправда, я ніколи їх не їм, але, може, мені б захотілося.

— Ой, добре вже. Знаєте, що? Потім ніби й більше всього можна, зате життя неймовірно ускладнюється. Хай що ти збираєшся зробити — перша думка про те, хто залишиться з дитиною.

„О Боже“, — подумала Лінка. Саме цього вона боялася найдужче. Не того, що буде зараз, навіть не пологів. А того, що станеться потім.

— Ну, все майже готове, — усміхнувся Оскар, показуючи Лінці її нову кімнату. Він від самого ранку складав і збивав, а тоді фарбував соснове ліжко в білий колір, бо так хотіла Лінка.

— Чому жінки люблять білі меблі? — поцікавився він. — Моя мама теж має до них слабкість.

— Бо вони оптично збільшують приміщення. Начебто, — засміялася Лінка. — Схоже, що деякі кімнати важко збільшити. Приміром, ця. Та однаково... ні, це просто клас!

— Ну, тоді закругляємося. Наразі доведеться тобі спати в братовій кімнаті. Фарба начебто й не токсична, але тут усе ще мокре.

Кай з Адамом каталися на лижах. Лінка залишилася тільки з мамою. Дівчина подумала, що, може, подзвонить мамі, похвалиться, що все готове, але мобільник мами розрядився.

Лінка подумала, що, тим часом варто зняти штори й випрати їх.

— Не роби цього сама, — вигукнув Оскар. — Ти здуріла?

Справді, вона геть забула, що цього не можна робити, і вже збиралася вилізти на стілець. Оскар зняв її старі штори з візерунком, який Лінці давно розподобався, і дівчина подумала, що із

задоволенням купила б нові. Ну, але грошей катма. Тому доведеться випрати старі. Лінка простягнула руки до штор і... і раптом відчула дещо дивне. Впісялася вона чи що? Лінку аж у жар кинуло. Оскар помітив вираз її обличчя. А тоді глянув нижче.

— Ой матінко, — тільки й сказав.

Мама не брала трубку.

— Подзвони до неї на роботу чи що, — запропонував Оскар.

— Я номера не знаю.

— Чекай, як зветься фірма?

Знайшов її в інтернеті, і Лінка зателефонувала, але тільки й дізналася, що мами немає на роботі, бо вона на переговорах із партнером. Невідомо де й хтозна, коли повернеться. Отож дівчина лише попрохала, аби мама до неї зателефонувала. А тоді звернулася до Оскара.

— У мене перейми.

— Перейми?

А й справді, Оскар же не ходив до школи для вагітних. І не знав, як проходять пологи, бо звідки?

— Ну, коли народжують, то мають перейми. Почекай, я перевірю, як часто.

Кілька хвилин вона тримала в руках телефон і дивилася на екран, а тоді скривилася. Нова перейма.

— Дуже боляче? — захвилювався Оскар.

— Ні... трохи... Але перейма триває хвилину. І вони кожні кілька хвилин. Схоже, що треба їхати до пологового.

— Як? А твоя мама?

— Що ж, передзвонить і приїде.

— Може, зателефонуй до батька.

— Тобто до Адама? Не приїде ж він з гірськолижного курорту на мої пологи. Ні, я взагалі не турбуватиму їх. Немає сенсу. Поїдеш зі мною?

— Я? — злякався Оскар.

— Ну, а хто? Зараз викличу таксі. Поїдемо на Мадалінського. Та спершу мені треба прийняти душ і переодягтися. Почекай.

Лінка була така спокійна. На диво спокійна. Наче не народжувати збиралася а, скажімо, готувалася піти в гості. Навіть голову помила, бо сказала, що в лікарні це, мабуть, складно буде зробити. Переодяглася у

спортивний костюм. Велика валіза, у якій було все необхідне для неї й дитини, давно чекала в кутку. До торбинки Лінка поклала течку з аналізами й набрала номер служби таксі.

— Алло. Доброго дня! Я хотіла замовити та... — й урвала, бо її пронизав біль, і вона не могла говорити. Оскар усе зрозумів і перейняв слухавку..

— Таксі, — договорив він і продиктував адресу.

І вони поїхали.

Оскар, звичайно, не був до такого готовий, і його аж млоїло від страху. Іще вдома, коли все почалося (а що буде, коли вони не встигнуть до пологового?), тоді в таксі (а що, коли вона тут і народить?), потім у лікарні (що далі?). Щоправда, краще вже перебувати тут, де принаймні є лікарі та медсестри й відомо, що нічого поганого не станеться. Але він не знав, що йому робити. Хотів лише, аби нарешті прийшла її мама. Лінка сказала, випередивши його запитання, між двома переймами:

— Ти тільки їм нічого не кажи. Бо ще подумують, що ти мій чоловік, — захихотіла.

— Але... я не знаю, чи...

— Слухай. Це, мабуть, триватиме кільканадцять годин. Бо зазвичай так і буває. А я не хочу залишатися зовсім сама. Ну ж бо, не будь таким переляканим, бо мені тебе аж шкода. Прийде мама — то собі підеш.

Мабуть, вона мала рацію. Не міг же він просто собі отак піти й покинути її.

А мама досі не брала трубку.

За годину прийшла медсестра, щоб оглянути Лінку. Оскар вийшов.

— Кажуть, що чотири сантиметри, — повідомила Лінка. — Непогано!

Непогано? Непогано? Тобто вона зараз народить?

— Що це за сантиметри?

— Має бути десять. Розкриття. Розумієш... такі магічні... гм... ворота. Я так Каєві пояснювала. Це як „Сезаме, відчинися!“.

Господи. Він уявив це собі — і йому зробилося зле.

— Але болить дедалі дужче. От блін! А-а-а.

У палаті був великий м'яч і ванна з душем. Лінка стрибала на тому м'ячі, бо це приносило полегшу. Виглядала вона дуже кумедно.

— Ти схожа на велику Мумі-маму на м'ячі, — засміявся Оскар.

— Дуже смішно. От побачиш, невдовзі я знову буду красунею.

— Ти й так красуня, — вихопилося йому, і Оскар засоромився, але Лінка явно думала, що це такий собі комплімент, аби втішити.

— Звичайно. Передусім я товстелезна.

— Не товстелезна, а вагітна.

— Хай там як, а я радію, що позбудуся цього баласту.

А тепер, мабуть, піду під душ.

Оскар позадував, даючи пройти Лінці але не помітив, як перекинув якийсь штатив. І тут прийшла акушерка й суворо глянула на хлопця.

— Ех, татусі-татусі, — сказала вона. — Обережніше треба!

Вона здавалася сердитою, але міміка свідчила про неабияке почуття гумору. Медсестра підняла штатив, насварилася на Оскара пальцем і вийшла.

— Ота молодша акушерка сказала, що можна взяти м'яч в душ. Як гадаєш — це гарна думка чи ні?

— А мені звідки знати? Якщо вона так сказала...

— Ну, гаразд, тоді я зникаю.

Доки Лінка була під душем, Оскар спробував знову додзвонитися до її мами. Марно. Абонент тимчасово недоступний. Хлопець зітхнув. Немає ради.

І раптом почув крик.

— Ой! Рятуйте!

— Боже, що там із тобою? — вигукнув Оскар.

— Не заходь, не заходь!

Оце так. Вона там що, вже народжує?

— Піди по якусь санітарку й скажи, що я тут влаштувала потоп.

— Потоп?

— Так, тут по кісточки води.

Оскар полегшено засміявся. Краще вже це, аніж щось справді серйозне.

Прийшла якась молода дівчина зі шваброю. Навіть не вилаяла Лінку, лише головою похитала.

— Де це бачено, щоб м'яч класти під душ! То він і закрив отвір.

— Але акушерка сказала...

— Ой, діти, діти, — знову похитала головою санітарка. І глянула на Оскара.

— Отак воно, коли діти народжують дітей. Безвідповідальність.

— Але я...

— Нічого не кажіть. Займіться краще дівчиною.

Оскар захихотів, коли та вийшла. Загалом усе ставало кумедним, якби, звісно, не було дуже серйозним. І якби Лінка не плакала від болю.

Виявилося, що розкриття вже сім сантиметрів, і можна вколоти знеболювальне. Ну, на це він уже точно не хотів дивитися. Устромляють голку в хребет, бр-р-р. Коли група анестезіологів вийшла з палати, і Оскар повернувся, то побачив Лінку вже геть іншою.

— Уже нічого не болить.

— Клас, — зрадів той. — І що тепер?

— Нічого. Чекаємо, — знизала Лінка плечима. — Слухай, пробач, що так вийшло. Я не хотіла тебе в це втягати, але точно б здуріла, якби залишилася сама, — тепер вона говорила вже спокійно. Геть інакше, ніж досі. — Постався до цього, як до... жарту. Спробуй відчути, як воно — стати татком, хе-хе. Можеш про це написати абощо.

„Жарт, — подумав Оскар. — А й справді“. Якби це була його дитина, то, мабуть, класно знати, що вона от-от народиться. Але ж це не так.

— Принаймні не довелося соромитися, — додала Лінка.

— Соромитися?

— Ну, звичайно. Що в мене немає хлопця.

— А взагалі... він знає?

— Ні. І я не збираюся йому казати. От уже місяць, як він жодного разу не озвався.

— Ти маєш його повідомити.

— Надішлю есемеску, коли маля народиться.

Прилад для вимірювання серцебиття продовжував видавати звук, що нагадував стукотіння коліс поїзда. Серце її дитини.

Атмосфера була якась нудна, сонна.

— Як гадаєш, ще довго? — поцікавився Оскар.

— Не знаю. Пологи можуть тривати навіть добу. В інтернеті я читала, що рекорд — це, здається, тиждень. Та скажу тобі, що я

однаково радію, що це скінчиться. Навіть, якщо лише за кільканадцять годин. Бо з мене досить уже цього живота.

— Ну, знаєш, вагітність у слонів, мабуть, іще довша!

— Оскаре! — обурилася Лінка.

— Чекай-но.

Витягнув мобілку й заходився шукати в інтернеті.

— Ага. Індійська слониха — шістсот днів. Майже два роки!

— Боже!

— А блакитний кит — лише триста днів. Дивно, мені здавалося, що це має бути пропорційно до розмірів. Жирафа й носоріг — чотириста п'ятдесят, верблюдиha — триста вісімдесят... Віслючка — рік. Дельфін — теж майже рік... Блін, забагато, як на дельфіна, га?

Лінка аж поперхнулася сміхом.

— Ага, давай, сміши мене, може, швидше народжу.

— Здається, було б непогано, правда? — Оскар продовжував удивлятися в екран мобільного. — Слухай: коні, олені — усі понад триста днів... А хом'ячок лише двадцять.

— Ну, якби йому довелося чекати стільки, скільки слонисі, то міг би й не дожити.

Тепер реготали вже обоє, але замовкли, щойно відчинилися двері. Але то була не акушерка, а Лінчина мама.

— Що тут відбувається? Чого ви смієтеся?

— Мамо! Що із твоїм телефоном? Як ти мене знайшла? Господи, добре, що ти прийшла, бо бідолашний Оскар...

— Слухай, телефон у мене вкрали. Я була на зустрічі, упевнена, що телефон лежить у торбинці. Хтось його поцупив. Потому я повернулася до офісу, думала, що залишила його там, але ні. Дівчата сказали, що ти дзвонила, і я страшенно переживала, поїхала додому, а там — нікого, валізки з речами немає, і тоді я справді злякалася. Ледь не збожеволіла від страху.

Лінка зітхнула.

— А подзвонити не могла?

— Як можна подзвонити без телефону?

— Ну, із чийогось. Сусідчиного, наприклад. Чи з роботи.

— Ой. Справді. Можна було. Я про це навіть не подумала, так розхвилювалася...

— А ти принаймні знаєш мій номер?

— Гм, — кахикнула мама. — Ну... я не впевнена. Закінчується на п'ять?

Лінка глянула на Оскара й сказала:

— Це моя мама. Технологічний геній. А це Оскар, мамо. Зрештою, ти його, здається, знаєш?

Мама кивнула головою. Вона й справді колись його бачила.

— Він облаштував мені дитячу кімнату, ти бачила?

— Де?

Лінка знову зітхнула.

— Та вдома ж. Ти ж тоді була. Мамо, прошу, піди, купи собі каву чи воду якусь, випий щось, ну... не знаю, батончик якийсь з'їж, бо ти через ці нерви геть на себе не схожа. У мене наразі нічого не відбувається. Іди.

Мама пішла. На диво, послухалася.

— Вона дуже схвильована.

— Атож. На щастя, прийшла. А ти можеш іти додому. Видихай, — пожартувала Лінка. — Тобі не доведеться перерізати пуповину слоненяті.

— Я почекаю, доки твоя мама повернеться. Бо ще знепритомніє дорогою абощо, — засміявся хлопець. Але вже полегшено перевів подих. От тільки... це геть не означало, що йому хочеться піти додому. Він раптом відчув, як щось утрачає.

Лінчина мама ввійшла до палати з акушеркою, жваво й досі знервовано пояснюючи їй, що це не доньчин чоловік, а лише однокласник, і що під час пологів з Лінкою залишиться вона. Акушерка сміялася.

— Подумати лишень! Гм... у родзалі з жінкою може перебувати лише одна близька особа, тому...

Оскар зібрав речі й вийшов. Та зупинився неподалік. Подумав, що посидить біля палати. Раптом, щось знадобиться...

— Повне розкриття, — повідомила акушерка. — Народжуємо!

Лінка злякалася. Що це значить? Вона нічого не відчувала. Ну, хіба легенький біль. Але зовсім трішечки.

— Коли відчуєте потугу — тужтеся. Ви відвідували школу для вагітних?

— Так, — відповіла Лінка. Та хіба вона щось пам'ятала з тих премудростей? Спробувала. Підборіддя до грудей. І ще раз.

— Переводимо подих, — командувала акушерка. — Ще раз!

Лінку пронизав гострий біль, і вона закричала.

— Рано ще так кричати! Почекай. Ти не настільки швидко народиш.

„Ні? — подумала Лінка. — Як це?“ Адже вона читала, що коли починаються потуги, то все триває лічені хвилини. Та сталося інакше. На Лінку чекали майже дві години мук.

Єва Барська дивилася, як страждає її донька — і нічим не могла зарадити. Нічим. Це тривало вже цілу вічність. Єва сіла в крісло-мішок і затулила обличчя долонями. Повернулися спогади.

Серпень 2000

Чорна сукенка. На щастя, у гардеробі знайшлася така, ще й настільки широка, що налізла на Єву. У спеку більше нічого й не потрібно. Босоніжки, бо інше взуття годі було вбрати на спухлі, набряклі ноги. Наклала на обличчя товстий шар рідкої пудри, і через це виглядала блідою як смерть. Ще гірше, ніж без пудри. Узяла звичайну пудру. Марно. Із дзеркала на неї дивилося обличчя небіжчиці.

— Ходімо вже, — гукнула мати. — Запізнимося!

Чи не вперше матір звернулася до неї, відколи все сталося. Бо хтось же мусив їй сказати. Бо ж люди не вміють тримати язика на припоні. Спершу Ольга все розбовкала йому. А тоді, наче цього виявилось не досить, улаштувала істерику й про все розказала його матері, яка тут-таки приїхала. Наче не можна було списати все на нещасний випадок, без будь-якої причини. Адже, наприклад, Кім міг їхати по пиво, яке закінчилося, вугілля для грилю, помідори, та будь-що. До матері міг їхати, Сероцьк недалеко від Легіонова, куди Ольга цього разу запросила їх на той клятий гриль. Єва колись так і сказала Лінці, що батько поїхав до своєї мами. Не сказала, що він їхав по смерть у раптовому нападі шаленства, коли враз збагнув, що його життя — суцільна облуда. А потім його мати...

— Ти, шльондро, — слова Котової матері лунали в її голові, товклися там, як тенісні м'ячики. — Як ти могла! Ти вбила мого сина.

Убила мого сина убила мого сина убила мого сина убила сина....

Вона мала рацію. І це було найгірше.

Сморід грилю. Рештки салату в салатниці, мов потворні водорості. П'яна Оля. І Кім.

— А вам відомо, що близько десяти відсотків дітей — це зовсім не діти власних татів? — Оля гикнула. — Гей, а ти добре перевірів: твоє воно чи зозулине?

Жар розливається всім тілом.

— Бо деякі жінки ніяк не хочуть цінувати те, що мають. Якби в мене був такий чоловік, як у тебе, я б не злягалася з якимсь професором. А твій чоловік тобі вірний, знаєш? Дивися, навіть такі ноги його не спокусили, — і підсмикнула сукенку.

Кім, його очі. Схопила за руку, він відсахнувся. Гуркіт автомобільного двигуна.

Ти вбила мого сина.

Я вбила? Це вона, хотіла сказати, це вона, та, котрій я довірила таємницю, вона, віроломна, це вона вбила твого сина. Але й сама знала, що це неправда й жодні слова цього не змінять. Бо це вона — вбивця, Єва.

Ніколи ці слова не перестануть лунати в голові.

До Варшави приїхали на світанку, навіть переночувати не мали де. Похнюпившись, Єва йшла за катафалком із труною. Служба була нудна, люди витріщалися. Звичайно, усі вже, мабуть, знали. „Не озирайся“, — материні слова, коли вже сиділи в костелі. Дитина майже не ворушилася, мабуть, відчувала напруження. Єва намагалася в жалобному натовпі відшукати бодай одну людину, котра б їй співчувала. Але таких не було. Усі вважали її сукою. Та й не дивно. І все-таки Єва почувалася прикро. Вона не мала жодних друзів. Нікого, хто залишився б з нею попри все, що сталося. Ольга, звісно, не прийшла. Облудна подруженька, протверезившись, вона, певне, мала добряче моральне похмілля. Якщо після такого взагалі можна говорити про якусь моральність. Мабуть, вони більше ніколи не побачаться. То й добре.

Дійшли до родинного склепу. Єві стало зле, щойно вгледіла копачів. Кім, її вродливий, товариський Кім зараз зникне під землею. Її чоловік. Батько її донечки, яка сиділа зараз у візочку, занадто яскравому,

рожевому, надто веселому як на таку нагоду. До натовпу чорних гайворонів візочок з немовлям аж ніяк не пасував.

Ох, Збишеку. Останнім часом Єва не була певна, чи ще його кохає. Усе виявилося таким складним. Але вони якось притерлися, зжилися, разом долали життєвий шлях. Якби не цей дурний роман — вона б не стояла тут, над його труною. І раптом відчула біль. Мабуть, це стрес, подумала Єва. Вона знала, що під час вагітності часто трапляються такі передвісники пологів, минулого разу теж так було. Та не цього. Рідина потекла її ногами просто в коричневій босоніжки. Слова застрягли в горлі. Мати помітила, що відбувається, і стиснула її руку.

— Тихо будь, — прошепотіла вона. — Дочекаймося, аж усе закінчиться.

Перейми ставали дедалі більші болючими. Зрештою люди помітили. Та їй неможливо було це приховати.

— Води! Води їй відійшли! Треба до лікарні!

Єва зігнулася навпіл.

— Відчуваєш перейми? — запитав хтось.

Кивнула головою.

Нескінченні години пологів. Доба болю, страху, самотності. Рішення про кесарів розтин. Трохи запізно. Дитині бракувало кисню. За шкалою Апгар лише 4 пункти. Недоношена. Інкубатор. Зслабкі м'язи. Судоми.

Зараз Єва згадувала це все як суцільний кошмар, який ніяк не закінчувався. Кожного ранку вона прокидалася в остогидлій кімнаті й мчала до Касі. Неймовірно тужила за Халінкою. До Сероцька їздила рідко, боялася зустрітися очима зі свекрухою. А потім...

Єва отямилася. Спогади втекли так само швидко, як і зринули. Адже вона була тут і тепер. Тут і тепер народжувався її онук. Тут і тепер вона мала підтримувати Халінку. Треба припинити думати про минуле.

— Ще раз! — кричала акушерка. — Тужся, дитино, тужся!

Усе стається несподівано, раптом, коли думаєш, що воно, тягнеться й тягнеться, що ніколи не закінчиться. І ось дитина, уся вкрита слизом і кров'ю, лежить на животі матері. Плацента, шви, кров — усе стає таким незначним, бо дитя вже є.

— Хіба ви не мали народити хлопчика? — пожартувала акушерка.

— Звичайно, — відповіла Лінка. — Хлопчика. Антося.

— А в нас тут гарненька дівчинка, — захихотіла жінка.

За мить реготали всі.

— Я назву її Свою, — сказала Лінка.

— Свою? — бабуся маленької дівчинки відчула, як сльози течуть її щоками, ціла ріка сліз.

— Так. Як і бабуся. Мамо, як чудово, що це дівчинка!

Немовля швидко обмили, зважили й загорнули в пелюшки. Новоспечена бабуся не встигла навіть сліз утерти, коли акушерка розпорядилася:

— Вийдіть з дитиною в коридор, гаразд? Бо ми ще тут маємо... Плацента не повністю вийшла, треба чистити.

— Що?

— Це швиденько. Не хвилюйтеся.

Єва взяла візочок і повільно рушила до виходу. Господи, а що буде, якщо дитина заплаче? Вона народила трьох дітей, та щоразу відчувала страх. Чи зможе вона взяти її на руки?

У коридорі хтось сидів. Оскар ледь не підстрибнув, коли двері відчинилися.

— Якось я не зміг... просто так собі піти, — виправдовувався він. — Це Антося?

— Ні, — усміхнулася бабуся. — Це Єва.

— Таки дівчинка?

— Так.

— О Боже! Яка ж чудова! Така маленька...

Немовля запхинькало.

— Скільки вона важить?

— Три п'ятсот! — гордо відповіла бабуся. — Ніяка вона не маленька, вона величезна. Тим більше, що народилася на два тижні раніше терміну.

— Не знаю... Для мене маленька. А це чимсь загрожує, що раніше?

— Ні, два тижні до чи після — усе в межах норми. Дякую, що ви з нею залишалися.

— Ох, не кажіть мені „ви“, мені якось незручно. Просто Оскар.

— Дякую, Оскар. Не уявляю, що могло статися, якби не ти. Мені так ніяково.

— Дарма. Адже все скінчилося добре. Я можу... можу ще чимсь допомогти? Може, треба щось купити?

— Та ні... Хоча... А що ви взяли з дому?

— Валізку. Більше нічого.

— Знадобиться вода, тут є крамничка. Може, якийсь сік для Лінки. Почекай, я дам гроші.

— Мови немає, я сам куплю. Зараз повернуся.

Глянув на дитину й побіг.

Оскар відчував якесь дивне збудження. Неначе він щойно брав участь у неймовірно знаковій для світу події. Хіба може бути важливою для світу маленька дитина? „Так“, — відповів сам собі. Невже, коли народжувався Гітлер, хто-небудь думав, що він змінить долю всього світу? „Звідки ці дурні думки? — вилаяв сам себе Оскар. — Маленька чудова дівчинка — це не Гітлер. Може, вона зробить так, щоб на всій землі запанував мир. Хтозна!“ Отож. А нині ж день святого Валентина. Хлопець пригадав, що біля лікарні стояла бабулька з тюльпанами. Може, вона там і досі є? Ні, старенької вже не було. Пройшовся вулицею в пошуках квіткової крамниці. Знайшов, але та виявилася зачиненою. Справді, до 18-ї. За шибкою хтось ворухнувся — і Оскар постукав.

— Будь ласка, дуже прошу вас, я хочу купити квіти для дівчини, вона щойно народила дитину!

— Вітаю щасливого татка! — усміхнулася квітникарка.

— Але я... я... — і замовк. Хіба їй конче знати? Як і акушерка не знала, і взагалі ніхто. Приємно виявилось відчути себе в цій ролі. Та й Лінка, мабуть, зрадіє.

— Будьте обережні. У пологовому квітів не люблять. Викидають. Найкраще пронести їх у торбі, — сказала продавчиня й миттю спритно запакувала квіти спершу в папір, а тоді в пакет.

— Дякую! Це дівчинка! — сказав Оскар так, наче справді був її батьком.

— Круто! — відповіла квітникарка. — Вітаю ще раз!

Коли він повернувся із квітами, водою й соком до лікарні, біля палати нікого не було. Оскар не дуже розумів, що робити далі, тому постукав. У палаті лежала Лінка, немовля на її животі намагалось присмоктатися до грудей, поруч стояла акушерка.

Він уже хотів вийти, бо ж ніколи не бачив оголеної Лінки... Але це було щось геть інше: груди давали поживу маляті, а не виглядали просто як голі груди. Усе було якось інакше.

— Вибачте. Я вже піду. Приніс лише...

— У післяпологовій палаті може перебувати лише одна близька людина, — суворо глянула акушерка.

— Я вийду, — озвалася Єва. — Поговоріть собі.

Вийшла й акушерка, і вони залишилися з Лінкою самі.

— Дякую тобі, Оскарє, — мовила Лінка. — Якби не ти, я й не знаю, що б робила.

— Що ти, не дуже я й допоміг.

— Допоміг, допоміг.

— Слухай, а ти знаєш, що нині день святого Валентина?

Лінка кивнула.

— Ага, я теж пригадала. Але щойно тепер. Гарний день, щоб народитися, правда? Майбутній хлопець заощадить на подарунках, — захихотіла Лінка.

Оскар розгорнув квіти.

— Це тобі. Бо... бо ти народила дитину і... день Валентина.

Йому аж горло стиснулося. Лінка здавалася такою гарною із цим немовлям. Оскар хотів би... Він би хотів, щоб то була його дитина. Він би вже знав, як її цінувати, шанувати, як турбуватися про них обох. Відчував би себе таким щасливим.

— То я вже піду, — мовив він. — Ти, певне, змучена.

— Ага. Ніби марафон пробігла, хоч ніколи цього й не робила. Ти нас провідаєш? Як ми вже повернемося додому?

— Звичайно. Я ж там мушу дещо... доробити. Хотів прилаштувати сповивальний столик до ліжечка... Я впораюсь.

— Дякую. Не уявляю, що б я без тебе робила.

І раптом прийшла сувора акушерка й сказала, що квітів у лікарні залишати не можна. Оскарові зробилося прикро.

— Не переймайся. Мама забере їх додому. Вони чекатимуть на мене. Тут виписують через два дні, якщо все гаразд.

„Боже, яка вона прекрасна“, — думала Лінка. Пальчики, тоненькі, мов сірнички, ледь синюваті, стиснені в кулачки, іноді розпрямлялися на хвильку, демонструючи ніжні крихітні нігтики, неначе вирізьблені майстром мініатюр. І світлі кучерики. Від кого ж вона їх успадкувала?

У бабусі коси темні, у неї, Лінки, каштанові. Від батька, це їй від батька дісталось. Світла, мов порцелянова шкіра, волосся. У її личку Лінка вгадувала Адріанові риси. Написала йому есемеску, мовляв, дитина з'явилася на світ, надіслала кілька фото. „Вітаю“, — була відповідь. І все. Вона чекала, що Адріан подзвонить, напише щось більше, адже це його дитина. Написала його батькові, той принаймні запитав, чи можна її побачити. Новоспечений дідусь. Але Адріан нічого. Більше нічого.

Лінка усвідомлювала, що усе складеться не так, як би їй хотілося. Що Адріан не сяде на перший-ліпший літак і не примчить сюди. Він був не таким. Міг би бодай поцікавитися, як минули пологи, як Лінка себе почуває. Але ні. Ніби вона була просто знайомою, а не матір'ю його дитини. Проте довелося перестати про це думати, бо дитя прокинулося, а в палаті вона була сама.

Тож вони тут удвох. Лише вона і Єва. Як її взяти? Усе тіло боліло, а руки не слухалися, були наче чужі. Може, якось удасться вийняти дитину з її пластмасової оселі? Спробувала, напруживши всі сили. За мить уже тримала малу на животі. Як нею займатися, коли вона сама почувалася так погано? Хтозна. Мама прийде аж о другій годині, раніше відвідини не дозволялися. Виявилось, що її покинули напризволяще. „Боже, — подумала Лінка, — хоч би я не завдала їй якоїсь кривди“. Приклала малу до грудей, хоч і здавалося, що там немає жодної краплі молока. Але Лінка пригадала собі, що їм розповідали в школі для вагітних. Що спочатку це дійсно краплина чи дві. І цього досить. Тож нехай Єва вип'є ці кілька краплин. Побачимо, може, засне. Це виявилось нелегко, бо мала не вміла вхопити сосок. „Зроби із грудей гамбургер“, — пригадала Лінка наступну пораду. Подіяло. Мала Єва заснула. Лінка й собі мріяла про те саме, проте не знала, що зробити з донею. Хотіла покласти до ліжечка, але їй забракло сили. Посунулася на ліжку, звільнивши малій місце й подумки молячись, аби її не придушити. Нехай би сюди хтось прийшов! Але довкола було безлюдно й тихо. Жодної живої душі. Лінці здавалося, що тут, у післяпологовій палаті ані нею, ані її дитиною, ніхто не переймається. Кортіло до туалету. Залишити малу Єву на ліжку? Дитина ще сама не перевернеться, тож, мабуть, не впаде? Лінка почувалася такою самотньою, наче була сама не лише в палаті, а й у всій лікарні. Ба, на всій землі. Час від часу приходили

есемески, вітання, повідомлення в чаті, лайки на Фейсбуку. Але від нього не було нічого. Зате Оскар написав кілька разів. Як вона чувається, передавав вітання. Любий Оскар. Оскар, Каська, Наталія. Її рідні, друзі. І Лінка сумно подумала, що колись серед них була найдорожча їй людина. Найбільший друг. Адріан. Але тепер цього вже немає.

Єва Барська прокинулася на світанку й не могла заснути. Допологового можна було поїхати лише після полудня, а вона хвилювалася за доньку. Крутилася з боку на бік, але сон не приходив. Забагато вражень. Заварила собі мелісу й сіла біля вікна, укритись пухнастим бежевим пледом. Вона стала бабусею. Що це значить? Ще й бабусею малої Єви. Вона не була впевнена, що це відповідне ім'я. Хіба вона заслуговує на те, щоб дитина мала її ймення? Адже їй так і не вдалося впорядкувати власне життя. Воліла, щоб Євина доля склалася по-іншому. Знову повернулася до минулого.

Серпень 2000

Вона в лікарні. Сама. Перелякана. Дитина у відділенні інтенсивної терапії, в інкубаторі.

— У дитини виникли певні проблеми...

Слова лікаря пронизують задушливе повітря, мов скальпель. Єві раптом зробилося зимно.

— Які проблеми?

— У дівчинки м'язова дистонія... Вона пережила кисневе голодування. Це дитячий церебральний параліч. Проте в легкій формі, не турбуйтеся. Вона вимагатиме реабілітації.

Єва теж почувалася погано. Довелося залишитися в лікарні довше. Якогось дня двері палати відчинилися, і на порозі з'явився Печериця. Професор. Її кохання? Єва не могла в це повірити. Тепер він видавався їй огидним. У нього було обличчя зморщеного гнома.

— Я довго про це думав і вирішив визнати дитину. Дати їй своє прізвище. Принаймні це. Дружина однаково довідалася, на жаль. І сама вважає...

їй стало зле. Мабуть, якби не дружина, він би взагалі не прийшов.

— Мені немає де жити, — сказала Єва.

Печериця злякався.

— Як це?

— Що "як це"? Я ж не можу повернутися до Кракова, якщо мала тут. Халінка в Сероцьку, у бабусі, але я там жити не можу. Ти ж знаєш. Усе... усе коту під хвіст. Мене от-от випишуть, а я не маю де подітися.

— Я допоможу тобі, — пообіцяв. — Винайму якусь кімнату.

Єва полегшено зітхнула. Може, це й небагато, та все ж більше, ніж нічого.

Він забрав її з лікарні й привіз до нового помешкання. Кімнатка в бабусі, яка без кінця варила смердючі кістки для пса. Єва цього пса боялася. Чорний доберман виглядав так, наче збирався на неї кинутися. Вона схоплювалася рано-вранці й бігла до лікарні, до Касі. Але що робити далі? Вона ж не може її забрати? Кілька разів приїздила до Сероцька, щоб побачити Халінку. Страшенно за нею сумувала. Роздובбаний автобус, у якому панувала задуха, зупинявся в центрі, завжди вона ще довго йшла лісом. Була така втомлена. Ніби пологи й давно минули, але Єва досі не отямилася. Боліло не лише тіло: боліла вся душа.

«Можеш залишити її тут, на скільки треба. Це моя онука». Що ж, запрошення стосувалося однієї особи. Вона розуміла, що для неї й для Каськи місця немає.

«Повернешся до Кракова? Зрештою, тобі є де жити».

«Ще ні. Дитина досі в лікарні».

Свекруха не запитала, що з нею. Де вона житиме. І чи зможе? У тій квартирі, сама з дітьми, без Кота? Без грошей? Без нічого? Ні, вона не зможе, Єва собі цього не уявляла. Добре, що бодай Халінка була доглянута, принаймні за неї не доводилося хвилюватися. «Бабуся її любить», — наче мантру повторювала молода жінка.

Коли все почалося? Якогось дня відчула, що не має сили встати. Просто. Подзвонила до лікарні, що захворіла. Бо вона справді була недужа. От тільки... як звалася ця хвороба? Ані лихоманки, ані нежитю, ані кашлю. Нічогісінько. Тільки ця важезна душа. Наче Єва от-от мала впасти в провалля й трималася на краю прірви, що було сил. Не прибирала, не їла. Подзвонила матері, яка й справді приїхала. Але для того, щоб сказати, як вона собі перевела життя, і що вона не

збирається жити замість неї. І що батько мав рацію. Нехай дає собі раду сама. «Твоя дитина хвора. Першу дитину ти віддала бабі. Не займаєшся нею. Не даєш ради. Як ти собі це уявляєш? Дитина вимагає реабілітації й грошей, яких у тебе немає. Ти ж не можеш із нею тут жити!» — і мати роззирнулася брудною, занедбаною кімнатою. Коли вона вийшла, Єва навіть не заплакала. Не мала сили плакати. Не мала жодних сил. Скрізь лежали гори брудного посуду. І тоді їй спало на думку, що все це можна закінчити. Спочатку проковтнула цілу упаковку заспокійливих таблеток, які їй дали в лікарні. Запила горілкою. Набрала до ванни води й спробувала перерізати собі вени, але зробила це надто невміло. Єва була дуже слабка. Трохи крові витекло, але замало, щоб померти. Її врятувала господиня, бо доберман, мов передчуваючи щось погане, аж заходився гавкотом під дверима ванної. Отже, її врятував собака. Санітари, ноші, лікарня. Діагноз: отруєння, спроба самогубства. Депресія. Мати з документами, які Єва мала підписати. Що відмовляється від прав на дитину. Печериця теж відмовився, навіть не замислившись. Касю віддали. Єва підписала все, бо тоді їй було однаково. Вона думала про одне: вийти й спробувати знову. Доки не вдасться. Хоча потім сили не стало вже навіть для цього.

Згодом, коли вона вже отямилася, коли могла думати, то не раз замислювалася, як матері вдалося її переконати. Примусити покинути власну дитину. Неймовірно. Вони ж начебто помирилися, але тепер Єва не була в цьому впевнена. Усе якось затихло, життя видавалося їй зовсім новим: спершу вона повернула Халінку, купила квартиру у Варшаві, продавши краківську, знайшла роботу, яка дала можливість утримувати себе й доньку. Потім зустріла Адама. Щастя, у яке вона не могла повірити. Кай. Усе начебто змінилося, принаймні зовні, бо тамте, колишнє життя десь стриміло, зібгане, поіржавіле, наче стара велосипедна рама. Невже можна так ошукати долю? Приспати все, що видається незручним? «Не повертайся до цього, — порадила мати. — Радій тому, що маєш. Якби ти й раніше так робила — не було б проблем». І Єва приспала, приховала, раділа. До певного часу. А тепер прагнула лише одного. Щоб Лінка не почувалася такою самотньою. Щоб їй ніколи не довелося бути покинутою. Щоб не довелося приймати рішень, про які вона шкодуватиме все своє життя.

Лінка прокинулася, аж заціпеніла від болю й незручного лежання. Дитя спало й було живе, на щастя, вона не придушила її вночі. Вдалося тихенько встати до туалету. Потім перевірила телефон. Нові есемески, лайки, вітання. Отак виглядає наше життя. Найперше перевіряємо, хто лайкнув наші пости в соцмережах. Щиро кажучи, Лінка воліла б, аби хтось забіг, замість надсилати танцюючих кроликів і миготливі квіточки. Але ні. Зрештою, відвідини дозволені аж по обіді. Прийшла нова есемеска.

Я не можу тепер приїхати. У мене наступного тижня сесія. Приїду після неї. Як себе почуваете?

Від нього. Лінці стало сумно. Чомусь вона вірила, що він таки приїде. Так хотіла похвалитися йому їхнім дивом, яке зараз спало, мов янголятко. Вдалося покласти донечку до її пластмасового ліжечка.

«Дякую, стерпно». І, подумавши, додала: «Чекаємо». Зрештою, батько — це батько.

Потому вона не знала, що робити. Дитина продовжувала спати, тож удалося прийняти душ. Сніданок виявився таким собі. Два кусники хліба, шматочок масла і сир. Лінці не хотілося їсти. Вона взагалі не зголодніла. Почувалася сумно й самотньо. Подзвонила мама, тоді Адам. Донька прокинулася, Лінка приклала її до грудей і нагодувала. Нудно. Невже так і буде весь час? Лише по обіді прийшла мама. А потім батько Адріана. Лінка почувалася ніяково. Адріан ще не бачив дитини, а його батько вже встиг. Захопився онукою, бо мала виглядала чудово, ще краще, ніж відразу після народження. Малятко зі світлим волоссячком, яке вибивалося з-під зсунутої шапочки. Ці чепчики здавалися кумедними й узагалі не трималися на голівці.

— Я говорив з Адріаном, — сказав. — Він приїде. Але в нього якась сесія.

— Я знаю.

Чоловік зітхнув.

— Повір мені... повірте, — глянув і на Лінчину маму. — Для мене це нелегка ситуація. Може, я його погано виховував. Не зумів. Але мені здавалося... Кожен хоче, щоб його дитина виросла доброю людиною, а він... Може, отямиться, як побачить дитину. Сподіваюся.

Лінка не знала, чи їй самій цього хочеться. Адже всі місяці вагітності вони практично не спілкувалися. Хіба часом отримувала

есемеску. «Усе гаразд?» Але цього трохи замало, щоб підтримувати стосунки.

— Він ще дівчак. Геть розгублений. Та я вірю, що коли побачить доньку...

— Умгу, — відповіла Лінка. Бо нічого іншого на думку не спало.

— Звичайно, ти отримуватимеш гроші...

— Послухайте, — озвалася раптом Лінчина мама. — Дитину треба зареєструвати. Маємо на це три тижні. Якщо Адріан хоче визнати дитину, дати їй прізвище...

— Звісно, що так! Хіба може бути інакше? — здивувався батько Адріана.

— Це ви так вважаєте. Побачимо, що скаже ваш син. Крім того, проблема аліментів. Через суд...

— Але ж...

— Ми можемо це вирішити полюбовно. Я вже про все довідалася. Але мусить бути через суд. Справи треба залагодити, щоб, наприклад, отримувати п'ятсот злотих державної доплати на дитину.

— Розумію. Гаразд. Я поговорю із сином.

Лінка не хотіла цього слухати. Це було жахливо. Почувалася так, наче і вона, і дитина були якимись предметами, довкола яких точаться торговельні переговори. Хоча, звісно, знала, що так мусить бути. Загалом Адріанів батько нічим не завинив. Якраз він виявився порядною людиною.

— А якщо знадобиться якась допомога... Адже я працюю у сфері охорони здоров'я.

— Ні... хоча, правду кажучи, згодилася б якась медсестра, щоб показати, як правильно годувати. Не знаю, чи все я добре роблю, а сюди ніхто не приходять.

— Напевне хтось прийде. Я піду з ними побалакати. Маю тут знайомих. Розумієш, доки пацієнт не помирає, ніхто ним особливо не переймається...

Двері знову відчинилися.

Каська й Наталія, із торбами, напханими памперсами, водою, соками, помаранчами...

— Агов, ви що, здуріли?!

— То все батьки купили, — пояснила Каська. — Сказали, що в тебе напевне немає води, а фрукти знадобляться.

— Супер.

Обидві схилилися над немовлям, наче добрі феї.

— Твоя тітонька прийшла, — сказала Каська.

А й справді! Справді! Кася — це її тітка.

— Мене вона теж має. Звичайно. У неї вже дві тітоньки.

І дядько Кай!

І наче після магічного закляття, двері знову відчинилися, і на порозі з'явилися Кай з Адамом.

— О Боже, що ви тут робите? А як же ваші лижі?

— Лижі, лижі! — обурився Адам. — На лижі можна щороку їздити, але ж не щороку в мене онук народжується, га?

Усі вражено замовкли. Халінка вибухнула сміхом.

— От тільки це онука! Такий собі маленький сюрприз. Мабуть, апарат виявився несправним. Тобто УЗД.

Кай дивився на них, широко відкривши очі.

— Це не хлопчик? Як це? А з ким же я бавитимусь?

Усі зареготали.

— Зрештою, з ним однаково не вийде бавитися, — зазирнув до ліжечка. — Він що, весь час так спить?

— Вона. Її звати Єва.

— Як маму?

— Так, Каю.

— А ми їх не плутатимемо?

— Яюсь уже дамо раду, — усміхнулася Лінка.

— Ми їхали весь день, — поскаржився Кай. — І тато не дозволив мені сьогодні кататися на лижах. А я вже майже навчився звертати.

— Адаме, може, не варто було... — мовила Лінка.

— Варто, варто.

Дитя заквилило.

Увійшла медсестра. Товста, у яскраво-рожевих кроксах.

— А це що за гурт? Не можна, щоб відразу стільки людей!

Тому вони мінялися. Спершу Кай з Адамом, решта чекала в коридорі. Побалакали трішки, обійняли її, пішли собі.

Тоді на хвилину увійшов Адріанів батько. Побалакали, обійнялися, пішов.

Потім Каська з Наталією. Побалакали, обійнялися, пішли.

Мама затрималася найдовше. Допомогла їй перепеленяти дитину, поговорили. Пішла.

Щиро кажучи, Лінка вже й хотіла побути сама. Ба більше, вона хоч і раділа гостям, та одне залишалось незмінним. Тут не було того, хто справді мав би бути. Євиного батька.

Каська й Наталія йшли разом у бік зупинки.

— Ну й козел же він, правда? Отой Адріан, — сказала Каська.

— Хлопці якось губляться в такій ситуації. Може, якби він бачив дитину?

— Не знаю... На його місці, якби мені народилася дитина, я б пішки дочалапала сюди хоч би й з Лондона. А Лінка що сказала? Що в нього якісь іспити? Зараз повно дешевих рейсів. Якби хотів — прилетів би вмент.

— Він живе у тітки-відьми. Я її знаю. Зрештою, це ж мої родичі. Їй би довелося відпустити його, бабки якісь дати. А вона...

— Яка? — поцікавилася Каська. Про Адріанову тітку вона нічого досі не чула.

— Стара дивачка. Дуже прогресивна. Виступає за... ну, розумієш, за свободу. У всьому.

— А діти в неї є?

— Ні. Здається, вона їх не хотіла. Але там була незрозуміла історія... Якесь нещасливе кохання. Мама колись розповідала.

— Звісно. Мабуть, вона просто розчарувалася у всьому й здивачіла. А ти б хотіла таке маля? — Каська змінила тему.

— Я? Ти що! Я і дитина? Не уявляю! Зрештою... із чоловіками суцільні проблеми, хіба ні? А коли ще й дитина...

— А як там із тим твоїм?

— Азором? Ну, ніби все добре, але він дуже химерний. Страшенно ревнивий, без кінця влаштовує сцени, відчуваю, що з мене досить, — похитала головою Наталія.

— А мій колишній взагалі дебіл, — сказала Каська. — Але я вже це пережила, і все нормально. От тільки... Хочеться до когось пригорнутися.

— Собаку собі купи. Або kota, — засміялася Наталія. — Я вже починаю думати, що, може, краще залишитися самій. Зосередитися на

навчанні. Я справді мрію вступити до медичного. Мені б хотілося працювати з новонародженими.

— Ти хочеш стати акушеркою?

— Не знаю. Здається, акушерки дуже мало заробляють. Можливо, лікарем-неонатологом, який працює з такими маленькими. Власної дитини я, може, і не хочу, але діти такі класні, правда?

— Не знаю. Мене вони трохи лякають. І що вона тепер робитиме?

— Нічого. Яюсь виховуватиме малу. Батьки допоможуть.

Дівчата сіли на трамвай, який їхав у бік центру, але Наталія вийшла раніше.

— Я домовилася про зустріч, — збрехала вона. Говорити їй більше не хотілося. Вона збиралася спокійно подумати про все це. Про Лінку та її дитину. Але не тільки про них. Що, власне, робити з Азором. Бо її ця ситуація справді починала дедалі більше виснажувати.

— Тобі ця дівчина подобається, еге ж? — мама зробила спробу розпитати Оскара про Лінку, одночасно краючи моркву. Раптом, невідомо чому, їй забаглося зварити суп. О десятій вечора! Попрохала сина допомогти порізати овочі, та схоже, що то лише був привід для розмови.

— Дай спокій, це лише однокласниця.

Дарма він мамі про все розповів. Про пологи й узагалі. Міг би цього й не робити. Вона явно бачила, які в ньому вирують емоції, як він усе це пережив.

— У неї ж дитина, — додав.

— Так. А той... батько дитини?

Оскар знизав плечима.

— Гадки не маю. Його тут немає. Він у Лондоні.

— Бідолашна дівчина. Я їй співчуваю.

— Але ж ти теж розійшлася з батьком.

— Так, але він не покинув мене вагітну. Чи з немовлям. Це геть інше. А вона така хороша дівчина. Гарна, але ще й... ну, завдяки ній у мене є робота. Добра. Шкода, що в неї так усе склалося. А ти... хтось у класі тобі подобається?

— Ні! — обурено вигукнув син.

Бо це ж очевидно, що ні! Йому завжди подобалася Лінка, відколи він з нею познайомився. От тільки вона завжди була не його.

— Так-так, — мама співчутливо глянула на хлопця. — Але... розумієш, дитина — не такий уже й клопіт. Це щастя. Багато жінок не можуть мати дітей, хоч і дуже прагнуть, — морква, цибуля й шматочки броколі помандрували до каструлі. — А трапляється ж, що в когось уже є дитина, просто життя не склалося. Це ще не трагедія.

— Припини, мамо, справді.

Мати посолила суп, зменшила вогонь, а тоді скуйовдила синові чуприну.

— Я лише так говорю. Бо бачу... Я ж тебе знаю.

Оскар хотів сказати, що він чудово уявляє, що буде далі. Приїде Адріан, побачить доньку, вигукне: «Ур-р-ра, супер, заживемо всі вкупі, разом!», — і тоді Лінка кинеться йому в обійми. Але нічого не сказав, бо соромився.

— Коли той твій суп буде готовий? — тільки й спитав.

— Скоро, — усміхнулася мама. — Зголоднів?

— Та загалом щось би з'їв, — усміхнувся у відповідь Оскар. — Хоча їсти суп ледь не опівночі — не дуже звично, га?

— Як твої справи? Як почувашся? — запитав Оскар, вручаючи Лінці пачку памперсів. — Моя мама сказала, що це найпрактичніший подарунок, бо швиденько використовується.

— Ну, менш практичний ти зробив уже раніше, — Лінка кивнула головою на тюльпани у вазі й ледь порожевіла.

— Я ще й сповивальний столик приніс.

— Оця стільниця?

— Яка ще стільниця?

— Схожа на ту, що на ній тісто розкачують.

— А в тебе гарний настрій.

— Так, бо я рада, що нарешті вдома. Щоправда, я перетворилася на молокозавод і тепер геть прив'язана до дитини, але мені вже набагато

краще.

— Як мала?

— Як бачиш. Загалом добре, що ти привіз цю штуківину. Я пеленаю її на ліжку, а це страшенно незручно, тим більше, що вона какає чи не дванадцять разів на добу.

— Дванадцять?

— Ага. Воно схоже на сир із куркумою.

— Бр-р-р. Ні, будь ласка, нічого більше не кажи.

— Спершу я щоразу думала, що поїду до Риги, але вже звикла. О, знову, — і справді, з ліжечка пролунав дивний звук. Ніби хтось видушував кетчуп із тюбика.

— Ти трохи вчишся?

— Уяви собі, що так. Навіть дуже багато. Дитина лише їсть і спить. Погодувала — і вільна. Усе дуже непогано, принаймні поки що. Жодних кольок, розладів чи чогось такого. Майже зовсім не плаче. Хіба коли зголодніє.

Дитя немов почуло її слова, бо з ліжечка почулося тихеньке попискування, яке невдовзі перетворилося на голосний плач.

— Мабуть, я її зараз погодую.

— Почекай, спершу встановимо це.

Поклали сповивальну дошку на ліжечку.

— А тут можеш розкласти всі ці свої... прибамбаси.

— Що? — засміялася Лінка.

— Ну, оце все, — кивнув Оскар на купу пелюшок і повзунків, які наразі лежали на табуреті біля ліжка.

Удвох вони перенесли все це на дошку. І на мить їхні руки зустрілися.

Оскар подумав, що це дивно. Адже він бачив її напівголою. Якусь мить бачив груди, коли вона годувала дитину. А тепер його раптом мов жаром обсипало, бо він на секунду торкнувся її долоні?

Лінка подумала, що це дивно. Адже він був з нею в пологовому! Бачив її в найінтимнішій ситуації на світі! А тепер, коли він мимохідь торкнувся її руки, їй здається, що в неї підгинаються ноги?

Перезирнулися. І Оскар першим простягнув долоню й узяв Лінку за руку. Легенько впіймав її за пальці. Запала тиша. Оскар подумав, що ні про що він так не мріє, як про те, аби її зараз поцілувати. Але боявся все зіпсувати. Тож лише глянув на Лінку й міцніше стиснув її долоню.

Дитина, яку так і не погодували, запхинькала, але вони не звернули на це уваги. Лінка тримала в руках пачку памперсів, Оскар — якісь вологі серветки, та за мить обоє, як за командою, впустили свої реквізити на підлогу. Щоб обнятися, пригорнутися міцніше, бодай на хвилину.

Дитина розплакалася голосніше.

— Я мушу її погодувати, — озвалася Лінка, вивільняючись з обіймів Оскара. — Не дивися.

— Я ж уже все бачив.

— Неправда!

— Бачив, та гаразд. Я забуду. Буде, як скажеш.

Він був такий щасливий, що ладен був пообіцяти все на світі.

Згодом, коли уже допоміг Лінці зі сповивальною дошкою та рештою дрібниць, яких їй бракувало для повного щастя, коли він у цілковитій ейфорії повертався додому, згадуючи доторк її долоні й те дивне відчуття, що все можливо, він раптом зупинився. А що, як... що, як це така собі примха? Минущий каприз? Адже той повернеться — і Лінка змінить думку. Він про це забув, бо вона торкнулася його руки? Оскар так намагався захиститися від почуттів, що про все забув.

Бо він же приїде. Зрештою, краще, щоб дитина була зі справжнім батьком. І Лінка вже одного разу до нього повернулася. Розлючено стусонув скрижанілий камінець, який примерз до тротуару, — і аж засичав від болю. «Гаразд, старий, — сказав собі. — Хто не ризикує... У найгіршому разі отримаєш відкоша».

Лінка почувалася якось незвично.

Так, наче щось поставало на свої місця, вклалося.

Але разом з тим — ніби вона грала чужу роль.

Обійматися біля сповивального столика. Мовби вони разом, а це їхня дитина. Заплющити очі й забути, як воно все насправді. Звісно, вона завжди знала, що Оскар гарно до неї ставиться, проте ніколи не думала, що він відчуває щось більше. Може, він зробив це зі співчуття? Байдуже. Ендорфіни шугали у венах, мов «Пендоліно». Та ну, це могла бути примха. Звичайна забаганка. Які в неї можуть бути претензії? Незаміжня, з дитиною, з байстрюком, а не дівчина, з якою можна зустрітися. Може, вона взагалі повинна бути вдячною, що він її торкнувся? Та ні, вдячності вона не відчувала. Зате відчувала щось інше. Блаженство й задоволення. Нічого не вдієш. Якщо це більше не

повториться, вона не відчуватиме розчарування. Принаймні Лінка переконалася, що досі здатна на почуття. Що вони не вмерли разом з Адріаном. Бо до Адріана, — і в цьому вона анітрохи не сумнівалася, — Лінка не почувала більше нічого.

Оскар приходив щодня. І постійно щось приносив. То памперси, то серветки, то сік для Лінки.

— Як відчуваєшся? — питав турботливо.

— Добре! Як ходячий молокозавод. Дуже продуктивний. Але вона мене за це винагороджує. Глянь!

Дівчинка спокійно лежала в ліжку, іноді дрімала, іноді ні, і постійно робила гримаси.

— Ти знаєш, що до кінця березня треба здати фотографії?

— Знаю. Я хочу пофотографувати малу. Назву цикл «Материнство». Чи «Початок». Щось таке. Тож загалом це неважко. Об'єкт поруч, мало рухливий. Портрет сплячої дитини — це дуже легко. А ти?

— Ну... тему ти в мене вкрала. Я б теж її радо пофоткав. Хоча, якщо темою має бути материнство, то доведеться, мабуть, скористатися автоспуском? Або, приміром, тема «Сон». Можна фотографувати дитину, брата... Зрештою, — позіхнув хлопець, — мені й самому хочеться спати. Якщо ти не проти — можу стати твоїм об'єктом.

— Ну, гаразд, а якщо серйозно? Що ти робитимеш?

— Знаєш, що? Я недавно подумав, що хочу влаштувати фотосесію своїй мамі. Бо єдині фотографії, які вона має, це для паспорта. Такі жахливі, у неї на них таке широке обличчя, що мама скидається на якусь злочинницю. От тільки не знаю, яку тему обрати.

— Клас! Ото вона зрадіє! Можеш назвати «Зрілість» чи якимось так.

— Ну, не знаю, чи вона не образиться. Розумієш, мама зараз справді гарно виглядає. Зустрічається з тим чуваком.

— Мабуть, це добре?

— Хіба я знаю? Якимось дивно.

— Ну, тобі ж не шкода?

— Ні, але якимось так... Дивися, які кумедні міни вона робить, — і кивнув на Єву, щоб змінити тему.

— Я можу годинами на неї дивитися, як у телевизор. Поглянь на її рученята. На вустонька. Хіба ж це не диво? Я така горда, що це моє творіння!

— Ну, не лише ж твоє, — сказав він, а тоді відчув, що це було зайве.

— Ні. Він дав живчика.

— Пробач, Лінко. Я знаю, що тобі важко.

— Ні. Мені вже попустило. Адже він навіть не бачив дитини. І взагалі особливо нею не цікавиться.

— Ну, але ж приїде.

— Так. Приїде. І що? Побачить, посидить, поїде.

Оскар думав, що події можуть розвинутиися геть по-іншому. Що, може, приїхавши й побачивши цю маленьку дівчинку, Адріан передумає. І тоді вона до нього повернеться.

Вони не говорили про те, що сталося між ними. Про доторк, обійми, які були не зовсім товариськими. Він боявся, що йому це все лише наснилося, що він усе вигадав. Вона думала, що то для нього була така собі примха. Не хотіла більше розчаровуватися. Бо іноді легше чогось не мати, аніж мати й відразу втратити. Лінка боялася, що коли вона щось зробить, якийсь перший крок, то втратить друга. Та це не значить, що вона не думала. І не значить, що не думав він. От тільки вони цього не висловлювали. Аби те прекрасне й піднесене не зробилося матеріальним, а отже, вразливим і знищеним. Доки все це залишалося в здогадах, можна було його берегти.

Коли приїхав Адріан, Оскар саме перефарбовував ліжечко. На попередньому були намальовані машинки, а він наполягав, що для дівчинки воно не підходить.

— Та ні, не варто цього так дотримуватися... Ну, там, що коли дівчинка, то лише рожеве, а хлопчикам тільки все блакитне...

— Звичайно. У Єви однаково більшість убраннячок хлоп'ячих. То й годі. Вона ж така мила.

І сказав, що на бильцях ліжечка намалює квіти. Соняхи. Бо вона — маленьке сонечко. Зараз Лінка годувала малу, а Оскар, заховавши машинки під шаром білої фарби, заходився малювати квіти, жовті, мов сонце. У двері подзвонили. Лінка не хотіла класти Єву до ліжечка: мала завжди дуже нервувала, коли її забирали від грудей.

— Відчиниш? Мабуть, це поштарка, — попрохала Лінка. Звідки їй було знати, хто стоїть за дверима?

Отак із пензлем у руках Оскар пішов відчиняти й угледів за дверима Адріана. Його аж пересмикнуло від побаченого. Він би з таким задоволенням врізав йому, скинув зі сходів, принаймні прогнав би геть. Але не мав права.

— Заходь, — сказав. — Лінка в себе.

Адріан був здивований. Що він тут робить? Хто це, в біса, такий? Здається, це той її однокласник, що лазив за нею, коли вони були разом. Але слухняно пішов слідом. Адже десь там була його дитина.

Він багато про все це думав, але так і не зміг знайти в собі жодних почуттів. Що це, власне, значить: його дитина. Вона схожа на нього? Має його гени, це зрозуміло. Але...

Підійшов до ліжечка. Дитина виявилася... о Боже. Зовсім крихітною. Він навіть не уявляв собі, що немовлята такі малесенькі.

— Вона така маленька, — прошепотів Адріан. — Яка гарна...

Оскар відчув, що його зараз чорти вхоплять. Знайшовся тут ніжний татусь!

— Мабуть, я залишу вас самих, — відклав пензля.

Лінка кивнула головою.

То він і вийшов, а потім, соромно зізнатися, трохи підслуховував за дверима.

— Яка вона прекрасна, — говорив Адріан. — Неймовірно. Це справді моя дитина?

Дивно. Лінка так довго на це чекала. Коли він нарешті приїде й побачить донечку. Тепер їй було навіть приємно, що йому так сподобалася дитина. Але вона дивилася, як Адріан схилився над ліжечком, і зрозуміла, що більше його не кохає. Він здавався їй таким далеким... Дивилася на його волосся, яке так любила куйовдити, потилицю, руки, що колись її обіймали, підборіддя, яке вважала таким вольовим, довгі ноги — усе, що так у ньому любила, усе це стало раптом зовсім чужим. Вона більше нічого не відчувала до Адріана. Усе минуло, як минають пори року.

— Ми повинні зареєструвати її. Якщо, звісно, ти досі хочеш визнати її своєю.

— Певне, що так! А як інакше! Я... я розумію, що вчинив погано, що припустився непростимої помилки, але, може... може це можна виправити. Я б хотів брати участь у вашому житті, я...

— Що, покинеш навчання в Лондоні? — із цікавістю запитала Лінка.

— Ні, ну, ти що... Це не найкраща ідея. Але ти можеш приїхати до нас із малою...

— Звісно! Може, ще й твоя тітка її доглядатиме, га?

— Ні, але ж є якісь дитячі ясла. Ти б могла там учитися...

— Ні, — відповіла Лінка.

— Ні?

— Ні, Адріане. Бо так склалося, що я більше тебе не кохаю. І жодні твої обітниці цього не змінять.

— Але ж є дитина!

— Дитина була вже давно. Вона була тут, — Лінка вказала на свій живіт, — а тепер ось тут. Але вона була. І тоді ти чхати на нас хотів. Я тобі анітрохи не вірю, а крім того, я просто тебе не кохаю.

— Це він, правда? — Адріан кивнув на зачинені двері. — Він до тебе приклеївся.

Лінка почала сміятися.

— Приклеївся? Він був поруч, коли я цього потребувала. Відвіз мене в пологовий. Підтримував. А ти? Що ти зробив? Він, на відміну від тебе, — добра людина.

— Але ж кожен може змінитися, Лінко.

— Ні, справа не в ньому, — відповіла вона. — Між нами нічого не було. Це мій друг. Йдеться не про нього, а про тебе. Я більше тебе не хочу, Адріане. Просто не хочу! Але Єву можеш бачити. Я буду дуже рада, якщо вона матиме гарні стосунки з батьком. Я не створюватиму тобі проблем. Як довго ти ще пробудеш у Варшаві?

— Тиждень.

— Тоді я запишу нас до відділу реєстрації новонароджених.

Оскар відстрибнув з-під дверей, коли обурений Адріан вийшов.

Лінка сиділа зіщулившись, затуливши обличчя долонями.

Оскар теж не був дуже радісним. Чув, що вона сказала. *Справа не в ньому. Це мій друг.* Звичайно.

— Агов, — сказав. — Зробити тобі чаю? — він щосили намагався не показувати, як йому прикро.

— Так... Я б випила чогось теплого.

— Зажди.

Пішов на кухню й за мить приніс чашку з паруючим напоєм.

— Подумай, Лінко, — порадив він. Усупереч собі, та інакше не міг. Може, так буде найкраще, якщо все скінчиться.

Щоб усі ці ідіотичні думки нарешті перестали його мучити... — Він — батько дитини. Може...

Лінка сьорбнула чаю, попекла собі піднебіння, а тоді усміхнулася й глянула на Оскара.

— Підслуховував?

Дивно. Вона не виглядала сердитою. Ані відчуженою. Ані непривітною.

— Так. Пробач, але я хотів... бути поруч. Якби щось сталося. Ну, якби... розумієш...

— Я сказала неправду. Про те, що ти тільки друг, — мовила Лінка, помітивши його непевність. — Ти сам знаєш, що це не так. Та решта була правдою. Що я більше його не хочу. Йдеться про те, що існує між нами... якщо це щось існує. Це геть інше. Хоча це й неможливо... Ну, розумієш, так, щоб серйозно... — останні слова Лінка проказала ледь тремтячим голосом, і серце їй закалатало сильніше.

— Я... — власне, Оскар не знав, що хоче сказати. Він був цілковито збитий з пантелику.

— Коли Адріан приїхав у грудні, і ми побачилися, я вже тоді розуміла, що все перегоріло. Але думала, що, може, для дитини так буде краще. Щоб ми помирилися, щоб дитя мало повну сім'ю. Якби він тоді щось зробив, може, я б ще до нього повернулася. Але тепер приїздить і каже, що ми начебто можемо бути разом. Але від Лондона він не відмовиться. Ти ж чув, що він сказав?

— Так. Чув.

— Мені здається, що в будь-яких стосунках є межа помилки. І коли цю межу переступити, то вороття немає. Тоді вже нічого не можна склеїти до купи.

— Справді? — спитав Оскар.

— Справді. Знаєш, я десь читала, що дати комусь другий шанс — це... ну, похвально. Але дати третій — значить бути ідіотом. А я не

хочу бути ідіоткою.

— То й добре. Але... Знаєш, що? — сказав Оскар. — Щодо одного ти не маєш рації. Чому ти сказала, що для мене це несерйозно?

— Дай спокій. Тобі дев'ятнадцять років, перед тобою все життя. Нащо тобі зв'язуватися з дівчиною, у якої є дитина.

— Припини. Дитина мені не заважає. Я не такий.

— Усі так кажуть, але ти ж знаєш.

— Ні, не знаю. Усе від тебе залежить.

Лінка зітхнула. Ні, у це вона повірити не могла. Та це не значить, що вона не потребувала почуттів, близькості. І подумала, що нехай станеться те, що має статися. Побачимо. Але на сьогодні досить з неї серйозних розмов.

— Гарзд, досить на сьогодні всіх цих справ, — засміялася Лінка. — Відчуваю, що це вже занадто. Я б воліла подивитися з тобою якусь комедію. Бодай трохи пожити нормально. Я дуже втомилася.

— Що ж, я чула, що ти прогнала Адріанчика, — сказала Наталія. — У всій родині аж гуде! Мовляв, хлопчина покався, хотів повернутися...

— Це він так розповідає? — спокійно запитала Лінка й лягла на підлогу, тримаючи телефон біля вуха. Їй боліла спина від незручної пози під час годування.

— Авжеж. А що?

— Ну, це не зовсім так. Він начебто щось і казав, що ми б могли, якщо я приїду до Лондона... Розумієш, не йшлося про його повернення сюди.

— Ну, але ж у Лондоні класно. Чого ти власне хочеш?

— Не жартуй. Що б я там робила? Сиділа з дитиною й чекала, доки він повернеться з лекцій? З його жахливою тіткою? Знаєш що? Я йому анітрохи не вірю. І не хочу ніде виїздити. Тут мої рідні й друзі. Крім того, я більше його не кохаю. Не хочу його, що б він не казав.

— Та воно так. Загалом, це його провина.

— Мабуть, що так.

— І, звичайно, всі страшенно пліткували про Оскара, — Наталія стишила голос. — Ну, розумієш, що він у тебе живе.

— Аякже, — засміялася Лінка. — Так-так, живе в моїй кімнаті. Ну й нехай собі пліткують, дуже добре. Ти ж знаєш, що він мій друг.

— Не дуже я знаю. Ти що, який він тобі друг... Відвіз тебе в пологовий, весь час приходять до тебе, видно, що він тобою переймається...

— Знаю. Може, між нами щось і є. Чи буде. Боюся, щоб не зурочити. Гадаю, жоден хлопець не хотів би брати на себе такої відповідальності.

— Послухай, якщо він у тебе закохався, то кохатиме навіть із трійком дітей. Ще й із псом на додачу.

— Ага, бо якраз Фікуса неможливо не любити. Він безпроблемний, на відміну від дитини, яка без кінця плаче й какає, і взагалі.

— Та ну. Це лише дитина. Тобі так здається, бо ти просто тимчасово перебуваєш поза життям...

— Хіба я знаю? Мені здається, що це життя навіть краще за будь-яке інше. Я взагалі ні про що не шкодую. Набагато гірше те, що я не знаю, як воно буде далі. Мушу повернутися до школи, а Єву немає з ким залишити. Вона така маленька. Я не маю змоги віддати її до ясел, на няню просто грошей немає, а мама й Адам працюють і не покинуть роботу. Відчуваю, що на мене чекає якась серйозна розмова. А мама ще й сердиться, бо я розповіла їй, як виглядали відвідини Адріана. І вона вважає, що я вчинила нерозважно.

Розмова відбулася швидше, ніж Лінка сподівалася. Але мама й словом не згадала про Адріана.

— Слухай, — сказала вона. — Я взяла два тижні відпустки з понеділка. Ти мусиш нормально повернутися до школи. Це дуже важливо. Ти повинна скласти випускні. Не знаю, як там буде далі, перейматимемося цим пізніше.

— Справді? — зраділо спитала. Лінка. — А тобі не шкода? Тобто, відпустки не шкода?

— Ні. Я із задоволенням з нею посиджу. Гадаю, це й для мене добре.

Лінка не знала, що на неї чекає ще одна розмова. З Адріановим батьком. І назвати її приємною було складно.

— Син сказав, що намагався... але ти сказала: «Ні».

— Послушайте... Адріан... Так, він сказав, щоб я приїхала до Лондона. А я не хочу виїжджати. Тут всі мої близькі. І все, що мені

дороге.

— Він прикро вражений. Поводиться так, наче ти йому відкоша дала...

— Ви, мабуть, розумієте. Я... я дуже кохала Адріана. Але тепер...

— А якщо він помилився? Не даси йому шансу?

— Не знаю, — зітхнула Лінка. — Якось... Щось перегоріло. Крім того, що б я там робила? Сама з маленькою дитиною? У цієї його тітки! — підвищила вона голос, проте тут-таки отямилася. — Пробачте. Я не повинна так говорити, але...

— А якби він сюди повернувся?

— Не знаю. Можливо. Але він не повернеться.

— Побачимо, — відповів батько.

Чи дала б вона йому шанс, якби Адріан повернувся? Лінка була певна, що ні. Хоча іноді ця впевненість її полишала. Зараз із нею був Оскар, вони проводили разом багато часу, ходили на прогулянки з візочком, наче обоє були батьками малої Єви. А що, якби Оскара не було? «Навіщо про це думати? — спохмурніла Лінка. — Адже він є. І я повинна просто радіти. Навіщо все ускладнювати?»

Березень

З мобільного додатка для молодих мам

Твоя дитина нарешті з'явилася на світ! Така маленька й тендітна, може, ти навіть боїшся взяти її на руки? Не бійся. Мама найкраще знає, як обходитися з немовлям. Зараз тебе може непокоїти багато речей. Чи досить у тебе молока? Чи не придушиш ти дитини під час сну? Чому малеча плаче? Чому зригує після годування? Не хвилюйся, невдовзі ти навчишся розуміти, чого потребує твоя дитина. Не забувай, що немовля не дуже добре бачить: усе здається йому чорно-білим і нечітким. Воно ще не впізнає рідних, але тебе вже так, бо відчуває твій запах. Дитина погано чує, бо вушні канали досі заповнені першородною змазкою. Малюк виглядає не найкраще: голівка деформована під час пологів, коли дитина протискується крізь родові шляхи, на личку можуть бути прищики, шкіра подряпана й зморщена, а тільки деяких немовлят повністю поросле волосками, так званим лануго. На голівці дитини є два м'які місця. Це тім'ячка, які із часом заростуть! Твоя дитина може втратити вагу, і це нормально! Малюк наразі мало товариський: постійно спить, навіть двадцять годин на добу!

Читаючи описи, які регулярно оновлювалися в її мобільному додатку, Лінка постійно думала, що всі вони не мають рації. Єва була чудовою, щойно народилася. Не було в неї жодних прищиків і тим більше зморщеної шкіри! І тільки тім'ячка її лякали. Справді, вони скидалися на дірки в черепі, вкриті лише шкірою й волоссям. М'які. Здавалося, досить сильніше натиснути пальцем, і... Бр-р-р, який кошмар! Але оця маячня, що дитина, мовляв, не чує й не бачить — це ж просто дурня! Єва все чула, бачила й розуміла, у цьому Лінка була переконана! Правдою виявилось одне: мала весь час спала. Загалом, молода мама вважала, що така дитина не справляє жодних проблем. Після годування доня відразу засинала, а Лінка могла вчитися. Отупіння, яке переслідувало її під час вагітності, минуло, і дівчина цілими годинами просиджувала за письмовим столом або у фотелі. Навіть, коли годувала малу, бо годування могло тривати й сорок

хвилин. Тоді Лінка читала підручники й обов'язкову літературу, упевнена, що якби не дитина, вона б точно стільки не вчилася. Її б постійно спокушали якісь прогулянки, подруги, розваги... А так — Лінка була, наче в'язень, який через відсутність інших можливостей, пише дисертацію. Проблемою залишався тільки догляд Єви, коли Лінка мусила ходити до школи.

— Може, мені покинути роботу? — сказала Лінчина мама. — Бо що можна зробити ще?

— Викинь це з голови, — заперечив Адам, який саме наливав воду до ванночки. Він від початку запропонував, що може купати маленьку, коли тільки буде вдома. Робив це, коли ще Кай був малим, дуже це полюбив і чудово давав із купанням раду. — Роботу легко покинути, зате важко знайти. Крім того...

— Та знаю. Ми собі не можемо цього дозволити.

— Знаєш, що? Можливо й можемо. Але в такому разі ми могли б узяти няню.

— Я отримаю гроші на дитину. А коли владнається справа з аліментами, то ще по 500 злотих щомісяця. Не знаю, треба перевірити, бо є якісь обмеження...

— Я шукав в інтернеті. Можна спробувати знайти няню на неповний день. Я йду на роботу пізніше, вона може прийти о дев'ятій, навіть о десятій. У Лінки уроки до 15–16 години. Може, досить було б на 6 годин? Якби знайти няню, скажімо, по 12 злотих за годину, то...

— Треба розраховувати на півтори тисячі.

— Якраз. Дитячі гроші і п'ятсот злотих, — зауважила Лінка.

— Я можу продати машину, — запропонував Адам.

— Ти здурів?

— Чом би й ні? Вистачило б на няню, ще й на кращу.

— Ну, не знаю, — мама явно сумнівалася. — Няня — це все-таки чужа людина. Невже ми довіримо незнайомій жінці нашу Євуню?

— А є інший вихід? Думаю, треба перестати займатися «якбитологією» й почати когось шукати.

У суботу мали прийти три няні, з якими вони домовилися про зустріч.

Перша, студентка педагогіки, здавалася дуже доброю кандидатурою. Бо якщо вона хоче стати педагогом, то, мабуть, має

підхід до дітей; хіба ні? Дівчина ввійшла на шпильках, зодягнена, мов на якийсь бал, з копицею світлого волосся. На Єву навіть не глянула.

— Хочу відразу попередити, — заявила вона, — що я займаюся тільки дитиною. Жодних домашніх обов'язків. Бо знаєте, — тут вона заговорила тихіше, — деяким роботодавцям здається, що я їй приготую, і виперу, і все-все. А я тут тільки задля дитини.

— Який у вас досвід роботи? — увічливо поцікавився Адам.

— Дуже великий. Я працюю вже два роки й займалася кільканадцятьма дітьми, у тому числі й немовлятами.

Лінка глянула на її накладні нігті й засумнівалася. Кільканадцятьма? За два роки? Яюсь це підозріло.

— А який у вас підхід до дітей? — запитала мама.

— Підхід?

— Так.

На жаль, на це питання вона відповісти не змогла.

— Ще одне, — додала дівчина. — Я не ходжу з дитиною на прогулянки. Візочки важкі, а в мене хворий хребет, і я не можу носити тягарі, — пояснила вона.

— Але в будинку є ліфт.

— Ліфт! — пирхнула вона. — Я можу покласти дитину біля вікна. Зрештою, це те саме, а прогулянки — просто примха.

— Дякуємо. Це все, — сказав Адам. — Ми з вами сконтактуємо.

— То як? Мені приходить завтра? П'ятнадцять злотих за годину на руки й відразу. Мені теж треба за щось жити.

— Ми передзвонимо ввечері, — перебив її Адам, і невдоволена кандидатка пішла.

— О Господи, — сказала Єва. — Мабуть, ні. Га?

— Мабуть? Та вона прибацана по повній програмі. Не гуляє, не готує, нічого не робить. Сидітиме з дитиною коло відчиненого вікна й роздивлятиметься свої пазурі.

— Ага, але вона схожа на оту співачку, Віолетту Віллас, правда?

— Точно. Причому в її найкращі роки. Але до дитини її точно підпускати не можна. Здається, вона розминулася з покликанням.

— Ви помітили, що вона жодного разу не глянула на малу?

— Ага. Жоднісінького.

За годину прийшла наступна. Сумовита літня пані із сивим, схоже, давно немитим волоссям до плечей.

— Який у вас досвід?

— Ой, знаєте, я колись навіть на керівній посаді була.

А потім усе пішло шкереберть. Скорочення штатів...

— Я розумію, — притакнув Адам. — Але досвід роботи з дітьми?

— Я виховала двох власних. Онуком трохи займалася, але він уже школяр. Скажу вам чесно, що я вмію доглянути дитину. Хоч у минулому справді була... Розумієте... Ну, але жити якось треба. Я ще не пенсіонерка, діти не допомагають, мушу знайти якусь роботу. Про час домовимося, у мене його багато. А дитинка там, так?

«О, вона цікавиться немовлям! Це великий плюс!» — подумала Лінчина мама.

— Візьміть її, — сказала вона. — Тільки спершу помийте руки.

— Оце вже ні! Торкатися її я не буду!

— Що? — вихопилося в Лінки.

— Добре, — закінчив ромову Адам. — Ми до вас зателефонуємо.

— Але я отримаю цю роботу чи ні? — запитала спантеличено жінка.

— Ми подзвонимо. У нас кілька кандидатур. Ви ж самі розумієте.

Літня пані кинула погляд на дитину й вийшла.

Усі троє зітхнули.

— Схоже, що це важко. Дівчата... тобто мої мамусі, казали, що гарна няня — просто на вагу золота.

— Залишилася ще одна. Аж страшно, — засміявся Адам.

Увійшла готка. Чорне фарбоване волосся, чорна туш, кільця в носі, губах, у всіх можливих місцях. Чорні мереживні колготки.

— Хай, — привіталася.

Присутні здавалися трохи спантеличеними.

— Доброго дня.

— На питання не чекатиму — сама розповім. Дітлахами я займаюся, скільки себе пам'ятаю: у мене п'ятеро молодших братів і сестер, тож я вмію все. І приготую, і виперу.

— На прогулянки ходите?

— Прогулянки, купання — я все можу. Але в мене свої принципи.

— Справді? — увічливо поцікавився Адам. — Які саме?

— Жодних візочків, дитина тільки в елінгу. Ви слінго-мама?

— Ні... — відповіла Лінка. — Поки ні.

— Нічого страшного, це можна надолужити. Слінг, контакт «живіт — живіт», дитинка спить біля мене, дієта виключно вегетаріанська.

— Донька на грудному вигодовуванні, — пояснила Лінка.

— Звісно. Але слід якомога раніше вводити іншу їжу: фруктові й овочеві пюре...

— Але ж це із шести місяців...

— Дурниці. Тоді дитина стає перебірливою й нічого не хоче. Уже від трьох місяців овочі та фрукти. Трави.

— Які ще трави?

— О, я маю такі авторські суміші, — усміхнулася готка. — Можна взяти дитину?

Лінка кивнула.

— Але обережно, підтримуйте голівку!

— Дурня із тією голівкою. Дитина чудово тримає голівку від народження!

— Залиште її, — озвався Адам. — Це новонароджена дитина. Не шарпайте її так!

— Вона занадто тепло вдягнена! Зніміть цю шапочку! Немовлят треба гартувати!

Мала заплакала. Лінка підійшла до дівчини й мало не силоміць забрала дитину.

— Я мушу її погодувати, — сказала вона.

— Дитина зовсім не голодна! Їй потрібна увага!

І мовби заперечуючи її слова, немовля пожадливо присмокталося до маминих грудей.

— Ми вам зателефонуємо.

— Ет, я вже й нині можу залишитися. Виділила собі на це час.

— Немає такої потреби, ми подзвонимо, — повторив Адам, і дівчина зрештою пішла.

— Господи, навіжена якась, — здригнулася Лінка. — Не хочу я такої няні.

— Мови бути не може! Вона тут такі дурниці молола!

— Мені вона взагалі здається небезпечною.

Усі, мов за командою, зітхнули.

— Я звернуся до агенції, нехай запропонують когось іншого. Бо жодна із цих не підійшла.

— Точно. Жодна із цих, — хором сказали Лінка та її мама.

Лінка не знала, сміятися їй чи плакати, коли згадувала «чудових» кандидаток. Може воно й смішно, але факт залишався фактом: няню вони не знайшли. Мамина відпустка добігала кінця, і що тоді? Лінка написала у своїй групі, запитала, чи дівчата когось не порадять. Тоді вирішила подзвонити до Руті: її колишня шефіня була старшою, більш досвідченою, може, щось підкаже? Рута сказала, що із задоволенням забіжить до них. Бо маленької вона ще не бачила.

— Проблема в тому, що для багатьох це точно не робота їхньої мрії, — зітхнула Рута, коли вже позахоплювалася Євою. Бруно спав в автокріселку, як ангелятко. — Або прийде якась недосвідчена студентка, що шукає будь-якого заробітку, бо на харчі не стає. Або той, хто не може знайти нічого й хапається за все, а щойно з'явиться якась краща пропозиція — то й ушиється миттю. Або якась недолуга пенсіонерка, яка потребує підробітку, бо на ліки бракує грошей. Звісно, трапляються й суперняні. Проте таку вже хтось як відхопить — то тримає виключно для себе. Для чергових дітей. Крім того, суперняні зазвичай хочуть працювати повний день і беруть чимало. Тому я вирішила, що рік просиджу з малим удома. Та й не хочу нікого чужого. Яюсь мені це не видається... ну, геть безпечним.

— То що мені робити?

— А хіба я знаю? Шукати далі? Мені здається, що з усіх однаково найкраще — це студентки. Принаймні вони ще сили мають. І неповний робочий день для них зазвичай не перешкода. Є такі, що воліють доглядати дітей, аніж, приміром, у кафе працювати, бо просто люблять малечу.

— До речі, про кафе. Як там «Білі мишки»? — усміхнулася Лінка.

— Непогано. Мама цього твого однокласника, схоже, дає собі раду, принаймні я задоволена. От тільки одна проблемка... Треба пофарбувати стіни, дещо полагодити. Причому це досить терміново. Наче й не якісь там глобальні ремонти, але бабки потрібні. А їх у мене немає. Чекай-но, — вона раптом підвелася. — У мене є ідея.

— Ідея? Як здобути гроші на ремонт?

— Ага. Слухай, я однаково займаюся Бруно. Якби ти мені малу привозила, могла б і її доглянути. Яка різниця: одна дитина чи двоє...

— Ну, не знаю... справді?

— Десятка за годину. Я тобі стільки платила, коли ти працювала в «Мишках», тож це буде чесно.

— Супер! — зраділа Лінка. — Побалакаю з мамою. Але чи дійсно ти даси раду із двома?

— А як у когось близнята, то що, не дає ради?

— Так, але вони мають спеціальні візочки, наприклад, для прогулянок...

— Це правда. Із прогулянкою буде проблемка. Але погода однаково не дуже. А згодом щось вигадасмо.

— Зрештою, я могла б прогулятися з нею дорогою назад, — уголос міркувала Лінка. — Дякую. Я поговорю з мамою та Адамом. Побачимо, що вони скажуть.

— Ну, не знаю, — так само вголос ділилася сумнівами мама. — Мабуть, краще, аби хтось сюди приходив. А якщо дитина застудиться, то що тоді?

— Здається, такі малі не хворіють на застуду.

— Гм...

— Я міг би відвозити її вранці, перед роботою, — запропонував Адам. — А Лінка забиратиме після школи. Де вона мешкає? — спитав, і Лінка назвала адресу.

— Окей... можна дістатися автобусом. Дивися, досить зручно.

— Не знаю, — мовила Лінка. — Якось мені незвично. Отак її... залишати.

— А школу закінчити хочеш?

— Хочу.

— Ну, тоді в нас немає виходу.

Лінка кивнула головою.

Азор повертався від Наталії. Щасливий, та водночас стурбований. Страшенно він заплутався. Усі ці псевдозвільнення зі школи... Директорка сказала, що коли його відвідуваність не покращиться, доведеться їй розмовляти з його батьками. А батьки не повинні довідатися, що в нього стільки прогулів. Ще мама як мама, вона однаково весь час зайнята Анею. Вона ніколи не переглядає «Лібрус», а навіть, якби й дізналася, то не надто б перейнялася. Проте батько розсердиться, і Азорові буде непереливки. Треба це якось розрулити. От тільки як? По обіді мама Наталії переважно вдома. У нього — завжди мама й Аня. Безнадійна ситуація. Стусонув камінця, що лежав

серед снігу впереміш із грязюкою. Азор сподівався, що весна прийде швидко. Можна було б поїхати десь до лісу... Завжди бути разом. Але щось його непокоїло. Він боявся, що невдовзі Наталії набридне. Вона була така вродлива, могла зустрічатися будь із ким. Він не раз ловив її погляди... Вона й не усвідомлювала цього, та коли поблизу з'являвся гарний хлопець — дівчина відразу кидала на нього кокетливий погляд. Примружувала очі. Ледь розтуляла прегарні губи. Це було несвідомо. Так роблять усі самиці, коли приваблюють самця. Азор знав: щойно трапиться нагода — і вона його зрадить. І, звісно, не зізнається, такі ніколи не зізнаються. Він сам... Що ж. Колись Азор думав, що він уродливий, що може закадрити будь-яку дівчину. Але тепер уже не був у цьому впевнений.

Він звичайний. Пересічний. Нічого особливого. Дещо хирлявий. Може, записатися до тренажерки, зробити якесь тату чи щось незвичне? Як їй сподобатися?

Лінка почувалася піднесено. Учора вона весь вечір, доки мала спала, переглядала фотографії з фотосесій немовлят і новонароджених. Малюки в кошичках і коконах, костюмчиках бджілок, із крильцями на пухкеньких спинках і в найрізноманітніших шапочках — краса неймовірна! Капелюшки, кашкетки, шапки святого Миколая, віночки... От тільки — як вигадати щось оригінальне? Зрештою, Лінка не мала жодних таких одєжинок. Доведеться вигадати щось простіше, що даватиме більше можливостей. А може, використати речі, яких у неї багато? Лінці спало на думку взяти газети, їх завжди вдома лежала ціла купа. З газет можна зробити шапочки, човники й таке інше. І з білого паперу. Папір теж був, навіть якийсь цупкий. Можна скористатися пелюшками... Така фотосесія в білому буде дуже ефектною. Бурхливі хвилі з пелюшок, на них паперові кораблики й маленька морячка Єва. Доня в щільному пелюшковому коконі, поруч можна розкласти гусениць із пелюшок, напханих всередині газетою... Удома знайшовся великий білий тазик для прання, білий друшляк... Так, можна починати. Побачимо, що з того вийде. Працювати із білим тлом та предметами складно, доведеться поморочитися з відповідним освітленням, але фотографії будуть чорно-білими... Багато залежатиме від техніки. А її Лінка постійно вдосконалювала.

Їй пощастило: Єва спокійненько дозволила робити все, що треба. Мала весь час спала й жодного разу не заплакала, коли Лінка переносила її з місця на місце, без кінця чимсь укривала чи загортала. Тож удалося навіть обробити кілька фоток, перш ніж доня прокинулася.

Уже ввечері переглянула фотографії. Вони вдалися чудово. От тільки... Пригадала, як минулого року робила фотографії для виставки. Як придумала тему: показати, що дівчата, які страждають від анорексії, насправді нормальні. Як вона тоді хвилювалася й водночас пишалася! Тепер Лінка знала, чого бракує цим фотографіям: вони нічого не змінять у світі. Але нових ідей не було. Принаймні поки що.

Нагодувала Єву, переодягла, мала знову заснула, а Лінка вирішила побалакати з дівчатами в групі «Solo Minns». Зрештою була неділя, можна трохи розважитися...

Надіслала їм фотки з фотосесії. Дівчата були в захваті, хотіли й собі такі. Навіть сказали, що на цьому можна непогано заробити, але Лінка сумнівалася. Мабуть, кожен, хто хоче влаштувати якусь круту фотосесію для свого немовляти, шукатиме професійного фотографа? А не такого, як вона? Проте розмова з мамами її надихнула. Вона зрозуміла, що може зробити. Кілька разів пройшла своєю крихітною кімнаткою від дверей до вікна й від вікна до дверей — і раптом її осяяло. Знову ввімкнула комп'ютер.

Дівчата, я робила ці фотографії як підсумкові за навчальний рік, але мені здається, що вони заслабкі. Тут бракує справжньої теми. Я її саме придумала, але мусите мені допомогти. Я хочу зробити фотосесію про самотнє материнство. Тобто про вас і про себе. Та щоб це вдалося, мусите мені написати, що було для вас найважчим. Найскладнішим у вашій самотності. Якщо, звісно, ви не проти.

Лінка

Сама знаєш, що з усім важко.

Домініка

Мені було найскладніше, коли робила тест на вагітність. Бо я знала, що коли буде позитивний — я залишуся сама. Мій хлопець від початку казав, що коли щось станеться — він не покине дружину,

тож коли я робила тест... це був просто жах. Сиділа сама у ванній, а тоді молилася тих кілька хвилин, хоч я взагалі не релігійна. І боялася глянути, що там. Жах. Потім уже було якось легше.

Марися

Для мене найважчим було те, що довелося повернутися до батьків. Із дитиною. Раніше я була незалежна й дуже пишалася тим, що сама себе утримую. З дитиною я знала, що не дам ради без грошей. І цей момент, коли приїхала машина, а я стояла й дивилася, як усі речі вивантажують перед моїм старим будинком. Просто кошмар. Ага, і ще, як довелося занести перстеника з діамантом до ломбарду, бо їсти не було чого.

Лаура

Для мене найгіршим було те, що під час вагітності я не мала ні на що сили. Смалила одну за другою сигарети, удома був бардак, а мене аж нудило від усього цього. І водночас я знала, що чиню погано, от тільки нічого змінити не могла. Блін, як згадаю... Добре, що принаймні пити не почала. І що дитина здорова.

Лідка

Мій найсумніший момент — коли Войтек пішов до школи. Такий гарний, у всьому новенькому, з кумедним портфеликом і все таке... А я геть розклеїлася.

Оля

Я найгірше почувалася вечорами. Завжди. Коли Юлька так страшенно плакала, а я не могла її заспокоїти. Ще й батько кричав, чого, мовляв, вона так реве. Оце жахливе відчуття безпорадності. Я постійно думала, що з малою щось не так. І весь час була із цим сама.

Люцина

«Так, це саме те, що треба», — подумала Лінка. Відразу з'явилися ідеї. Доведеться трохи попрацювати. З кожною із дівчат зробить одне фото. Загалом шість чи вісім. Побачимо, як вийде. От, приміром, Оля... Щоб її сфотографувати, довелося б поїхати до Лодзі. Хіба що Оля приїхала б із сином, та чи можна її про це попрохати? Може, організувати зустріч матусь? До кінця березня ще є час. Чи вдасться

пофоткати під час зустрічі? Влаштувати щось особливе? Лінка захопилася майбутніми планами. Уперше за довгий час дівчина відчувала справжній творчий азарт.

Наталія нервувала. Блін, утратила стільки часу! Без кінця: Азор та й Азор! Дівчина раптом усвідомила, що до випускних залишився тільки місяць. І вона нічого не знає! Усі її плани, розклад повторень, геть усе полетіло шкереберть. Замість учитися займалася зовсім іншим. Звісно, вона цього хотіла. Пристрасть. Сильне почуття, мабуть, сильніше за будь-яке інше. Але треба це припинити, принаймні на деякий час. Тим більше, що дедалі важче було витримувати Азорові коники, і це Наталію теж виводило з рівноваги. У результаті вона ні на чому не могла зосередитися.

Азор прийшов до неї після уроків, нині якраз мами вдома не було. Наталія вирішила з ним серйозно поговорити. Певна річ, щойно ввійшовши, хлопець відразу кинувся до неї з поцілунками й заходився роздягати.

— Почекай! Азоре, почекай!

— Що таке? — здивувався той.

— Ми мусимо поговорити. Я... до випускних залишилися місяць. Місяць! Ми не можемо зустрічатися так часто. Я мушу вчитися!

— Ну, то вчися! — і сахнувся від неї, мов попечений.

— Азоре, зрозумій, для мене це дуже важливо. Я просто прошу тебе... Прошу, щоб ми зустрічалися рідше. Може, раз на тиждень. А решту часу я присвячу навчанню. Зрештою, тобі теж треба вчитися. Блін, у нас ціле життя попереду, не треба так без кінця...

— Тобі вже набридло? — запитав той, і обличчя йому аж потемніло. Він знову перетворився на того Азора, якого вона не любила. Який справді нагадував небезпечну німецьку вівчарку на ланцюгу.

— Ні, не набридло... просто... я б не хотіла тебе звинувачувати за те, що не вступила до вишу.

— Ти однаково не вступиш, — заявив він. — До медичного? Не жартуй. І жоден місяць тобі не допоможе.

Чому він такий жорстокий?

— У тебе хтось є, правда? — спитав зненацька. — Хто це?

— Знову ти починаєш? Нікого в мене немає! Азоре, звідки в тобі це все, ну, звідки?

Раптом, попри образу, Наталія збагнула, що співчуває йому. Його слова були образливими, але він вочевидь не мав на це впливу. Просто так думав та й годі. Підійшла до нього й пригорнулася. І він її не відштовхнув. Міцно притиснув до себе, а рука помандрувала з її спини на сідниці.

«Господи, він просто не здатен без мене жити, — подумала Наталія. — Не можу ж я його отак просто... відштовхнути, мов річ». За мить вони вже знову цілувалися, і все було, як і раніше.

Лінка була задоволена. Після уроків домовилася про консультацію щодо фотографій з пані Юлією. А задоволення відчувала, бо була впевнена, що фото вдалися! Принесла два комплекти: Єва в білому й фото матусь.

Пані Юлія уважно переглядала роботи. Спершу Євині портрети. Усміхнулася.

— А ти знаєш, що багато людей роблять такі фотосесії з немовлятами за добрячі гроші? Це зараз користується величезним попитом.

— Так, дівчата розповідали... але ж я не професіонал.

— Звісно, що професіонал, — заперчила пані Юлія. — Ти закінчуєш мистецький ліцей, причому клас фотографії! Цього цілком досить.

— Ви так гадаєте?

— Звичайно. Але ці роботи... — вона кинула погляд на фото із другого конверта. — Розкажеш?

— За тему я обрала самотність. Питала в дівчат, коли вони почувалися найбільш самотніми. І зробила фотосесію...

Люцина з немовлям на руках, за вікном ніч, на вікні ледь хвилюється фіранка, на обличчі молоді мами — утома. Оля з Войтусем, присіла навпочіпки, застібає синюваті гудзика білої сорочки. Марися сидить на краєчку ванни, у руках — тест на вагітність. Лаура біля ломбарду. Лідка із сигаретою...

— Неймовірно, — тихо проказала пані Юлія.

— Вони... вони ошукані. Я всі фото зробила впродовж одного дня, вони постановочні, може, це погано?

— А яке це має значення для глядача? Халінко, у тобі є сила. Щось таке... Розумієш, ти вмієш бачити почуття. І можеш їх викликати. Якщо тобі вдалося зробити таку сесію й навіть у мене викликати емоції... Ти вже думала про вищу освіту, правда?

— Так, мені подобається журналістика. Проте не знаю, як воно все буде. Дитина... Я не маю з ким її залишати, батьки працюють, для ясел вона замала...

— На журналістиці є така спеціальність: фотожурналістика. Здається, так це зветься. Перевір. Мабуть, це і є те, що тобі потрібно. Я так гадаю. А дитина... Це не така вже й проблема. Щось придумаєш. Ти ж мусиш розвиватися.

— Ну, мама казала, що й випускні, і виш... Але то було ще до народження Єви. А тепер усе набагато складніше.

— Це тимчасово. Пам'ятай: якщо зараз тобі важко, то це тому, що потім буде легше. І ти це відчуєш.

— Ви така оптимістка!

— Звичайно. Бо так і треба. А тепер біжи до своєї малечі. Чудова дівчинка!

— А зайчик мені щось принесе? — запитав Кай.

Наближався Великдень. Кілька вільних днів, а щодо приготувань... це ж не обов'язково. Лінка мала купу набагато важливіших речей.

— Ні, — відповіла сестра. — Немає в нас зайчика, ти ж знаєш.

— А в інших є. Це несправедливо, — засмутився хлопчик.

— Зате в нас є полювання на солодощі.

— Справді? Буде?

— Звісно, що буде, — засміялася Лінка.

— А вона теж братиме в цьому участь? — раптом занепокоївся малий.

— Вона?

— Ну, Єва, — Кай кивнув на дитину, що спала на дивані у своєму бавовняному гніздечку.

— Звичайно. Зараз устане й відшукає всі твої солодощі.

Полювання на солодке вигадала Лінка, коли Кай був малим. Цукерки, шоколадні яєчка та зайчиків ховали в різних місцях удома, а Кай їх шукав. Потім Адам сказав, що Лінка теж повинна полювати на солодощі, бо ж вона досі дитина (атож, він розумів, що цукерки Лінка любила незалежно від свого віку), і нарешті все звелось до того, що

Адам купував кілька кілограмів ласощів, і вся сім'я їх шукала й складала до кошечок, навіть мама.

— А зараз не можна?

— Що зараз? — запитала Лінка. Вона була неуважна. Весь час думала про твір з польської мови, який мала написати на завтра. Батьків не було, пішли до знайомих. Єва спала, тож краще мерщій починати завдання, а не базікати про Великдень. — Каю, ми ж робимо це у великодню неділю. Ще кілька днів. Зараз ти можеш...

Чим би його зайняти? Лінці раптом зробилося шкода братика. Усі постійно чимсь заклопотані, переважно малою дитиною. А що йому робити?

— Може, пофарбуєш писанки?

— Так! А можна взяти участь у конкурсі?

— Господи, у якому ще конкурсі?

— По телевізору казали. Можна розфарбувати, вислати фотку через інтернет і виграти приз! Від зайчика!

Лінка зітхнула. Може, краще було справді щось йому купити?

— Гаразд, — сказала вона. — Ти все приготуй. Фарби й таке інше. Я зварю яйця. Якщо в нас вони є.

Подалася на кухню й знайшла упаковку яєць.

— Каю, — гукнула. — Ходи!

Треба ж йому чогось учитися!

— Дивись. Я поставила воду. Коли вона закипить — укинеш яйця. Штуки чотири.

— А не замало? Лише чотири?

— Ну, добре. Тоді шість. Цього досить. Ти ж знаєш: щоб посправжньому розфарбувати писанку, треба й кілька годин витратити, — сказала сестра. — От. Вкидаєш їх, а тоді вмикаєш таймер, ось тут. На десять хвилин. І вимикаєш газ, і тоді мене кличеш. Окей?

Братик кивнув головою.

«Ні, справді, — подумала Лінка, — він уже великий. Треба ж його чомусь навчити, хіба ні? Щоб він бодай яйце вмів зварити».

— А я йду писати твір.

І пішла.

Мотиви старості. Це неважко. Лінка почала міркувати, пригадувати прочитані книжки й аналізувати. Їй здавалося, що минуло хіба що

кільканадцять секунд, коли з кухні почулося: «Уже готово!» Зітхнула, підвелася, перевіряючи дорогою, що робить Єва. Доня досі спала. Яка чудова дитина! Просто неймовірно!

— Готово, — заявив Кай. — Вони в каструлі.

— Тоді ми їх гарненько витягнемо й покладемо до мисочки, — мовила Лінка тоном досвідченої ведучої кулінарних передач. Та коли підійшла до плити, її вразило побачене. У воді плавали якісь клапти. Шматки білка й жовтка. І шкаралупи. Ціла купа невідомо чого.

— Що це в біса таке?

— Ну, яйця.

— Але чому... Вони так жахливо потріскалися. Що та зробив, Каю?

— Усе так, як ти й казала. Укинув...

Лінка відчула, що от-от розреготеться.

— Можеш мені показати, як ти вкидав ці яйця, Каю?

— Як ти й сказала: став на табуреті й укинув.

Лінка аж зігнулася від сміху. Малий справді видерся на табурет і вкинув яйця згори до каструльки. Фантастика!

— Ти сама сказала, щоб укинути!

— Сказала. Що ж, їх доведеться викинути. Хіба що з'їсти їх із майонезом? — міркувала Лінка вголос і за мить уже чистила вцілілі рештки від шкаралупи й вмочала в слоїку з майонезом. Та Кай мало не плавав.

— То не буде писанок? Ми з'їмо яйця, призначені для конкурсу?

Лінка понюхала слоїчок. Якийсь дивний запах, але ж майонез — це майонез, хіба ні?

— Не плач. Певне, що будуть. Ще чотири залишилися. Зараз покажу тобі. Дивися: вкидати яйця — означає класти їх у воду, найкраще ложкою.

— То не можна було відразу пояснити? — буркнув Кай.

«Добре, що я не сказала йому вкинути дитину до ліжечка», — подумки всміхнулася Лінка.

— Хочеш? — насилу вимовила Лінка, бо рот мала повний решток яєць із майонезом.

— Ні, — ображено відповів братик. — Гидота.

Гм, може, він і правий. Але Лінка з'їла все. Зрештою, вона мама-годувальниця, їй можна й треба. Одночасно зварила решту яєць. Може,

батькам уранці не забагнеться яєшні?

— Ну, ось тобі чотири яйця й фарби. А я йду писати далі.

— Але ж ти мала зі мною малювати.

— Це нечесно. Адже це конкурс. Якщо ти надсилаєш, то сам і мусиш розмалювати, а не дорослі.

— Ти не доросла!

— Авжеж, що доросла, — обурилася Лінка. — Ну, до роботи. Якщо мала прокинутися — поклич мене.

«У „Батькові Горіо“, — писала Лінка, — Бальзак зображує старого, ладного все зробити задля коханих доньок».

Вона вже написала більшу частину твору, проте ані доня, ані братик не озивалися: мала спала, Кай малював писанки.

— Ой! — почувся крик. Лінка зітхнула, устала й пішла до вітальні.

Кай буквально вмивався слізьми. Стояв посеред кімнати й ридав. Лінка підбігла й обняла малого.

— Що цього разу?

— Я саме ніс їх тобі показати... І вони впали!

Лінка глянула на підлогу. Справді. Нічого хорошого. І раптом одночасно із плачем прокинулася Єва, а у двері подзвонили й залунала жвава мелодійка, яку Адам підібрав до дзвінка. Ну, просто капець, як весело!

«Точно якісь свідки Єгови або ксьондз обходить квартири після Різдва», — подумала Лінка. І враз схаменулася, що різдвяні свята давно минули, а попереду зовсім інші, і що вона страх, яка втомлена. Може, батьки забули ключі. Але за дверима стояв Оскар.

— Пробач, — сказав він. — Я телефонував до тебе, але вмикався автовідповідач. Довго не міг додзвонитися і якимось... почав хвилюватися. Усе гаразд?

— Так. Мабуть, телефон розрядився, — відповіла Лінка.

— Ні, — схлипував Кай, бо Лінка помчала, щоб узяти малу Єву на руки. — Вона з'їла мої писанки з майонезом! А ці були такі чудові — і гепнули на підлогу! Це кінець!

Лінка мало не плакала від сміху, одночасно силкуючись прикласти до грудей доньку. Кай ридав, і тільки Оскар зберігав спокій.

— Покажи-но ці писанки!

Ображений Кай зібрав розбиті яйця з підлоги.

— О, які класні! А що це таке?

— Це динозаври, які от-от зникнуть у чорній дірі. Тато мені розповідав про чорні діри. А я думаю, що все, що вимерло, тепер живе в них...

— Зате я, схоже, опинилася в чорній дупі, — прокоментувала Лінка. — Я не дописала твір, і мені зле, бо я зжерла шість яєць з купою майонезу, який нагадував якийсь велосипедне мастило. Мабуть, старий.

Кай досі схлипував.

— Окей. Тоді йди писати твір, а ми рятуватимемо яйця.

— Рятуйте. Я ще піду Єву погоду. Сподіваюся, що майонезна отрута не проникне до молока.

— Ціанистий калій? — зацікавився Кай, а Лінка підхопила Єву й пішла з нею на кухню. Звідти їй було чути, як Оскар говорить з Каєм і втішає його.

— Дивися. Тобі ж потрібно фотки зробити, а не висилати ці писанки. Ось, приміром, покладеш так — і нічого не видно. Ну, це... як би це м'яко висловитися... Ніяк не годиться. Але я можу відфотошопити.

— Від... що? — поцікавився Кай.

Лінка пішла покласти малу. А позаяк з вітальні досі долинала дискусія, що підправити ще, і як це сфотографувати, то вона взялася дописувати твір.

Утішає зате «Старий і море» Хемінгуея. Старий упіймав велику рибину, і це доводить, що успіху можна досягти в будь-якому віці...

«Теж мені радість, — подумала Лінка. — Чекати до шістдесяти, щоб досягнути успіху? — захихотіла вона. — Нам би інші теми. Як давати раду із життям тепер. Коли ми наче й молоді, а нам уже нічого не світить. Навіть Каєві писанки не вдалися. Я, мабуть, не складу тестування, і тоді мені капець». Проте продовжувала писати... А поставивши останню крапку в найостаннішому реченні найпрекраснішого твору про те, що її взагалі не цікавило й чого вона не могла собі уявити, Лінка раптом розхвилювалася. Хвилиночку: вона залишила там бідолашного Оскара. Господи, як вона поводить... Жодної гостинності...

— Пробач, — сказала Лінка. — Оскаре, пробач мені, що я тебе так покинула.

— Норм, — відповів той. — Ми розфарбували ще два сирі, я в холодильнику знайшов. І посуд я помив.

— Не жартуй, — Лінка зніяковіла.

— А тепер дай комп. Нам ще це обробити треба.

Її малий братик стежив за Оскаром захопленим поглядом.

— Ну, тепер ти для нього точно як гуру, — сказала потому Лінка.

— Знаєш, що? Це страшенно приємно — бути чийсь гуру. Мені цього трохи бракує... Шкода, що в мене немає ані брата, ані сестри. Загалом я дітей люблю. Вона спить? — кивнув на Єву.

— На щастя.

— Ну, то я збиратимусь. Бо вже десята. Ще твої батьки подумують, що я тебе переслідую абощо.

— Бо справді переслідуєш. Але мені це подобається. Залишся ще на трохи. Зроблю тобі канапку чи ще щось. Яйце з майонезом? Але без яйця, бо їх більше немає.

Оскар заперечно хитнув головою.

— Ми ту мазюку викинули. Воно й справді виявилось трохи...

— Ага. Такий лайф. Усі тут займаються бозна-чим, крім нормального життя, — засміялася. — Навіть майонез якийсь прадавній. Зате шинка вчорашня. Так що все норм.

Наталія збиралася перед святами відвідати батька. Той хотів дати їй щось «від зайчика», бо вони з Аліцією десь їхали. Мабуть, перепаде трохи грошеньт. Наталії досі важко було змиритися з тим, що батьки розлучилися, але вона вже потрохи при звичаїлася. Що є — те є. Тепер дівчина розуміла, що певних речей проконтролювати не можна. Та найважливіше, що її мама більше так не переживала. Навіть завела собі акаунт на сайті знайомств! Іноді вони сідали разом вечорами, і мама показувала їй усіх тих чоловіків, обидві реготали до знемоги. «Мен» — таким був нік череватого здоровила, який позував на тлі мотоцикла, що здавався іграшковим поруч із господарем. «Гіпі» — якийсь злинялий старигань з гітарою. «Лайкни його, ну ж бо. Може, коли придивитися зблизька... Або цей, дивися...» «Підприємець» — гордовито стверджував про себе якийсь голомозий, якому дуже б знадобився курс селфі. Мама досі ні з ким не домовилася зустрітися, але Наталія сподівалася, що когось вона собі знайде, навіть, якщо це буде лише одне побачення. Тепер, коли вона сама зустрічалася з Азором, дівчина розуміла, наскільки важливим є доторк. Не може бути, щоб мама прожила самотою решту життя. Батько, на диво, досі

залишався з Аліцією. Тією самою Аліцією, з якої Наталія стібалася: «Who the fuck is Alice?», як у популярній пісні. І здавався цілком задоволеним. Принаймні їхнє кохання квітнуло.

Наталія натиснула кнопку домофона, і Аліція озвалася дзвінким, ледь писклявим голосом.

— Привіт, люба, — Аліція зустріла її на порозі. — Заходь. Тато дзвонив, сказав, що буде пізніше. Хочеш чайочку? Я заварила свіжий ладанник.

Аліція мала пристрасть до різної здорової їжі й різноманітних трав: розторопші, кульбаби, насіння льону, чіа, кіноа та інших дивовиж, які вона додавала до всього, сподіваючись, що це гарантує їй чудове самопочуття й вічну молодість. Так чи сяк, важко було сказати, що саме на неї діяло: здорова їжа чи спортзал, у який вона ходила майже щодня.

— Ладанник? Я після нього не дихатиму на ладан? — пожартувала Наталія.

— Ні, зате він позбавить токсинів. Ти стільки вчишся, тобі це точно не завадить.

— Не так уже багато я вчуся, — зітхнула Наталія.

— Як це? Адже випускні не за горами.

І уважно на неї глянула. Дивно. Коли Наталія побачила Аліцію вперше, то була переконана, що це одна з багатьох безмозких лялечок, які полюють на заможних одружених мужчин, і йдеться їм про одне: влаштуватися якнайкраще в житті. Та невдовзі виявилось, що в Аліції не лише гарні груди й довгі ноги. Дівчина була дуже співчутливою й людяною. І ще одне: Аліція чудово відчувала чийсь поганий настрій.

— Що трапилося? Ти чимсь стурбована.

Може, розповісти їй про все?

— А я можу розраховувати, що це залишиться між нами? Аліція кивнула головою й уважно глянула на неї.

— Це через мого хлопця. Через Азора. Ну, знаєш.

— Ні, не знаю, — Аліція принесла дзбанок і налила чаю до чашок.

— Він... У мене з ним проблеми. Він страшенно ревнивий. Без кінця в чомусь мене підозрює. Я не можу зосередитися на навчанні. Бо, по-перше, ми постійно зустрічаємося, а навіть як не зустрічаємося, то він постійно присилає мені повідомлення, есемески, стежить за мною на фейсбуку. І це... неприємно.

— А він має причини бути ревнивим? Адже ти дуже вродлива, хлопці напевне за тобою гинуть...

— То й що з того? Я вірна мов пес.

Аліція раптом замислилася.

— Знаєш... Не певна, що ти мене послухаєш. Може, краще тобі побалакати з мамою...

— Ні, не хочу її хвилювати. У неї й так проблем повно. Не треба їй знати про мої негаразди в школі.

— Я мала такого хлопця, і це був жах. Утікай, доки ще не пізно.

— Ніколи не пізно.

— Та воно наче й так. Але не зовсім. Я втекла останньої миті.

— Справді? — Наталія зрозуміла, що почує цікаву історію. І може, вона для неї важлива?

— Розумієш, я народилася в невеличкому містечку. Майже селі. У таких місцях усі одне одного знають, але це означає, що в тебе не надто багато знайомих. Більшість подружжів — це ті, хто зналися з дитинства. Вибір не бозна-який, розумієш? Якщо зустрічаєшся із хлопцем, то велика вірогідність, що ти вийдеш за нього заміж. А якщо в тебе немає хлопця, і ти якимсь дивом познайомишся з кимсь — тобі здається, що це хтось особливий. Так сталося, що в мене довго не було хлопця. Довкола крутилися різні, з кількома я навіть дружила, але нічого серйозного. А з ним я познайомилася в день свого вісімнадцятиліття. Розумієш, у нас вісімнадцять років — це велика урочистість. Майже як весілля. Люди запрошують купу знайомих, далеких родичів, сусідів. Море людей, кажу тобі. Спеціально пошита сукня, зачіска й таке інше. І він приїхав. Жив по сусідству, віднедавна. Фермер, щойно закінчив виш. Класний, старший за мене, досвідчений, такий... неймовірно енергійний. Він мені відразу сподобався. Запросив на танець, а тоді ми вже танцювали весь час. Палке кохання, і вже мало бути весілля. От тільки... Та отож. Він був страшенно ревливий. Наказав мені ліквідувати профіль на Фейсбуку, я ніде не виходила, узагалі нічого не могла. Але я його кохала й не знала іншого життя. Мені здавалося, що так і має бути... Що так і виглядає кохання. Знаєш, у мене вже навіть весільна сукня була.

— Неймовірно. А що далі?

— Нічого. Знаєш, як виглядають дівочі й парубоцькі вечірки?

— Ну... Більш-менш.

— У нас вони були у той самий день. Він пив із друзями й жахливо перебрав. І придумав собі, що я, мабуть бозна-як розважаюся. Що ми запросили хлопців, якийсь чоловічий стриптиз чи щось таке. І приперся на нашу вечірку, хоча друзі й намагалися йому це відрадити. Мене при всіх назвав шльондрою, а двох товаришів, які хотіли його звідти вивести, побив і заявив, що я точно з ними переспала.

— О Боже.

— Ага. Він поводився як божевільний. А мені було так соромно, так жахливо соромно. І знаєш, що я зробила?

— Що?

— Я пішла звідти, з тієї вечірки. Кілька годин поспала. А потім зібрала все, що мала, і втекла найпершим автобусом до Варшави.

— Серйозно?

— Так, серйозно. У мене не було нічого: житла, роботи, нічогісінько. Кількасот злотих, щоб почати нове життя. Він, певна річ, писав, просив пробачення. Я викинула телефон, купила новий, знайшла роботу, першу-ліпшу, аби чимшвидше, лишень щоб вижити, зняла кімнатку в якоїсь напівбожевільної старої, згодом знайшла кращу роботу, школу закінчила. Якось так.

— Я не знала... ти ніколи не розповідала про це. А він?

— Мені байдуже. Він зрештою оженився. Я можу лише поспівчувати його дружині. На щастя, твій батько нормальний.

Наталія глянула на неї, і їй стало прикро. Нормальний? Бо покинув матір?

— Я знаю, про що ти думаєш. Та буває, що людина закохується — і немає на те ради. Це сильніше за все.

«Гаразд, — подумала Наталія. — Принаймні вона щира зі мною. А ця її історія... Що ж. Є над чим подумати».

Квітень

Полювання на солодощі відбулося. Кай, як завжди, зібрав найбільше, але й Лінка не нарікала. Потому вона ще довго знаходила цукерки в різних несподіваних місцях. Наприклад, у своїх гірськолижних черевиках (на щастя, цукерки були в обгортках), за годинником, у склянці із зубними щітками, в аромалампі, у футлярі лептопа... Хе! Що знайшла — те й з'їла, і тільки мама сердилася, мовляв, їй не можна стільки шоколаду, бо це зашкодить дитині.

Лінка пекла великодні пироги-мазурки, які не вдалися, бо до крему вона забула покласти масло.

І було перше квітня, цього року День брехунів збігався з Великоднем. І Кай, який переплутав перше квітня з обливаним понеділком, облив її водою вже в неділю вранці.

Був Оскар, який приніс «від зайчика» два слоїчки свіжого майонезу й десяток яєць. А може, він приніс їх на перше квітня.

Коротше кажучи, вони провели чудові свята з маленькою дівчинкою, яка дедалі частіше всміхалася світові.

І тільки бабусі не було, бо та відпочивала в санаторії в Наленчові й писала їй у месенджері (так!!!), що там класні танці, а ще є басейн з білою глиною, у якому можна купатися, і тоді шкіра буде, «як у немовляти». Лінка не хотіла їй казати, що шкіра єдиного відомого їй немовляти, була далеко не ідеальною, бо на щічках у Єви з'явилися червоні плями, а на сідничках — опрілості. Може, порадити й бабусі «Бепантен» чи «Судокрем», бо вони і Єві допомагали? Щиро кажучи, Лінка відчувала легенький смуток, що бабусі на свята з ними немає.

Але час збіг швидко. Великдень — це лише коротка перерва у звичайному життєвому хаосі, і всі в родині це відчували.

З мобільного додатка для молодих мам:

Мабуть, ти вже навчилася розуміти, чого потребує твоя дитина, коли плаче. А ще опанувала денний ритм і навчилася гарно організовувати час, а це так потрібно з малою дитиною. Твоє дитя повинне вже спати не прокидаючись упродовж 5–6 годин уночі. Для маляти ти й далі залишаєшся найважливішою. Якщо виходиш —

дитина не розуміє, що ти зникаєш не назавжди. Тому попервах дуже важливо, щоб ти була з нею постійно. Іноді відчуваєш утому, адже годування й переодягання — це теж робота. Попрохай рідних про допомогу. Чоловік може ввечері зробити тобі масаж. Зрештою, невдовзі настане час, коли твій малюк почне впізнавати свого татуся. Дай можливість батькові маляти переодягнути чи покупати дитину, потурбуйся, щоб таким чином їхній зв'язок зміцнів.

Лінці хотілося жбурнути телефон у смітник. «Ненавиджу цей додаток», — сказала вона собі, проте настільки голосно, що люди позаду неї в автобусі глянули на неї якось дивно. Попрохай чоловіка зробити масаж! А бодай тобі! Найважливіше постійно бути з дитиною! Господи! Годі з неї! Мало того, що вона постійно була виснажена, то ці ідіотські поради викликали в неї почуття провини.

Лінка обернула ключ у замку. Після свят минуло якісь кілька днів, а їй здавалося, наче не один рік. Вона була просто вкрай змучена. Удома панував безлад, а її власна кімната нагадувала хлів. Мама теж мала поганий настрій. Лінка знала, що плач дитини примушує прокидатися вночі також її. Лише Адам спав добре, його ніколи й ніщо не будило. Щасливчик! Хоча, може, саме тому чоловіки не можуть мати дітей? Бо дитячий плач їх просто б не розбудив?

Лінка поміняла малій памперс. Не поцілила брудним у смітницю, але подумала, що потім прибере. Задзеленчав телефон. Якийсь незнайомий номер.

Соціальна медсестра? А це ще хто такий?

— Так. Звичайно. Через годину? Так, авжеж.

Тобто, вона прийде за годину. Невідомо навіщо, але, мабуть, це хтось на зразок акушерки? Щоб перевірити, чи з дитиною все гаразд. Лінка знала, що повинна тут прибрати, але раптом відчула таку непереборну сонливість, що вирішила передрімати бодай чверть години. Навіть будильник поставила. Мала теж спала, тож гріх не скористатися. Залишила її у візочку, щоб не розбудити, і миттю заснула.

Прокинулася не від будильника. Хтось увійшов.

— Перепрошуємо за безлад, — виправдовувалася мама перед якоюсь кремезною жінкою середнього віку.

Незнайомка неприязно обвела поглядом маленьку кімнатку. Розкидані памперси, вологі серветки, купа брудного одягу на стільці, а інша, чистого, — на ліжку. Брудний памперс біля смітниці гордо демонстрував свій уміст.

Лінка підхопилася, сон де й подівся, вона вмент забула, що хвилину тому ще спала.

— Я збиралася прибрати, коли ви подзвонили, але мене сон здолав. Пробачте. Тут не завжди так... У мене був важкий тиждень.

— Донька ще вчиться. Випускні складає цього року.

— Он як, — мовила медсестра. І чого вона така непривітна? — А дитина завжди спить у візочку?

— Ні. Уночі вона спить у ліжечку.

Лінка хотіла додати, що вдень Єва зазвичай спить у Рути, але вчасно прикусила язика. Підійшла до брудного памперса й викинула його в смітник.

— А як ви до неї встаете? — жінка кивнула головою на ліжку на антресолях. — Згори? То ви її не бачите, коли спите?

Лінка хотіла відповісти, що коли спить, то взагалі нічого не бачить, проте промовчала. Але вирішила захищатися.

— Дитина моєї подружки взагалі спить в окремій кімнаті.

— Ну, так, так.

Єва прокинулася, і Лінка взяла її на руки.

— Гарна дівчинка, гарне дитя, — медсестра оглянула малу. — А якісь проблеми є?

Так, — хотіла відповісти Лінка. Суцільні проблеми. Вечорами вона реве, у неї кольки, не завжди хоче їсти, а рідному батькові на неї начхати.

— Ні, — відповіла вона. — Це наше ангелятко.

— На живіт ви її кладете?

— Так-так!

— Покажіть, будь ласка.

Звичайно, Лінка рідко клала малу на животику, бо в кімнаті було тісно. Найчастіше робила це просто на сповивальному столику, але цього разу вона геть рознервувалася. Може, так не можна? Стягнула з ліжка коц і поклала його на підлозі, відсуваючи ногою дитячий лежачок і смітницю.

— Ну, голову трошки тримає. Ручки їй підкладіть. Ось так, — показала. — Ви розумієте, що коли вона почне повзати, то тут...

— Так, я розумію, тут замало місця, але ж є ще вітальня... — гарячково захищалася Лінка.

— ... то тут має бути лад. Розетки закриті спеціальними запобіжниками, та й замести не зайве...

«Боже, який сором», — подумала Лінка, коли жінка в супроводі мами зникла за дверима. Яка лажа. Почула, як зачинилися двері помешкання, але до кімнати тут-таки повернулася мама, і вираз її обличчя не віщував нічого доброго.

— Сорому через тебе наїлася! Чому ти не прибрала? Вона ж подзвонила заздалегідь! Ти могла тут усе вилізати!

— Могла, але я заснула. Заспокойся мамо, ну, нічого не вдієш. Я зараз поприбираю. Не нервуйся так!

— Ні? Ти що, хочеш, щоб у тебе дитину відібрали? Хочеш по судах ходити?

— Не перебільшуй!

— Тут цілі клуби пилюки. А цей памперс!

— Гадаю, вона й гірше бачила.

— Звісно, у патологічних родинах.

— Мамо, дай спокій. Я мушу нагодувати Єву, а тоді вчитися.

— Учитися! Ти взагалі щось знаєш про відповідальність? Відповідальність за дитину?! Здається, ти таки до цього не доросла! Думаєш, що можеш робити, що тобі заманеться й улаштувати тут хлів?

— Мамо, мені голова болить!

— Ти маєш займатися дитиною й навести лад! Принаймні в цій кімнаті! І посуд за собою могла б мити!

— Ти ж знаєш, що в мене випускні! Мамо!

— Звичайно. Випускні, може, ще й до вишу хочеш! А дитина сидить у бруді!

— Я можу й не вступати до вишу!

— То не вступай. І наведи тут лад. Щоб мені не доводилося пекти раків!

«Ага, — подумала Лінка, ледь стримуючись, щоб не розплакатися. — А в директорки тоді вона по-іншому казала! Що я закінчу ліцей і піду вчитися далі! Що вона мене підтримуватиме. Спасибі за таку підтримку, мамо!» Прибрала кімнату, аж усе блищало,

нагодувала й приспала Єву, а тоді сіла вчити історію. Нічого не вдієш, не піде вона до вишу, зате принаймні випускні складе добре! Нехай вони всі собі не думають!

Дитина плакала. Якщо це можна було назвати плачем. Пронизливі звуки, які нагадували то сигналізацію, то козине мекекекання, — вони не змовкали й на мить і свердлили Лінці мозок. Мала не хотіла брати груди, нічого не хотіла. Після крапель від здуття виблювала все молоко. Лінці уривався терпець, тим більше, що всі останні вечори саме так і виглядали. Уранці й удень Єва була спокійною. Рута знай її розхвалювала.

— З нею взагалі жодних проблем. Навіть найменших, їсть, спить, ну просто янгол. Із Бруно було набагато важче: він прокидався від кожного звуку, досить дверям заскрипіти — як він уже плакав. А твоя доня така спокійна.

Справді, коли Лінка забирала Єву в Рути після уроків і сідала на автобус, мала найчастіше спала або швидко засинала. І до вечора була погідною. Пекло починалося о восьмій чи дев'ятій. Лінка про це добре знала, тож намагалася робити уроки й учитися відразу після школи. Вона вже зрозуміла, що потім нічого не вийде або ж буде дуже складно. От тільки уроків задавали багато, дуже багато. Повертаючись о четвертій чи п'ятій, дівчина вже змучувалася. Часу залишалось мало. Не кажучи вже про те, що про будь-який відпочинок годі було й мріяти.

Лінка поклала малу на сповивальному столику, перевірила памперс, зітхнула, бо Єва плакала без угаву вже майже дві години. Мабуть, засне опівночі. О другій чи третій прокинеться голодна. Тоді ще раз о шостій. Лінка її погодує, зцідить молоко, перевірить його запас і чи точно вистачить, доки її не буде поруч — і вже час виходити до школи. Вона була просто виснажена. Мріяла... Про що вона власне мріяла? Щоб уже скласти ці кляті випускні, щоб усе це скінчилося, щоб... Щоб бодай разочок виспатися. Проспати, наприклад, п'ять годин поспіль! Або десь піти. Але не до школи. Не на прогулянку з малою. Піти собі, наприклад, до кав'ярні. Зустрітися з Наталією й Каською на морозиві. Та про це можна хіба помріяти. У неї й так складалося враження, що вона замало часу приділяє своїй дитині. Раптом плач припинився. Лінка глянула у візочок, у якому присипляла

Єву. Мала заснула. Лінка полегшено зітхнула й подивилася на годинника. Непогано! Лише одинадцять. Може, зробити бодай кілька завдань з матюхи? Математика, королева наук, для неї виявилася справді лихою королевою. З іншого боку, уранці їй доведеться самій відвезти Єву до Рути, бо Адам не міг. У нього було якесь підвищення кваліфікації під Варшавою, і він виїжджав уже на світанку. Зітхнула. Часом відчувала, що в неї вичерпалися всі сили. Що всього цього забагато. Звичайно, ця маленька принцеса все їй винагороджувала, але... Скільки вона ще зможе витримувати таке життя? Відкрила зошита й вирішила виконати три завдання, а потім лягти спати, щоб уранці не бути геть непритомною. Саме зробила три завдання, як Єва прокинулася й знову почала рюмсати. Двері до кімнати відчинилися.

— Чого вона така неспокійна? — запитала мама. Вона теж здавалася знервованою.

— Гадки не маю, — відповіла Лінка.

— Ти так не плакала, і Казик теж ні.

— Неправда, — відповів Адам, який, позіхаючи, саме заходив до кімнати з тарілкою бутербродів.

— Перекуси щось. Ти, мабуть, нічого не їла.

— Ні, — відповіла Лінка. Бо вона справді не їла. Їй досі було недобре. Мабуть, від недосипу й перевтоми. — Що саме неправда? — звернулася вона до Адама.

— Неправда, що Кай не плакав. Звісно, що плакав. Ти вже забула, Єво? Як ми його по черзі носили на руках, як я возив його в машині, щоб він нарешті заснув?

— Може, і так, — відповіла Лінчина мама. — Щось дивне відбувається з пам'яттю: якось лихі речі забуваються. Принаймні деякі, — задумалася вона.

— Інакше жінки не народжували б більше, ніж одну дитину, — по-філософському відповів Адам.

— Авжеж, — усміхнулася Лінка. — Гадаєте, я теж про все забуду? Бо наразі в мене таке враження, що я довше не витримаю.

— Тобі треба десь піти, — зауважив Адам.

— Я ж ходжу до школи.

— Я не це мав на увазі. Піти десь із подружкою, ну, розумієш. Шкода, що мене аж три дні не буде, я міг би попрацювати нянею.

— Хе-хе, ось, чому ти так із цим вихопився. Але окей. Я можу з нею посидіти, — сказала Лінчина мама. — Адам має рацію. Домовся з подругами про суботній вечір.

— Мене совість замучить. Може, я краще повинна домовитися, щоб підтягнутися з математики?

— Наприклад, з Оскаром? — запитала мама з тим своїм виразом обличчя який Лінку жахливо дратував. Але донька вирішила не коментувати. Звичайно, вони вчилися разом з Оскаром у школі, і сюди він прибігав. І це було так приємно... І навіть якось казав, що вони могли б разом десь вискочити...

— І, може, зовсім не заради математики, — додала мама.

— Мамо!

— Ну, що? Тобі ж він подобається. Та й не зайве піти на якесь побачення...

«Може, — подумала Лінка. — Може, і справді». І раптом щось відчула. Якусь несподівану радість. Вона піде кудись як звичайна дівчина! Хіба не чудово? Крім того, мала Єва нарешті заснула.

— Я йду спати, — сказала Лінка. — Завтра важкий день.

І вона вже зовсім не була сумною чи пригніченою. Анітрохи!

На мить майнула думка про те, що мама сказала про виш. Щоб не вступати після школи. Що більше не обіцяла її підтримувати. Але зараз їй було однаково. Не хотілося про це думати. Лише про те, що її на кілька годин відпустять із в'язниці.

Ранок, звичайно, видався нелегким. Лінка нагодувала Єву о шостій, одяглася й рушила із візочком на зупинку.

Як добре, що існують низькопідлогові автобуси! Навіть не доводиться нікого прохати допомогти. Лінка подумала, що дитина й необхідність їздити візком дуже змінюють сприйняття дійсності. Уся мапа Варшави в її думках зароїлася червоними плямами із застережним знаком оклику. Східці! Немає ліфта! Східці! Деякі місця з мапи просто зникли, бо зробилися недосяжними або дуже незручними.

Вийшла неподалік багатоповерхівки, де мешкала Рута й за хвилину вже натиснула кнопку домофона. Рута досі була в піжамі. «Добре їй, — подумала Лінка. — Не треба ніде бігти». Хоча вона й захоплювалася Рутую, бо та доглядала двох дітей одночасно.

— Як справи? — запитала Лінка.

— Норм. Трохи важко, але даю раду. А в тебе?

— Та я теж якимось даю раду, але мене це вже геть виснажує. Не можу пригадати, коли я востаннє спала довше, ніж три години поспіль.

— Потім буде легше. От побачиш, — відповіла Рута.

— Ага, як рак на горі свисне. А випускні от-от. Що буде, якщо я засну на іспиті? — засміялася Лінка. — Я ще збігаю до туалету? Добре?

Рута кивнула головою.

Уже в туалеті Лінка почула плач однієї дитини. Бруно. Тоді другої. Єва. За мить плач Бруно затих, а от Єва продовжувала репетувати.

Повернувшись до кімнати, побачила, що Рута годує сина. Єва досі кричала у візочку, тож Лінка швиденько взяла її на руки й пригорнула. Загалом вона б уже мала йти, але можна ще малу погодувати. Якщо вона досі тут. І раптом їй сяйнула думка, що така ситуація, мабуть, повторюється незрідка.

— І часто вони отак одночасно плачуть?

— Ні... не дуже. Але буває. Трапляється, що плач одного будить інше. Нічого не вдієш, хтось у цій ситуації мусить почекати, — відповіла Рута. — Найчастіше я тоді підігріваю молоко, а за цей час годую Бруно, а тоді твою доню.

Раптом Лінка уявила собі цю картину. Як Бруно смочче груди, а Єва чекає й невтішно плаче. Як вона завжди в програті. Адже кожна мати насамперед займатиметься власною дитиною. Хіба ні?

— Ага, — пригадала собі Рута, коли Лінка вже стояла у дверях. — Наступного тижня ми йдемо до педіатра. У вівторок. І я не зможу її доглянути. А в середу сама йду до лікаря.

— А ти не можеш перенести, щоб це вийшло все в один день?

— Навряд, — відповіла Рута. — Ти ж знаєш, як у наших поліклініках із цим.

— Так. Нічого, у найгіршому випадку не піду до школи, — зітхнула Лінка. — Може, небо на землю не впаде.

Від Рутини вийшла засмучена та з думкою, що тут щось не так. Вона й не уявляла собі, що дитина — це так важко. У кожного є своє життя, і чужа дитина в нього аж ніяк не вписується. Ніхто не подумав, що цей план і Рутині пропозиції насправді несуть у собі небезпеку. Її дитина завжди муситиме чекати в черзі на свою краплинку уваги. Що ж, мабуть, треба із цим щось робити. Та наразі Лінка раділа, що в суботу

зможе вийти з дому. Як звичайна дівчина. Може, підуть десь удвох з Оскаром.

— А що це ти така... — Оскар завагався. — Сам не знаю. Наче й радієш чомусь, але не до кінця?

— Ну, так виглядають, коли дитина впродовж трьох годин плаче, а тоді на три години засинає, — усміхнулася Лінка. — А якщо серйозно, то... у мене є дві новини: погана й гарна. З якої почати?

— З поганої, — відповів той. — Я ж герой! Завжди волію спершу довідатися про якесь глобальне нещастя в цьому житті.

— Ну, це швидше моє нещастя. Треба щось придумати. Спроба возити малу до Рути виявилася невдалою. Розумієш, Рута не дуже дає собі раду. Коли плачуть обоє малих, то вона спершу займається своїм сином.

— Та ну! Справді?

— Я про це не подумала. Але нині сама переконалася, — і розповіла йому про побачене в Рути. — Це не її провина. Вона діє інстинктивно.

— Ні, але ж люди мають близнюків. І як дають собі раду? Теж хтось завжди в прогріші?

— Ні. Їх можна годувати одночасно. Прикладати до обох грудей.

Оскар здавався приголомшеним.

— Важко собі це уявити, та коли ти так кажеш... Може, і вона б так могла? Ну, до двох грудей?

— Оскаре! Ти здурів?!

— А чому ні? Колись по селах були такі мамки, годувальниці. І вони годували різних дітей, не лише власних.

— Ні! Це жахливо, припини, бо мене зараз знудить! Гидота!

Справді, їй навіть уявити таке було важко. Єва, яка присалася до чужих грудей!

— Ну, гаразд, то була погана новина. Доведеться серйозно зайнятися пошуками няні.

— Ага. Крім того, мене оці постійні поїздки здатні доконати. І мене, і Адама. Нині вранці довелося її відвезти самій, бо Адам поїхав за місто на якийсь тренінг. Нелегко це все.

— Авжеж. А гарна новина яка?

— Ну... — гм, як йому про це сказати, щоб це не виглядало так, наче вона напрошується? — Матиму... вільний суботній вечір. Мама й Адам сказали, що мені треба десь піти. Просто. Тобто... Ну, не знаю, я могла б, звісно, попрохати тебе позайматися зі мною математикою, бо із цим є проблеми... Але...

— Ти здуріла? Перший вільний вечір за два місяці — і ти хочеш займатися математикою? Ні-і-і! Матюху ми можемо вчити й сидячи з Свою, хіба ні?

— Загалом так.

— Якщо в тебе проблеми, я допоможу. Але точно не в суботу. У суботу... — він раптом замовк, бо просто не знав, що сказати. Наразі жодних ідей він не мав. — Ну... побачиш. Я щось придумаю. Хіба що маєш якісь плани, тобто знаєш, чого тобі хочеться?

— Блін, почувуюся, ніби ми балакаємо про якусь справді визначну подію, — усміхнулася Лінка. — А не про один-єдиний дурний вечір. Я раптом подумала: а що, коли ми не зробимо найкраще з того, що могли б?

— А знаєш, здається, є така хвороба, не пам'ятаю, як зветься, але люди впадають у психоз, бояться щось прогавити. Стільки різних подій, загалом неможливо скрізь побувати, тому людина десь іде й думає: «А може, я мав би бути деінде» — і страшенно нервує, тому біжить деінде, але й цього мало, бо ж десь може бути краще...

— Знаєш, що? — розсміялася Лінка. — Здається, що мені таке не загрожує. Це якийсь ідіотизм нашого часу. Може, нам просто занадто добре живеться?

— Ну, тобі точно не надто добре, — раптом серйозно сказав Оскар. — Здається, тобі неабияк перепало в житті.

Лінка замислилася над його словами. Може, Оскар мав рацію, і їй справді неабияк перепало в житті? Яким був її баланс поразок і перемог? Та хіба вона будь-коли вела такий підрахунок? Мабуть, що ні. Просто йшла туди, куди її щось манило. Обирала стежку, яка їй подобалася, не розмірковуючи про інші. Хіба вона розчарувалася, коли дізналася про вагітність? Ні, аж ніяк. Навіть, коли Адріан її покинув. Лінка думала, що буде так, як має бути. Може, вона нерозсудлива? А може, їй просто пощастило, і вона має доволі багато, щоб не думати, що життя її зламало. Адже в неї є дах над головою, є що їсти й рідні її

підтримують. Принаймні почасти... І ще є дитина, яка так чудово росте.

— Ні, — відповіла вона сама собі. — Мені ні. У мене є все. Або майже все.

Бо, звісно, крім того, що Лінка хотіла продовжити навчання у виші, а це тепер було під знаком запитання, вона хотіла іще дечого. Хотіла когось мати. Хотіла, щоб її кохав хтось так, як і вона вміла кохати, щоб цей хтось залишився з нею в радості й печалі. Щоб ніколи не злякався. Так, цього в неї не було. І вона не сподівалася, що хтось зацікавиться нею з дитиною. Добре принаймні, що в неї є друг. Лінка трохи побоювалася уявляти собі невідомо що. Бо коли починаєш собі це уявляти, то перестаєш радіти тому, що маєш.

Оскар усміхнувся.

— Тоді я щось придумаю, а ти дай знати, коли звільнишся.

«О шостій, — написала вона трохи згодом. — І вільна до десятої».

«Вау», — відповів Оскар.

Авжеж, вона й сама так подумала. Вау!

Лінка розповіла мамі про те, що бачила в Рути, і мама рознервувалася не менше, ніж донька.

— Мамо, а бабуся не могла б приїхати? Коли вона повернеться із санаторію? — Лінка вже вдруге запитала про це, минулого разу мама не хотіла навіть на цю тему говорити, але дівчина не розуміла, чому. Ну, гаразд, у них мало місця, та, може, все-таки? Це ж один місяць, лише на період іспитів. Адже бабуся на пенсії. Звичайно, вона казала, що досі пише статті, щось робить, та попри все... Після тієї їхньої сварки, потому, як Лінка попросила в неї пробачення в лікарні, між ними вже не було нічого поганого. І вона приїхала побачити немовля... Щоправда, бабуся не змінилася, весь час проголошувала свої песимістичні прогнози, але...

— Халінко, бабуся... Мабуть, їй є що робити.

— А ти в неї питала?

— Ну... Ні.

— Ні? Не запитала? Але чому?

— Ти не розумієш...

— Авжеж. Не розумію. Гаразд, розумію. Власне, це я мала б її попросити, а не ти. Зрештою, це моя дитина й мій клопіт.

— Не про те йдеться, — похитала головою мама. — Справа в тому, що...

Лінчина мама зітхнула. Як розповісти про це доньці? Проте наважилася. Відчувала, що мусить їй це пояснити.

— Ти ж знаєш, що колись я вже прохала бабусю про допомогу. І вона мені тоді відмовила.

— Звичайно, що знаю. Вона казала, що справді не могла, бо якби могла, то напевне б це зробила. Це правда?

— Не знаю, — відповіла мама. Вона збрехала, бо насправді знала. Що якби не батько, мама б її підтримала. Відчувала б, що це її обов'язок. А якщо ні? Якщо це була хіба що відмовка? Бо тепер...

— Якби вона хотіла, то сама б запитала...

«Не факт», — подумала Лінка. Вона з досвіду знала, що люди не завжди здогадуються про те, що не було висловлено навпростець.

— Я запитаю в неї, мамо, — сказала Лінка. — Якщо відмовить — нічого не вдієш. Мені здається, що треба спробувати. А більше нікого в нас немає. Крім того — пригадуєш, як ти тоді... поїхала? Бабуся ж допомогла. Якби не вона — не знаю, що могло б статися. Удома було так жахливо самотньо. А коли приїхала бабуся — усе відразу змінилося на краще.

— Справді? — спитала мама.

І тоді Лінка усвідомила, що мамі про це нічого не відомо.

Лінка зателефонувала до бабусі ще того ж таки дня. І коли вже вислухала всі її захоплені відгуки про чудовий санаторійний парк, джакузі й чудодійні процедури, то про все бабусі розповіла.

— Я подумала, що, може, ти могла б приїхати? До випускних лише два місяці. Тоді письмові, усні, не знаю, як я дам раду. Мама й Адам уже використали свої відпустки. Я мушу закінчити школу, бабусю.

— Звичайно, що мусиш, — сказала бабуся. — Я приїду. Щойно повернуся — перепакую речі й приїду.

І коли та поклала трубку — Лінка аж застрибала від радощів.

У суботу Лінка прокинулася схвильована, мріючи, як увечері вони підуть кудись із Оскаром. Чи вважати це побаченням, вона не знала. Але їй було однаково. Навіть, якщо це й не мало нічого спільного з

побаченням, Лінці просто неймовірно хотілося кудись піти. Задзеленчав телефон. Оскар.

— Слухай, — сказав він. — В університеті нині День відкритих дверей, на журналістиці. З 13-ї години. Хочеш піти?

— Ні, ти що... Почекай. Я ж виходжу ввечері. І якщо йду ввечері, то не можу вдень. Аж ніяк.

— А ти не можеш прийти з Своєю?

— З Своєю?

— А чом би й ні? Це лише дитина. Не тигр, не жирафа, не слон. У крамниці порцеляни.

— Взагалі я однаково мала з нею гуляти.

— Отож. Побачимо, як вийде, але чому б і ні?

Лінка подумала, чи сказати мамі, куди вона збирається, але, поміркувавши, відмовилася від цієї ідеї. Не варто з нею говорити про подальше навчання. Не в цій ситуації. Не після того, що мама сказала. Та чи могла вона їй дорікнути? Мама була реалісткою. Звісно, Лінка може подавати документи до вишу. Хіба це заборонено? Бодай для того, щоб побачити, чи вона б могла вступити. Але, може, краще перечекати рік, віддати дитину в ясла й жити нормальним життям. І не чекати ні від кого ласки. Бо її ситуація аж ніяк не зміниться. З дитиною вона на лекції не ходитиме. Звичайно, можна пошукати няню ще раз, але де взяти на це гроші? І це вже не питання двох тижнів до випускних, а цілого року. Лінці раптом зробилося прикро. Вона зрозуміла, що від чогось їй таки доведеться відмовитися. Принаймні на якийсь час.

— Мамо, ми йдемо гуляти, — сказала вона. — Може я... почитаю в парку. Така гарна погода. Мені ще треба літературу повторити. Кажуть, що цього року буде «Над Німаном» чи щось таке. А я нічого не пам'ятаю.

— Добре, — відповіла мама. — Повертайтеся на обід.

Погода й справді була гарною, навіть більш, ніж гарною. Було спекотно, що здавалося дивним о цій порі року. Весна промайнула швидко, власне, вона тривала кілька днів — і відразу настало літо. Літо у квітні. Дивно. «Може, це означає, що осінь настане в липні?» — подумала Лінка. Проте їй це не заважало, зовсім ні. Останнім часом вона постійно ходила з Своєю до Саксонського саду й там читала й

училася. Дитина, яка вдома часто бувала неспокійною, на прогулянці змінювалася до невпізнання. Зазвичай вона солодко спала, а якщо ні, то дивилася на дерева. Плакала тільки тоді, як була голодною, а нагодована знову швидко засинала, особливо, коли Лінка котила візка доріжками. Його погойдування малу явно заспокоювало. Так сталося й тепер. Лінка проминула фонтан, подивилася, як завжди, на статуї муз, і подумала, що дуже шкода, що між ними немає музи материнства, яке зараз теж видавалося їй мистецтвом. Проминула могилу Невідомого солдата й рушила в бік університету. Як добре було б коли-небудь, у майбутньому, ходити сюди пішки. На заняття. Вона б хотіла, як інші, думати про майбутнє життя. Про те, що буде, коли вона складе іспити. Для більшості учнів з її класу все здавалося зрозумілим. Вища освіта. Університет чи який-небудь приватний вуз. Дехто збирався поїхати кудись на рік, щоб, наприклад, вивчати іноземну мову чи подорожувати. Вони мали гроші. Мали можливості. Лінка ж не лише не була заможною, а ще й залишилася сама з дитиною. Може, Оскар справді мав рацію? Невже доля покепкувала з неї так рано?

Глянула на Єву. Мала не спала. Дивилася. На що вона дивилася й що там бачила — це мало залишитися її таємницею, та було помітно, що оте «щось» її дуже хвилювало. Може, то були гілки дерев на тлі блакитного неба? Мабуть, що так. Або хмарки, що пливли ген високо над ними. Ні, мабуть, не хмарки, вони не досить контрастні, зливаються з небом, а така мала дитина бачить тільки контрасти. Єва мала ясні сірі очі, серйозне личко, ледь насуплені бровенята, неначе намагалася пізнати таємницю всесвіту. Світле волоссячко маленької ельфійки починало ледь кучерявитися.

— Ти просто диво, — сказала їй Лінка. — Ти — диво, знаєш?

І тоді мала всміхнулася. І Лінці вперше здалося, що ця усмішка була адресована їй. Раніше траплялося, що Євині вустонька складалися в щось схоже на усмішку. Якусь гримаску, що виникала мимоволі й щезала так само швидко, як і з'являлася. Але цього разу то було щось геть інше. Єва всміхнулася до мами, і Лінка відчула радість, щастя, любов — усі ці почуття, здавалося, переповнювали її, і було їх так багато, що вони вихлюпувалися на світ, як молоко, що кипить у каструлі. І цей світ раптом став кращим. Кольори зробилися виразнішими, повітря прозорішим, запахи відчутнішими. Лінка навіть не помітила, як на її вустах з'явилася широка усмішка, яка довго не

сходила з обличчя. І погляд був таким ніжним... Саме такою її побачив Оскар. Лінка йшла трохи як непритомна.

— Привіт! Що сталося? Щось хороше? — поцікавився він і без зайвих запитань перейняв візочок з малою Євою.

Лінка кивнула головою.

— Ага. Вона до мене всміхнулася. Розумієш? Усміхнулася до мене!

— Здається, малі діти не роблять цього свідомо?

— А звідки ти знаєш?

— Читав.

— Ти читав про малих дітей?

— Ага, — Оскар почервонів. — Ти ж знаєш... що мені подобається багато чого знати. То я собі почитав на різних сайтах... І там було написано, що до двох чи трьох місяців, коли немовля всміхається, то це така собі гримаска, радше вправління м'язів чи щось таке.

— Ну, так. Але їй уже виповнилося два місяці.

— Справді. Агов, Євуню, — він схилився над візочком і заходився трусити карусельку з папужками. Проте не дочекався жодної усмішки, і це, здавалося, його трохи розчарувало. Але не Лінку. Лінка була щаслива. І не лише тому, що їй дісталася найпрекрасніша на світі усмішка. А ще й через те, що Оскар штовхав візок, і це було так класно. І що він читав про немовлят. Лінці здавалося, що це не лише тому, що Оскарові хотілося якомога більше про все знати. Він хотів довідатися чогось про її дитину.

На зустріч абітурієнтів вони ввійшли з візочком. Ніхто їх не прогнав і нічого не сказав, хоч Лінка й дуже боялася, як усе буде. Одна справа прогулюватися студентським містечком, але геть інша — зайти до корпусу. Адже дитина в це аж ніяк не вписувалася. Зрештою, збори тривали недовго. Присутні довідалися про основні речі, взяли якісь рекламні матеріали. І все. Повертаючись, Лінка сумовито озирнулася на будинок, у якому вона щойно вдавала майбутню студентку. «А може, — подумала. — Може, через рік?» Та передусім треба скласти ці випускні. Проте нині їй не хотілося про це думати. Нині вона отримала цей день, Євину усмішку, а попереду на неї чекав вечір.

Оскар гадки не мав, куди повести Лінку. І не знаходив собі місця, бо час спливав, а в нього не було жодної ідеї. Раптом йому здалося, що

від цього страх як багато залежить. І сам із себе сміявся, бо це ж не заручини, нічого такого. Проте він однаково відчував відповідальність за те, щоб вечір удався. Щоб Лінка гарно розважилася.

— А чого це ти так бігаєш з кутка в куток? — поцікавилася його мама. Весела, вона саме фарбувала губи помадою. — Я виходжу, — попередила. — Йду на побачення з Єремієм.

— Чудово. Я теж виходжу. Зустрітися з Лінкою. У неї нині вільний вечір. Її мама сказала, що вона мусить розважитися. От тільки я не знаю, куди з нею піти.

— Якщо ти не знаєш, то хто тоді, — засміялася мама. — Адже ти її знаєш найкраще! Просто підіть туди, де не можна ходити з дитиною.

— Куди наприклад? — зітхнув Оскар.

— Ой, Оскаре. У кіно, до театру, на концерт до філармонії, на велосипедну прогулянку... Ще щось придумати?

— Ага, ти справжній експерт, — іронічно зауважив син.

— Звичайно. Про таке не забувають. Насправді, коли ти був малим, я не мала таких проблем. Село — це село. Хоча до твого народження я іноді ходила на концерти. А потім уже ні.

— Гм, — спохмурнів хлопець.

— Ага, і не забувай, що вона досі не відновила сили. Тож, може, не варто на велосипедах.

— Добре. Поведу її в кіно, а тоді прогуляємося бульварами. Підемо чогось випити.

— От і прекрасно. Але в кіно на щось веселе.

— Що?

— На якусь комедію чи щось про кохання. Пригадую, коли ти був маленьким, то я не могла ані читати, ані дивитися жодних жахів чи чогось схожого. Усе мене так лякало, я постійно боялася, що з тобою щось може статися. У цей час потрібні легкі речі, веселі, оптимістичні. Особливо в її ситуації.

— Господи, мабуть, мені спершу доведеться дисертацію про кіно написати.

— Може, — засміялася мама й пішла до себе, а Оскар увімкнув комп'ютер, щоб подивитися розклад кіносеансів.

«Пітбуль». Ні, занадто брутальний. «Без обличчя». Ні, це про чувака, який потрапив у катастрофу й утратив обличчя. Мабуть, воно занадто сумне. «Дівчина в тумані». О ні. Зникла. Можливо, її вбили.

«Острів собак». Може, воно й кумедне, але це мультик. «Помста гномів». Іще гірше. «Я найкраща». Може бути непоганий, про фігуристку. Або «*Lady Bird*». Мабуть, воно веселіше. Переглянув трейлер. Наче непогано. Зітхнув. А що, коли їй не сподобається?

— Сподобається, — він лише тепер помітив, що мама стоїть поруч і спостерігає за ним. — А передусім їй сподобається, що ти так цим переймаєшся.

— О Боже. Вона б умерла від сміху, — зауважив Оскар. — Окей. Як буде — так буде, — перевірів години сеансів. Усе добре.

«Я зайду по тебе за чверть шоста. Може бути?»

«Звичайно», — відписала вона.

«Перше побачення», — подумав він. Тільки дивися ж, не зіпсує усього цього. Вибрав нову футболку й чисті джинси, прийняв душ. А далі вже тільки гаяв час, переглядаючи дурні відео на Youtube.

Лінка теж почувалася схвильованою. Проте часу на роздуми не мала, бо раптом підступив вечір, а треба ще одягтися й перепеленати дитину. Було тепло, тому вона вибрала гарну сукенку. Причому зовсім не таку, у якій зручно було годувати. А таку... ще з іншого часу. Білу, у рожеві та фіолетові квіти й листочки. «Перед годуванням зніму», — подумала Лінка. Хоч би не забруднити... Понюхала повітря. Здається, мала покакала. «Зараз поміняю памперс, погодую, тоді знову поміняю. І піду нафарбуватися. Так, саме так». Лінка поклала Єву на сповивальному столику й відгорнула памперс. Звісно, усередині вже був сюрприз. Упс. Наче вже й звикла, але, здається, не до кінця. Зняла памперс, застібнула його й укинула до смітниці поруч зі столиком. Вона вже простягнула руку до чистого памперса, коли сталося те, чого статися не мало. Аж ніяк не повинно. Мала спершу поціюняла, намочивши себе й усе довкола, а тоді, наче цього виявилось замало, стрельнула в неї коричневим струменем гівенця. Ні. Це неможливо. «Може, це мені лише сниться», — подумала приголомшена Лінка, яку цей несподіваний «подаруночок» перетворив на соляний стовп, а квіткову галявину на сукенці на лужок, прикрашений коров'ячими коржиками.

— Мамо! — у розпачі скрикнула вона.

Та негайно прибігла зі своєї кімнати.

— Що сталося, заради Бога? Чого ти так репетуєш? Лінка обернулася до неї, і мама вибухнула сміхом.

— Ого! Рівняний пожежний насос?

За мить реготали обидві.

— Прошу тебе, зроби щось із нею, я мушу піти під душ. Я вся в лайні, а він от-от прийде!

За кілька хвилин Лінка повернулася, загорнута у великий рушник.

— Дай, я її зараз погодую. Сподіваюся, більше несподіванок не буде? І що мені тепер надягти?

— Візьми оту бежеву. Тобі в ній чудово.

— Карамельну?

— Ну, нехай карамельну. Так чи сяк, ти в ній прекрасно виглядаєш.

— Якщо я в неї влізу, — зауважила Лінка.

— Влізеш. Ти така сама худа, як до вагітності.

— Не перебільшуй, — засміялася Лінка, запихаючи сосок немовляті до ротика.

— Аж ніяк. Сама переконаєшся.

Мама, звісно, мала рацію.

А Оскар, побачивши Лінку в дверях, таку милу, щасливу, у карамельній сукенці, яка підкреслювала колір її каштанових кучерів, подумав, що анітрохи не схоже, наче вона нещодавно народила дитину.

— Ти чудово виглядаєш, — сказав. — А де мала? — роззирнувся довкола.

— Ти до неї прийшов чи до мене? — засміялася Лінка.

— До неї, звичайно. А що, вона вийшла?

— Ага, на вечірку подалася. Мені шкода. Залишилася тільки я.

Любителька вечірок з'явилася на руках у бабусі. Як завжди, мала серйозний вираз обличчя, що аж ніяк не пасувало до її вигляду янгола з білявими кучериками.

— Привіт, — сказав Оскар. — Привіт, Єво. Я забираю твою маму в кіно, знаєш?

— Ми в кіно? Супер! — зраділа Лінка.

— О ні! Пробовкався! Та, бачиш, у присутності цієї принцеси язик сам розв'язується.

І вони пішли, махаючи руками принцесі в повзунках з полуничками, чиє набурмосене личко зрештою зникло за дверима.

— Вона дивиться на мене так, наче я їй не подобаюся, — поскаржився Оскар.

— Не переймайся. На мене вона теж так дивиться.

— Але ж вона тобі нині всміхнулася.

— Так, один раз. А скільки часу я з нею проводжу? Знаєш, статистика тут явно не на мою користь. А якщо серйозно, то мені здається, що вона просто вивчає світ. Чуйно. Уважно. Цей вираз її обличчя дуже уважний, а не суворий. Я б сказала... аналітичний.

— Філософ?

— Може. Знаєш, що? Давай бодай трохи про неї не говорити? Я б хотіла хоч ненадовго відчути себе, як раніше.

Оскар кивнув головою. Здається, він зрозумів, що Лінка мала на увазі.

— Знаєш, що? — продовжувала вона, вже більше нагадуючи йому оту колишню балакучу Лінку. — Я ж щодня виходжу з дому до школи. Бачуся з людьми. Не сиджу зачинена вдома. Проте лише нині, от зараз, я на мить відчула волю.

Відчула себе такою, як колись. Навіть вітер мені здається інакшим, розумієш?

— Не знаю, — зізнався він. — Розумієш, у мене немає... таких обов'язків. Я не знаю, як воно.

— Ну, так. Але насправді це дуже приємно, — підсумувала Лінка. — Дуже!

Пізніше вони гуляли над Віслою й говорили про фільм.

— Знаєш, що? Я відчула якесь... піднесення. Коли вона розкривала всі ті листи з вишів, як вступила... Хотіла б я колись це відчути.

— Відчуєш.

— Мабуть, не цього року. Ти ж знаєш, що мені немає з ким залишити малу. Навіть мама сказала, що виш — це не...

— Може, щось вигадасмо.

— Я знаю. І думаю про те, щоб подавати документи потай від них. Подати — і побачити. Може, я однаково не пройду, то й проблем не буде.

— А якщо вступиш?

— Не знаю. Малій буде... почекай... сім із половиною місяців. Замала, щоб віддати до ясел. Няня... це коштує купу грошей, і взагалі,

важко знайти когось нормального. Але я однаково хочу переконатися, чи можу вступити.

— Звичайно! Обов'язково! Крім того... обставини змінюються!

— Змінюються?

— Так.

— Але що могло б змінитися?

— Гадки не маю. З мого досвіду випливає, що просто щось змінюється. Що життя іноді йде мовби власним маршрутом, незалежно від нас. Неправда, що ми все мусимо вигадати самі. Іноді щось вигадується за нас.

— Не завжди воно добре вигадується.

— Не завжди. Але часто. Побачиш. Роби своє, а доля тобі допоможе...

— Ого! Це прозвучало дуже серйозно.

— Бо це серйозна розмова.

Вони вже майже дійшли до мосту, який привітав їх написом: «Добре, що ти є».

— Добре, що ти є, — сказала Лінка.

— Що?

— Дивися. Цей напис.

— А, — відказав Оскар трохи розчаровано. — Справді.

— Але добре. Справді добре, що ти є, — глянула на нього. І він раптом понад усе на світі запрагнув її поцілувати. Тут і тепер. Пригадав оту невдалу спробу, як він уже хотів це зробити, але тільки взяв її за руку. Якусь мить вагався, чи не виглядатиме він ідіотом і чи ця ризиковна спроба не зіпсує їм весь вечір. Але мусив спробувати. Просто мусив.

Лінка смакувала кавою, яку вони пили в кіно. Цукром, шоколадом, карамеллю, медом. Вона вся була карамельною, як ця її сукенка, медовою, наче квіти, до яких злітаються бджоли. Пригорнув її міцніше до себе. Так міцно, що здавалося, наче він крізь шкіру чує биття її серця.

— Тобі не холодно? — запитав, точніше, прохрипів Оскар.

Лінка заперечно похитала головою.

— Зараз? Холодно? Що ти.

І тепер уже вона його поцілувала. І коли на секунду, між десятим та одинадцятим поцілунком, розплющила очі, то знову побачила цей

напис. «Добре, що ти є». І всміхнулася.

Пізніше, коли вже лежала в ліжку й довго вдивлялася в ніч широко розплющеними очима, вона знову подумала про фільм. Про місто, що його головна героїня неначе не любила, а кохала. «Ти так гарно описала Сакраменто, — сказала черниця. — Мабуть, ти дуже любиш своє місто». «Ні, я просто його описала. Я була уважною». — «А хіба не в тому полягає любов? Хіба любов і уважність — це не одне й те саме?» Лінка довго про це думала. Пригадувала різні випадки. І те, що Оскар завжди звертав на неї увагу й із розумінням ставився до її потреб. Що заохочував її писати, придумав, як переобладнати кімнату, щоб вони з Євою помістилися, що до її малої донечки він теж був дуже уважним. Намагався краще її зрозуміти. І навіть зараз повів у кіно й на прогулянку, бо добре відчував, чого вона потребувала. Навіть цей фільм був наче створений для неї. Боже, подумала вона, мені пощастило. Мені просто пощастило. Не знаю, що там буде далі, але я щаслива.

Бабуся приїхала наступного ранку. І відразу вдома зробилося так гарно, як завжди, коли вона приїздила. Наче й мала нележку вдачу, ніби завжди щось було не так, конфлікти в минулому, нез'ясовані справи... Але Лінка обожнювала її приїзди. Тоді квартирою линув аромат тушкованої капусти з помідорами, відбивних у золотистій паніровці, фруктових пирогів. Бабуся чудово готувала. Лінка ніколи не розуміла її до кінця. Бабуся мала мовби два обличчя, два лики. З одного боку — була дбайливою бабусяю, яка готувала смачні й поживні обіди, перетворювала квартиру на дім. З іншого боку вирізьблені — залишалася такою незалежною. Професійне життя було для неї дуже важливим. Ну, але ці два обличчя вона принаймні показувала. Може, кожне з них і дивилося в іншу сторону світу, але обидва були виразними, ніби вирізьблені з каменю два лики якогось божества. А що із третім обличчям? Лінка досі не знала, як усе було. Вона стільки довідалася впродовж останніх кількох років. Проте дечого не знала. Ще одного бабусиноного обличчя. Чому бабуся Стефа тоді не допомогла мамі? Чому не взяла Каську? Чому? Сказала, що якби могла... Тоді чому не могла? Адже не йшлося про роботу, є можливості працювати й доглядати дитину. Бо її чоловік, Лінчин дідусь був суворим? Тільки це

вона й знала. Та хіба це могло завадити? Чому? Вона раптом відчула, що це останній фрагмент пазлів. Пригадала, як колись складала пазли із Кротиком, як це допомогло їй розв'язати таємницю зниклої сестри. Але ж це не був останній фрагмент. Усе-таки ні. Потрібно щось іще. Вона мусить зрозуміти. Раптом Лінка уявила, що її мати відвертається від неї, не допомагає з малою Євою. Могло таке статися? Дівчина була переконана, що ні. Адже в родині так не роблять. Мама ніби й сказала, щоб вона не вступала до вишу, проте ж не відвернулася від неї цілком. Постійно турбувалася про доньку й онуку. Тоді чому? Так багато речей з'ясувалося, отже, це теж не може залишатися без відповіді! Звісно, Лінка розуміла, що з бабусею про це говорити не можна. Після того, що сталося на святвечір... Це ж очевидно. Треба поговорити з кимсь іншим.

— Що вона любить? — по-діловому поцікавилася бабуся. Хороше питання, відразу видно журналістку.

— Любить, коли їй співають, — сказала Лінка. — І книжечки любить, можеш їй показувати. Вони ось тут.

Бабуся Стефа підійшла до стелажа й витягла дві маленькі квадратні книжечки. Заходила їх переглядати. На її обличчі вимальовувалося неабияке здивування.

— А що це взагалі таке? — запитала вона. — Це дитячі книжечки?

— Так, — усміхнулася Лінка. — Такі контрастні.

— Умгу. Жахливі! Чорна пляшечка для молока? Чорний «дурник» на червоному тлі? Це ж якийсь кошмар!

— Ніякий не кошмар. Такі малюки бачать лише контрастні барви. Тому книжечки для них чорно-білі. І ще червоне ось...

— Оце так! А де тут якийсь текст?

— А навіщо їй текст? Вона ж однаково не розуміє!

— Ви геть чисто подуріли. Дітям треба читати віршики. Бжехва, Тувім... Маєш?

Лінка заперечно похитала головою.

— Здається, що ні. Усі Каєві книжки ми пороздавали.

— Звісно. Так ти її й виховаєш. Показуватимеш жахіття й казатимеш: «Це чорний „дурник“. А це чорна пляшка. А це чорне обличчя чорного дядька». Знаєш, коли твоя мама була маленькою, то

ще жива була легенда про чорну «Волгу». Чорна «Волга» начебто їздила й викрадала дітей. А в цій книжці є чорна «Волга»?

— Не знаю. Автомобільчик є, — усміхнулася Лінка.

— Гаразд. До списку покупок додаю: якісь гарні, серйозні книжки. Іще одне... Де в тебе «дурники»?

— Єва не привчена до «дурника».

— Ні?

— Ні... Я читала, що це шкідливо.

— Аякже! Твоя мама виросла з «дурником», ти виросла з «дурником», цілі покоління. Але це ТОЧНО ШКІДЛИВО. Ну, тепер її, мабуть, не призвичаїш, запізно, — зітхнула вона. — Хоча можна спробувати. Бо як ти її заспокоюєш, коли вона плаче?

— Даю груди, — знизала плечима Лінка. — Ношу на руках...

— Не можна носити! Але сподіваюся, що вона спить цілу, ніч?

— Ні, ну що ти! Вона ж малесенька! І я завжди ставлю будильник на четверту ранку. Але найчастіше Єва прокидається о третій, а тоді вже спить до сьомої.

— А навіщо будильник? Ти ж її не будиш?

— Ну, щоб нагодувати. Принаймні раз уночі. Це... це необхідно.

— Необхідно?

— Так. Я читала, що в немовлят падає рівень цукру в крові, чи щось таке, що вони навіть можуть померти, якщо не їстимуть стільки годин!

Бабуся зітхнула.

— Стільки всього змінилося, — сказала вона. — Дуже багато. Розумієш, у мої часи про це навіть подумати не можна було. Будити дитину, яка спить? — вона раптом тихенько захихотіла, а невдовзі вже голосно сміялася. — Будити сплячу дитину! До чого ми дожили!

— Ой, бабуся! Краще розкажи, як усе виглядало, коли мама була маленькою, — попрохала Лінка.

— Добре. Тоді годування грудним молоком не було надто популярним.

— Але ж це клас! Так зручно!

— Так, але часто казали, що дитина не наїдається, що молока замало, що суміш краща. Я твою маму годувала три місяці, це й так був чудовий результат як на тодішні часи. Медсестра заборонила

годувати вночі. Якщо дитина плакала, то наказували залишити, щоб виплакалася...

— Але ж це жорстоко!

— Тоді так не вважали. Твоя мама дуже швидко перестала прокидатися вночі. Спала до ранку. Ну, і навіть удень годували кожні три години. А не постійно. Але давали водичку, чайочок... Ти її чимсь поїш?

— Ні, це заборонено. Тільки грудне молоко.

— Хи-хи. А в наш час казали, що дитина зневодниться, якщо її не поїти водичкою.

— Але ж усі ссавці годують малят тільки молоком, і якимось це телятко чи левенятко не зневоднюється.

— Може, і так. Але так нам казали, і ми так робили. Звичайно, що коли годували грудьми, то дотримувалися суворої дієти. Білий хліб, шинка, рис, варена курочка, нічого важкостравного...

— Тепер уже ні.

— Що ні?

— Ну, у школі для вагітних нас навчали, що навіть якщо з'їсти голяшку, то смалець не потече. Тобто можна все їсти.

— Навіть капусту? І не плаче дитя після капусти?

— Ні. Лише алкоголь не можна, бо він проникає в кров.

І ліків теж.

— Так-так. Знаєш, що? Кожне покоління має власні принципи, а які з них кращі — хтось знає. Звідки нам про те знати?

— Розкажи ще про маму.

— О Боже... що ж тобі розповідати? То була добра дитина. Вночі спала, гарно їла, чемна...

— А дідусь тобі допомагав?

Запала тиша. Бабуся задивилася у вікно, тоді зняла окуляри, наче більше не хотіла ні на що дивитися. Може, хіба вглиб себе.

— А ти добре пам'ятаєш дідуся? — запитала.

— Погано, — похитала головою Лінка. — Більше з фото.

Бо так і справді було. У спогадах невиразно маячила висока постать. Пригадувала якийсь святвечір, дідуся за столом, велику ялинку, прикрашену блискучими іграшками, гірляндами й дощиком. Проте більше спогадів не було...

— Скільки я мала років, коли він поїхав?

— Не знаю... може, шість?

— Так, справді. Я погано його пам'ятаю. А яким він був?

— Був... — бабуся зітхнула. — Ех, я ж тобі казала. Старі то все історії, краще про них забути. О, дивися, прокидається. Погодуєш, чи спершу купатимеш?

— Дам одну цицю, тоді скупаю, а тоді другу. Тоді вона спокійна. Мала любить купатися.

Більше вони не розмовляли. Нагодували, переодягнули, поклали спати. А Лінка найдужче раділа, що завтра піде до школи як нормальна людина. Не нервуватиме, що Єву треба кудись везти чи забирати. Що ж, Рута була цим невдоволена, але Лінка пояснила, що йдеться про гроші. А не про те, що, на її думку, ця ситуація була несприятливою для Єви.

Ба більше, по обіді мав прийти Оскар, щоб разом учитися. Цікаво, як бабуся на нього відреагує! Залишалось сподіватися, що вона не прохопиться з якоюсь дурницею.

Бабуся вже спала у вітальні на розкладному дивані, коли Лінка тихенько пройшла на кухню, щоб зробити собі чаю. Там уже сиділа мама й читала газету.

— Блін, — сказала вона. — Я весь тиждень читаю газету за минулу суботу. Взагалі ні на що не маю часу.

— То й не дивно, — усміхнулася Лінка. — Я взагалі не читаю жодних газет, бо не маю часу!

— Ой, та ну! Ти й раніше їх не читала.

— Дай спокій, мамо, усе є в Інтернеті.

— А зрештою... — зітхнула мама. — Коли я читаю про політику, то в мені аж усе закипає. Стільки років живу, а чогось такого ще не бачила.

Лінка раптом зацікавилася. Сама вона й гадки не мала, що діється в Польщі. Користуючись цим, мама прочитала їй коротку лекцію. А тоді підсумувала:

— Ніколи, принаймні за моїх часів... Ніколи Польща не була такою поділеною. Як бабуся? — змінила вона тему.

— Скоріше прабуся. Це ж ти бабуся, забула?

— А й справді. То як там прабуся дає собі раду?

— Добре. Тільки все її дивує. Ну, розумієш, за її часів усе було інакше. Але... Я з нею розмовляла. Хотіла, щоб вона розповіла мені про дідуня. Бо якось раптом усвідомила, що ми про нього мало говорили.

Мама похитала головою.

— Дай спокій. Немає про що. Це все старі історії.

— Знаєш, це, може, дивно, та коли я сама маю дитину, то хотіла б знати більше. Це справді дивно?

— Не знаю. Ні, мабуть, ні. Дитина дозволяє по-новому поглянути на історію родини.

— От бачиш. То як воно було з дідусем? Чому він виїхав?

Мама зітхнула.

— Дай спокій. Це такі розмови... Невже тобі конче це потрібно? Саме нині?

— А чому не нині? Яким він був батьком?

Мама мовби заглибилася в себе.

— Був... Ні, не хочу я про це говорити. Просто не хочу.

— Не хочеш? Але чому?

— Бо ні. Бо деякі речі краще залишити... там, де вони є.

— Ну, ким він був? Бандитом, алкоголіком, ким?

— Годі. Досить. Не сьогодні.

— Тоді коли?

Мама знизала плечима.

— Я недобре почуваюся. Піду спати.

— Ну, то йди, — Лінка теж знизала плечима. — Звісно. Щоразу, як я хочу поговорити про найважливіші для мене речі, ніхто не має бажання розмовляти. Про політику — будь ласка! Про сім'ю — дзуськи! Деякі речі краще облишити! Хто б говорив!

Лінка почувалася розчарованою. Адже вона досить доросла, щоб про все довідатися!

— Бабусю, це Оскар, мій друг, — мовила Лінка. — Він пообіцяв допомогти мені з математикою. А це моя бабуся.

— Дуже приємно, — відповів Оскар. — А де Євуня?

— Спить, — сказала Лінка. — Ходімо на кухню. Там матимемо спокій. Мала повинна спати ще дві години. Я щойно погодувала.

— Я її догляну, — пообіцяла бабуся. — А ви вчіться. Випускні ж от-от!

— Добре мати таку бабусю, — зітхнув Оскар.

— Звісно! А в мене взагалі три бабусі.

— Три? Як це так?

— Ну, так. Це мамина мама. Татова живе в Сероцьку. Вона вже старенька і їй важко ходити. Я збираюся до неї поїхати, бо вона малої ще не бачила...

— Звичайно.

— І ще є одна бабуся — Адамова мама. Жвава особа. Вона в нас буває рідко, бо в неї постійно якийсь новий роман. Загалом вона така... ну... влюблива.

— У її віці?

— По ній не видно! Вона ходить до перукарні частіше за мене. Тим більше, що я не ходжу взагалі, — усміхнулася Лінка. — Та знаєш, що? — вона раптом споважніла. — Є одна річ, про яку я дуже хочу довідатися. Можна... Можна, я тобі розповім? — раптом так захотілося йому звіритися, як ніколи досі.

— Ну, звісно! Певне, що можна!

— Знаєш, я тобі розповідала про Каську, про те, що моя мама лікувалася в психіатричній лікарні.

— Так.

— Ну, от. І я ніяк не доберу, — Лінка заговорила пошепки, бо не хотіла, аби хтось підслуховував їхню розмову, — чому бабуся їй не допомогла. Розумієш? Я собі цього не можу уявити. У мами були такі проблеми, а вона дозволила їй віддати дитину. Чому?

— А ти в неї питала?

— Так. Але вона вважає тему закритою. Сказала тільки, що якби могла, то допомогла б. І більше нічого. А я не можу допитуватися. Вона б мене роздерла! Або знову на щось захворіла. Ні, я боюся розпитувати. Але мені хочеться дізнатися щось про мамине дитинство,

ну, розумієш, загалом. І одне мене вразило. У нашій родині взагалі не говорять про мого дідуся.

— А що сталося із твоїм дідусем?

— Здається, він виїхав. Мені було років шість, я майже його не пам'ятаю. Зрештою, ми тоді переїхали до Варшави, а раніше я мешкала в Сероцьку. Ми хіба що на свята зустрічалися. Та й то не завжди. Але є одна річ, яка не дає мені спокою.

— Що саме?

— Сама не знаю. Але довідаюся.

— Ти й справді можеш бути журналісткою.

— Можливо, — усміхнулася Лінка. — Сподіваюся. То що, беремося до математики?

— Ну, наскільки я тебе знаю, ти б воліла робити щось інше.

— Що? — спитала із невинною міною й кокетливо глянула на нього.

— Я мав на увазі зовсім не це. Але... — він підсунувся до неї й поцілував. Хоч би вона не передумала! Коли за кілька хвилин вона легенько відштовхнула його й запитала, займатимуться вони геометрією чи функціями, Оскар був трохи розчарованим. Навіть не трохи.

Травень

З мобільного додатка для молодих мам:

Немовляті вже одинадцять чи дванадцять тижнів, і воно розширює свій репертуар чимраз новими звуками. Перші «розмови» нагадують бурмотіння, зітхання й навіть плямкання (особливо, коли малюк чекає, що його нагодують). Коли дитина агуканням запрошує тебе поговорити, відповідай їй простими словами. Так маля навчиться мистецтва спілкування. Твоя дитина вже добре тримає голівку й починає перевертатися зі спинки на бочок, а тоді й на животик і навпаки. Будь обережною! Ти й не зглянешся, як малюк перевернеться вперше. Невдовзі його не можна буде залишати, наприклад, на ліжку, бо маля може з нього впасти!

Прийшла есемеска від Адріана.

Гей, у вас все гаразд? Як там чувається моя донечка? А що вона вже вміє?

Єдине, що їй хотілося відповісти, було: «Відмахайся!»

Дивно, але Лінка зовсім не мала бажання ділитися з ним радістю від здобування малою нових умінь. Що вона вже вміє? Множити в стовпчик, малювати й вишивати хрестиком. Кретин! Він нічого, нічогісінько про неї не знає! Скільки вже її не бачив? Купу часу! Що він собі думає: батько він їй чи ні?

— Я випрасувала тобі блузку, — сказала бабуся. — І переодягла Єву. Боже мій, памперс повний. Як така мала дитина може стільки накакати? Гадки не маю. Я вже все забула.

— Може, це й добре. Бо спогади про це точно не належатимуть до моїх найулюбленіших, — усміхнулася Лінка.

— Агульгульгуль, — заперечила мала Єва.

— Так? Кажеш, що попри все вони будуть найкращими?

— Аблеблебле, — відповіла Єва. А тоді подумала й видала ціле речення, яке нагадувало щось на кшталт «I love you».

— I love you, too, — усміхнулася Лінка. — Тримай за мене кулачки, добре?

— Аглюблю, — погодилася Єва.

Лінка погладила блузку долонею й глибоко зітхнула. Як усе буде? Чи впорається вона?

— Не переймайся. Ти здібна, добре пишеш. До речі, що сталося із твоїм блогом? Колись ти писала...

— Ой, бабусю, ти ж знаєш, як воно. Дитина. Я його закинула.

— Погано. Бо це явно твоє.

Лінка завагалася, подумала, чи не розповісти бабусі, що вона збиралася йти на журналістику. А мама вважає, що цього року не варто. Та ні, зараз точно не найкращий момент. Наразі треба зосередитися на випускних і взагалі їх скласти. Пізніше подумає. Крім того, їй не хотілося якоїсь суперечки. Не сьогодні.

— Ага, це в мене від тебе, — сказала вона.

— Ну, ще б пак! — гордо відповіла бабуся. — Сніданок на столі.

— Я й шматочка не проковтну, — засмутилася Лінка. — Ще дуже рано!

Справді, годинник показував лише сьому годину, а Лінка від хвилювання не спала вже від п'ятої. Власне, після останнього годування Єви вона більше не заснула, тільки переверталася з боку на бік.

— Мусиш, — суворо сказала бабуся. — Сосиски, гірчиця, помідорчики, сирочок з редискою. Не забувай, що перед кожним іспитом треба добряче попоїсти!

— Ой, та я візьму якийсь батончик...

— Батончик, — бабуся ледь не захлинулася від обурення. — Ходи, доведеться за тобою простежити. Мала спить?

— Як бабак.

— От і добре. Я й каву тобі приготувала, з молоком і медом..

«Кава — це добре, — подумала Лінка. — Але молоко з медом було б дуже доречним, щоб заспокоїти нерви». Тепер вона б уже не відмовлялася. Більше ні.

— А ти чого так усміхаєшся?

— Нічого. Просто дещо пригадала.

І непомітно про все їй розповіла. Як тікала колись під час грози, як на незнайому жінку впало дерево, і як Оскар приніс їй молоко з медом.

— Хороший цей твій однокласник, — сказала бабуся. — Зараз таких зі свічкою вдень не знайдеш. Ваше покоління...

— Що тобі не подобається в нашому поколінні? — Лінка відкусила шматочок сосиски. Якось вони їй так запахтіли, що дівчина відчула голод.

— Ну, це так зване покоління Z. Я про це статтю писала.

— Ого, цікаво, може, і я про щось довідаюся. Z, бо це ЗЛЮ?

— Ні. Бо були покоління X і Y. Ви живете у світі технологій...

— Теж мені відкриття!

— Ви перше покоління, яке вже виросло в такому світі. Для вас найважливіше те, що ви бачите на екрані.

— Звичайно, бабусю. Коли це я востаннє на Фейсбук заходила? Тиждень тому?

— Ну, ти нетиповий представник. У тебе ішла ситуація.

— І чим ми ще згрішили?

— Гм... Ви багато хочете від життя. Дуже багато. Щоб усе легко діставалося...

— Зовсім ні!

— Ви ладні змінювати роботу навіть кількадесят разів, бо ніхто вам не догодить. Дехто з вас прагне змінювати світ... Ви братимете участь у добродійних акціях, навчатимете дітей у Руанді й таке інше... Та це будуть одиниці. Решта залишиться зі своїми комп'ютерними іграми на все життя й ніколи не покине батьківський дім...

Сосиски закінчилися, тож Лінка заходилася наминати сир із редискою.

— А ви? — спитала вона.

— Що — ми?

— Ну, ти й дідусь.

— Я й дідусь? Але ж ми належали до різних поколінь. Ти ж знаєш, що дідусь був набагато старшим за мене?

— Був чи є? — серйозно спитала Лінка. Адже дідусь, здається, був живим. От тільки жив далеко. В Австралії. І ніхто з ним не підтримував стосунків.

— Є, — відповіла бабуся. Але голос у неї ледь затремтів. — Байдуже. Він... Він пам'ятає війну. А я народилася після війни. Це велика різниця. Розумієш, мені пощастило. Ми були із Кракова. Краків так не зруйнували, як Варшаву. Ніхто з моєї родини не загинув. Ми жили... добре.

— А дідусь? Звідки він був?

— Дідусь? З-під Радома. Ну, але досить. Годі вже про це. Ти повинна зосередитися на найважливішому. І ще помідорчик з'їж, добре?

Лінка кивнула головою.

Щойно вийшла з дому, як відразу побачила цілі юрби схожих на неї саму. У чорно-білому одязі, мов якесь сороче військо. Вихлюпувалися із трамваїв і рушали в різні боки, до різних шкіл. Випускники. Каштани вже давно завітнули, бо весна цьогоріч прийшла рано, невідомо коли, проте Лінка лише щойно звернула увагу на цілі грона білих квітів із рожевими цяточками. І раптом запанікувала. А що, коли вона не складе?

Сонце припікало, було дуже тепло, як на початок травня. Добре, що іспити починалися рано-вранці, бо ще було чим дихати. Коли Лінка ввійшла до фізкультурного залу, то збагнула, що її думка була занадто оптимістичною. Попри помірну температуру на вулиці, тут панувала така задуха, як у сауні, а не в місці, де за кілька хвилин вони доведуть, що можуть ступити в доросле життя. Хтось розчахнув усі вікна, та це не дуже допомогло. Лінка побачила Оскара, який сів біля вікна. Зайняла місце за ним і всміхнулася хлопцеві.

— Може, хоч тут буде прохолодніше.

— Може. Не знаю, мені здається, що батареї досі гарячі. Хіба так може бути?

— Може, якась аварія? Хай там як, а спека, наче в липні, правда?

— Ну. А в липні весь час дощитиме. Як мала?

— Норм. Бабуся просто безцінна. Видихаю.

— Уявляю...

Та довелося замовкнути, бо іспит уже починався. Лінка глянула на аркуш із тестом, і відчула несподіваний страх і якесь розчулення. Ось воно. Ця мить.

Пригадала, як ішла до першого класу, ще не відаючи, що таке школа.

Як вибирала ранець і зошити. І святкове вбрання, перше в житті. Пригадала лакові туфельки, бо вони були трохи незручними. І білі колготки, які весь час спадали. Та попри незручності, вона почувалася такою дорослою, такою... особливою. Тоді Лінка ще не знала, що школа може добряче датися взнаки.

Пізніше гімназія, ліцей. Стільки років. І все це, щоб сидіти саме тут і складати перший з випускних іспитів. Вирішила, що постарается зробити все якнайкраще.

— І як? — запитав пізніше Оскар, коли вони вийшли із зали на перерву перед поглибленою частиною.

— Непогано. Ну, польська — це польська. Принаймні тут у мене немає відчуття, що я нічого не тямлю, і що це як китайська мова. Ну, але то був базовий рівень. Побачимо, як піде далі.

— А що ти писала? «Ляльку»?

— Ні, вірш. Але не знаю, чи добре я зробила. Просто я «Ляльку» не перечитувала. Блін, я стільки творів устигла перечитати. «Над Німаном», «Селян», а от «Ляльку» — ні. Просто боялася, що переплутаю все на світі.

— А я «Ляльку». Загалом, туга — це популярний мотив. А цей вірш... Ну, не знаю, загалом нескладний, але мені здавалося, що багато я про нього не напишу.

— Мені він сподобався. Може, тому...

— Чому?

— Розумієш, це про доброту, про те, щоб намагатися ставитися якомога краще до інших. А я останнім часом постійно відчуваю добре ставлення. Просто я його зінтерпретувала в політичному сенсі. Ну, написала, що Польща зараз дуже поділена. Я з мамою нещодавно про це говорила, і воно мені так якось...

— Так, але я б у політику не влазив. Це небезпечно. Розумієш, залежить, хто буде в комісії.

— А це має значення?

— Ну, не знаю...

— Ото ти мене втішив, — засміялася Лінка. — Думаю, усе буде добре. Я писала про різні перешкоди, які ми створюємо між нами. Як суспільство...

— Блін, уже починаю думати, що ти написала одну із кращих робіт у школі!

— Поглиблений рівень важливіший. Але його й скласти важче.

— Побачимо, — дипломатично відповів Оскар.

Лінка вже поверталася додому, коли почула сигнали есемесок і повідомлень у месенджері.

— Поглиблений важкий, — написала Каська.

— Я точно завалила, — це вже Наталія.

— Як усе пішло? — хвилювалася бабуся.

Лінка була не надто задоволеною. Якщо базовим рівнем можна не перейматися, то поглиблений... Мабуть, вона занадто дурна. Лінка раптом усвідомила, що все те, що з нею сталося: вагітність, пологи, дитина — усе це спричинилося до того, що мозок у неї не працював на повну.

— Мій мозок зіпсувався, — відписала вона до Каськи й Наталії. А бабусі лише повідомила, що вже повертається додому.

— Ну, і як? — бабуся помішувала в казанку молоду капусту з помідорами. Лінка відчула, як рот у неї миттю наповнився слиною.

— Базовий добре, поглиблений слабо.

— Був твір?

— Так... загалом аж три твори, можна сказати. У базовому є вибір. Я писала інтерпретацію вірша. Там ішлося про поділ усередині країни. Про важливість емпатії. Я писала про Польщу. Що через політику суспільство розділене. Хіба не так?

— Звичайно, — відповіла бабуся. — Та чи знаєш ти, що згадування політики може бути небезпечним?

— Оскар теж так сказав. Але я вважаю, що про це треба говорити. Мама розповідала, що раніше такого не було.

— Вона так казала? Дивно, — повільно промовила бабуся. — Могла б і розумніше поводитися. Звісно, що було. От тільки причини інші. Адже завжди комусь доводилося діяти в підпіллі...

— А хтось був сексотом чи належав до Служби безпеки.

— Розумієш, дитино, на все варто дивитися ширше. Намагатися зрозуміти. А щоб зрозуміти історію кожної людини треба розглядати індивідуально.

— Наприклад?

— Дай уже спокій. Не зараз. Можеш по картопельку скочити до крамниці? Зараз будемо обідати.

Лінка зітхнула. Звичайно, вона знала бабусю... Щойно починалася якась серйозна розмова, та відразу її припиняла. Але чому? Ну, гаразд, головне, що перший іспит уже позаду. У неділю вони з Оскаром

домовилися повторювати матюху, а завтра й відпочити не гріх. Якщо відпочинком можна назвати поїздку до бабусі в Сероцьку. Може, і так. Принаймні мозок точно переключиться. Лінка сподівалася, що погода її не підведе.

Мама з Адамом підвезли Лінку під бабусин дім і сказали, що за три години повернуться по неї. Тепер дівчина вже розуміла, чому вони не хочуть там показуватися. Особливо вдвох. Лінка зітхнула. Чому все мусить бути таким складним? Невже люди не навчаться забувати? Пробачати? Бабуся вийшла до хвіртки й холодно привіталася з ними, а тоді запросила онуку до хати. Лінка тримала в руках автокріселко зі сплячою Євою і, хоча йшла повільно, усе-таки відразу помітила, що бабуся ледве пересуває ноги.

— Як ти почуваєшся? — запитала Лінка.

— Як бачиш. Ходити найважче. Крім того, лікарі кажуть, що я вже застара, щоб зробити операцію. Ідіоти. Як людина стара, то вже й негодяща. Шкода на таку гроші витратити. Єдина надія, що уряд щось із цим зробить. Що нарешті нам, пенсіонерам... Що ми діждемося. Але наразі...

Бабуся належала до прихильників нового уряду. На противагу Лінчиній мамі й Адамові. Лінка була переконана, що навіть, якби їм і вдалося якимось зустрітися й поговорити, нічого хорошого із цього б не вийшло. Саме про це Лінка й писала у своєму творі. Незаможні, скривджені долею, ті, кому було складно знайти роботу, хто мав багатодітну родину — для них нові зміни мали стати надією на краще життя. Або — іноді — шансом на виживання. А ті, у кого таких проблем не було, сприймали все інакше. Лінка зітхнула. Вона не могла б стати політиком, але із жахом спостерігала за поділом суспільства. Нарешті дісталися кімнати, і бабуся схилилася над Євою.

— Яка вона гарненька. І ці світлі кучері... Це від дідуся.

— Від дідуся?

— Ага. Збисьо був таким самим у дитинстві. Покажу тобі, — і витягла старі альбоми з фотографіями.

Справді! Лінка мало не скрикнула, бо немовля на фото... Так, Єва справді була схожою на дідуся.

— Шкода, — повільно проказала Лінка, — що все так сталося.

— Шкода, — погодилася бабуся й присунулася ближче. Від неї пахло старістю. Чимсь, що нагадувало запах гнилих яблук. Або вогкого льоху. — Збишек точно радів би, що став дідусем.

— А ти стала прабабусею, — нагадала Лінка.

— Вважаєш мене такою старою, — усміхнулася бабуся. — Та вже нехай.

— Бабусю... Можеш розповісти, — раптом наважилася Лінка. — Як усе було?

— Ой, дитинко, це стара історія, нащо тобі все те знати.

— Кожен хотів би довідатися, — не погодилася Лінка. — Кожен шукає коренів. Пояснення. Правди.

— У кожного своя правда, — відказала стара й мовби втиснулася у фотель. Вона здавалася дуже втомленою.

— А твоя правда яка? — сміливо спитала онука.

Бабуся зітхнула.

— Знаєш, що? Може, ти й маєш рацію. Може, краще, аби ти певні речі знала.

— Я вже багато про що довідалася. Про Каську... Знаю, як загинув тато, і що мама не дала собі ради. Шкода. Якби тато був живим, цього б точно не сталося.

Старенька кивнула головою.

— То була жаклива трагедія. Страшна. Уяви собі. Мій єдиний син... Розумієш, відтоді минуло багато часу, а я досі не можу збагнути... Йдеться про твою маму. Каська ж не була його дитиною.

— Мама була молодою і... дурною, — тихо сказала Лінка.

— Звичайно. Ти мусиш її захищати. Вона твоя мати.

— Їй теж дісталось.

— Так. Вона не дала ради.

— І ніхто їй не допоміг. Ніхто.

Бабуся знову кивнула головою.

— От власне, — продовжувала Лінка. — Чому їй не допомогли?

— Про це треба в неї питати.

— Я питала, та все марно. Вона нічого не хоче розповідати. Бабуся теж. Тобто її мама.

— Тоді я тобі дещо розкажу, — бабуся глянула на сплячу Єву, наче перевіряючи, чи мала от-от не прокинеться. Наче збиралася почати

довгу розповідь. — Іноді минуле кладе тінь на теперішнє. Або й на майбутнє.

Закрила альбом з фотографіями. Схоже, розмова буде довгою.

— Вони запросили мене до себе. Познайомитися. Це було ще до твого народження. Ще до їхнього одруження. Пам'ятаю, як я раділа. Порядна краківська родина. Не знала, у що вдягтися... Тут же таке село. Нічого гарного в мене не було. Навіть туфлі позичила в сусідки. Приїхала до Варшави автобусом, звідти потягом. Збишек зустрів мене на пероні.

Єва схлипнула вві сні, але не прокинулася.

— Ти добре пам'ятаєш дідуся? Маминого батька?

— Ні, майже зовсім не пригадую.

— Але ти знаєш, що він був важкою людиною?

— Щось там знаю. Але небагато.

Бабуся зітхнула.

— Ти не знаєш його історії?

— Ні.

— Він... під час війни він був малим хлопчиком. Йому було вісім, коли німці розстріляли всю його родину. Він утік, переховувався, тоді хтось йому допоміг. Він вижив. Якась польська родина його прихистила. Згодом виїхав до Кракова, знайшов роботу. Познайомився із твоєю бабусяю. Але пережите так на нього вплинуло, що він більше ніколи не став нормальною людиною. Був суворим, дратівливим, вибухав гнівом.

— Боже, я не знала, що з ним сталося...

— Про певні речі тоді голосно не говорили. Твоя бабуся була за нього набагато молодшою. І в усьому його слухалася. Щойно я ввійшла туди, як побачила, що щось було не так. Він постійно на неї кричав. Що прибори погано вичищені, що картопля недоварена. А вона тільки усміхалася... Твоя мама сиділа як зайчик, і щойно він крикне — відразу тремтіла... Розумієш, люди після війни... Дехто більше ніколи не став нормальним. Ці люди просто пережили забагато. Так чи сяк, атмосфера була дуже напруженою. Я ж цього не знала, лише згодом Збишек мені розповів. Ну, а він, твій дідусь, почав мене розпитувати. Про нашу сім'ю.

Лінка проковтнула слину. Чого вона ще не знала?

— І я йому сказала. А даремно. Треба було нічого не говорити. Якби я знала про його родину, то, мабуть, замислилася б.

— Що ти йому сказала?

— Бабуся знову зітхнула.

— Так, час і тобі про це довідатися. Мій батько був німцем. Шалене кохання. Неймовірне. Але в ті часи... Розумієш?

— О Боже...

— Таке тоді траплялося. Був 1944 рік, війна закінчувалася, а молодість залишалася молодістю. Щоправда, це було заборонено. Про таких німців казали, що він «спить із польською свинею». Таке тоді говорили. Для польки... Це теж уважалося зрадою держави, і за це з боку підпілля загрожувало покарання. Зазвичай шмагали батогами й голили голову. І то не були якісь поодинокі випадки, це стосувалося тисяч польок, а не жменьки. Іноді таке траплялося через кохання, іноді — через розрахунок. Але про всіх казали «німецькі вівчарки». А діти? Часом їх навіть забирали в матерів. Але то вже був кінець війни, тож нічого не сталося.

Мама мені аж перед смертю сказала. Хто був моїм батьком. Раніше тримала це в таємниці. Я завжди підозрювала, що, може, маму згвалтували чи щось таке... І швидко перестала допитуватися. Тому мені полегшало, коли я дізналася, що мама справді його кохала. Але він поїхав. А потім це вважалося таким табу, що вона ніколи про це не розповідала. Виховувала байстря — та й годі. Ніхто б нічого від неї не довідався, навіть погрозами.

— І от тоді, коли твій дідусь дізнався... Він так страшно розлютився. Я не знаю, що там було далі, бо ми пішли. Я і Збишек. Вони... Вони ж навіть на весілля не приїхали, ти знаєш? Твій дідусь не зміг змиритися з тим, що в жилах його зятя тече німецька кров. Для нього це було неприйнятним.

— Не можу я цього зрозуміти.

— Вам таке збагнути важко. Ви не пережили війни. Я тоді теж не розуміла, але тепер, із перспективи... Розумієш, є речі, які неможливо подолати.

Єва прокинулася. Лінка вийняла її з кріселка й почала годувати.

— Тобто, я теж...

— Так, ти правнучка польки й німця. І вона теж має в собі німецьку кров.

— Мені це не заважає. Адже тепер це не має значення.

— Але ти питала, чому твоїй матері не допомогли. Розумієш... Якби твоя бабуся була сама, вона б точно допомогла. Але твій дідусь... Він не змирився з тим, що його донька вийшла заміж за Збишека. Для нього вона ніби вмерла.

— О Боже. Бідолашна мама.

— Так. Але вона вчинила...

— Я знаю. Та попри все.

— Більше мені не відомо. Але дитинство в неї точно було нелегким. З таким батьком...

— А я? Що зі мною? Він мене теж не сприймав? Якщо...

— Не знаю. Та доки ти була тут — він жодного разу не приїхав.

— Хотіла б я з ним поговорити. З моїм дідусем, — раптом сказала Лінка. — Я ж його взагалі не знаю. Хотіла б зустрітися.

— Це, мабуть, складно.

— Бо?

— Бо він далеко.

— В Австралії? Я розумію, дорогі квитки й усе таке.

Бабуся глянула на неї якимось дивно. Єва пожадливо присмокталася до другої циці.

— А як батько дитини? Бо твоя мама розповідала... — бабуся раптом змінила тему.

— Ти з нею балакала? — Лінку це здивувало. Їй здавалося, що вони не спілкуються.

— Так. Вона подзвонила, коли народилася Єва. Щоб мені сказати. Та годі вже. Знаєш, іноді оті всі спогади з минулого лише шкодять. Часом краще зосередитися на теперішньому. То як? — вона повторила питання. — Можна поцікавитися? Бо я розумію, що це боляче. Батько Євуні? Як він?

— Ніяк, — знизала плечима Лінка. — Він не хоче... Він у Лондоні. Вчиться там.

— Так. І як ти даєш собі раду?

— Мама допомагає. І Адам. І бабуся Стефа...

— Отже, вона приїхала?

— Так.

— Це добре. Принаймні тепер допоможе. Бо тоді... її напевне мучило сумління. Навіть мене мучило.

— Тебе?

— Так. Я не змогла себе перескрити. Сказала твоїй мамі, що ти можеш залишитися, на скільки треба. Зрештою, ти моя онука. Але та дитина... Знаєш, мабуть, це єдина річ, про яку я жалкую в житті. Бо ти могла мати сестру. Та передусім через неї. Я могла про неї потурбуватися, могла її взяти. Але не захотіла. Тоді я думала, що це через неї загинув Збишек. А вона нічим не завинила. Я себе переконувала, що я їй не рідна. Хоч і добре розуміла, що станеться. Так, я справді про це шкодую.

Лінці аж голова запаморочилася від цих відкриттів. Їй раптом зробилося гаряче.

— Підемо до саду?

Бабуся кивнула головою.

— Ти страшенно бліда. У мене є яблучний компот, але тобі доведеться його принести. Візьми глечик і дві склянки.

Лінка слухняно рушила на кухню.

Повернувшись додому, Лінка весь час думала про минуле. Про дідуся. Що він далеко, десь в Австралії. І що вона хотіла б з ним побачитися, навіть, якщо в нього й важка вдача. Після того, чого він зазнав у дитинстві, янголом він бути не міг. Але в її жилах текла й частка крові цієї людини зі складним характером. Хіба дивно, що ми хочемо знати про свої корені? Навіть, коли про це не хочуть говорити. Усе це здавалося заважким, занадто складним. А часу не так багато! Лінка сіла виконувати завдання з математики й спробувала зосередитися. І думала лише про те, щоб скласти на ті тридцять відсотків. Воно, звісно, небагато, проте... Уся надія на Оскара, може, він ще щось пояснить їй перед самим іспитом.

— Глянь, що я їй приніс, — Оскар простягнув Лінці торбинку.

— А з якої нагоди?

— Просто так, — відповів той. — Мені здалося, що малій може сподобатися. Я був з мамою в торговому центрі, бо вона сказала, що біла сорочка на мене затісна. Справді, у п'ятницю я ледве в неї вліз. Мабуть, погладшав.

— Не погладшав, — засміялася Лінка, — а... як це кажуть?

— Ну, мама вважає, що я змужнів. Звучить набагато краще, та насправді означає необхідність зміни гардеробу. Ми зайшли до

«Смика», і ось...

Лінка розгорнула подарунок. Чи то метелик, чи то гусінь. З одного боку іграшка шурхотіла, з іншого — пищала. Одне крило дзеркальне. І якась штуковина, що брязкала й подзенькувала.

— Ого, — здивувалася Лінка.

— Ага. Можна це почепити над ліжечком, але й на візочок. Ходи, побачимо, чи Єві сподобається. Це ж для неї.

Єва відразу привітала метелика широкою усмішкою.

— Ну, цікаво, чи бабуся не розкритикує таку цяцьку, — зауважила Лінка. — Бо чорно-білі книжечки, подаровані моїми мамуськами, вона б радо викинула до смітника.

— Я б теж викинув, — погодився Оскар. — Дай спокій, так лякати дитину. Це принаймні барвисте й симпатичне. Ну, але ми тут собі блабла, а математика чекає.

— Ходи на кухню, — запропонувала Лінка. — Єва засинає й повинна ще поспати.

— Що ж, — засміявся Оскар. — Євуню, благаю. Поспи, дитинко, світ такий нецікавий, мама мусить учитися, а як складе матюху, то з тобою побавиться.

— Влюблю, — пробурмотіла мала крізь сон.

Вони встигли розв'язати чи не мільйон завдань, і Лінці нарешті захотілося, щоб Єва прокинулася. Це примусило б їх зробити перерву в навчанні. І ще вона думала, чи не розповісти про все Оскарові. Може, варто? Бо тепер дівчина відчувала, що мусить комусь звіритися.

— Слухай, — сказала вона, вже завершивши довгу розповідь про долю своїх рідних, — ти теж думаєш, що коли наші корені такі... тобто, що коли історія нашої сім'ї, — вона геть заплуталася. — Я про те, чи може людина залишатися нормальною, якщо в минулому пережила такі речі? Чи я через це теж завжди буду прибацаною?

— Ти ж не прибацана.

— Неправда. Я погано вибрала, і тепер...

— Припини. Ти хотіла, щоб усе було добре. Ніхто не може відповідати за свій вибір, якщо діяв з добрими намірами.

— Ні?

— Я вважаю, що ні. Думаю, єдине, про що ми повинні потурбуватися — це про те, щоб залишатися порядними людьми. Тут і

тепер. Минулого не зміниш. І вчинків інших. О, чуєш? Прокидається. Ходімо до неї.

Єва прокинулася, але не плакала. Дивилася на іграшку над ліжечком і щось до неї балакала.

— Дивися! Вона говорить! З метеликом говорить! Він їй подобається!

— Справді, — усміхнулася Лінка. — Навіть дуже. Дякую, Оскар. Знаєш, коли без кінця тільки те й робиш, що годуєш і міняєш памперси, то забуваєш, що дитина потребує й інших речей.

— Для того я і є, — сказав Оскар.

Це прозвучало серйозно. Настільки серйозно, що Лінка навіть трохи злякалася.

Каська майже не могла спати. Весь час думала, що їй робити. І вже майже прийнявши рішення, знову цілковито його змінювала. Усе почалося з того, що вона подумала: якщо завалити історію — цього досить, щоб не йти на юридичний. Хто б міг про це дізнатися? Ніхто. Просто не вдалося. Каська добре знала історію. У неї була чудова пам'ять, і дівчина прекрасно склала всі пробні іспити й тести. Але ж у неї міг бути невдалий день? Іспит міг видатися заважким. Хто б її розкусив. Це дуже легко влаштувати. Написати трохи гірше. Не зовсім погано, просто трохи менш досконало. Цього достатньо за такої конкуренції. Так, так вона й зробить. Ніхто не дізнається. От тільки... якось їй це муляло. Хоча Каська знала, що коли вона не вступить на юридичний, але вступить до Академії мистецтв, може, батьки пробачать їй цей вибір? Бо якщо вона вступить на юрфак, то... доведеться вчитися там. Вона не знала, що робити. Прийняла душ, надягла білу блузку, темну спідницю. І далі не знала, що робити... Та передусім вирішила не запізнюватися.

У школі схилилася над екзаменаційним тестом. Боялася зазирнути досередини. Що робити? Ну, що робити? Швиденько переглянула тест. Неважкий. Вона могла написати його прекрасно. Кася замислилася. Зринули спогади. Як прийшла вихователька й сказала, що вона має негайно йти з нею. Що є подружжя, яке шукає дівчинку-підлітка, а не малу дитину.

— Тільки якось причепурися чи що, — порадила вона. — Бо ти виглядаєш... А знаєш, таке рідко трапляється. Щоб хтось хотів узяти

таку велику дитину.

Так, вона це знала. Кася зачесалася, витягла із шафи джинси й світлу квітчасту блузку. Глянула в дзеркало. Чи виглядала вона гарно? Їй аж погано стало від хвилювання. Що вона їм скаже? Напевне, розпитуватимуть, як вона вчиться й узагалі. Що зробити, щоб її захотіли взяти? І чи це взагалі має якийсь сенс?

Коли вона спустилася до кабінету, то вся аж тремтіла. А вони виявилися такими приємними. Делікатними. Питали, що вона любить робити. І чи хоче до них приїхати. Якось це все було... Вона ж не маленька, але звісно, що хотіла. Ще й як! І вони її не ошукали. Узяли отак собі просто. З усім її минулим.

І Кася зрозуміла. Вона може все. Може з ними сваритися. Може... сперечатися. Але ніколи, ніколи їх не ошукає. Нізащо. Відкрила першу сторінку й почала відповідати на питання. І ще подумала, що напише цей тест якомога краще. Заради них. Щоб вони нею пишалися. А що буде потім — побачимо. Поки що вона навіть не зареєструвалася в Академії. Залишається час до кінця тижня. Вона могла цього й не робити. Певна річ, портфолію Кася приготувала й заховала в шухляді з її роботами там, де вона ходила на заняття. Удома тримати це боялася. Робіт було забагато. Можна вдати, що вона ніколи не ходила на курси, ніколи більше не з'явиться там. Так, тоді можна нічим не перейматися. Та відразу з'явилася інша думка. Заради чого? Чому вона повинна відмовлятися від найважливішого?

«Заради вдячності, — відповіла сама собі. — І покірності».

Але чому? Хіба вона не досить отримала в житті?

«Поганого, проте й доброго, — майнуло в голові. — Не забувай про це».

«Не забуваю, — опиралася вона. — Але...» — «А тепер пиши. Пиши, будь чесною».

Лінка сиділа в садочку біля кав'ярні й поглинала великий десерт із морозивом.

— Ти собі можеш таке дозволити, — сказала Каська. — Бо годуєш. Дивися, яка ти худа, здається, ще худіша, ніж раніше!

— Це правда. Крім того, мушу ж я чимсь утішатися. Здається, історію я завалила, про матюху навіть говорити не хочу.

Суспільствознавство... Ну, не знаю. Може, треба було писати географію?

— Нічого не треба було писати, а виїхати кудись до дідька, емігрувати чи що? — зауважила Наталія.

— А ти, до речі, їдеш до Португалії?

— Так, цього року так. Навіть Азора запросила. Хоча...

— Що? — запитала Лінка.

— Нічого. У мене з ним проблеми. Іноді. Він страшенно ревнивий. Чіпляється до мене, — Наталія посмутнішала. — Ні-ні, тільки не кажи: «А я попереджала», бо я тебе просто приб'ю! Думаю, це минеться. Бо загалом нам добре. Але часом його як накриває. Сподіваюся, що коли він поїде зі мною на канікули, то все буде добре. Мама погодилася. А ви що збираєтеся робити?

— Ну, як би тобі сказати, — відповіла Лінка. — Мої канікули радше під знаком запитання. Зрештою, для мене це ніколи не було найважливішим.

— Ніде не поїдеш?

— Не знаю. Мабуть, що ні. Куди з малою дитиною? Крім того, грошей катма.

— Ми їдемо до Парижа. А тоді до Іспанії. Барселона й Мадрид. Це мені подарунок на закінчення школи. От тільки якщо не складу, то й дарунка не буде.

— Та ну, чому не складеш! А далі? Вони погодилися із твоїм вибором?

— Вони ще нічого не знають, — пояснила Кася. — Але я, мабуть, однаково не вступлю. Поки що зареєструвалася й подала портфолію.

— Вступиш, от побачиш.

— Ага, як рак на горі свисне, — Каська виставила середній палець у всім відомому жесті. — Офіційно я вступаю на юридичний. Побачимо. А ти? Ти вже говорила зі своїми?

— Ні. Але я, певне, теж не вступлю, то й проблеми не буде.

— Знаєте що? — озвалася Наталія. — Ви якісь дивні. Це якийсь цирк? Нічого не розумію. Мої батьки знають, що я хочу вступити до медичного, і підтримують мене. Нащо вам ці таємниці?

— Нащо, нащо? — передражнила її Каська. — А що б ти сказала, якби хотіла, аби твоя донька стала адвокатом чи прокурором, а вона б

натомість вирішила малювати картинки біля мольберта? Або, — що ще гірше, — комікси? Моє бачення суперечить їхньому. М'яко кажучи.

— У мене залишається проблема догляду за дитиною, — зітхнула Лінка. — Єва замаленька, щоб її віддати до ясел, а няні в нас немає...

— Ну, а бабуся?

— Вона, мабуть, невдовзі повернеться додому. Коли закінчатися усні іспити. Не може ж вона жити в нас без кінця.

— Ой, та ну. Яка різниця? Люди собі беруть академвідпустки через різні пригоди, то ти собі візьмеш через дитину, їздять, приміром, як волонтери, опікуватися бідними дітьми в Африці. А ти можеш доглядати свою бідну дитину тут, — усміхнулася Кася.

— Я однаково не вступлю.

— Може, це було б краще? Принаймні не матимеш моральних проблем...

«Ні, — подумала Лінка. — Не зовсім так». Певна річ, що вона хотіла б уступити, навіть, якщо потім доведеться від цього відмовитися. Просто останнім часом її самооцінка настільки впала, що, може, це б її підтримало? Зрештою... Може, це немудро, але вона мріяла про навчання. Їй важко було уявити, що вона просто собі сидить удома з дитиною. Цілий рік! І що? Хто б таке витримав? Ну, та нічого не вдієш. Вона зможе щонайбільше відновити свій блог...

Червень

З мобільного додатка для молодих мам:

Твоїй дитинці вже виповнилося три з половиною місяці. Вона вже, мабуть, усміхається, агукає й добре тримає голівку. Ти теж напевне відпочила після пологів. Якщо годуєш молоком, то маєш повернутися до ваги, яка в тебе була до вагітності. Якщо ні, подбай про легеньку дієту й фізичні вправи, щоб повернути тіло до нормального стану. Тебе можуть хвилювати розтяжки, вигляд твоїх грудей і живота, але не переймайся: усе це невдовзі повернеться до норми. Можна використовувати спеціальні креми й бальзами, вони точно допоможуть.

Лінка вкотре подумала, що краще їй не читати цієї маячні. Може, її дитина й виглядала пречудово, добре тримала голівку й навіть могла сказати щось, що за великого бажання можна було зрозуміти як «I love you», проте сама вона почувалася як руїна. І виглядала так само. Щойно починала роздивлятися своє тіло, як негайно впадала в психологічну прірву. До попередньої ваги Лінка справді повернулася й знову була худю. Навіть занадто. Її обличчя видовжилося, ніс видавався більшим і гострішим, а вилиці зробилися помітнішими. Собі вона нагадувала велетенського птаха з якогось фільму жахів. Проте найгіршим було не обличчя. Лінка знала, що коли перестане годувати, то буде легше набрати вагу. Із тілом виявилось гірше. Груди більше не були такими пружними, як раніше, до того ж, їх укривали червоні розтяжки, які виглядали так, наче під ними текла вулканічна лава. Мама втішала Лінку, що вони збліднуть, але їй важко було в це повірити. Іще гіршим здавався живіт. Варто було його стиснути — і він набував вигляду дивної екзотичної губки з коралового рифу. Її тіло було потворним, і Лінка не думала, що це колись зміниться. Вона вважала це несправедливим. Що Адріан теж мав дитину, але це ніяк не вплинуло на його зовнішність. Він не став через це потворнішим. Якби вони ще були разом, Лінка б із цим змиралася. Зрештою, якщо вагітність і пологи її так змінили, то чого б вона мала соромитися батька дитини. А так... Іноді думала, що якби в неї хтось був... Якби,

наприклад, Оскар... Але ж вона боялася б перед ним навіть роздягнутися. Якщо хтось побачить її голою, то вже ніколи не закохається.

Тепер, після випускних, Лінка думала про це дедалі частіше. Бо стрес та емоції якось попустили, залишалося хіба що чекати на результати.

Усі випускники почувалися як особи, позбавлені громадянства, геть усі. Може, Лінка найменше з них, бо найбільше думала зараз про дитину. Але решта ні. Після іспитів усім залишалося очікування. Без результатів. Вони зависнули мов на нічийній землі, уже не школярі, але ще не студенти, ніхто...

— Ніколи в житті я ще не почувалася такою безпорадною, — сказала Наталія. — Ми завжди до чогось належали. Коли я закінчувала початкову школу, то було вже відомо, до якої гімназії хочу піти. Навіть, якби я туди не потрапила, завжди були інші. Не існувало варіантів, щоб хтось нікуди не пішов. Щодо ліцею — тут теж був якийсь вибір, хоч би й між поганим і ще гіршим, але він був! А тепер... Жодних гарантій.

— Ніякісіньких, — підтвердив Азор. — Та, мабуть, у цьому й полягає доросле життя, хіба ні? У тому, що немає жодних гарантій?

— Ну, не знаю. Серйозно? Ти що?

— Нічого. Не вступиш — то підеш десь працювати, перечекаєш. Але, зрештою, у тебе ж заможні батьки. Є приватні виші. Я не знаю... Скажу тобі, що мені взагалі не хочеться більше вчитися.

— Ні? Що ти кажеш? А що ти хотів би робити?

— Ти ж знаєш. Я хочу стати журналістом. Але таким... справжнім. А не вивчати впродовж п'яти років різну дурню. Це професія, яку опановуєш через досвід.

— Ні-і-і. Магістром однаково мусиш бути, інакше повна лажа, хіба ні?

— Та воно наче так. Проте, якщо хтось доможеться справжнього успіху, ніхто й не питатиме про його дипломи. От, у чому справа. Розумієш?

— Ага, але дехто потім показуватиме пальцем...

— Хіба що вороги. Фани ніколи цього не зроблять. А як спроможешся на щось важливе, то матимеш їх багато, і вони тебе

підтримуватимуть.

Вони сиділи на березі Вісли. Азор і Наталія.

Раптом Наталія почула сигнал есемески.

Привіт, ми біля Вісли з Ганкою. Збираємося тут всі посидіти, прийдеш?

— Від кого це? — поцікавився Азор.

— Від однокласника.

— І що? Він собі отак запросто до тебе пише? Хто це такий?

— Знову починаєш?

— Що він написав? Покажи, — і спробував вихопити мобілку з її рук.

— Припини! Ти що, геть здурів? Справді. Пише, що вони десь збираються посидіти...

— І ти, певна річ, підеш?

— Певна річ, — Наталія підвелася. — Піду. Азоре, я тебе попереджала. Я не твоя власність. І можу спілкуватися, з ким захочу. А тобі треба подумати про свою поведінку. Па!

І пішла, залишивши його із двома відкоркованими пляшками пива.

Кретин! Ідіот! Дебіл!

Їй здавалося, що в неї болить серце. Наталія так хотіла, щоб усе було по-іншому. Але ні. Азор виявився хворобливо ревним. Іноді це ставало дуже помітним. Досить було їй на когось глянути. Чи комусь до неї написати. Згодом усе влягалося, коли він розумів, що йому ніщо не загрожує. Але їй це набридло. Просто набридло. Вона завжди була йому вірною й не заслуговувала на таке ставлення. Звичайно, що вона його кохала. Наталії було з ним добре, але постійні підозри її виснажили. Написала до Ганки.

Де ви?

Вони виявилися так близько, що Наталія аж засміялася. Біля мосту, але з іншого боку, лівого, тобто ближче «до міста».

Наталія подалася до мосту Понятовського. Вона й не підозрювала, що Азор іде слідом, на відстані кількох метрів.

Останнім часом на пляжах і набережній над Віслою буквально роїлося від людей. Причому на обох берегах. Вогнища, грилі або й просто посиденьки на широких східцях, що вели вниз, до річки.

Увечері тут збиралося стільки людей, що можна було отримати якусь юрбофобію. І скрізь зім'яті бляшанки, порожні пляшки, недопалки. Гучна музика з барів і люди, які намагалися крізь неї докричатися одне до одного. Лівий берег був, на думку Наталії, набагато гіршим. Більше галасу, сміття, людей напідпитку. З боку Праги було спокійніше, люди сиділи довкола вогнищ і не створювали такої тисняви.

— Привіт! — вона справді зраділа, углявши їх. Зустрічаючись з Азором, Наталія перестала бачитися будь з ким зі свого класу. Ганка на неї майже образилася, бо Натка ніколи не знаходила для подруги часу. Наталія зітхнула. Загалом, кохання не таке вже й чудове. Ну, гаразд, звісно, секс — штука класна, але крім нього... Усі ці проблеми, суперечки... Адже й із Марціном вони часто сварилися. Постійно було щось не так. Як не одне — то інше.

Сиділи на східцях біля куща, за яким якраз хтось дзюрив. Наталія обвела їхнє місце неприхильним поглядом. Може, переконати їх піти деінде?

— Привіт! Очам не вірю! Ти таки прийшла?! Так швидко приїхала?

— Байдаркою припливла. А що, кращого місця не було, ніж біля цього нужника на природі?

— Ні! Це взагалі диво, що ми бодай якесь місце знайшли. Ти тільки глянь, що тут відбувається!

— Та бачу. На тому березі спокійніше. Я була там з Азором. Але ми посварилися.

— Цікаво, через що. Дивний якийсь цей твій хлопець. Невже треба отак без кінця сваритися?

— Він дуже ревнивий.

— А є причина? — поцікавився Сташек.

— Ну, знаєш... — пожартувала Наталія.

Вона не усвідомлювала, що саме зробила величезну помилку. Невинний жарт виявиться найгіршим, що вона сказала в житті, бо раптом почувся галас, і Наталія побачила темну тінь, яка кинулася на них згори, точніше, просто на Сташека. Спершу дівчина не могла зрозуміти, що відбувається, але швидко впізнала Азора. Він тут? Стежив за нею? Їй зробилося недобре. Та часу на роздуми не залишалось, бо в неї на очах точилася справжня бійка. Азор хотів ударити Сташека, але той спритно ухилився й накинувся на Азора із

протилегного боку, хапаючи за волосся, і це його неабияк розлютило. Він загарчав, наче лев, і рушив просто на Сташека, штовхаючи того в живіт. Сташек упав. Дівчата закричали. Наталія підбігла, спробувала їх розборонити, але й сама злякалася. Азор був сам на себе не схожий. Зрештою Ганка схопила його за руку.

— Що ти робиш? — закричала вона й вилаялася.

Сташек підвівся похитуючись.

— З тобою все гаразд? — запитала Наталія, і це ще більше розлютило Азора.

— Хто це? Ти його знаєш? — допитувався Сташек, одночасно перевіряючи, чи, бува, чогось не зламав.

— Так. Знала, — відповіла Наталія.

Почувши це, Азор знову спробував напасти на Сташека, та цього разу Наталія не злякалася.

І стала між ними.

— Що, може, мене поб'єш? Ідіот! — сказала вона. — Забирайся звідси. Або вбий мене.

Азор роззирнувся довкола, наче шукаючи підтримки, а тоді раптом обм'як. Адреналін де й дівся, а разом з ним і вся його войовничість.

— Ну, що ж, — процідив він. — Я гадав, що ти зі мною.

— Аякже!

— Це кінець.

— Тим краще. Але я тобі пораджу. Йди до психіатра, доки ще не пізно.

— Це тобі треба до психіатра! Трахаєшся з усіма! — голос Азора пролунав жалюгідно й пискляво.

— Тебе це не стосується. Забирайся!

Азор поплентався геть, бурмочучи щось під носом і погрожуючи Сташекові кулаком. Наталії довелося сісти. Сісти й випити.

— Пиво якесь знайдеться? — запитала вона.

А потім, коли вона зрозуміла, що це кінець, і коли спершу вихилила душком одне пиво, а тоді друге, отак сидячи без слів, то бачила все їхнє спільне минуле. Картини з нього пролітали їй перед очима. Перший раз. І потім, коли вони прогуляли школу. І все, що відбувалося між ними. Коли вони були одним тілом, однією шкірою, одним цілим. Тоді Закопане, коли Азор уперше показав своє справжнє обличчя. Той

бідолашний хлопчина, який допоміг їй спуститися з Носаля... Він узагалі не міг зрозуміти, про що йдеться. Потім повернення, каяття, перепросини. І так ще кілька разів. Досить було, щоб вона не відповіла на дзвінок, запізно відписала на повідомлення. Ні, Наталія цього більше не хотіла. Їй навіть було трохи його шкода. Бо дівчина й сама розуміла, що є люди, які чомусь не панують над власними емоціями й по-дурному накручують себе. Але більше вона цього не терпітиме. Годі.

Ганка міцно обняла її.

— Ну-ну, — сказала вона. — Усе вже позаду.

— Добре, що зі Сташеком усе гаразд.

— Ну ні фіга собі, цей твій хлопець...

— Ага. Ні, годі з мене, я більше не витримаю. Це кінець.

— Точно?

— Точно. Ти ж знаєш, яка я?

— Яка?

— Коли щось вирішу... Знаєш, як було зі схудненням?

— Як?

— А так. Я прийняла рішення. І тепер теж. Не хочу його знати. Він просто мудак. Немає в мене сили на такі речі.

— І правильно.

І тільки одне виявилось важко викинути з голови. Його обійми, його дотик, його долоні, його вуста, усе. Усе тілесне. Цього найважче було позбутися, найважче забути.

— Буде хтось інший, — мовила Ганка. — Вступиш у виш. Там будуть інші люди.

— Я знаю. Але зараз... — Наталія зітхнула. — Буде нелегко.

Каська сиділа в кімнаті й дивилася якийсь серіал. Бо що їй залишалося робити? Тільки чекати. Розмова про портфолію й автопрезентація вже позаду. Та чи пройде вона далі? Сьогодні мали опублікувати список кандидатів, допущених до практичного іспиту. Вона не знала, що про це й думати. Не була впевнена, що в неї добре вийшло. Чудово розуміла, яка конкуренція. Нічого не вдієш. Важливо, що вона прийняла рішення з випускними. Їй немає чим собі дорікнути, старалася, як могла. Звісно, Кася чекала й на результати конкурсу. Проте не дуже на це сподівалася. Зрештою, хтось розумний сказав:

краще не розраховувати на багато, тоді й розчарування не буде. А вона не хотіла розчарувань. Не хотіла знову почуватися, як тоді, у дитбудинку. Варто було комусь приїхати — вона завжди думала, що її візьмуть. Скільки разів вона так мріяла, і скільки разів плакала в подушку! Тепер вона більше не плакатиме, тому знай повторювала: так, у конкурсі точно будуть кращі за неї. Не кажучи вже про виш. Скрізь були кращі, тож не варто плекати ілюзії. І тоді задзеленчав телефон.

— Так. Це я. Доброго дня, — сказала Каська. — Друге місце? Справді?

Поклавши трубку, вона аж застрибала й затанцювала від радості.

А тоді наважилася перевірити результати. Її допустили! Неймовірно, це наче уві сні! От тільки, чи казати про це батькам? І як? Бо якщо не сказати, то знову доведеться обманювати. Три дні практичних іспитів. Боже! Доведеться купити море потрібних речей, бо не все зі списку вона мала. На щастя, її кишенькових вистачало. Каська була ощадливою, не витрачалася на дурниці. Олівці є, туш, вугілля, фарби... Кліпса для паперу. Доведеться купити. «Ecoline»? А що це таке? Погуглила. Концентрована рідка акварель. Ага. Доведеться піти до художньої крамниці.

— Привіт! — гукнула мама.

— Привіт! — відповіла Каська й закрила лептоп. Ні, не можна їм казати, не зараз. Нічого не вдієш, доведеться збрехати. На щастя, батьки працювали, тож у неї буде досить часу, щоб не дуже вигадувати. Але їй так лише здавалося.

— Я тут подумала, може, ти б поїхала до Торуня? Бо ти чекаєш на результати і, мабуть, страшенно нудьгуєш. Може, наступного тижня? Рідні приймуть тебе з радістю.

Каська відчула, як її кинуло в жар.

— Ні... Наступного тижня я не можу. Мене на дачу запросили.

— До кого?

Боже, треба щось швиденько вигадати.

— Це... Це мій однокласник.

О ні, погана ідея, треба було сказати, що однокласниця.

— Сподіваюся, не з ночівлею?

— Ні-ні. У Юзека день народження. Ми влаштовуємо паті. Крім того... Краще вже поїхати, коли дізнаюся результати. Ну, бо,

розумієш, — ризикнула вона, — ми тепер такі... Ну, це чекання... Яюсь воно все... Не знаю.

Ой, красномовною вона ніколи не була.

— Ти не хочеш їхати?

— Тут мої друзі...

— Ну, добре, я розумію.

Господи, це був жах. Як вона ненавиділа брехню! А їй доводиться брехати весь час! Хтозна, як довго це ще триватиме...

— Якщо хочеш, я допоможу тобі її скупати, — запропонував Оскар, коли Лінка розповіла, що найчастіше малу купає Адам, але нині його немає.

— Розумієш, мені здається, що чоловіки яюсь краще купають дітей. Не знаю, чому...

— Усе нормально.

— Ну, тоді тут є ванночка й підставка. Її треба розкласти, налити води до ванночки, перевірити ліктем, має бути тепленька, не гаряча. Ось тут колір зміниться на зелений, якщо температура відповідна, — показала наклейку на ванночці. — А я її тим часом роздягну, гаразд?

Усе зрозуміло. Налити воду — це неважко, хоча дорогою він половину розхлюпав. Потім мало не перекинув підставку, але зрештою все вийшло.

— Ну, то бери її.

— Я?

— Ну, але ж ти хотів її купати.

Боже. Він раптом перелякався, що втопить малу.

— Отак, дивися, попід спинку — і у водичку. А я її помию.

Оскар кивнув. Не міг навіть слова видушити від хвилювання.

Коли мала була вже в рожевому рушнику з каптуром, Лінка спитала, чи не хоче він її одягнути.

— Я?

— А що таке? Ти впорасься! Матимеш новий досвід.

Лінка раптом розвеселилася.

— Спершу треба вибрати одєжинки. Вони в комоді.

— Я? Вибрати?

— Ой, ну, будь ласка... Постався до цього, як до найвідповідальнішого завдання в житті.

«Бо це так і є», — подумав Оскар, і йому теж закортіло розсміятися.

— Що це повинно бути? Сукенка?

Він вирішив, що із сукенкою все легко. Адже це лише одна річ.

— На ніч? — розреготалася Лінка.

— Ну, гаразд. А що тоді?

— Бодік і повзуночки.

— Бодік?

— Так, боді. Виглядає майже як дуже сексуальна білизна, але міні.

Господи, він на дітях не розумівся, а на сексуальній білизні й поготів.

— Це? — простягнув.

— Ні, ти що. Це рамперс.

Оскар зітхнув.

— Бодік схожий на футболку, але таку, що внизу застібається.

— Ну, це і є як футболка, що застібається.

— Ні... Рамперс має такі коротенькі штанці. А це наче обрізане. У паху.

— Що? — засміявся хлопець. Ставало дедалі цікавіше.

Нарешті він знайшов щось схоже й дуже зрадів.

— Ось!

— Покажи. Ні, це замале. Це розмір 56, а вона носить вже 62. Крім того знайди повзунки, теж 62.

— Є! — вигукнув він.

— Гм, одне не пасує до іншого.

— А воно ще й пасувати має?

— Ну, звісно. Ти ж не одягнеш червону футболку, а до неї рожеві брюки?

— Немає в мене рожевих брюк! Ти що, здуріла? За кого ти мене маєш?

— Добре, тоді бордові.

— Які?

Лінка аж зігнулася від сміху.

— Чекай, ти взяв повзунки без п'яточок, то потрібні ще й шкарпеточки, — насилу промовила вона, — і вже можеш одягати.

— Ці? — витягнув із шухляди щось схоже.

— Ні, це пінетки. Вона з них уже виросла. Власне, вони відразу були замалі.

— Пінетки?

— Ага. Як маленькі круглі черевички. Ці не підійдуть. Візьми більші й вільніші. Переважно я їй не одягаю, але тут холодно. Уже не опалюють, а якось дуже похолоднішало.

Оскар підійшов до сповивального столика. «Не може ж це бути так складно, — подумав він. — Спершу ця сорочечка.

Але як її надягти, щоб не відірвати малій голову? Чи руки?» Вдалося. Але з повзунками було вже гірше.

— Слухай. Тут одинадцять кнопочок. Одинадцять! Вони що, подуріли?

— Господи, це треба було на відео зняти. Почекай, ще встигну.

І почала знімати, але від сміху мобілка в руках весь час трусилася. Оскар застібав кнопочки добрячих кілька хвилин. Аж упрів!

— І завжди так треба?

— Ні, це спеціально для тебе, щоб було складніше. Я зазвичай просто загортаю її в якусь ганчірку — та й по всьому.

— Ти жартуєш?

— Певна річ, що так. Сідай, перепочинь, ти здаєшся страшенно втомленим. Може, тобі меліси заварити?

— Може, — погодився Оскар. — Чи горілки краще налий. Це ж просто кошмар якийсь! Нічого не розумію! Світ іде вперед, усе таке сучасне, а не можуть одєжинки для немовляти придумати!

— Та вже придумали, — знизала плечима Лінка. — Мама колись казала, що раніше все зав'язували на торочки, а не застібали на кнопочки.

— I give up, — зітхнув Оскар.

Тоді ж, коли Оскар допомагав Лінці купати малу Єву, вичепурений Адріан прямував на свою першу виставку. Ні, звісно, це не була персональна виставка, а колективна, на якій представили роботи молодих митців. Молодих талановитих митців. Адріан аж зашарівся від гордоців. «Young and Gifted» — так було на афіші. Молоді й обдаровані. Єс! Тітка пішла з ним до торгового центру й вибрала класну сорочку в чорно-білу смужку, до неї нові чорні джинси, про старі сказала, що вони «витерті й годяться хіба для грилю в садочку».

Ще й черевики йому купила, хоча Адріан, який любив спортивне взуття, не міг до них звикнути. Чорні напівчеревики у стилі «grunge», як вона це назвала. Довелося довіритися тітці, бо вона зналася не лише на мистецтві, а й на моді. «Певна річ, сама теж добряче вичепуриться», — подумав Адріан і усміхнувся. Вона завжди була такою: шпильки або якісь туфлі на височенній платформі, червона сукенка, закоротка на її вік, темні окуляри... Просто ікона моди.

Адріан глянув на Темзу, якою пропливали екскурсійні човни, і подумав, що жодного разу не був на такій прогулянці, навіть з висоти Лондонського Ока не бачив міста. Хоч, мабуть, годилося. А може, і ні. Може, воно для туристів добре, а він уже став місцевим.

Думав він і про інше. У його групі була дівчина, яка йому подобалася. Заді мала темну шкіру, кучеряве волосся й чудову усмішку. Сам собі Адріан зізнавався, що вона була такою собі африканською версією його колишньої дівчини. На виставці була її картина, і він подумав, що спробує сьогодні кудись запросити Заді. Зрештою, він довго був сам. Мабуть, можна уже й зустрічатися з кимсь?

Ах! Коли він увійшов до галереї, то аж завмер, вражений. Тут ще не було відвідувачів, зате картини пишалися, вабили кольорами, ідеями, молодого енергією. Адріан подумав, що своїм мистецтвом вони змінюють світ. Бодай трішечки. Зітхнув і приєднався до решти, щоб обговорити план вернісажу. Спробував зустрітися очима із Заді, але та відвела погляд. Дивно. Він же думав, що теж їй трохи подобається.

За півгодини всередині зібрався натовп, вишукано вбрані гостеси розносили на тацях шампанське, люди оглядали картини й слухали власницю галереї, яка вихваляла молодих митців і новизну їхніх поглядів. «They are the artists of the future», — сказала вона. Це митці майбутнього. Ах, як же чудово він почувався!

Адріан випив явно забагато вина, навіть тітка була невдоволена, тим більше, що небіж аж ніяк не поспішав додому. Тітка взяла таксі й залишила його із друзями. Після вернісажу всі вже добряче напідпитку поїхали до клубу.

— Що тобі взяти? Коктейль? Пиво? — запитав він Заді.

— Дякую. Я сама собі куплю, — відповіла та.

Чому вона поводить ся з ним так непривітно? Він ніяк не міг зрозуміти й вирішив спитати прямо. Може, краще було зробити це наодинці. Але випитий алкоголь додав йому сміливості. Якщо вона раптом зробилася такою неприступною, то нехай скаже, чому!

— Гей, — звернувся він до Заді. — Чого ти така? Образилася на мене?

— Адріане, — промовила вона, вимовляючи його ім'я, як і всі тут, із м'яким «р». — Я не образилася. Просто... не хочу.

— Але чому?

— Бо не люблю таких, як ти.

— Яких таких?

— Таких, що роблять дівчині дитину, а тоді тікають.

Усі це чули. Усі. Обличчя Адріана почервоніло й кольором нагадувало тепер одну з його абстрактних картин. Звідки вона знає? Навіщо каже це йому?

— Але... звідки...

— Світ тісний, Адріане. А в Інтернеті є все.

— Ти мене перевіряла? — його це шокувало.

— Скажімо так: хотіла з тобою краще познайомитися. А із хлопцем найкраще знайомишся, коли бачиш його друзів, хіба ні? Зрештою, так, перевіряла. Після того, як мій колишній хлопець виявився злочинцем, я перевіряю всіх і все. І що? От тільки більшості немає чого приховувати. А тобі є.

Йому раптом стало погано, і він не розумів, чи це від вина, чи від усього цього.

— Перепрошую, — видушив він і побіг до вбиральні, і там довго блював, повиснувши над унітазом, мов над прірвою.

Каська вийшла з останнього практичного іспиту в Академії мистецтв і подумала, що відчувається так, ніби її перемололи в м'ясорубці. Весь травень і червень такі жахливі! Суцільний диявольський марафон!

Польська базова, поглиблена, базова математика, базова англійська, поглиблена, поглиблена історія. І це тільки письмові. Усна польська й англійська. А ще вона похапцем доробляла портфоліо. Співбесіда. Три дні практичного іспиту, кожен по чотири години. Малювання з натури, композиція, зображення моделі... Боже! Як вона все це витримала?! І все-таки! Побачимо, якими будуть результати, але вона зробила все

можливе, тут нема чого й казати. І ще конкурс. Премія. Її книжка-картинка має вийти наступного року! Як їй хотілося робити щось таке! От тільки шкода, що з батьками не можна поділитися. Не можна. Невдовзі все буде відомо. Лише тоді.

Раптом почула, що її хтось наздоганяє.

— Почекай, — погукав високий чорнявий хлопець, якого вона пам'ятала з іспиту, бо він сидів недалеко. — Це не твої фарби?

— Ой, так, дякую, — погляди на мить зустрілися, і Каська подумала, що він класний. Навіть дуже. І що з ним можна поговорити. Але той постояв нерішуче, сказав: «Бувай» — і пішов. Каська знизала плечима. Шкода. Але ж вона сама обіцяла собі викинути думки про дурощі. На віки вічні, амінь.

— Оскарє, — заговорила Лінка таким тоном, що він відразу збагнув: справа серйозна. — Слухай... Я тобі розповідала про дідуся. Ця історія мені не дає спокою. Знаєш, кажуть, що таку складну вдачу він мав через те, що зазнав багато злигоднів у дитинстві...

— Ну, ти ж мені розказувала.

— Здається, він в Австралії. Але я в це не вірю.

— Не віриш?

— Не знаю, чому, але ні. І що? Жодного разу не написав? Навіть листівки не надіслав?

— Якщо він з усіма розсварився...

— Не знаю. Для мене це ще одна брехня. Я нікому не вірю в цій родині, знаєш? Вони приховували, що в мені є німецька кров! Про Каську я взагалі мовчу.

— Тоді перевір це!

— Але як?

— Ти ж знаєш його прізвище?

— Звичайно.

— А в Гуглі шукала?

— Ще ні. Шукати дідуся в Гуглі?

— Чом би й ні. Тепер усі всіх шукають в Гуглі. В Інтернеті нічого не приховаєш. Давай комп'ютер.

Вони знайшли купу всього, передусім чимало різних людей. Фізіотерапевта, який робив масажі. Юриста. Навіть музиканта! Але всі були набагато молодші за дідуся.

— Усе марно, — сумно сказала Лінка. — Може, він узагалі помер? Може, це ще одна брехня?

— Пошукай «вічная пам'ять».

— Нічого.

— Розумієш, кільканадцять років тому Інтернет не працював так, як тепер. Не все є в Інтернеті, а якщо подія сталася давніше, то інформації може й не бути.

— То що мені робити?

— Кладовища? — знизав він плечима.

— У Кракові... — вголос міркувала Лінка.

— Мушу бігти, — неохоче сказав Оскар. — Уже майже одинадцять. Твоя мама подумає... не знаю, що вона собі подумає. Мушу, бо не буде чим дістатися додому.

— Гаразд, — відповіла Лінка, майже не дивлячись на нього, зате завзято вистукуючи по клавіатурі.

— Залишаю тебе у твоїй стихії. Бо це справді твоя стихія, — серйозно мовив Оскар.

Лінка просиділа біля компа до першої години ночі. Спочатку довідалася, які у Кракові кладовища, тоді перевіряла за реєстром поховань імена й прізвища. От тільки таких осіб виявилось аж сім. Чотирьох відкинула відразу, бо вони не пасували за віком. А решта? Треба знати дату народження. Бо дати смерті вона знати не могла. Якщо це справді дідусь і він справді помер. Гаразд. Двоє із цих померли зарано, ще до її народження. Залишився один. Той, хто міг бути її дідусем. Лінкою керувала інтуїція, вона могла помилятися. Ох, якби ж то! Та вона відчувала, що у відповідях мами й бабусі було щось не так. Оці обмовки.

«Він був важкою людиною. Тобто він важка людина».

«Побачитися з ним? Це доволі складно. Бо він далеко». Тиша.

Може, це випадковий збіг. Але не обов'язково.

Треба щось вигадати. Боже, було так пізно, Єва може от-от прокинутися, а вона, замість спати, бавилася в якісь розслідування! Їй хотілося поговорити з мамою, але всі давно спали, усі, крім неї. «Завтра. Я подумаю про це завтра», — прошепотіла вона до сплячої Єви й лягла в ліжко, навіть не прийнявши душ. Лінка раптом відчула нелюдську втому.

— Мамо, а під яким знаком зодіаку народилася Єва? — озвалася Лінка за кавою. У неї виник план.

— Гадки не маю, я на цьому не розуміюся.

— Чекай-но... 14-го лютого — це Водолій. Блискучий розум... — читала вона в мобільному. — Любить керувати іншими. Висока духовність... Класно. Ми з Каською Леви, так?

— Так. Обидві. Ти з початку, а вона в кінці.

— Тому ми й знаходимо спільну мову!

— Тому ти така відважна й наполеглива.

— А ти?

— Я? Я народилася в червні.

— Рак?

— Ага.

— Справді. Потайний... Нерішучий... усе збігається.

— Не перебільшуй. Невже в мене немає жодних гарних рис?

— Певне, що є. Відданість... А бабуся й дідусь? — запитала зненацька. — Тобто твої батьки?

— Бабуся народилася першого травня. Бик. Дуже відповідний для неї знак.

— Авжеж! А дідусь? Коли він народився?

— Другого січня. Відразу після Нового року.

Лінці стало гаряче. Це був він. Цей день. Вона раптом почервоніла й спробувала приховати зніяковіння, навіть підвелася, щоб долити кави. Але мама на неї не дивилася. Її думки знову повернулися до минулого.

2-е січня, дев'яності

Батьків день народження завжди був подією. Дивина: його друзі відзначали іменини (тоді ще в нього було кілька приятелів на роботі). А він лише день народження. Постійно повторював, що першого січня народився Новий рік, а він — другого, і що він нічим не гірший. І того дня мати завжди готувала святковий обід. Для тих кількох приятелів, їхніх дружин, і для них самих. Бутерброди, смажені курячі ніжки, салат, краєння якого вимагало купи часу, але без нього ніяк, кілька різновидів оселедця до горілки. Багато горілки, яку пили навіть коли оселедець давно закінчився. Хоча саме тому й вибухали суперечки.

— Королево, принеси нам ще закусок, — гукав він. Так називав її при гостях, лише тоді.

І мати приносила ще й ще. Нашивидку намащені канапки із шинкою, слоїки з огірками...

— Ніби фрици й програли війну, а мають усе, — починав батько, і вони вже знали, що попереду на них чекає довга ніч. — А ми? Жодних відшкодувань за все, що вони нам заподіяли. Усю моя сім'ю...

— Тадеку, Тадеку, та припини-бо, — гукали приятелі, бо мали по зав'язку цих розмов, як і родина. Але він не вгавав. І накручував себе дедалі більше.

Коли вже приятелі собі йшли додому, він накидався на них, на своїх рідних.

— А ви чого? Принишкли, мовчите, немає чого сказати? Не захищаєте мене? Певне, хочете, щоб я здох. Я мав здохнути як мати, батько, як брат і сестра, здохнути як пес...

— Тадзю... — лагідно казала мама.

— Забирайся до дідька, — казав він. — Не хочу бачити ані тебе, ані цієї байстрючки. Це не поверне нікого, нічого не поверне...

А коли мати підходила до нього, щоб обняти, втішити, відитовхував її від себе. Бувало, що та боляче вдарялася об стіну чи шафу.

— Ну, чого? Чого, курва, зриши? Чого ви обидві витріщилися, шльондри? Що, думаєте, наче зі мною щось не так? Ви ще побачите, побачите. Вони там. От тільки причаїлися, чекають нагоди. Бо завжди здається, ніби все так гарно. А тоді вони зненацька приходять. Прийдуть. І по вас, і по мене...

— Мамо, — покликала Лінка. — Мамо, щось сталося?

— Нічого... Татів день народження пригадався. Завжди було так... гучно.

— Гості?

— Можна й так сказати. Ти ж знаєш, що твоя бабуся гарно готує.

— А дідусь?

— Що дідусь?

— Ну... ти з ним якось спілкувалася відтоді? — Лінка закинула вудочку. Може, мама скористається нагодою. І скаже правду.

— Знаєш, Австралія дуже далеко, — відповіла мама.

Чому мама не могла їй просто все розповісти? Лінка не наполягала. Знала, яка мама, яка в неї психіка. Краще не дошукуватися. Та передусім знала, що дідусь помер. Ніхто їй цього не сказав. Чому? Як же їй це набридло.

— Я йду погуляю з Євою, — вирішила Лінка. — Така гарна погода.

— Справді? — мама проясніла. — Випогодилося...

Отак. Така в неї сім'я. З ними найкраще говорити про погоду.

— Це він, — розповідала потім Оскарові. — Той, що народився другого січня. Помер у 2010. Гм, — замислилася. — Нічого не розумію. В Австралії? Але поховали в Кракові. Привезли тіло літаком?

— А ти, — перебив раптом Оскар, — маєш якісь докази того, що він узагалі був у тій Австралії? Листівка чи щось інше?

— Ні, — відповіла Лінка. — Нічого.

— Може, це все вигадки? Може, він ніколи й не був у тій Австралії?

— Але навіщо так брехати?

— Розумієш, Австралія — це такий собі край світу. Далеко, справді далеко, дійсно дорогі квитки. Це пояснює, чому він ніколи не спілкувався з вами. Але може бути інша причина.

— Ну, але якщо вони розлучилися...

— Розлучився він зі своєю дружиною. Чи вона з ним. Але ж не з донькою, не з онукою. Тебе не дивує, що він узагалі не озивався?

— Ні... Якось ні. Я його майже не знала, майже не пам'ятаю. Він завжди був, мов якийсь спогад. А після того, що розповіла мені бабуся, стало зрозуміло, що з мамою він не спілкувався й зі мною теж. Зрештою, якщо дідусь не поїхав до Австралії, то де ж він був тоді?

Оскар знизав плечима.

— Будь-де. Де завгодно. Жив окремо. Ні з ким не спілкувався. Та й усе.

— 2010 рік, — міркувала Лінка вголос. — Скільки я мала років? Одинадцять, так? Кай був маленьким... Чекай, я щось таке пригадую. Січень 2010? Міг бути січень. Пам'ятаю, що мама поїхала до бабусі на кілька днів, а ми залишилися з Адамом. Я так страшенно пишалася, що можу замінити маму, допомагала переодягати й годувати Кая.

— Так, тепер тобі це знадобилося.

— Цить! Я впевнена, що то була ще одна брехня. Певне, мама допомагала бабусі організувати похорон і таке інше. Цікаво, від чого він помер. І чому це така таємниця?

— Може, і не таємниця. Вони вирішили, що дитині не варто про це говорити, ти ж не була з ним у гарних стосунках. Знала, що він десь в Австралії, тож вони вирішили нічого не розповідати.

— Але ж це дурня. І що, він мав так вічно жити, у тій Австралії?

— Ех, не всі міркують логічно, Лінко.

— А я думаю, що за цим криється ще щось. От тільки не знаю, що саме. Але хотіла б довідатися.

— Може, краще не треба? Ти сама казала, що без кінця нишпорити у минулому, і що це зайве. І небезпечно.

— Небезпечно, так. Але хіба зайве? Такого я точно не казала.

Наталія крутилася в ліжку. Була вже друга ночі, а вона ніяк не могла заснути. Так страшенно сумувала за Азором. Жахливо, неймовірно, усім тілом. Пригадала, як перестала їсти, як намагалася не думати про голод. Голод, який, здавалося, виїдав її ізсередини. І як тоді сумувала за Марціном. За Марціном і за їжею, невідомо, за чим дужче. Тепер це відчуття повернулося, але з подвійною силою. Боже, чому вона мусить переживати це знову? Чому? Чому це постійно її переслідує? Час від часу Наталія писала Азорові повідомлення, але відразу витирала. Нарешті віднесла телефон на кухню й вимкнула, щоб уникнути спокуси. Тоді те саме зробила з ноутбуком. Азор нічого не писав, був ображений. Наталія знала, що це добре. Що якби він озвався бодай словом — це могло погано скінчитися. А вона справді не хотіла такого хлопця. Навіть, якщо ціна зараз була зависокою. Спершу навіть подумала, що, може, знову перестати їсти. Тоді голод розділиться надвоє. Було б легше. Але ні. Наталія не хотіла цього. Не хотіла знову це долати. От тільки — чим їй зайнятися? Адже навіть учитися зараз вона не могла, бо іспити скінчилися. Закрили тему. Мабуть, до медичного не вступить, невідомо навіть, чи склала вона випускні. Шкода, що все так погано пішло. Треба якось зібрати себе до купи, почати нове життя. Але як? Як це зробити?

Липень

З мобільного додатка для молодих мам:

Пригадуєш, як твоя дитина прокидалася лише попоїсти, а тоді знову засинала? Цей час уже минув. Тепер упродовж кількох годин удень маля буде активним. У цей час воно вдосконалюватиме свої вміння: хапання, перевертання й взаємодію з різними предметами. Може виражати невдоволення, якщо нудьгуватиме, тому постарайся забезпечити маляті якомога більше різноманітних вражень.

Липень для Лінки виявився місяцем, коли вона знайомила свою дитину з чимраз новими розвагами. Усе виглядало так, як стверджував мобільний додаток. Бо Єву не можна було просто залишити в ліжечку. А якщо це траплялося, то Лінка їй умикала карусельку. За чверть години, коли іграшка малій набридала, Єву доводилося переносити на килимок. Потім покласти на животик. Тоді брати на руки й показувати: дзеркала, люстри, дерева за вікном. Тоді вмикати музику й танцювати разом з нею. Потому бавитися, закриваючи їй обличчя пелюшкою. Читати книжечки. Класти в кріселко-гойдалку, яке колисало Єву. Так, дівчинка вочевидь була любителькою змін і різноманіття. На щастя, Кай любив з нею гратися, торохкати брязкальцями, шарудіти іграшковим метеликом, показувати малюнки, бо інакше на них чекали пхінькання й плач. Єва не терпіла монотонності й нудьги. «Тепер було б важко вчитися стільки, як тоді, коли вона щойно народилася», — подумала Лінка. Але вона бачила, що доня розвивається добре, і це тішило.

Сама ж вона тупцювала наразі на місці. Весь червень провела в очікуванні результатів випускних. І тільки липень мав принести зміни в її житті. Так, Лінці, як і малій Єві, уже набридла ця нудьга.

То мав бути найважливіший місяць для всіх. Найважливіший у житті. От-от усе з'ясується. Стане зрозуміло, що далі. Хто досягнув успіху, хто зазнав невдачі. Спершу всі чекали на результати випускних, які мали з'явитися опівночі, із другого на третє липня.

Лінку аж трусило. Дитина спала, годинник показував десяту вечора, а вона подумала, що цього не витримає.

«Оскар, рятуй! — написала. — Я боюся! Що, коли я не склала?»

«Ти точно склала».

«Але як? Ну, ок, нехай і так собі. Тільки б скласти. Але я так страшенно боюся. Більше не витримаю цього чекання».

«Я можу до тебе приїхати», — відписав Оскар.

Цікаво, що на це скаже мама. Уже так пізно...

«Почекай. Запитаю в мами».

Лінка ввійшла до кухні. Мама сиділа й сьорбала чай.

— Слухай, мам... Ти ж знаєш, що нині оголосять результати випускних?

— Сьогодні?

— Так. Опівночі. І... я так страшенно боюся.

— Ні, ну чого ти, — машинально втішила її мама. — Усе буде добре.

— Мам... Можна Оскарові приїхати? Ми перевіримо... перевіримо разом.

— Зараз?

— Так. Мамо, дуже тебе прошу. Разом буде спокійніше.

— Звичайно. Але... скажи мені, чи... між вами...

— Не знаю, — відповіла Лінка.

— Ну, щоб... Щоб ти не розчарувалася. Бо в тебе дитина і...

— Ой, мамо. Припини. Він просто гарно до мене ставиться. Оскар — мій друг. А що ми один раз...

— Що «один раз»? — із підозрою запитала мама, а Лінка аж очі закотила. Ото дурна, було тримати язика на припоні.

— Нічого, мамо. Ми один раз були на побаченні, так? Ти що, вважаєш, що я маю посипати голову попелом? Що мене більше в житті нічого не чекає?

— Я цього не сказала, але...

— Але що?

— Адріан, здається, хотів...

— Нічого він не хотів. Начебто й так, але, щоб я приїхала до Лондона, ти ж знаєш, ми вже про це говорили. Ніби й хотів, але насправді це повна фігня! Скільки разів він тут був? Скільки разів був у Єви?

— Ну, скільки?

— Один. Один раз, блін. За чотири з половиною місяці її життя він бачив її лише раз; Розумієш? Ти що, справді думаєш, що він може бути гарним батьком? І справді думаєш, що Адріан говорив серйозно?

— Може, він образився? Може, йому було прикро?

— Йому? Прикро? І тому він не бачиться із власного донькою? Він же для неї чужа людина!

Мама знову зітхнула.

— Я розумію, Халінко. Але подумала, що якби ти говорила з ним не так різко... Адже треба пробачати.

— Але я йому пробачила. Я до нього претензій не маю. От тільки, що з того?

— Ну, добре. Більше не допитуватимусь. Ти й так, — вона пильно глянула на доньку, — маєш не найкращий вигляд. Страшенно бліда.

— Бо я тобі кажу, що хвилююся через результати випускних, а ти мене тільки нервуєш. Кажу, що хоче зайти мій друг, щоб підтримати, а ти із цього прямо трагедію влаштовуєш!

— Маєш рацію. Звісно, нехай приходить. Ви ж бо дорослі зрештою.

— «Ніби дорослі, — подумала Лінчина мама. — Та однаково наче діти». Вона була впевнена, що Лінка уявляла собі невідомо що. Цей хлопець зовсім юний, а в неї є дитина. Побавиться нею трішки, а вона потім плакатиме. Єва Барська знала життя. Ох, вона його знала дуже навіть добре.

За півгодини Оскар стояв на порозі, а Лінка відразу заходилася метушитися на кухні, щоб приготувати якісь канапки й чай. А потім вони просто сиділи й чекали, доки годинник виб'є північ.

— То що? Хто перший? — Лінка ковтнула слину.

— Певне, що ти. Щоб уже нерви відпустили, — ніжно глянув на неї Оскар.

Але тут прокинулася мала, і Лінці довелося спершу її погодувати.

— Господи, це найдовше годування на світі, — сказала Лінка. — Гарзд, Єво, друга циця трошки згодом. Перевіряємо. Код. Пароль. Клік.

Їй аж в очах потемніло.

— Краще ти перевір, — попрохала Оскара.

Той усміхнувся, узяв її за руку й утупився в екран.

— Склала, — сказав. — Сама подивися. Ого, польська ще й як добре! Навіть блискуче! Матьоха... ну, може, не супер, але склала. Решту сама дивись.

Лінка перевела подих, а тоді засміялася.

— Чого ти так смієшся? Перестань реготати й перевір, що там у мене!

— Гарзд.

Повторили те саме, але з іншим кодом та паролем.

— Ой, — повільно промовила Лінка. — Мені дуже шкода, але все погано. О Боже! Не знаю, як тобі це сказати... — вираз її обличчя був просто драматичний.

Оскар зблід.

— Ні, ти що! Я пожартувала!

— Знаєш, що? Ти, мавпо... Ти...

І пожбурих у неї подушкою, але Лінка ухилилася.

— Гей, ти мені дитину приб'єш!

Мала Єва, нічогісінько не розуміючи, що відбувається, навіть не плакала, лише дивилася й лепетала щось по-своєму.

Тоді ввійшла мама й глянула на них як на ідіотів.

— Що ви робите? Що тут відбувається? Дитину розбудили!

— А от і ні! Вона сама прокинулася. Ми склали, мамо. Обоє!

— Ну, звичайно, що склали! Хіба ви могли не скласти?

— Звичайно, що могли! Щороку не складає п'ята частина... принаймні один іспит!

— Зараз перша година ночі! Не репетуйте так!

— Пробачте, — сказав Оскар. — Я збиратимусь. Візьму таксі, бо вже дуже пізно.

«Мама могла б вийти», — подумала Лінка. І Оскар подумав те саме.

— Чекай, — озвалася Лінка. — Ти ж навіть не бачив своїх результатів.

І підморгнула мамі, мовляв, залиш нас самих.

Мама, схоже, зрозуміла, бо позіхнула, і за мить двері за нею зачинилися.

Лінка кивнула на екран, на якому можна було побачити кількість балів. Вона стояла так близько. Йому хотілося її поцілувати, а дівчина,

мовби відчуваючи це, підійшла ще ближче. І відчула його вуста на своїх.

— То тепер ми дорослі. Зрілі, так? — запитала вона.

— Ну, наче так.

— То вже можна цілуватися? — пожартувала Лінка.

— Можна, — відповів Оскар. — Тепер нам можна все.

Наталія перевіряла результати сама, бо мама десь поїхала. Почувалася самотньою й геть переляканою. Навіть трохи шкодувала, що покинула Азора. Цікаво, як у нього справи.

Що ж, на щастя, вона відважна. Код, пароль, клік. Склала, звісно. Ковзнула поглядом по результатах. От тільки... чи досить набрала балів? Цього вона, певна річ, не могла знати. Вона пам'ятала, як усе було під час пробних, і їй здавалося, що написала вона не краще. Вийшло навіть трохи гірше. Але, може, цього разу іспити були складнішими? Хтозна. Може, завтра хтось напише в Інтернеті, щось проаналізує. Наразі Наталія була не в захваті. Вона розуміла, що це все через Азора. Точніше, через їхні стосунки. А може, просто через її дурість. Довго крутилася в ліжку, не могла заснути. Нічого не вдієш, якщо вона схибила, то вчитиметься весь рік. Зосередиться тільки на цьому. Але їй було важко на душі. Усе-таки Наталія сподівалася кращих результатів...

Каська чекала півночі разом з названими батьками. Вони, схоже, хвилювалися більше за неї.

— Дивись, дивись, ось, — вигукнула мама. — Ой, як добре. Ми тобою так пишаємося.

Каська всміхнулася.

— Я теж рада, — вона подумала, чи не сказати ще щось, але передумала. Ще ні. Післязавтра мають бути результати в Академії мистецтв. А ще за тиждень — на юридичному. І тоді вона розкриє всі карти. Та поки що взяла з батькових рук келих із шампанським, яке той відкрив спеціально заради урочистої нагоди.

— Може, треба було відкрити, коли я вже вступлю до вишу? Це ж краща нагода?

— Тоді відкриємо ще одне, — відповів батько.

Лінка не зауважила, коли Оскар почав приходити частіше. Власне, забігав майже щодня. Не розуміла, як сталося, що він переодягав дитину, досить було йому показати. Розважав малу. Купав уже цілком вправно. Витягав Лінку на прогулянки, тоді вони часто йшли до якогось затишного кафе на Новому Світі чи Краківському передмісті й сиділи, балакаючи годинами. Єва була спокійною, погода — чудовою, а вони чекали результатів вступу до університету. І канікул. Іноді виходили самі, мама залишалася з Євою. Тоді вони цілувалися. На лавці, на березі Вісли, будь-де, опинившись на самоті. Якось у присутності Єви почувалися ніяково. Начебто така мала дитина нічого не розуміє, та все ж... Лінка часом думала, як довго це ще триватиме. Бо неможливо, щоб у них щось вийшло. Вона в це не вірила. От і зараз обоє сиділи, цього разу самі, попиваючи лимонад і слухаючи вуличного музику, який, мабуть, збирав собі гроші на пиво. Сидів біля запилюженого інструмента й грав мелодію з «Титаніка».

— Люблю цю пісню, — сказала Лінка. — Гарний фільм? Оскар кивнув головою.

— Так. Але був би ще кращим, якби обоє врятувалися. Якби він не загнув. Знаєш, можна згадувати втрачене кохання. Але я волів би бути з ким-небудь щасливим. І прожити із цією людиною все життя.

Запала мовчанка. Лінка не знала, чому її так зворушили Оскарові слова. Щоправда, він, мабуть, мав на увазі когось іншого...

— Оскаре, — вона підвела на нього погляд. — Навіщо... навіщо ти це робиш?

— Що роблю?

— Ну... зустрічаєшся зі мною.

— Що за питання?

Але вона продовжувала.

— Ти ж міг... Ну, не знаю. Нормально розважатися. А сидиш зі мною й дитиною.

Оскар зітхнув. Він розумів, що Лінка мала на увазі.

— Послухай. Я розумію, що ти... ну... що тобі не пощастило. Але ж не всі такі, як...

«Той, чийого імені не можна вимовляти», — майнуло в голові.

— Я хочу з тобою зустрічатися. Я...

Він хотів сказати, що закоханий в неї, але чомусь йому забракло сміливості.

— Ну, але ти міг би... Не знаю. Ну, у мене все шкереберть, але ти... Він раптом роздратувався. Навіть підвівся.

— Що шкереберть? Що в тебе шкереберть? Ти молода, вродлива, у тебе чудова, здорова дитина, ти склала випускні, і я хочу зустрічатися з тобою. Зрозуміла? Для мене це не перешкода. Анітрохи. Я люблю твою дитину. У мене немає із цим проблем. Розумієш?

Вона поклала долоню на його руку.

— Справді?

— Так.

І тоді вуличний музикант знову почав грати мелодію з «Титаніка». Обоє презирнулися зніяковіло. Тоді глянули на нього.

— Він же щойно це грав.

— Може, у нього обмежений репертуар.

І за мить обоє реготали, забувши про все, що сталося.

Оскар повертався додому Новим Світом. Лінка звернула на Свентокшиську, сказала, щоб він її не проводжав, бо хлопець поспішав. Мав ще зробити якісь аналізи, щоб піти на роботу, а дорогою хотів записатися до лікаря.

І раптом він їх побачив. Маму і цього її... друга. Цього Єремія. Якось він досі не міг звикнути, що в мами хтось є. Тобто, Оскар начебто й розумів. Але теоретично. Бачив його лише раз, тоді на концерті, проте усвідомлював, що мама з ним зустрічалася. Хлопець знав, що в мами нині вихідний, вона сказала йому, що має щось залагодити, а тим часом сиділа біля столика й голосно сміялася, а цей чувак тримав її за руку. Але це було не все. Перед мамою стояв кухоль пива.

Оскар зупинився. Хотів просто пройти повз. Але тут уже не міг удавати, що не бачить їх. Майже підбіг до столика.

— Що ти робиш, мамо?! — і вихопив кухоль з її рук.

— Оскар, заспокойся. Це безалкогольне! Ти що, здурів?

Цей її приятель нічого не говорив.

— Він знає, — сказала мама Оскарові. — Син хвилюється, — це вже до Єремія.

— Не варто хвилюватися. Твоя мама розумна жінка. Сідай з нами, — запропонував той.

І Оскар сів. Усе ще трохи набурмосений, він чекав, доки емоції втишаться.

— Вип'єш чогось? Хочеш пива?

— Єремію, ти що?

— А що таке? Він же дорослий.

Оскар кивнув головою. Здається, на сьогодні годі з нього емоцій.

— Ми саме вирішили поїхати на два тижні. У «Мишках» візьму відпустку. Я знайшла нову дівчину, з неї буде гарна керівничка. Дасть собі раду.

— А куди? — спитав Оскар.

— Як це куди? Додому. Поїдеш з нами?

Ну, звісно. Він собі це навіть уявив. Вони точно тільки про це й мріяли, щоб він попхався туди з ними.

— Ні. Чекатиму на результати. Крім того, я знайшов собі роботу на липень. Я в серпні збирався поїхати.

— Ну, не знаю. У серпні в мене вже не буде відпустки, — зауважила мама. — Хіба що сам поїдеш.

— Сам?

— Або візьмеш із собою цю однокласницю...

— Лінку?

— Ага. Їй потрібен відпочинок. Сад, повітря... Рай для дитини. Чом би й ні?

«Вона знає», — зрозумів Оскар. Хоча після тієї розмови мама більше не розпитувала про Лінку. І все ж знала.

Знала, та жодного разу не сказала, що те, що він робить — безглуздя. Бо й сама була закохана.

— Гарна дівчина, — сказав Єремій. — Твоя мама показувала мені на Фейсбуку.

— «Ет, що там Фейсбук, — подумав Оскар. — Якби ж ти її побачив у житті...»

Мабуть, у них буде така нагода. Звісно, що так.

— Пробач, мамо, — мовив він. — Я... я злякався. Пробачте, — звернувся він уже до Єремія.

— Не переймайся, — відповіла мама. — Це все в минулому. Обіцяю.

Ні, Оскар не хотів казати, що колись вона вже обіцяла. Волів вірити, що все справді буде добре.

Наталія відучора пила мелісу, бо хтось їй сказав, що це гарно заспокоює нерви. Та не дуже допомагало. Вона страшенно нервувала. Результати вже мали бути, але їх досі не оприлюднили, хоча дівчина без кінця оновлювала сторінку. Вона розуміла, що не пройшла. Не за такого конкурсу. Але знала, що надія вмирає останньою. Тепер дорікала собі, що взагалі зустрічалася із цим кретином Азором. Звісно, сама хотіла. Але ж мала розуміти, що їй це нічого доброго не віщує. Особливо, коли йдеться про навчання. Завжди доводиться чимсь жертвувати. За все в житті доводиться платити. Знову оновила сторінку. З'явилися результати. Ні. Усе-таки ні. Звичайно, Наталія знала, що найпевніше не пройде, але гіркота поразки її вразила. Аж погано зробилося. Може, знову піти поблювати? Ні, бляха-муха, ні. Певна річ, далася взнаки її впертість, адже вона не подала документи до жодного іншого вишу. А люди так робили, щоб узагалі бодай кудись пройти. Хоч щось робити. Але не вона! Бо мусила отримати все або нічого! Наталія затулила обличчя долонями й розридалася. І тут задзеленчав телефон. Лінка. Ні, не хоче вона з нею розмовляти. Лінка точно вступила. Хоча їй і було важко, бо дитина, та й узагалі. Усі вступили, усі, крім неї. Натиснула червону кнопку.

— Не бере, — сказала Лінка. — Дзвонимо до Каськи.

— І що? — запитала Лінка, коли сестра взяла трубку.

— Я пройшла в Академії мистецтв, — похмуро сказала та. — І на юридичний пройшла.

— Ну, я жодного разу ще не чула, щоб хтось так реагував на те, що вступив до вишу. Та ще й на два факультети!

— Дай спокій. Це повна лажа.

— Поговори з ними.

— Може, і так. Але... хвилиночку? А ви?

— Вступили!

— Обоє?

— Так, — відповіла Лінка. — Але в Оскара результати були кращі. Так чи сяк, ми обоє вступили — і це найважливіше!

— Наталія не бере трубку. Не знаєш, що з нею?

— Ні. Я теж їй дзвонила. Не бере. Гадаєш, вона не пройшла?

— Не знаю. Почекаймо ще трохи. Може, не бере трубку, бо сидить, наприклад, у туалеті чи ще щось таке. Але...

— Якщо це триватиме — поїдемо до неї. Хіба її результати не оголосили раніше?

Оскар, звичайно, був у Лінки. Обоє вже, на щастя, не чекали на результати вступу, але за Наталію хвилювалися.

Лінка написала до неї, та відповіді не було. За дві години вони вже непокоїлися не на жарт. Бо Наталія мовчала.

— Блін. Доведеться до неї поїхати.

— З Єврою?

— А що робити? Немає нікого, хто міг би нею зайнятися.

Зібралися й пішли. Дорогою подзвонили до Каськи, щоб і вона прийшла, якщо може. Зустрілися біля будинку. Подзвонили. Спершу ніхто не підходив, і вони вже подумали, що Наталії немає, і вони дарма припхалися. Та за мить почувся довгий сигнал — і вони ввійшли до під'їзду. Двері відчинила мама Наталії, яка дуже здивувалася, побачивши таку делегацію. Ще й із малою дитиною.

— Наталія в себе.

— Вона не бере трубку. То...

— Так, — зітхнула мама. — Вона не пройшла. Наталія у відчаї. Сидить і плаче. Добре, що ви прийшли. А як ваші справи?

— Ну... добре, — відповіла Лінка. — У нас вийшло. Але... розумієте... я, мабуть, однаково не зможу...

— А я вступила, хоч не хотіла, — додала Каська.

— Боже, я нічого не розумію. Та дарма. Ходімо.

Лінці аж боляче зробилося, коли вона побачила зіщулену на ліжку подругу. Та навіть не встала, щоб привітатися.

— Привіт, — тихо сказала Лінка й сіла поруч.

— Ви вже все знаєте, так? — глянула на неї Наталія.

Лінка кивнула головою.

— Не переймайся.

— Як це не переймайся? Боже, яка ганьба!

— Жодної ганьби. Там величезний конкурс. Не треба винуватити себе, це й із найкращими трапляється.

— А ви пройшли, так? Якщо не сидите вдома й не обливаєтеся сльозами?

— Так, — відповіла Лінка.

— Але в моєму випадку це якраз дуже погано, — додала Каська.

— А я можу тобі віддати своє місце, — усміхнулася Лінка. — Бо я, мабуть, однаково не зможу вчитися.

— Ганка теж не вступила, — мовила Наталія. — Тобто вступила, але не туди, куди хотіла. Пройшла тільки на соціологію. Ну, але краще так, ніж ніяк! А я, дурна, навіть не мала жодного запасного плану. Така була впевнена!

— Неправда, — відповіла Лінка. — Це не так. Ти не була впевнена, навпаки говорила, що в тебе... ну, чорні думки.

— Так. Але я думала...

— Це через цього сучого сина...

— Та ну. Він же не примушував мене. Я добре знаю, що завинила сама.

І тоді озвалася мама Наталії.

— По-перше, навіщо говорити про почуття провини. Рік повчишся, спробуєш знову. Що таке один рік? Люди кілька років поспіль не можуть вступити на омріяні факультети. А по-друге, у передпокої плаче дитина. Тут є якась мати?

Навіть Наталія усміхнулася.

— Ти прийшла з Євою?

— Так.

— Дай мені її. Можна?

— Єву?

— Ага. Мене це лише втішить. Ох, щонайбільше, ти підеш учитися, а я її в дочерю, — і всміхнулася крізь сльози. А тоді взяла малу й пригорнула.

— Малі діти як цуценята. Так би її й з'їла.

— Ну-ну, не звикай занадто, — пожартувала Лінка.

— Дякую вам, дівчата! Упс! — раптом побачила Оскара й уже жартома додала: — Дякую вам, пані та панове.

Потому Лінка поверталася додому й думала, що зробити. Після тієї сварки з мамою вона сказала, що не подаватиме документів до вишу. І все-таки зробила це потайки. Розуміла, що це нечесно. А чого вона власне сподівалася? Ну, так, того, що не пройде. І все. Просто хотіла перевірити теоретично, може вступити чи ні. Задля жарту. От тільки вона справді пройшла. І що тепер робити? Журфак, спеціалізація — фотожурналістика. Вау! Лінка майже заздрила сама собі.

Зітхнула. Загалом можна нічого не говорити, удати, наче нічого не сталося. Але розуміла, що це було б шахрайство. Доведеться їм сказати. Лінка штовхала візок і думала, що це так несправедливо. Адріанові не довелося турбуватися, що буде з дитиною, коли він вирішив учитися. Тож він собі просто вчиться. Чому жінкам завжди важче? Вона так задумалася, що мало не наїхала на Азора. Який, у свою чергу, теж був таким замисленим, що навіть не помітив ані її, ані візочка.

— Привіт, — сказав він.

— Привіт, — відповіла вона. Лінка була розлючена. Це ж через нього Наталія не вступила!

— Щось трапилося? Ти виглядаєш...

— Так. Трапилося. Тобі вже відомо, що Наталія не пройшла?

— Ні?

— Не вдавай здивованого! Усе через тебе!

— Я теж не вступив!

— Слухай... Мене це взагалі не стосується. Наталія працювала для цього все життя! Добре вчилася, мала амбіції! А ти, здається, взагалі не збирався йти до вишу?

— Це я так... язиком ляпав. Може, і не збирався, але я подав документи на кілька факультетів, та ніде не пройшов. Зрештою... Я маю зараз важливіші справи.

— Цікаво, які, — буркнула Лінка під носом.

— Сестра знову в лікарні, — відповів він, і його вуста викривилися, наче він от-от мав розплакатися.

— Я не знала, що в тебе є сестра.

— Молодша. Вона хвора. У неї муковісцидоз.

— Це щось серйозне?

— Досить. Вона може померти. Гарзд, неважливо, мушу бігти, пробач.

І пішов, а Лінка лише навздогін хотіла гукнути: «Як це неважливо? Важливо! Почекай!»

Але не встигла, бо він уже був далеко, і йшов так швидко, неначе втікав, навіть не озираючись.

Каська готувалася до цієї розмови вже кілька днів. Але розуміла, що без кінця зволікати не може. Її атестат зрілості був у Академії

мистецтв. Або вона там залишиться, або...

Так чи сяк, вона не могла вчитися у двох вишах одночасно. На жаль. Треба прийняти рішення. Або хтось має це вирішити за неї. Але вона не могла... Як сказати їм про свою брехню? Може, не сьогодні? Може, завтра. Подзвонила Лінка.

— І як? Ти вже з ними говорила? — спитала вона навпростець. Що ж, у неї була така сама проблема.

— Ні, ще ні. Я боюся. А ти? Говорила?

— І я ні.

— То що робити?

— Нічого. Підемо до психотерапевта? — пожартувала Лінка. — Або на курси, де вчать асертивності.

— Ха-ха-ха.

— А може, — Лінці раптом дещо спало на думку. — Ти поговориш з моїми батьками, а я — із твоїми?

— Ти що, припини. Це якийсь цирк!

— То й що? Пан чи пропав. Можемо спробувати... Може, щось із того вийде. Як у Фредра. Що скажеш?

— Ну, гаразд. Треба порадитися, — відповіла Каська. — Я в такому відчаї, що врятувати мене може хіба комедія помилок.

Домовилися, що ввечері спробують утілити свій план. Лінчині батьки мали бути вдома, батьки Каськи теж. Постало питання, що зробити з Євою.

— Скажу, що йду на побачення, — вирішила Лінка. — Не піду ж я з нею до твоїх батьків, це без сенсу.

Так і зробили.

Дівчата перестрілися на півдорозі, побажали одна одній удачі й розійшлися.

— Доброго дня. А Кася вдома? — запитала Лінка натиснувши кнопку домофона.

— Десь вийшла, — почулося у відповідь.

— Ага... Бо ми домовлялися, що я прийду. Можна, я на неї почекаю?

Це здавалося дивним. Лінка ніколи так не робила. Її стосунки з названими Касьчиними батьками загалом були доволі прохолодними.

Якось ніколи вона не знала, про що з ними говорити.

На питання, чи вип'є вона чаю, Лінка відповіла ствердно.

— Як випускні? — увічливо поцікавилася прийомна Касьчина мама.

— Добре.

— А куди ти вступила?

— Пройшла на журналістику. Фотожурналістику.

— Браво!

— Я, мабуть, однаково не зможу вчитися. Не знаю, що робити з Євою.

— Як це? А няня?

— Ну... ми шукали. Але це нелегко. Зрештою, то була така собі моя примха, — сказала вона, сьорбаючи чай. — Я просто хотіла спробувати, чи взагалі вдасться.

— А твоя мама... Твої батьки...

— Їм про це нічого не відомо. Я... не хотіла їх хвилювати.

— Не жартуй так. Вони точно зрадіють. Це величезний успіх.

— Ну... Було чи не десять осіб на місце. А це моя справжня пристрасть. Журналістика.

— Батьки завжди бажають добра своїм дітям, — втішила її жінка. — Вони все зроблять, щоб діти могли розвивати свої таланти.

— Так, звісно. Якби не ця ситуація... Але ви, мабуть, Каською дуже пишаєтеся? — змінила вона тему.

— Так, юриспруденція — дуже хороший вибір.

— Але... Я думала, що вона все-таки піде в Академію мистецтв.

Запала тиша.

— До Академії? — вираз обличчя Касьчиної прийомної матері не віщував нічого доброго.

— Ну, так. Адже вона пройшла. Ще й однією із кращих. А після цього конкурсу...

— Якого конкурсу?

— То ви нічого не знаєте?

І все їм розповіла. А тоді лише додала:

— Боже мій, мабуть, мені не треба було цього казати. Але я не знала, що це якась таємниця. Думала, що ви в курсі... То я...

Витягла телефон з торбинки.

— Ой, Каська пише, що не може зустрітися. Щось там у неї змінилося. То я вже собі піду.

І вшилася, навіть не допивши чаю.

У цей самий час Каська сиділа в Лінки. Її теж частували чаєм і печивом. Малий Кай з Адамом дивилися мультики, а Каська почувалася дедалі більш ніяково. Не кажучи вже про Єву Барську, яка міркувала, що за всім цим криється. Каська рідко сюди зазірала. Але, може, її прихід навпаки слід сприймати як щось хороше? Як шанс?

— Я прийшла попрохати про підтримку? — ні сіло, ні впало випалила Каська.

— Підтримку? Тобі потрібні гроші?

— Ні, — засміялася Каська. — Я в житті б не прийшла прохати грошей!

— Тоді про що йдеться?

— Розумієте...

Єва не сказала, що Каська може звертатися до неї на «ти» й казати «мамо». Розуміла, що цього ніколи не буде.

— Я тебе слухаю, — мовила вона, сягаючи по печиво.

— Я вступила до Академії мистецтво.

— Чудово! Справді? Боже мій! Цікаво, від кого в тебе такий талант, — бовкнула Єва Барська. — Точно не від мене.

— Але вони... Мої батьки... Вони нічого не знають. Думають, що я піду на юридичний. Бо туди я теж пройшла.

— Неймовірно! І туди, і туди? Яка ти здібна! Ну, і що ти вибереш?

— Ви не розумієте. Вони хотіли, щоб я пішла на юридичний. То я й подавала туди... А в Академію потайки. Я не думала, що пройду, і вже точно не сподівалася, що в обох місцях. І що мені тепер робити?

— Мабуть, залишитися там, де тобі більше подобається, робити те до чого відчуваєш схильність, чим ти справді хочеш займатися. Розумієш, вища освіта — це шанс, щоб жити, як хочеш, мати пристрасть, любити свою роботу...

— А ви? — раптом зацікавилася Каська. Вона так мало знала про свою справжню матір.

— Я займалася мовознавством. Навіть дисертацію писала, але потім довелося покинути.

Запанувала дивна мовчанка, і Каська, здається, уже розуміла, чому.

— Це через мене?

— Ні, не через тебе.

— Через мого батька?

Єва Барська задумалася.

— Ні... Не знаю. Здається, я просто занадто легко здалася.

І вони глянули одна одній в очі. Уперше за довгий час. Може, за все життя.

— Я була надто слабкою, — додала Єва. — Але ти мушиш бути сильною.

І тоді Каська пригадала.

— Знаєте, навіщо я насправді прийшла? Просто, коли ми почали цю розмову, я геть забула. І сказала про те, чого справді хочу.

— Навіщо? — злякалася раптом Єва Барська.

— Бо... Лінка вступила.

— Куди вступила?

— До університету.

— До університету? Як це?

— Чесно. На журналістику.

— Боже...

Єва не знала, як це сталося, але вона раптом розплакалася.

— Чому ви плачете?

— Боже мій. Яка чудова звістка!

— Чудова? Вона боїться вам зізнатися! Адже ви їй сказали, щоб вона не вступала!

— Я бовкнула дурницю, а вона повелася зухвало. Заявила мені, що відмовляється. Ми так страшенно посварилися. І все-таки Лінка подала документи...

— Ага, тепер же електронна реєстрація.

— Справді?

— Вона пройшла, хоча конкурс був десять осіб на місце. І Оскар вступив. Просто Лінка думає, що вона не зможе вчитися.

— Нічого собі! Господи! Яка прекрасна новина! Пробач, але я мушу зателефонувати до своєї мами, вона так зрадіє! Треба щось зробити, вирішити, усе залагодити, може, бабуся... — уголос міркувала Єва Барська.

— То я вже піду.

— Касю... Мені поговорити із твоєю... мамою? — спитала Єва.

— Було б добре, — погодилася Каська. І тоді побачила в телефоні, що дзвонять з дому, тому швиденько попрощалася й уже на сходах передзвонила.

— Касю, — мовила її названа мама, і голос їй тремтів, ніби були проблеми з покриттям. — Чому ти нам не сказала?

На це питання Каська відповісти не могла. Тому мовчала.

— Я зараз прийду додому, — прошепотіла дівчина й роз'єдналася.

Батьки чекали на неї вдвох. Каська спробувала зрозуміти щось із виразів їхніх облич, але це виявилось неможливим.

— Пробачте, — промовила Каська. — Я розумію, що не мала так робити... Я просто хотіла спробувати.

Батьки мовчали. І тоді Каська відчула, що більше не витримає. Що скаже їм усе.

— Я розумію, — мовила вона, — які маю щодо вас зобов'язання. І я вам дуже вдячна. Навіть не уявляєте, наскільки. Ви взяли мене з дитбудинку, хоч я була вже підлітком. Я завжди намагалася відповідати вашим очікуванням, гарно вчитися й узагалі. Не волочитися, не пити, ну, не знаю... Чемною бути. Але то виявилася єдина річ, від якої мені було складно відмовитися. Це для мене дуже важливо. Я думала, що однаково не вступлю, що все й так марно, але хотіла спробувати. І ще ця перемога на конкурсі. Це дозволило мені подумати, що я справді маю якийсь талант. Я пройшла. Хочу спробувати. Розумію, тепер ви мене й знати не захочете, мабуть, виженете з дому, знаю, що мені буде важко, але... я не мала нічого свого в житті. Лише це. Лише малювання було моє. І я не дозволю відібрати його в себе. Пробачте. Пробачте, що я вас розчарувала. Але я просто не можу... Пробачте...

Батьки сиділи мовчки. І тоді Каська просто встала й вийшла.

У неї нічого не було. Тільки місячний проїзний квиток. П'ятдесят злотих. Легка куртка, яку вона останньої миті схопила з вішалки. Кася чула, як її гукали, щоб вона почекала, але навіщо? Щоб сперечатися про перевагу юридичного над малюванням? Вона не хотіла, аби її переконували. Боялася, що піддасться. Що коли вони почнуть умовляти — скориться. А Каська не хотіла коритися. Хотіла жити власним життям.

Сіла на якійсь лавочці. Трішки поплакала. Що їй тепер робити? По-перше, треба знайти роботу. Будь-яку. По-друге, житло. Нині вже нічого не вийде, надворі сутеніло. До Лінки не піде, бо там її

шукатимуть. І до Наталії теж. Нікого іншого в неї немає. Раптом пригадала собі, як вони всі летіли до Єгипту пізно ввечері. В аеропорту були люди, тепло. Завжди є якісь пізні рейси. Там можна посидіти, може, навіть передрімати сидячи. Купила в крамниці дві булочки й воду. Доведеться ощадити. Тоді сіла на 175 автобус. Матиме купу часу, щоб подумати над майбутнім. Задзеленчав телефон. Батьки. Звичайно, Каська не відповіла, а тоді швидко вимкнула телефон. Він їй ще знадобиться, а зарядки із собою вона не захопила.

Лінка аж нетямилася від щастя. Раптом виявилось, що всі радіють її вступу на журналістику, що до дитини приїде бабуся, яка вирішила винайняти свою краківську квартиру, а собі знайти якесь однокімнатне помешкання. Бабуся, яка кричала в слухавку, що вона така рада, бо Лінка має її журналістські гени! Це ж треба! Лінка зателефонувала до Каськи, щоб розповісти, як усе скінчилося, і подякувати, але мобільник сестри був вимкнений. Лінка сподівалася, що й для неї все скінчиться добре... Раптом подзвонили у двері. Лінка вийшла з кімнати, подивитися, хто це може бути, але побачила мамину спину, а за порогом — Касьчиних названих батьків.

— Доброго вечора, — пролунав схвильований голос. — Кася у вас?

— Ні, — відповіла мама. — Але вона тут була.

— Була?

— Так, приходила поговорити. Про своє навчання. І Лінчине.

Лінці зробилося ніяково, бо ж і вона до них щойно приходила поговорити.

— Пробачте, — сказала. — Може, це була дурна ідея, але ми обидві... тобто, йшлося про навчання. Бо я вступила на журналістику, але мама про це не знала, а Каська до Академії мистецтв, і ви теж не знали. То ми подумали, що я поговорю з вами, а Кася з мамою... бо ми боялися зізнатися...

— Чудово. Але де вона зараз?

— Гадки не маю. Хвилиночку. А хіба вона не дійшла додому?

— Дійшла. Але... влаштувала нам сцену й побігла геть. Куди — невідомо. Телефон вимкнула.

— Може, до Наталії? Я подзвоню, — сказала Лінка.

Але й у Наталії Каськи не було.

— Ну, нічого. Пробачте. Може, вона зараз повернеться.

Але Каська не повернулася. Ані через годину, ані через дві. Телефон досі мовчав.

— Не хвилюйся. Точно десь сидить, образилася на нас.

— Але як їй таке на думку спало?

— Як це «як»? Вона вже своє в житті відстраждала. Уяви собі її відчай.

— Могла щось сказати, поговорити з нами...

— Ти ж сама знаєш, як воно.

— Чекай, — Касина мама щось пригадала. — Ми ж маємо таку послугу... Локалізацію... Якщо телефон загубиться абощо.

— Але ж не тоді, коли він вимкнений.

— Може, Кася ввімкне, — сказала мама. — Коли-небудь.

Каська сиділа набурмосена в аеропорту, думаючи, що через неї вони точно хвилюються. То й нехай. А може, зовсім ні? Може, їй лише хочеться, щоб вони хвилювалися? Може, вони подумали, що нарешті позбулися клопоту й тепер матимуть святій спокій? Одну булочку Каська вже з'їла, другу залишила на потім. На жаль, вона не захопила жодної книжки, щоб почитати, тож тепер лише роздивлялася людей. Їй було нудно. Подумала, що варто пошукати якісь пропозиції роботи, але для цього довелося б увімкнути телефон. Чому б і ні? Минула північ, батьки, мабуть, давно сплять. Вона лише гляне, чи хтось їй узагалі дзвонив. Увімкнула. Дзвонили. Купа пропущених дзвінків, есемесок. Батьки, Лінка, навіть Наталія. «Може, вони все-таки хвилюються?»— подумала задоволено. І заходилася переглядати оголошення й записувати телефони. Завтра візьметься за це серйозно. Їй раптом захотілося спати. Забагато вражень для одного дня. Дівчина й незчулася, як очі самі заплющилися, і Каська опинилася в країні сновидінь, де саме відкривали її художню виставку. Хтось розносив на таці шампанське, а люди, навіть чужі, підходили до неї й вітали. Раптом відчула, як хтось поклав їй руку на плече. Вона хотіла озирнутися...

— Касю, — почула. А тоді вже голосно: — Вона тут!

— Боже, яке щастя. Дитино, чи ти здуріла? Як же ми через тебе хвилювалися. Ти що, збиралася тут просидіти цілу ніч?

— Так, — зухвало відповіла Каська.

— Касю... Усе не так, як ти думаєш.

— Звісно. Так у фільмах каже чоловік зрадженій дружині, коли та ловить його на гарячому з коханкою, — пробурмотіла Каська.

— Чому ти нам нічого не сказала? Чому не розповіла про свої плани? Що для тебе це важливо?

— Я казала.

— Ні, не казала.

— Але ж ви знали, що мені подобається. І вважали це якоюсь дурною примхою. А я не хотіла опиратися вашим планам. Принаймні спочатку...

— Жінки завжди такі, — зауважив Касьчин батько. — Вважають, що ми самі повинні про все здогадуватися. Ну, але тепер повертаймося додому. Ми просто з ніг падаємо від втоми.

— Як ви мене взагалі знайшли? — спитала раптом Каська.

— У тебе локалізатор у телефоні.

— Це ви мені таку штуку встановили?

— Ні, це передбачено у твоїй моделі, безкоштовно.

— Бо ви ніколи мені не довіряли!

— Неправда. Це для того, щоб знайти телефон, якщо він загубиться. Касю, ти можеш собі думати все, що хочеш, але це справді не те, що ти думаєш. Ми хотіли для тебе якнайкраще. І не думали, що ти прагнеш чогось іншого.

— А ви знаєте, — сказала Каська, — що я хотіла навмисне погано скласти історію? Щоб не пройти на юридичний? Але я цього не зробила. То й маю тепер.

— Що маєш?

Каська махнула рукою. Знала, що разом з почуттям полегші, яку вона відчула, щойно їх побачила, прийшло усвідомлення, що її планам кінець. Вона просто не досить доросла.

— Касю, зробиш, як захочеш. Боже милий! Люди переймаються, що їхні діти ніде не пройшли, або й узагалі шкільного атестата не отримали, а ми мали б хвилюватися, що ти вступила відразу до двох вузів?

— Я не можу вчитися у двох.

— То роби те, що тобі до вподоби. Якби ти нам сказала, ми б жодних проблем не робили...

— Але я думала...

— Знаєш, кажуть, що дорога до пекла вибрукувана гарними намірами, але це неправда. Дорога до пекла вибрукувана переважно припущеннями, які ми робимо щодо інших. Не роби цього. Це несправедливо. Ми не потвори якісь, чесно...

— Але я...

— Годі. Досить уже. Їдьмо додому. Бо твоя мати зараз справді збожеволіє від переживань.

За хвилину Каська вже їхала в машині. Якийсь літак ішов на посадку. «Воля, — подумала вона. — Боже, як це прекрасно!»

Серпень

З мобільного додатка для молодих мам:

Перші канікули твоєї дитини — це незвичайний час! Ти повинна докласти зусиль, щоб не зіпсувати поїздки через відсутність належного приготування. Натисни тут, щоб відкрити поради «Без чого не можна обійтися, мандруючи з дитиною» — і довідаєшся, що слід покласти до валізи.

Лінка клікнула на список, який налічував чи не кількасот предметів. Шапочка від сонця, крем з високим рівнем захисту від ультрафіолетового випромінювання, бальзам проти комарів та кліщів, мазь для укусів. Москітна сітка!

— Бабусю, у мене москітної сітки немає!

— Чого? Та дай ти собі спокій! Нащо ти читаєш цю дурню! Москітна сітка? Ще, мабуть, є лінк, де її купити? Їм би тільки гроші в людей витягати!

Бабуся допомагала Лінці збиратися. Лінка, щоправда, вважала, що це занадто, що вона й сама б собі дала раду, та бабуся була іншої думки. Приїхала із Кракова, шукала собі помешкання, а поки що знову оселилася в них. Просто була поруч.

— Тобі лише так здається, що без цього не обійдешся! Пам'ятаєш, як ви були на Мазурських озерах з малим Каєм, і виявилось, що твоя мама половину речей залишила вдома? Наприклад, узяла тільки легкий одяг, а впродовж усього відпочинку було холодно й дощило?

— Так, я пам'ятаю, що тоді вона не взяла й жодних моїх речей.

— Ти могла й сама зібратися, була вже велика.

— Довелося все купити, — засміялася Лінка. — Але це виявилось не так уже й погано, бо я отримала нові джинси!

— От бачиш. Ти список склала?

— Склала, — відповіла Лінка.

За мить бабуся вже критично переглядала список.

— Замало памперсів, замало дитячого харчування...

— Але ж, бабуся. Я лише спробую дати їй щось, крім свого молока! У середині серпня їй виповниться лише шість місяців!

— За моїх часів піврічна дитина їла вже все!

— Та ну, ти трохи перебільшуєш. Смажену курку теж? — засміялася онука. Вона почувалася так добре! Рішення бабусі оселитися у Варшаві й допомогти Лінці, її переїзд, постійна допомога. Присутність. Навіть, якщо бабуся часом і буркотіла на неї, Лінка однаково дуже її любила. Раптом відчула якесь дивне зворушення.

— Бабусю... Дякую, що ти є.

— Ой, перестань. Я теж рада, що досі не померла.

— Та ну. Розумієш... І пробач за той випадок. Я... ти ж мене знаєш. Вічно я дошукуюся правди.

Нещодавно Лінка вирішила, що з неї досить і того, про що вона довідалася. Не можна ризикувати, бо бабуся рознервується, і ще щось станеться. Або образиться. Нічого не вдієш. Може, часом треба з розумінням поставитися до чийогось мовчання?

— Бо ти природжена журналістка. Як і я. Через це я тебе якраз звинувачувати не можу. Це мої гени, — гордо сказала бабуся. — Проте, коли шукаєш правди скрізь довкола, то не завжди самому виходить бути щирим.

Вона раптом поклала список і сіла біля онуки.

— То що, пакуємо нарешті ті речі?

Оскар і Лінка вийшли на маленькій залізничній станції. Візочок з Євою, валізки — усього виявилось дуже багато. Щиро кажучи, сісти із цим у потяг виявилось нелегко. Візочок довелося скласти, кошик нести окремо, крім дитини й багажу. Уф-ф-ф! Лінка й Оскар облилися потом, тим більше, що спека була неймовірна. Потяг скидався на сауно. Шкода, що вони не поїхали машиною. Адам навіть запропонував їх відвезти, але Лінці здавалося, що краще його не турбувати.

— Це недалеко від вокзалу, — втішав Оскар.

Лінка гордовито крокувала з візочком, а він тягнув за собою дві валізи.

— Почекай! — сміявся. — Ти мене перегнала. Я не встигаю!

Лінка завжди любила такі маленькі містечка. Дорогою помітила крамницю, другу, якусь кав'яреньку, де продавали морозиво... Більше нічого. Бо й навіщо? Цього цілком досить.

— Ти знаєш, мама хотіла продати цей будинок. На щастя, батько її переконав, що не варто цього робити. Я такий радий, бо це все-таки мій дім!

Лінка кивнула головою. Вона вже не могла дочекатися, коли його побачить. Мала Єва, на щастя, спала, зрештою, у потязі вона поводитися дуже чемно, мабуть, погойдування вагона її присипляло.

Біля наступної крамнички стояли п'янички, які дружно потягували із пляшок з пивом.

— Добридень! — привітався Оскар, а ті кивнули головою й зареготали.

— Ти їх знаєш? Мабуть, думають, що ти у відпустку із дружиною приїхав, га?

— Нехай собі думають. Іноді це не найгірше, що може бути. Хоча мені не здається, щоб вони занадто багато думали. Хіба про те, за що купити наступну пляшку. А знаєш, що в мене для тебе несподіванка?

— Несподіванка?

— Ага. Побачиш.

Ого. Лінці вже вистачило того, що вона взагалі поїхала на канікули. Та ще й з Оскаром.

Він раптом зупинився, Лінка зробила те саме.

— Це тут, — сказав він. — Ось мій дім.

А Лінка подумала, що лише люди, які мають власний дім, так до цього ставляться. Як до святині. Те саме відчувалося в пана Антонія й пані Стасі. Це все-таки дім, а не квартира в багатоповерхівці. Щось геть інше.

Пофарбована в блакитний колір хвіртка запрошувала увійти досередини. Зрештою, паркан теж був блакитним, а не чорним чи сірим, як це переважно буває. За парканом пишався сад. Море квітів, назв яких Лінка не знала.

— Шкода, що на біології нам не розповідають, як усе це зветься.

— Не дивися на мене, — усміхнувся Оскар. — Садівник з мене ніякий. Я й гадки не маю, як за ними доглядати. Це все мама, вона на них розуміється. Мама все це посадила. Знаєш, що навіть коли вона пила, то все-таки не забувала про квіти?

І відразу випередив Лінчине запитання.

— Зараз усім займається сусідка. Ми здаємо дім туристам. Є люди, які люблять пожити в тиші. У таких місцях. Ну, і до моря теж не надто далеко... Заходь, — і відчинив перед нею хвіртку й пропустив

уперед. — А тепер зачекай, я гляну, чи немає тут якихось неприємних сюрпризів.

— Неприємних сюрпризів? Здається, той мій сюрприз мав бути приємним?

— Хто сказав? — дражнився Оскар. — Ні, сюрпризів у вигляді здохлих щурів чи мишей, чи павутиння... Ви мусите почуватися в безпеці.

Лінка зацікавлено чекала на вулиці й оглядала фасад. Будинок був чудовий, наче мрія. Яке щастя, що вони його не продали. Двері відчинилися, і Оскар, широко всміхаючись, мовив:

— Запрошую в дім, — і відразу заходився показувати: — Ось тут кухня. Ми завжди тут сидимо, усім тут найбільше подобається.

Нічого дивного: меблі зі світлого дерева, стіл, букети сушених квітів у глиняних дзбанках, підлога із широких дощок... Лінці аж голова запаморочилася від побаченого.

— Ось тут вітальня, у ній можна й спати, бо диван розкладаний. Моя кімната на другому поверсі. Хочеш побачити?

Звісно ж, що вона хотіла. Хоча її цікавило, де спатиме вона сама?

— Дивися. Отут я виріс. Усе моє дитинство... Навіть мої машинки й книжечки залишилися. Може, Єві сподобаються. Яюсь я не зміг їх позбутися. А мама сказала, що це добре, бо якщо будинок винайме хтось із дітьми, то ті матимуть, чим бавитися. Зрештою, ти ще й горище повинна побачити. Там точно море скарбів! Ось тут ванна, ще одна внизу. І мамина спальня, але туди ми не заходитимемо, не треба нічого чіпати... Хоча там однаково сплять чужі люди. Гаразд, ходімо вниз. Покажу тобі твою кімнату. Тобто вітальню.

Лінка всміхнулася. Вона сподівалася, що ліжко буде досить широким, щоб спати на ньому з Євою.

Оскар відчинив двері.

Ні, вона не вірила власним очам!

Авжеж, там було широке ліжко, на якому спокійно могли поміститися двоє.

Була шафа, комод і навіть маленький письмовий столик. Але це ще не все.

Біля ліжка стояло складане дитяче ліжечко. Туристичне. Над ним висіла кольорова каруселька. А на комоді лежала сповивальна дошка в

зелені жабки. На тумбочці, крім маленької лампи, стояв горщик із трояндою.

Лінка проковтнула слину. Вона не знала, що й сказати.

— Звідки... Як ти це...?

Оскар засміявся.

— Подобається?

— Як ти це все зробив?

Хлопець знизав плечима.

— Звичайно. Купив усе на OLX, не переймайся, то дрібниці, привезли мама з Єремієм, як були тут. Ти ж повинна мати якийсь комфорт.

Але Лінка розплакалася й вибігла з будинку, бо не могла цього витримати. Їй здавалося, що це якийсь прегарний сон, але зараз вона прокинеться — і все зникне. Бо такі речі стаються, але точно не з нею.

Сиділа на маленькій лавочці перед будинком й обливалася сльозами. Оскар вибіг слідом.

— Гей, чого ти, що з тобою, що сталося?

— Оскар, — сказала вона. — Прошу тебе, — глянула на нього серйозно. — Якщо із твого боку це така собі примха, то я не хочу.

— Яка примха? — він нічого не розумів.

— Якщо хочеш мною погратися, а тоді покинути, то не треба. Я повертаюся додому.

І він раптом зрозумів, і обійняв так міцно, як тільки міг.

— Лінко... Я знаю, що тобі в житті перепало. Але я... Я думаю про тебе, про вас... Серйозно. Я не такий, як він. Я ніколи... Для мене ти завжди була мрією, розумієш? Найкращою, найпрекраснішою дівчиною на світі. Не знаю, як можна було відмовитися від такої. Я закохався в тебе, щойно побачив. Іще тоді, пам'ятаєш? Мені здавалося, що ти мене зневажаєш, бо я селяк, який не вартий твого мізинця. А тоді виявилось, що в тебе є він, і в мене жодних шансів. Під час тієї поїздки...

Він весь аж тремтів, а Лінка глянула на нього й усе зрозуміла. Що це серйозно. І поцілувала його. Вони цілувалися, наче зголоднілі, бо нарешті по-справжньому, без жодних перешкод, могли насититися одне одним. Але враз Оскар щось почув.

— Здається, принцеса прокинулася, — сказав. — Ходімо до неї.

Коли Наталія приземлилася з мамою в Лагуші, то думала лише про те, що вже проплакала половину канікул, а тепер проплаче решту. Нічого не вдієш. Може, легше плакати в Португалії біля басейна, ніж у Польщі в багатоповерхівці. Принаймні можна собі поплавати, випити коктейль у приємному барі на пляжі, ще й позасмагати. Ні, розпач за різних обставин таки відмінний. Загалом вона раділа, що знову опинилася тут, хоча почуття поразки не полишало її й на мить.

Наталія любила цей будинок. Мама завжди винаймала його щонайменше на кілька тижнів. Вона звикала до певних місць. Наталія чудово її розуміла. Вона теж із полегшею ввійшла досередини. Минулого року сюди не приїздила, усі канікули провела в кризовому центрі. Як добре, що в них є це місце!

— То що? Переодягаємося та йдемо на пляж?

— Звичайно, — усміхнулася Наталія й почала розпаковувати речі. Вона привезла із собою цілу купу одягу, розраховуючи, що це її бодай трішки втішить. Лише купальників узяла чотири. Вибрала червоний, бо він був найсексуальніший. Вільного крою легка сукенка ледь світлішого відтінку, босоніжки на платформі.

— Краще візьми сандалі. У такому взутті на пляж?

— Облиш, мамо. Я їх візьму із собою. Ми ж поки що до бару, га? Мені явно треба випити.

Мама занепокоєно глянула на доньку.

— Я пожартувала. Але ходімо, візьмемо собі по коктейлю, чого там.

Це завжди був їхній улюблений бар. Не те, щоб вибір великий. У цій місцевості були три бари. Один величезний, із гучною музикою. Другий, здається, лише для місцевих, бо в ньому вона завжди почувалася ніяково. І цей, біля самого пляжу.

Звичайні столики й стільці, жодних вишуканих інтер'єрів, меню на аркуші А4. І ще цей краєвид. Затока, скелі...

— *Bom dia. Dos cervejas por favor. E as sardinhas. Obrigada!*

Наталія не була певна, чи не робить помилок, але їй подобалося, що вона може бодай щось сказати португальською. Зрештою, вона вже зрозуміла, що не весь світ говорить англійською. Тут, у маленькому містечку, у цьому аж ніяк не можна бути впевненою.

Принесли пиво й смажену рибку. Наталія думала, що саме так і треба проводити канікули. То й добре. Азор її більше не обходив, було

— та загуло. Вона вже не сумувала за ним. А те, що не вступила до медичного, її теж перестало турбувати. Крім цього, з колонок залунала пісня... Фадо. Її улюблена. Наталія заплющила очі. А коли відкрила, то побачила його. Він саме заходив до бару. Їхні очі зустрілися. Лео. Її прекрасний Лео. Востаннє вона бачила його два роки тому, але здалеку. Він завжди був недосяжний. Але не сьогодні. Зараз достатньо простягнути руку. Та й вона змінилася. Перестала бути такою несміливою.

Виявилося, що досить одного погляду. І ось вони йдуть понад морем удвох. Наталія сподівалася, що мама не образилася, що донька вже першого дня не проводить часу з нею. Бо Наталія думала про одне. Про те, що мріяла про цю зустріч багато років, а здійснилася мрія саме тепер, коли вона в найгіршому стані, у найчорніший період її життя. І от їй вдалося з ним познайомитися.

— Hey, I think we've met, — сказав він. — Гадаю, ми вже бачилися.

— Так, — відповіла Наталія польською. — Я була закохана в тебе дуже давно, знаєш? Але ти завжди десь зникав, я не могла з тобою навіть поговорити. Лише тепер.

— What? — здивувався хлопець. — Що?

— Nothing. — відповіла вона. — Нічого. Sim. Yes, we have.

Так, колись ми вже познайомилися. Принаймні, бачилися. Це було так давно, немовби в іншому столітті.

Каська лежала в шезлонгу й читала біографію Фріди Кало. Краплі солоної води висихали на її шкірі, залишаючи білі крапочки. Біля неї, праворуч, лежала мама, ліворуч — тато. Названі батьки Каськи теж читали, кожне свою книжку.

— У готелі дискотека, — сказала мама. — Сьогодні ввечері. Ти б пішла, може, познайомишся з ким-небудь...

— Самі йдіть, — Каська знизала плечима. — Закладуся, що буде музика вашої молодості. Якась там ламбада чи щось таке...

— Ти ж не можеш так постійно сидіти... ти молода, повинна розважатися...

— Яюсь не хочеться. Краще почитаю чи помалюю. Не маю бажання ні з ким знайомитися.

— Ти сумуєш?

— Я? Просто зосереджена. Зрештою, піду скупаюся, — і відклала книжку, головним чином, щоб закінчити це розпитування. — Йдете?

— Ні, — відповіли обоє.

Якби не те, що до моря вона майже побігла, мабуть, Каська почула б, як вони говорять про неї. Що хвилюються, бо в неї так довго немає хлопця. «Пхе, — відповіла б вона. — Може, і немає. Але в мене є те, чого я завжди прагнула, я вчитимусь там, де хотіла. І не треба мені для щастя жодного хлопця. Хіба що, якби той... Отой, якого я зустріла після іспиту». Каська навіть не знала, чи він вступив і як його звати. Але відчувала, що він не такий, як усі. І що тепер, якщо вона знову закохається, то вже не так по-дурному. Що цього разу то буде хтось незвичайний. Може, не цей. Може, хтось інший, колись. Може, їй доведеться довго чекати, та це байдуже. Каська занурилася в лагідну солону воду й перевернулася на спину. Над нею простягалася безкрая, чиста блакить. Кася знову відчула себе вільною.

Адріан з аеропорту поїхав відразу до батька. Щоправда, їхні стосунки досі були не ідеальними, але Адріан твердив, що він же хотів бути з Лінкою, а та його відшила. Чи повірив у це батько? Невідомо. Лінка, певна річ, його розкусила. Відразу зрозуміла, що він сказав це просто так, аби про нього не думали погано. А в неї ніби рентген в очах... Цього разу його поїздка була спонтанною. Батько напевне зрадіє. Ну, і до Лінки піде обов'язково. Адже він мусить провідати свою дитину. Що буде, якщо мала геть його забуде?

Постукав у двері, але ніхто не відповів. Що ж, він не знав графіку батькових чергувань. Мабуть, у того нічне чергування, і його немає вдома. Крутонув ключа в замку й увійшов. Відразу відчув особливе зворушення, як бувало щоразу, коли сюди приїздив. Попри все. Дім — це дім...

Подумав, що розпакує речі, прийме душ, а тоді перегляне свої старі картини. Хотів знайти підтвердження того, що за цей рік він розвинувся, що справді малює краще. Та раптом почув якісь голоси в сусідній кімнаті. І музику. Он як! То тато не сам. Йому стало неприємно. Звичайно, він знав, що батько й та жінка... Але не сподівався, що йому доведеться побачити їх удвох на власні очі.

— Агов, — гукнув він настільки голосно, що вони мусили почути. Справді, музика вмовкла, і двері відчинилися.

— А ти що тут робиш? — спитав батько.

— Привіт, тату. Швидше, що вона тут робить, — відповів Адріан і відразу зрозумів, що повівся по-хамськи.

— Ти не попереджав, що приїдеш.

— Перепрошую. Добрий день, — привітався він із жінкою, яка стояла в дверях, гарно вдягнена й нафарбована. Мабуть, прийшла до батька на побачення. Добре, що він не застав їх у ліжку. Бр-р-р. Жах.

— Не попереджав, бо це сталося так... несподівано. У мене канікули. Я хотів... побачити свою дитину.

— Лінки немає у Варшаві, — відповів батько.

— Як це немає?

— Просто. Поїхала на канікули. А що в цьому дивного?

— Куди?

— Не знаю. Подзвони їй, — порадив батько. Щось дивне вчувалося в його інтонаціях. Щось, чого Адріан не міг зрозуміти.

— Ну, то я... перепрошую. Не хочу вам заважати, — сказав він. Нехай собі думають, що він культурний і шляхетний. — Мені можна залишитися? Я надовго не затримаюся, у мене зворотній квиток на післязавтра. Ще хочу з кількома людьми зустрітися...

— Звичайно, — мовив батько. — Це твій дім. Хоча на майбутнє я б волів, щоб ти попереджав про свій приїзд. У мене теж є особисте життя.

Адріан почувався ніяково. Справді, що хорошого він зробив? Але й батько гарно вчинив! Уже її сюди привів? Пригадав маму, і йому стало страшенно прикро. Він сподівався, що там, де мама зараз, вона всього цього не бачить. Що там чудово, і земні справи людину анітрохи не турбують.

Зачинив за собою двері своєї кімнати. Йому перехотілося дивитися на власні картини. Треба подзвонити до Лінки. Що довше він зволікатиме, то гірше. Зараз восьма вечора. Невдовзі буде запізно.

Лінка й Оскар приспали Єву, а тоді сіли разом пити чай на терасі. Уже кілька днів їм удавалося вкладати малу о тій самій порі, і це був неабиякий успіх. Єва досі прокидалася вночі, та лише раз, тож Лінка почувалася виспаною й щасливою. Вони провели тут уже тиждень, і своє перебування в Оскаровому домі дівчина вважала найкращими канікулами у своєму житті.

— Дивися, які зорі. Завтра знову буде спека, — сказала Лінка.

— Ой, не бався в метеоролога, краще загадай бажання, — порадив Оскар.

— Почекай... — вона усміхнулася й наблизилася, щоб поцілувати. Нічого більшого між ними не було. Лише поцілунки. А може, аж поцілунки, бо після кожного Лінці паморочилася голова, наче вона от-от мала зімліти. Навіть часом думала, що хотіла б спробувати чогось більшого. Але чомусь боялася. Чекала, щоб він сам запропонував, але знала, що й він боїться. Їм було добре й так.

І тоді обізвався телефон.

— Мабуть, мама, — Лінка звела очі догори. — Або ще гірше: бабуся!

Обоє вже звикли до щоденних дзвінків рідних. Звісно, ті хвилювалися, але могли й утриматися від безкінечних питань. Ви не одягаєте малу занадто легко? Точно надягаєте шапочку на сонці? Справді мастите рідиною від кліщів? Гр-р-р. Лінка могла спитати лише про одне: ви часом не вважаєте, що я розумово неповносправна? Узяла телефон і зблідла. Адріан. Навіщо він дзвонить? Це було перше, що спало на думку. Єву він провідав лише раз. Тоді кілька разів дзвонив з Лондона, проте останні два місяці вони взагалі не спілкувалися. Він що, пригадав собі, що має дитину?

— Це Адріан, — прошепотіла вона.

— Якщо хочеш, поговори з ним на самоті... я зайду в дім.

— Мови немає. Навіщо? Привіт, — сказала вона у слухавку й натиснула на гучномовець. Нехай Оскар послухає, що скаже цей кретин.

— Я в Польщі, — озвався Адріан. — Пробач, що останнім часом рідко дзвонив. Сесія й узагалі. Але я приїхав. Хотів побачити малу. Батько сказав, що ти на канікулах. Де саме?

— Десь, — відповіла вона й раптом відчула приплив люті. Хіба його це взагалі має цікавити? — Я на морі.

— Сама?

— Ні. З Оскаром.

— З ним? — що це було в Адріановому голосі. Зневага? Докір? Нічого собі!

Запала тиша. І раптом Лінка вибухнула. Ненаписані листи, невислані мейли, неіснуючі розмови — усе це зібралось в монолозі, який Адріанові довелося вислухати. Хотів він цього чи ні.

— А що ти собі, у біса, уявляєш? Що я залишуся сама? Бо що? Бо ти мене покинув? І що? Ніхто мене не захоче? І тут ти, блін,

помилився. Я щаслива, розумієш? Щаслива. Щасливіша, ніж із тобою. Бо ти був справжнім мудаком. А цього разу все по-справжньому. А з тебе такий чудовий татусь, що Єву ти бачив раз, і два місяці навіть не дзвонив, щоб спитати, чи все гаразд, як вона розвивається, яка вона, такий собі засраний татусь тисячоліття. Якщо ти так її хочеш побачити, то, прошу дуже, можеш приїхати, я тобі не перешкоджатиму, але особливо тебе сюди ніхто не запрошує! Єва тебе не знає, ти для неї чужа людина!

Адріан роз'єднався.

— От. Добре я йому сказала?

— Ходи до мене. І вимкни, будь ласка, телефон.

— А знаєш, яке бажання я загадаю, коли впаде он та зірка? Знаєш, яке? Крім того, певна річ, щоб ти мене обняв?

Оскар заперечно похитав головою.

— Моє бажання — щоб цей мудак вимівся з мого життя! І з Євиного! З нашого життя! Я хочу, щоб він про нас забув!

— Ти дуже сувора, — мовив Оскар. — Адже це її батько.

— Батько. Справді. Ну, гаразд... Я сувора. Якщо він отямиться, щось вигідає, скаже, як він хоче з нею бачитися й спілкуватися — будь ласка. Але я не хочу, щоб він з'являвся отак зненацька. Навіщо це? Єва цього точно не потребує.

— Ну, годі, не кажи вже більше нічого. Ходи до мене. Прошу тебе, ходи швидше.

Оскар мав такий погляд, наче в його очах палали зірки. Він радісно всміхався. Хотів, щоб вона була якомога ближче, його прекрасна Лінка. Його. Бо щойно він зрозумів: вороття не буде. Усе дуже серйозно. І все можливо. Справді.

А вона? Якось перестала боятися, що погано виглядає, що має розтяжки, що вже не така вродлива, як раніше. Бо теж щойно збагнула: усе по-справжньому. І якщо можна в когось закохатися, то з усім, що в нього є.

Епілог

Вересень цього року був на диво теплим. Лінка, яка через Наталію перенесла святкування свого дня народження на вересень, саме розкладала приготовані пані Стасею й паном Антонієм перекуси, розставляла тарілки й склянки. Вона так раділа, що старенькі погодилися влаштувати її день народження у себе вдома. Бо людей мало прийти чимало, у Лінки вони б точно не помістилися. Семимісячна Єва сиділа у візочку й усміхалася. Вона так виросла! І, на щастя, не справляла жодних проблем. Дівчинка постійно всміхалася, цікавилася всім на світі, що відбувалося довкола неї.

— А хто прийде? — запитав пан Антоній.

— Наталія. Вона вчора приїхала з Португалії. Каська з батьками. Оскар, звісно, — усміхнулася Лінка. Мама, Адам, Кай. Бабуся. Ще кілька однокласниць. Рута із Бруно й чоловіком. І Solo Mums, мої подруги із групи, яку я створила. З дітками.

— А чи вистачить їжі для всіх? — пані Стася критично глянула на стіл, де вже зараз пишалася купа наїдків.

— Звісно! Ніхто ж не приходить, лише щоб натоптати шлунок, — засміялася дівчина.

— Ну, не знаю. За наших часів гостей треба було прийняти, пригостити...

— Пані Стасю... Якщо чесно, то я ще не бачила такого крутого столу.

— Якого? — здивовано спитала старенька.

Саме почали збиратися перші гості.

Оскар планував це вже давно. Відтоді, як довідався, коли в Лінки день народження. Подумав, що це чудово, урочисто й вишукано, але зараз більше не був таким упевненим. Може, треба було запросити її на вечерю. Свічки, квіти, і тільки вони вдвох... А він вигадав це все. І тепер уже не викрутишся. Адже й старенькі про все знали, і Єремій, і батько... Усе було готове. І він не міг їх розчарувати.

Немовля в родині має величезну перевагу. Усі відразу захоплюються малям, і дитина опиняється в центрі зацікавлення. Дорослі поруч з малою дитиною зникають, стають частиною пейзажу. Так думала Лінчина мама, коли до неї підійшла Каська із названими батьками. Їм досі було нелегко спілкуватися. Кожна розмова сприймалася як долання перешкоди. От і тепер Єва Барська на мить завмерла, хоч їй і вдалося ввічливо привітатися. Та вона тут-таки побачила, як усі схиляються над візочком маленької Єви. Каська скуйовдила дівчинці волосся й помчала до Лінки й Наталії, і вже втрюх вони щось жваво заходилися обговорювати.

— Та ну! Жартуєш!

— Аж ніяк, — відказала Наталія.

— Обманюєш!

— Ні, — засміялася вона. — Чесно!

Каська щойно долучилася до них.

— Привітик. Про які це жарти ви тут розповідаєте?

— Йдеться про Лео.

— Пам'ятаєш? Той міфічний герой, засмаглий під португальським сонцем, якого вона кохала все життя, хоч ніколи з ним не розмовляла?

— Ага, — невпевнено відповіла Каська. — Ну, може, і так.

— То цього разу вони собі вже поговорили. Без слів, ге-ге.

— Лінка! — вигукнула Наталія.

— А що таке? Ви ніжно дивилися одне одному в очі...

— Певне, що дивилися, — погодилася Наталія. — Боже, дівчата, він неймовірний.

— А я найбільше радію, що ти таки покинула Азора.

— Ну... Але кохання на віддалі?

— Це фадю, — загадково мовила Наталія— Доля. Пам'ятаєш, Лінко, як я слухала фадю після приїзду з Португалії? Як ми говорили про долю? Мабуть, це і є доля, бо як інакше?

— Мабуть, — погодилася Лінка. — Певне, що так.

— А ти? Як із...

— Тихо, він іде сюди, — сказала Лінка. — Усе добре. Я...

— Привіт, дівчата, — привітався Оскар, обіймаючи Лінку. Він прийшов з мамою, що трохи Лінку здивувало, крім того, вона привела цього свого музиканта.

— Сподіваюся, ти на мене не сердишся, що я запросив маму та Єремія? Я хотів, щоб ви краще познайомилися. Батька з Маріолею теж запросив, бо це гарна можливість для знайомства.

Нічого собі. Це що, якесь родинне збіговисько? Таке собі *surprise party*? Лінка трохи здивувалася. Якби не гарне виховання, вона б точно була проти цього всього.

— Не сердься, — сказав Оскар. — Це такий сюрприз. Подарунок вручу тобі пізніше, — додав він. — Добре?

Лінка кивнула головою. Що там подарунок! Головне, що Оскар був тут. Він приніс дівчатам по келиху вина, а для Лінки лимонаду. І десь зник.

— Я їду до Португалії на цілий рік, — раптом заявила Наталія.

— Що? Як?

— Ну, так. Лео знайшов для мене роботу в барі. Жити можу в нього. Вивчу мову, зубритиму хімію й фізику, а далі побачимо.

— А що каже мама?

Наталія знизала плечима.

— Норм. Я ж доросла. Вона навіть зраділа. Після всього... Розумієте, вона боялася, що я зламаюся й знову почну робити дурниці. А коли поруч Лео — мені точно нічого не загрожує.

— Бідолашний Азор, — раптом сказала Лінка.

— Бідолашний? Ти його захищаєш? — здивувалася Наталія.

— Ні, не захищаю. Він учинив дурість. Повний ідіот. Але...

— Але що?

— Нічого. У липні я зустріла його на Новому Світі, коли гуляла з Своєю. Він був дуже пригнічений.

І Лінка переказала дівчатам розмову з Азором.

— Блін... Я навіть не знала, що з його сестрою все так погано. Він не дуже про неї розповідав.

— Звичайно. Ти ж знаєш, який він. Вічно вдавав героя.

— Ой, гаразд уже. Нині Лінчин день, досить уже про сумне. А крім того, сестра — це сестра, а Наталія — це Наталія, хіба ні?

Подруги підійшли до столу, де гості вже частувалися закусками. Лінка взяла склянку лимонаду й побачила, що бабуся сіла на лавці з малою Своєю. Підійшла до них.

— Гадаєш, вона зголодніла? — спитала.

— Ні, ти ж щойно годину тому її годувала. Схоже, вона зараз засне.

Справді, дівчинка щосили боролася із сонливістю. Очі мала вузьенькі, мов шпаринки, і постійно силкувалася розплющити їх ширше, але їй це не вдавалося. Нарешті вона таки заснула.

— Принести тобі щось бабусю? Щось випити?

— Ні, дякую, я щойно пила. Послухай. Я довго думала й зрозуміла, що винна тобі відверту розмову.

Лінці здалося, що це їй почулося.

— Сприйми це як подарунок. На день народження. Бо погано, коли довкола тебе стільки брехні й недомовок. Тепер ти доросла. І маєш право знати.

— Я вже багато знаю, — сказала Лінка, і бабуся здивовано глянула на онуку.

Якусь мить обидві мовчали.

— Знаю, що дідусь не сприймав мого батька через його походження. Бабуся Божена мені сказала.

Старенька кивнула головою.

— І ще знаю, що дідусь помер. Бо ти ж про це хотіла мені розповісти, так?

Бабуся виглядала так, наче от-от мала зімліти.

— Але як? Звідки? Ніхто... Навіть бабуся в Сероцьку цього не знає.

— Research, бабусю.

І усміхнулася, але бабуся залишалася серйозною.

— Розумієш, я все життя соромилася.

— Соромилася?

— Так. Я дуже кохала твого дідуся. Хотіла його захистити. Він зазнав стільки горя. Мені здавалося, що кохання здатне творити дива. Але цього не сталося. А я цілковито йому скорилася. Гадала, що він стане кращим. Марно. Він був хворою людиною.

— А там, у тій Австралії... Як він...

— Не було жодної Австралії. Твій дідусь потрапив до закритої психіатричної клініки. Я вигадала цю Австралію, щоб захистити твою маму.

— Маму?

— Так. Бо тоді вона сама мала проблеми. І я не хотіла, щоб вона довідалася. Це могло її геть зламати. Навіть згодом, коли дідусь помер, твоя мама теж не знала подробиць. Я сказала їй, що він помер в

Австралії, що хворів. Вона з ним не спілкувалася, бо він її зрікся, відмовився від власної дитини...

— Зрікся? Як це?

Бабуся знову похитала головою.

— Сказав, що не хоче її знати. Звичайно, він дуже розхвилювався, але то були важкі слова... І Єва... Ніколи більше по-справжньому з ним не спілкувалася. Раз чи двічі, на якісь свята, мабуть, ти пам'ятаєш, він погодився, щоб ви приїхали, бо я дуже просила... Але й тоді він з нею не розмовляв. Тому я воліла, щоб твоя мама думала, наче він далеко, а не в психіатричній лікарні. Тепер мені здається, що я погано зробила.

— Може, було б краще, аби вона знала, що батько хворів, а не думала, що він все життя її ненавидів.

— Так.

Залишалося останнє запитання.

— Як він помер?

— Я скажу тобі, — бабуся зітхнула й узяла Лінку за руку. — Він наклав на себе руки. Самогубство. Там, у психіатричній лікарні. Повісився... на шарфі, — бабуся перевела подих. — Я йому подарувала цей шарф. Розумієш, твоя мама не могла про це дізнатися. Їй тоді було дуже погано.

Лінка кивнула головою.

— То вона досі не знає?

— Ні. Я не хочу, аби вона думала, що коли з її батьком таке сталося, то й на неї це чекає, бо вона така сама.

— Але ж вона не така сама.

— Вона теж намагалася...

Лінці потемніло в очах.

— Накласти на себе руки?

— Так. Я могла цього тобі не казати, та нічого вже не вдієш, таки сказала.

Лінці раптом зробилося зле. Радісний настрій де й подівся.

— А я вже тоді була?

— Так. Я знаю, Халінко, що це нелегко, та, може, краще тобі знати. Брехня нас отруює. Не дозволяє жити по-справжньому. Твоя мама мала депресію. Винайняла кімнату біля лікарні. Твоя сестра була дуже хвора, а мамі не було кому допомогти. Депресія — це хвороба. Людина

не може нормально думати. Це було волення про допомогу. Але ніхто їй не допоміг.

— А ти? — наважилася спитати Лінка.

— Я не могла. Рятувала... намагалася рятувати твого дідуся. Тепер, озираючись назад, розумію, що це був поганий вибір. Але я справді його кохала, попри все. І знала, що в нього, крім мене, немає більше нікого...

— У Каськи теж нікого не було.

— Я знаю. Пробач мені, — відповіла бабуся, яка, здавалося, от-от розплачеться.

А Лінці раптом дещо спало на думку, і вона аж заціпеніла від жаху.

— Дідусь і мама, — повільно вимовила вона. — Бабусю... невже це означає, що і я теж?

— Ні, — похитала головою старенька. — Ти геть інша. Абсолютно. Ти більше вдалася у свого батька.

— Яким він був?

— Я не дуже добре його знала. Щойно вийшло на яв оте його походження... Твій дідусь тоді геть знавіснів. Я теж не хотіла, щоб твоя мама так рано виходила заміж. Боялася, що вона буде нещасливою. Бо я сама не зазнала щастя. А насправді... Твій батько був гарною людиною. Веселий, він постійно будував якісь плани, спершу квартира, потім будинок, постійно щось робив. Твоя мама... вона цього не цінувала. Думаю, їй краще було б з кимсь іншим.

— Так і є.

— Авжеж. Але Збишек, твій батько, був дуже хорошою людиною. Шкода, що все так скінчилося.

— То ти думаєш, що я... А хіба гени нічого не важать?

— А тобі відомо, що більшість геніїв мала жахливе дитинство? Хтось колись сказав, що легше сягнути неба, якщо твої корені сягають пекла. Чи щось таке. Не пригадую, хто це був. Гадаю, що тобі нічого не загрожує, Халінко. То як? Ходімо, щось з'їмо? І заберемо Єву до людей? Дивися, вона прокинулася.

— Я зараз прийду, — повільно відповіла Лінка. — Мені треба якось оговтатися.

Лінка ніде не бачила Оскара, і це її трохи непокоїло. Раптом люди заметушилися, хтось прийшов. Двійко чоловіків тягли велику тачку,

вкриту брезентом. «Хто це такі в біса?» — здивувалася Лінка, але до них тут-таки підійшов пан Антоній.

— Добридень, панове, — привітався він із незнайомцями. — Усе як ми й домовлялися... — а тоді звернувся до гостей: — Перепрошую, панове прийшли підрізати живопліт.

«Підрізати живопліт? Під час її дня народження? — здивувалася Лінка. — Саме тепер?» Що ж, мабуть, інший час було складно вибрати. Лінка знала, що більшість садівників давно виїхала до Британії. Чому ж старенькі не попросили Лукаша? Він би зробив це добре й недорого. Двійко кумедних дядьків підійшли до живоплоту. Обоє мали бороди різної довжини й кольору, що виглядало досить комічно. Один з них витягнув великого секатора. Але на роздуми часу вже не було, бо хтось раптом вигукнув:

— Дивіться на небо!

І справді, там з'явився феєрверк.

Що тут відбувається?

Усі задивилися на водоспад вогнів, що миготів різними кольорами. І тоді залунала музика. Лінка обернулася на звуки й побачила, що садівники невідомо коли встигли переодягнутися, а тоді до них приєднався отой знайомий Оскаррової мами. Форма, у якій вони прийшли, валялася долі, схожа на покинуту шкіру змії, а вони грали. Мелодію з «Титаніка». Огрядний чувак із сивою бородою, що скидався на святого Миколая, співав:

*Every night in my dreams
I see you, I feel you...*

Решта грали: один на скрипці, а цей Єремій на гітарі, і теж співав. Мабуть, інструменти були заховані на тачці! Що ж це все значить?

*Love can touch us one time
And last for a lifetime*

*And never let go till we're gone
Love was when I loved you
One true time I hold to
In my life we'll always go on

Near, far, wherever you are
I believe that the heart does go on
Once more you open the door
And you're here in my heart and
My heart will go on and on.*

«Що це таке?» — укотре вже подумала Лінка. І раптом побачила Оскара, який ішов до неї з тарілочкою, на якій лежав шматок торта.

«Такого дня народження в мене ще не було», — подумала Лінка й відчула, як під повіками збираються гарячі сльози. Але це був не просто день народження, бо Оскар раптом став навколішки. І простягнув їй тарілочку. І тоді Лінка побачила, що посеред торта встромлений перстеник!

Оскар кахикнув.

— Якби я міг, то й сам би заспівав. Але це могло б видатися чимсь жахливим. Зате говорити я вмію. Отож. Феєрверки трохи не вдалися, хоч тато й старався. Знаєш, він справжній майстер, влаштовував мені феєрверки на кожен Новий рік. Та цього разу йому трапилися якісь підмоклі чи що. Хоч я й хотів, щоб усе було «вау». Ну, розумієш, — він знову кахикнув. Довкола було так тихо, що можна почути, як дзижчить комар. — Я хотів, щоб ти знала... Що я тебе кохаю. І хотів, щоб це почули всі. Я люблю вас із Євою. І хочу тобі сказати, що ти найкраща дівчина у світі. І якщо ти погодишся — я зумію це оцінити. Ти вийдеш за мене заміж? Не мусиш відповідати відразу. Не варто робити нічого поспіхом. Знаю, що наразі я — лише бідний студент. Нічого не заробляю. Але я зроблю для вас усе. І я просто хотів, щоб ти це знала. А якщо тобі треба більше часу...

Він так почервонів, що здавалося, наче от-от вибухне.

І тоді Лінка підійшла до нього й поцілувала. І відповіла:

— Так.

І всі заплодували.

А старий дїм шумїв виноградними зарослями, нїби хотїв сказати, що вїн усе давно знав. Знав, що Лїнка нїколи не пошкодує про своє рїшення. Знав, що Лїнка й Оскар будуть щасливі. Не рїк, не два й не п'ять. Що в них народяться їнші дїти. Що старенькї пан Антонїй і панї Стася колись помруть, та встигнуть їм подарувати цей дїм. Що часом життя не треба вигадувати. Бо воно вигадує себе саме.

Ще вчора Лінка планувала зовсім інше: улюблена журналістика, фотографії, мандрівки з коханим Адріаном. Проте зміни в її житті примусять якщо не забути про свої плани, то принаймні їх відкласти. Лінка чекає дитину. І якщо вона розраховувала, що Адріан зрадіє цьому так само, як вона, то помилялася... Адріан мріє вивчати живопис в Англії, тому зовсім не збирається круто змінювати своє життя. До створення родини й виховання дитини він виявився просто неготовим... Отож Лінці доведеться давати собі раду з навчанням, доглядати малу Єву й одночасно готуватися до складання іспитів. Утім, найголовніший з них вона, звісно, складе. А впертість та наполегливість і цього разу придуть їй на допомогу. Дівчата таки можуть усе! Можуть, якщо дуже хочуть.

ISBN 978-966-2647-55-6

9 789662 647556 >

ВИДАВНИЦТВО «УРБІНО»

1

Доброго дня. Два пива, будь ласка. І сардинки. Дякую (*порт.*)